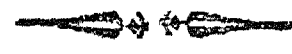

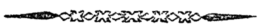
శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః.

అధ్యాత్మరామాయణము.—బాలకాండము.

శ్లో॥ చరితంరఘునాథస్యశతకోటిప్రవిస్తరమ్ । ఏకైకమక్షరం ప్రోక్తంమహాపాతకనాశనమ్। రామాయరామభద్రాయరామచంద్రాయవేధసే। రఘునాథాయనాథాయసీతాయాఃపతయేనమః॥*

శ్రీవైకుంఠమురంగమందిరముగా శ్రీభూసతుల్లాల్పన। కావేరీతటమందు శేషఫణిభోగంబూనితా యోగని । ద్రావిభ్రాజితుఁడైన పుణ్యపురుషుఁ రాజీవనేత్రుఁ మహా । త్సేవాప్రీతుమహానుభావుఁ గొలుతుఁ శ్రీరంగనాథుఁ విభుఁ ॥ సీ ॥ ఏదేవుఁడఖిలలోకేశుఁడై రజితాచలంబుమీఁదను కాపురంబు సేయు । నేధీరుఁడమరులబాధించివిహరించుదోషాచరావళిద్రుంచఁగడఁగు। నేపుణ్యుఁడఖిలమునీంద్రులకోర్కులు సమకూర్పుకల్పభూజంబుమాడ్కి। నేమహాగుణశాలికామాదిరహితుఁడై ప్రకటవైరాగసంపదవహించు । నట్టి ప్రాలేయశైలకన్యాధినాథు।సింధురాజీనధరుజగద్బంధుభవు । వేదవేద్యుఁ బురాతనుఖేదమొంద । విరహితుఁబరేశుశివునిభావింతుమదిని ॥ క ॥ వాణీశు సాంద్రతరక।శ్యాణ్ప్రసుభూతకల్పనాద్యత్నుఁజగ । త్త్రాణధురీణునమేయుఁబు రాణపురుషకమలగర్భుఁ బ్రస్తుతిసేతుఁ ॥ క ॥ కలశాబ్ధిసుతను తుహినా । చలకన్యను వాణిసర్కుశశివాయకుమా । రులమరియుఁగల్గువేల్పుల । బలుమరుభజియింతుకవితభాసిల్లుటకుఁ॥మరియును ॥ సీ ॥ సంతతార్చితరామచంద్రపాదాంభోజు ప్రాచేతసునిఁ విప్రథముదలతు। భారతగ్రంథకల్పనధుర్యుభజనంబు సేతునాసత్యవతీతనూజు । శైలరాట్తనయాప్రసాదవర్ధితవాగ్వికాసుబ్రస్తుతిసేతుకాళిదాసు । పార్వతీవల్లభోపాసను నెమ్మది బాడుదు వేములవాడభీము । తనకవిత్వంబునారాయణునకొసంగి । యవ్యయంబైనకైవల్యమందినట్టి। పుణ్యచరితుని బమ్మెరపోతరాజు । నాత్మగణుతింతుమ తొల్లిస్వకవుల రుటువను ॥ గీ ॥ ధరణిరహాయరార్పితంబసుచుఁజెలఁగు । కావ్యమునకప్లిష్టకల్పనముల । లేనితప్పులెన్నఁబూనుచరొంకొండ । రోర్పులేకబలుకనేర్పులేక

వ॥ అనియిట్లు ముఖ్యదేవతా వందనంబును సుకవిస్తోత్రంబును కుకవినిరసనంబుం గావించి ॥ గీ॥ ... రామాయణం ... శ్రీకరత్వ ... ననఘ ... సుతుండ ... నెవ్వాడ॥ ... కావ్యమొనర్చెద ... మునుమును తెన్నుగ ... నసుక్ ॥ క॥ ధీనిధి ... కౌస్తుభమణి । ... మేఘునకు ... కుండుక్ । ... వరగుణు నకునునయము ... కసిమత్పు ... క॥ ... కోటి రాజ ... । ... కాయ్యావకుక్ ॥ క॥ నేనుమునగను ... । ... భూమిని ... గని । ... ॥ క॥ తగుప్రణవపిమా నము ... । జగవల్లభ ... । నిగమములబోగడ ... కుక్ ॥ వ॥ అంకితముగా నాయొనర్పం బూనిన యధ్యాత్మ రామాయణంబను మహాకావ్యంబునకు కథాక్రమం బెట్టిదనిన లోకానుగ్రహార్థకంబు శైలనందన చేత ... యొనరింపం బడిన ... వల్లభకుశ ... శేఖరుం ... చేసిన యర్థంబయ్యు మాధవల్లభ వలన నెఱింగి కమలాసనుండు నారదునకెఱింగించిన తెఱంగునతనయందు ... వేదవ్యాసమహా ముని యండు ... సూతుండు నైమిశారణ్య క్షేత్రంబున శౌనకాదిమహామునివరులకుఁ గనుంగొని బ్రహ్మాండ పురాణంబునందలి యధ్యాత్మతత్త్వబోధకంబగు శ్రీరామాయణ ప్రవ్యాఖ్యాయిక బల్కనుపక్రమించి యిట్లనియె ॥ క॥ రాముడనేనని యెడు మతి । నేమరనధనంబు నే యునిల మోహము నా । రాముడనే నుటకతిప్రే ... మను జసులననుసరించె ... ॥ గీ॥ వాసవనతాంఘ్రి ... సీతాసమేతు । ... నూభ । వాసవ ... జలజ ... సుందరుని ... మానస ... ॥ సీ॥ భవవార ... ఘోర దానవ భుజంగ ఖగేంద్ర ... లేశు । సీతాస ... శ్రితమునిస్తోత్రపాత్రు ... వాద్యుని ... జలజ ... సంతతార్చితు జగ ద్వ్యాపకు భక్తసంతాపహారు । నవ్య ... దశకంధర ... కల్యాణ ... । ... వాద్యునం బుదో । మానవ ... రాజాను బాహు । ... దశరథ భాగధేయు ; రా

ష్ఠురిపుభీముసీతాభిరాముఁగొలుతు ॥ చ ॥ ఎకడుఁధరాభరంబుహరింపఁగసు
రాలినుతింపఁజిన్మయుం । డవనిపయోరుహాప్తకులమందుజనించిదశాస్యము
ఖ్యదా। నవులనడంచి పాపహననంబగుకీర్తిఁ నిధీముగప్పెఁడెం। దివెలిఁగెబ్రహ్మ
మాద్యమునుతించెదఁ రాజనకాత్మజాధిపుఁ ॥ మ ॥ జగముత్పన్నముగఁజేంసఁజం
పనొకఁడైసావిద్యుఁడై తన్నుఁగె । ల్వఁగనయ్యాయకసాధ్యుఁడై మదిదలం
పఁ రాకసానందుఁడై । దగునైరుఁకల్యాతదాల్చి స్వీయమగు తత్త్వజ్ఞుండునై
యొప్పున। జ్జగధీశున్నిజబోధరూపురఘువంశశ్రేష్ఠుభావించెదన్ ॥ గీ ॥ జన
ద్దమతిలేకవినుపించునెవఁడుజదువు । నిట్టియధ్యాత్మసాజ్ఞచే నైనయురామ।
చరితమఖిలపురాణసుసమ్మతంబు । పాపములబాసిహరిఁజెందఁ నోపువాఁ
డు ॥ క ॥ శివగిరిజాతయురామా। ర్ణవసంగతయునవడగినరామాయణకా।
వ్యవిమలగంగానదియీ। భువనత్రయమునువిశుద్ధి బొందఁగఁజేయున్ ॥ శా॥
గౌరీనాథసుధాపయోనిధిజమైకల్యాణసంధాయియై। వైరాగ్యోజ్జ్వలమూ
లమైకలిత దివ్యజ్ఞానపస్యంబునై । పారంబొందనిభక్తిసూన యుతమై
భాసిల్లునాధ్యాత్మిక । శ్రీరామాయణకల్పకంబువిబుధుల్సేవింతురిష్టార్థులై॥
వ॥ మరియువినుండొకానొక సమయంబున కైలాసకుభృద్వతంసంబునం
రవిశతవిమలంబగు మందిరంబున రత్నసింహాసనస్థుండును ధ్యాననిష్ఠుం
డును సిద్ధసంగసేవితుండును మహామునిభావితుండునునగు సదాశివదే
వుంగనుంగొని వామాంకస్థయగు పర్వతరాజనందన భక్తిపరురాలై సకల
హితకరంబును నానందకందంబునునగు వాక్యంబుగానిట్లనియె ॥ సీ ॥ సక
లాత్మసాక్షివై సర్వజగన్నివాసుండవై వెలుగొందుసుభగచరిత । నీకువందన
మిదెనీవుసనాతనుండవు పరమేశ్వరుండవునుగాన । ధరసనాతనమగుపురు
షోత్తముతత్త్వమెరుంగఁగోరెదనింకనెంతగోప్య। మయినబల్కఁగదగ్యమైనము
హానుభావులుభక్తులకెఱుంగఁబలుకువార । లిదియకాదింకనేను నీకైనయను
భక్తి। యుతనుప్రియనిట్లుగానసమ్మతనిబల్కు । దగునునీవేడుకొనినసంను
ధంబులెల్ల । భక్తవత్సలకైలాసభవననిలయ ॥ వ ॥ ఎట్టులనినపరోక్షజ్ఞా
నంబును సపరోక్షజ్ఞానంబును తదపరోక్షజ్ఞానపవన కారణంబులగుభక్తివై
రాగ్యంబు లెవ్విధంబులోయవియును నానాతత్త్వవిచ్ఛేదంబునగు మితంబు
నుంబల్కెదవేని యేనధికారిణినగుస్త్రీనైనను తారణోపాయంబులగు భవ
న్ముఖోదితంబు లెఱింగెద నిదియకాదిం కొక్క పరమరహస్యంబు వేఁడెదనది
ప్రధమంబయ్యానతీవలయుసర్వప్రాణులకు సద్ధ్యానస్థాతుండగు రామచం

[illegible] జనియొంచిన భక్తిగభవ మోక్షంబునకు ప్రసిద్ధంబొందు[illegible]
[illegible] సంశయంబు జనింపంజెంగావున నీదునిర్మలోక్తులచే
[illegible] వినుండు॥ సీ॥ దశరథరాజనందనుని కొందరు సిద్ధు లాద్యుం
[illegible] యుండు । సకలమాయాగుణసంప్రసారవిముక్తుడని రేయు
[illegible] । [illegible] భజింపుచు నవ్విధంబయ పరంపరము నొందిరకొం
[illegible] । [illegible] సంవ్యాప్తమానసుం డగుచునాత్మ నెరుంగడ
[illegible] బలుకగ [illegible] తత్త్వంబు దెలియుగాక । యున్న [illegible]
[illegible] । [illegible] మాత్ముండగు నమ్మహేశు చేత । సేయబడుగాన సము
ల్లజీవులందు॥ క॥ ఇటువెరుగగ నివాసు భజిం । చుట కే క్రియ దగునటంచు జూ
[illegible] । ఇటులాంబ కమి చేసిన । డెటు దెలియగబోలు దాని నెరిగింప
[illegible]॥ అనవుహా దేవుండిట్లనియె॥ మ॥ సతియే హేతువువల్ల నీవు రఘువం
శ [illegible] తత్త్వంబు [illegible] । [illegible] మానట్లు గగోచరించు [illegible] నాత్మ [illegible]
ము। [illegible] మనోభీష్టంబొడం గూర్పనా । శ్రితరక్షాపర
[illegible] సేవింపి [illegible]॥ వ॥ పరమాత్ముండగు రామ
చంద్రుని నిగూఢంబును [illegible] తత్త్వంబెరుంగ వేడితివి గావున నన్ను
[illegible] త్ముండు పరమాత్మయు నిర్మాయుడు మొదటివాడును మహానందుండును
నొక్కండును [illegible] నగు మహామాయచేత జగంబుల [illegible]
[illegible] లోపట వెలుపలను తల్లేపవర్జితుండయి యాకాశంబు భంగినుండు
[illegible]॥ గీ॥ [illegible] నిగూఢు । డగుచు దనమాయన
[illegible] వెలుగ । జేయు [illegible] ధ్యానంబుచేత దిరుగు। జగములో [illegible]
[illegible]॥ [illegible] ధంబున॥ క॥ మతి దెలియక
[illegible] మాయ [illegible] । దతులితుడగు నాత్మవల
[illegible]॥ క॥ [illegible] యుక్తులనుసుత।
[illegible] భవమున [illegible] । [illegible] జనులు హృదయస్థితు । లెరు
[illegible]॥ మ॥ అమరన్ వేరొక కాంతి [illegible] నె
[illegible] । [illegible] భాస్వద్జ్ఞా
[illegible] । [illegible] చంద్రుని [illegible] గా నేర్చునే
[illegible] । [illegible] భవానీ సతి॥ వ॥ అది
[illegible] పెట్లనిన కన్న
[illegible] చే

దేహేంద్రియకర్తృత్వయుగజీవునిచేత నొనరింపంబడునంతయు కేవలాత్మయం దునారోపించియేనుకర్తను భోక్తను నని మోహంబునొందుదురు భానుని యందుప్రకాశరూపావ్యభిచారంబుననగ్గి సూత్రంబులేని యాడ్కి పరుం డును పరిశుద్ధజ్ఞానమయుండును నగురామచంద్రునియందు జ్ఞానాజ్ఞానంబు లుండనేరవు పరానందమయుండును విజ్ఞానరూపియును గావున నజ్ఞానంబు నం బొడదు తత్సాక్షియు మాయాశ్రయుండును గాన నమ్మహాత్ముని మోహంబు నొందింపనమ్మాయకు సామర్థ్యంబు గలుగనేరదు మరియును ॥ క ॥ అతిచంచలభ మిడివినుమిం। కితరులకెరుగంపబోలదీ రామకథ । స్మృతసీతాసంవాదము। సతతసుఖదము మోక్షసాధనంబువ్వగాక్షీ ॥ ఎట్లనిన ॥ సీ ॥ మున్ను రామాయ ణంబున రామచంద్రుండు దేవకంటకుదశగ్రీవు సమిత। బలవాహనంబులభం డనంబున గూల్చిసీతతోడుతను సాకేతమునకు । సౌమిత్రియును వాయుజసుఖ వానరవర్గములుకొల్వ జనుదెంచి వసజగర్భ । పుత్రాదిబుధులు సంపుటలిర్వ సభనుసుఖాసనంబున సముపాసమాను । డమ్మహాత్ముడు సూర్యుండు ధిక బుద్ధి। కలితు విజ్ఞానకాంతు నిశ్చలభక్తి హృత్తు । కార్యహానుమంతుముకళితక రుసరీహు। గాంచియిట్లనెధారుణికన్యతోడ ॥ మ ॥ మనకున్ భృత్యుడు నీతకల్మషుడు నాత్మజ్ఞానపాత్రుండు వా । యనిమన్నిచ్చగు మీనుబుద్ధి కెరుగన్ బోధింపగునీవనన్। జనకక్ష్మావరపుత్రి సత్కరుణ చేనామీరనీక్షించిరా। మునియాదార్థ్యము ప్రక్రమించే బలుకన్ మోటంబునం బార్వతీ ॥ ఇట్లు లోక విమోహినియగువై దేహిసమర్మకంబుగా ॥ సీ ॥ రామచంద్రుడు పరబ్రహ్మం బసచ్చిదానందుడద్వయుడు నానందుడక్షయుడు । డీశుడాత్మయు స్వప్రకా శుండు శాంతుండు నిర్వికారుండును నిమ్మలుండు। ననిబుద్ధి సూహింపు మగ చరేంద్రపతంగ సమూలప్రకృతిలోకములు సృజింప। గాననిజకాంపంగ కళిత సేననుకొమ్ము మతసిసన్నిధిభూతవితతినెల్ల । నేనె సృజియింపుచుండుదుసిది వెరుంగ । జాలకజ్ఞులు రామభూపాలునందు । భ్రాంతినొందుచునుందురు పాధిముక్తు। డోరులకెరుగంగబడడగోచరుడు నిజము ॥ ఇది యొకాదు ॥ సీ ॥ అ తినిర్మలంబగునర్ఘ్యాన్వయంబున జనియించి తాటకిదునిమి సవము । గాచి రా తినినాతిగా జేసిమిథిలలో శంకరుచాపంబు ఖండింపమడచి । ననుబెండ్లియై భా ర్గవుని గర్వమడగించి కదలి యయోధ్యకేం బోదవజేరి । పదిరెండు వర్షములే ప్పపడి నాగూడి జనకుని యానతివనంబునకు నేగి। యచట నెదిరించు నస్వరాధా దనుమ్యో। సేవంటకులను ద్రుంచి పితృ పిరిమాను। తేంద్రానైనట్టిమాంసని తో

డ। గూఢ, మాయామానవ విగ్రహుండగు రాముండు॥ వ। అంతట జటాయువునకు మోక్షం
బొసంగి కబంధుని గంధర్వబంధముం జేసి శబరివలన పూజితుండై సుగ్రీవునితో
డ సఖ్యంబొనరించి యొక్క బాణంబున వాలిం జక్కడంచి సీతాన్వేష
ణంబు సేయుటకై ప్రసిద్ధ జలధిపై మహావారంబు సేతుబంధనంబుగా
నిర్మించి లంకాపురోపరోధంబును జేసి సపరివారంబుగ దురాత్ముండగు రావణుం బ
రిమార్చి విభీషణునకు రాజ్యం బొసంగి యేనునుం గూడ పుష్పకారూఢుండై యు
యోధ్యానగరంబునకే తెంచి పట్టాభిషిక్తుండై జెలువొందెననుట యాదిగా
గల మత్కృత కార్యంబులు లిఖ్యకారుండును నఖిలాత్మయునగు రఘునాయకు
ని నందు మూర్ఖులారోపింతు రమ్మహాత్ముండు॥ గీ ॥ జనదు నిలువదు చింతగాం
చదు సలంప। డొకటి యొనరింప దానందు దుజ్వలుండ। చలుదు పరిణామహీ
న డీజాడనయ్యు। గలసి మాయాగుణములతో మెలగునిటుల ॥ చ ॥ అనిపలు
కంగ నాత్మ యన నాత్మ పరాత్మలు వీటి తత్త్వమో। యనిలకుమార నీకు తెలియం
గను బల్కెదనంచు రాఘవుం। డనియెను మూడుభంగుల మహాత్ములు భేదములా
కసంబునం। దునసైటు వోచునక్కరణి దోచును చిత్తునకక్క మెట్లనన్॥ సీ॥
గలిలాశయమునందు వెలయు మహాకాశమబ్జరా వచ్చిన్నమందు బింబి। తం
బును నత్రివిధంబుగ భేదమౌ కసమనన సుభంగిగాంచ బుధ్య। వచ్చిన్న చైతన్య
మచ్చెంత గాక జెల్వగు పూర్ణ చైతన్యమట్టి బుద్ధి। యందు బింబితమగునట్టి
చైతన్యంబునన మూడు విధములనగును భేద। మచ్చిదాభాసయుతమగునట్టి
బుద్ధి। నలకు కర్తృత్వ జీవత్వములు వినాని। విగహింతుండు నవచ్చిన్నుడరయ
నిట్టులయిన మాటస్తు నానుంతా కజ్ఞాలిలను ॥ గీ ॥ ఆట్టియాభాసయును సవి
ద్యాకృతంబు। యగుటవలన న్పృహాబుద్ధి యనగబడగు। గడిగి విచ్ఛేదమణంబు
కల్పితంబ। యగుట నాతడవిచ్ఛిన్నుడనగ దగును ॥ వ ॥ తత్త్వమసీతి వాక్యం
బులవలన నాతనికి పూర్ణునితోడ నైక్యంబు బల్కంబడు నిబ్భంగి బుద్ధి హొందుగ
స్పించు చైతన్యంబున కైక్యంబు బల్కంబడదు మఱియును ॥ గీ॥ అమరు జీవాత్మ ప
రమాత్మలందు నెప్పు। డైక్యభావంబు యీ మహావాక్యమునను। యాసమయ
మునతనదు నామ్యములతోడ। నడగు నయవిద్యనిస్సంశయంబు వత్స॥ వ॥ మ
ద్భక్తుండగు వాడిట్ల్యైక్యజ్ఞానం బెఱింగనేని మద్భావంబుకొరకు యుక్తుండ
గునిట్లుంగాక నన్ను త్రికరహితులై శాస్త్రంబులను ఘనంబుల నానిం గె
డుమా ధాతన్నలకు జన్మశతంబులకు నైన జ్ఞాన మోక్షంబులు సిద్ధింప
విదియును। చ ॥ అనఘ రహస్యమిద్ధి మాత్మవి నిశ్చయ మేన

నీకు బ్రహ్మాదులకైనయుదినాదుచింతనము లేకనిలిచిన శరులైనవారికి । వ్యాసవగడింద్రి
భోగములుఁ బ్చిననంచుసమిరపుత్రుగ । న్గాంరఘునల్లఘుండని యొకో మఱి యే
నిఁ జెప్పెదఁ బర్వతిఁ గాంచె॥ సీ॥ అతిగుహ్యతమముహృద్యముపవిత్రము పాపశోధనంబ
పవర్గసాధనంబు । శ్రీరామకథితంబ శేషాగమాంతసంగ్రహమెవ్వరిభక్తిగ
డగిజమపి । నడగున నేకజన్మార్జితాఘములు శ్రీరామువాక్యప్రకాండముననయో
గి। బృందాపకారియపిస్వవధరితుడు జాతిభ్రష్టపాపిఘూదేవహంత । కం
డునైనను శ్రీరామకువలయేశు । పూజయొనరించిహృదయంబుతాజపవగ।ప
రమయోగులకైనలభ్యంబుగాని । పదముగలుగునుసురలచే భావ్యుడగును॥
క॥ అనిఁ గృహీతానుగ్రహ । ననుపమధన్యునుకృతార్థనైతిని దేవీ । జెను
మదినిగల్గుసంశయ । మును మడనీకరుణనను చు నగసుతయనియెన్॥ చ॥ ప
రమపవిత్రనీముఖపంకజ సంస్కృతమైన రాఘవే । శ్వరుచరితామృతం
బిపుడు వానమొనర్చిన నెమ్మనంబు । సంసరణముచాపు నంచువినసంతసి
లుచుఁ దుంతమాటతృప్తిచే। కురదుస్ఫుటాక్షరంబుగను గోరెదఁ బల్కఁగ జేకృపా
నిధీ॥ మ॥ వినుదేవి రఘునాధుచేతమును నేవిన్నట్టిగోప్యంబురా । మునిచా
రిత్రముదీనిఁ గోరివినినన్ ముక్తుల్ నిజాజ్ఞానసం । జనితోద్యద్భయ రాశిచే
దనరుభాస్వత్స్వ ప్రసంతానముల్ ఘనతాపత్రయ హాసమాబలికేదన్ గౌరీ
[illegible]జానని॥పట్టులనిన ॥ సీ ॥ దశకంధరాదిదైత్య వితానభరము చేత స్త
త్తైమిగోరూపధారయగుచు । ధరణిసమస్తబృందారకుల్ జనుదేరవనరుహా
సనులోకమునకురోద। నంబుసేయుచు నాగనతినగర్భునకంతబలుకంగనమ్మ
హాభవ్యచరితు । డఖిలాత్మవిజ్ఞానియగుట నొంకిత ధ్యానించి దుగ్ధాబ్ధిస
న్నిధికేనరిగి। అతులితపురాణకథకతసంస్తుతులచేత।సిద్ధనిమఁలపదములశ్రీశున
ఖిల।లోకహృస్థితునజరునలోకనయను। పరమపురుషునిపనుతించె పద్మజుండు॥
వ॥ ఇట్లానందసలిలావృతనయనుండై భక్తికలితవాక్యంబులసన్నుతిసేయున
వసరంబునదిక్కులతమంబెల్లనివారింపుచు॥ *

—* శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మకుప్రత్యక్షమగుట. *—

సీ॥ వారిజహితసహస్రోరు ప్రకాశుడై సాక్షాత్కరించె పద్మాక్షుడప్పు
డకృతాత్ములకుజూడనలవిగానితదీయ విగ్రహంబు జూచు సమగ్రదృష్టి। జూడ
జాలకయునుజూచె తద్రూపంబుహరినీలతుల్యంబు దరహాసితము । భాస్యంబు
పద్మపత్రాక్షంబుమకుటకుండలహార కేయూరకలితమపర । వ..ఛింబు

నా [illegible] ప్రాకారంబు । [illegible] । జన్యజలజ
[illegible] భరిత । [illegible] జను ॥ మరియును
సీ॥ [illegible] వాహనస్థితము [illegible]। జా
లయాధారుణి సేవ్య [illegible] పావన । [illegible] మంబు పాపహారియౌ॥ ఇవ్వి
ధంబున॥ క॥ [illegible] । [illegible] ఖులు మించి [illegible] తి
మొనర్చి । [illegible] । [illegible] ధృతకరి ప్ర
[illegible] పనుల [illegible] ॥ సీ ॥ దేవకీ వా
[illegible] వారిజాతు । నీరూపమీక్షింపనే నెంత
[illegible] కంబుల [illegible] । ముత్తులె వారి చేముద [illegible]
[illegible] లను [illegible] బడెను । [illegible] ముల [illegible]
[illegible] । [illegible] మహాయన [illegible]
[illegible] । [illegible] ధర్మముల శ్రద్ధ నెన
[illegible] శుద్ధిగాంచలేరు॥ ఉ॥ సన్నుత [illegible] లగు
[illegible] చేత [illegible] । [illegible] పాద
పంకజ ! [illegible] । [illegible]
[illegible] ఖండన [illegible] మాధవా॥ వ ॥ దేవా బ్రహ్మ [illegible]
ధి [illegible] జ్ఞానవంతు [illegible]
మహాయోగిజనుల చేతను [illegible] సేవితుండవై తివి మరియును॥ చ॥ [illegible]
[illegible] పావ [illegible] । [illegible] తులసీతో
[illegible] । [illegible] వేకులు [illegible] ।
[illegible] రక్షి [illegible] వాహనా॥ క॥ ధారుణిలో నరులకు
[illegible] । నారాయణమా [illegible]
[illegible] ॥ వ ॥ అని [illegible] బున [illegible] గొని
[illegible] సరస్వతి రమణుం
[illegible] । సీ॥ [illegible] యాంబురా
[illegible] । పాల [illegible] పటుబల [illegible] రుండు వాడా
[illegible] । [illegible] చేసి [illegible] లో
[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible]

మోహకశ్యపు| డనుమునితపమునను నాకు నానందమొన । ర్చిన చేతన్ [illegible] ముజెం । దినసుతునిగ వే డెనను మతించి తినటులన్॥ మ॥ ఇపుడా మహీకేం ద్రుడున్ దశరథాధీశుండనా బుట్టెనా । నృపకాంతాత్రితయంబునందు వసుధ న్మింతుండనూజుండనై| నృపనాగ్గాకృతులన్ మహీజయనసత్ క్షాత్రిన్ విదేహా త్మజా । ధిపు గేహంబున యోగమాయయు నువృద్ధిం బొందు వాగీశ్వరా॥ వ॥ ఏనునిమ్మాయా సహితుండనై సకలకార్యంబులు చక్కం జేసెద ననుచుం [illegible] వంతుండంతర్ధానం బొనరించె నంతశతానందుండ మరబృందంబులుం గనుం గొని॥ మ॥ వినుడీ దేవతలార లోకగురుడౌ విష్ణుండు భూభారమో । క్షణకా తాండకులంబునందున నుశ్రీ రామాఖ్యచే బుట్టుగా । వనచారాత్మంశలవానర ప్రవరులన్ బుట్టించియుగ్రాజిదోశ్శౌర్యం బొనరింపందగు విల్చె నంచెదడవయ్యోర్వీశ్వ రుండుర్విలోన్॥ వ॥ అనియమరబృందంబులకుం బలికి భూదేవి ననునయిం చి చతురాననుండు నిజభవనంబునకుం జనియె నమరులును॥ గీ॥ ఘోరవా హాణదంష్ట్రాప్రవసీరుహోగ్రి । నఖముఖాయుధులగు వానరశరీర । ములను బుత్రాకృతులు దాల్చి జలజనయను । నుదయమబ్రతీక్ష సేయుచునంతిరప్పు డు॥ క॥ అనుచుశశాంకకిరీటుం । డినవంశాంబోధిచంద్రుండిక మీదజనిం। చు నతద్విధంబుబల్కెద । వినుమని యొతషాశైలవిభునందనితోన్ ॥ ఎట్టులని న్సాక్సీ॥ అతిధార్మికుండయోధ్యానల్లభుడు సర్వలోకవిశ్రుతుడు భాగ్యాకరుం డు । సత్యపరాక్రమశాలిశూరుడు దశరథుడను రాజు మూర్ధన్యమాళి । తన యులు లేకచింతను గృస్సియొకనాడు ఘనువసిష్ఠునిబిల్వబనిచియోము । హా త్మపుత్రులు లేనిదీఖిలరాజ్యము దుఃఖకరము గావునసెట్లుగలిగెదరుస । ము స్తలకుణలక్షితుల్ మహాతులాత్మ । జులు దయామతితోడుత బలుకుమని, । సమ్మునిశ్రేష్ఠుడని యెధరాధినాధ । చింతిలకు తావకాభీష్టసిద్ధి యగును॥ గీ॥ స త్వసంపన్నులును జేవసములునల్వు । రాత్మజులుగల్గెదరు శాంత కధిపతిత

—* దశరథుడు బుశ్యశృంగుని రాపించి పుత్రకామేష్టి యొనర్చుట. *—

ప । మయుథనంబుగగలపుణ్యుడవని బుశ్య । శృంగుడాతని సిటకు దేరంగబను పు॥ వ॥ఇట్లొనరించి యేమనుంగూడ పుత్రకామేష్టి యొనరింపుమనిన పజ్కి రథుండును మంత్రులతోడంజని బుశ్యశృంగుం దోడి తెచ్చి పరిశుద్ధుండై వీ తకల్మషులగు మునులంగూడి యజ్ఞకర్మంబు పక్రమించి శ్రద్ధాయుక్తుండై వే ల్చుచున్నసమయంబున తప్తజాంబూనదప్రభు డగుచు హవ్యవాహనుండు

స్వర్ణ పాత్రస్థంబగు పాయసంబు కరంబునం బట్టి హోమకుండంబున్నం
దుబాహ్యాన్యగ్రొంచి ॥ క ॥ కొనుఁడీ పాయసమిది గొను । మనుజులకును తత్త్వ
వెలుంగు మహాలోచనపా । తనుజంబు లురవిని యిచ్చేత। మనిప జ్ఞ్రిరథునకునొస
గి చనుఁ బుకుచని వెసన్। ఉ॥ అంతట కోరికల్సఫలమౌటకు సంతసమంది యమ్మహీ
కాంతుఁడు మాన్యవర్యులకు గ్రక్కున మ్రొక్కి తదాజ్ఞ కైకయా । కాంతకుఁ గోస
లాత్మజకు నై కొన పాయసమిచ్చె గోరి తా । నంత సుమిత్ర వేడఁగ ప్రియంబున వా
రిచ్చిరి భాగములుం దలఁచెన్ ॥ వ॥ సగంబు సగంబొసంగి రిట్లు భుజియించి రాజకాంత
లంతటం గ్రమంబున సగర్భలై దేవతల భంగి భర్తృసౌధాంతరంబుల జెన్నొందిరంత
దశమమాసంబున కౌసల్యకుమారుం డుద్భవించె నవ్విధంబు వినుము ॥ ఉ॥
పొందై మొప్పు మధుమాసవిశుద్ధనవమిన్ కర్కాటలగ్నంబునన్ । వనజాప్తుం
డు మేషంబున నుండ పునర్వసు ఋక్షము పొందగా । చ్చునినింపై గ్రహపంచకంబ
నుచ్చస్థానగ్రహంబులుండగ నా । తనుఁడావిర్భవమొందె నచ్యుతుఁ డమర్త్య
ప్రాణరక్షాపరుండై ॥ వ॥ బృందారకులు మందారసుమంబులందంద వర్షింపు
చుండిరి దేవదుందుభులు మ్రోయుచుండె । సీ ॥ కలిత నీలోత్పల దళనిభ శ్యాముండు పీతాంబరధరుం
డు రాజీవరూప । మాణిక్యకుండలమహిత కపోలుండు నంభోజరక్త నేత్రాంతు
డుగ్ర । కరసహస్రప్రతికాశ కిరీటుండు నాకుంచిత అలకుండబ్జపాంచ । జన్య
సహస్రాంశు శోభితచతుర్బాహుండు సంతతోత్సాహుఁడాత్మ । సత్కృ
పాపుద్రసూచిత సంస్మితుండు। భూరికరుణారసావృత పుండరీక । ...ష
...భవబంధమోచన క్రి । యాచణుండును భువనవిరోచనుండు॥ వ॥ మ
రి హార శ్రీవత్సహార కేయూరనూపురాదిభూషణుండును వనమాలికావిరాజి
తుండును జగన్నాథుండు గానంబడిన విస్మయంబునొంది హర్షాశ్రు
జలపూర్ణనయనయై కరంబులు మొగిడ్చి కౌసల్య యిట్లని నుతించె ॥ చ ॥ జననుత
దేవదేవ పరచక్ర గదాధర వందనంబు ని । న్ననయము వాగగోచరుఁడనచ్యుతు
డన్ పరమాత్ముడన్ సనా । తనుఁడను తీవ్రిదియుండనుచు తత్త్వవిదుల్ వచి
యింతురయిన మా । నుజగణ దృశ్యనస్థితుల నుంబ లొనర్చుచునుందు వెంత
యయున్ ॥ వ ॥ దేవా సత్త్వాదిగుణ సంయుక్తుండవై స్తోత్రార్హుండవయితివి
గాని విచారింపన మలుండవు నఖిలంబు సేయుభంగి నుండుదువు గాని యకర్తవును
నడచినమాడ్కి దోఁతువు గాని గవనవర్జితుండవును వినినపోల్కి నగుపడుదువు
గాని తత్సాధనరహితుండవును కనిన ట్లు వెలయెదవు గాని కనుఁగొనిన వాఁడ
వును నిట్లు సాధనంబులులేక సకలకార్యంబులు నొనరించుచు ... బంధించెద మే

నుటఃస్ఫుటమె కాదు అప్రాణో హ్యమనాః శుభ్రః ఇత్యాది శ్రుతివచనంబులు నుంగలవు సకలభూతంబులయందును సమంబుగనుండియు నజ్ఞానధ్వాంత చిత్తులగు వారలకు నగుపడవింక సద్బుద్ధులగు పుణ్యులకుం గానవత్తువు మరియు ను॥ గీ॥ లోకములకు భక్తిఁ జోలఁ దగనుపింప । వుణువులట్లు పంకజాండకోటు। లుదరమందు దోఁచు విదితుండవిట్టి రంగి । కలిగితత్యానాడు దర్శ్యము దు॥ ఏను ను॥ సీ॥ కనులపండువు గాఁగ గనుఁగొంటి నీదివ్యమంగళమూర్తి నీమాయ చేత। దుర్భరసంసారతోయధి మునిఁగిన నాడు దానికి నిట్లు జూడఁబడుట । నీదయాళు త్వంబు నేఁడందరికిఁ దేటపడియె విశ్వమనేకభంగులుగను । ద్రిష్టిమాయనన్నె ప్పుడు జెందక యుండ నొనర్చి యియ్యుజ్జ్వలంపు । రూపముపసంహరింప నిరూఢముగను । దర్శనంబిమ్మనను గన్నతండ్రి నేఁడు॥ వ॥ ఇట్లు మునలాలినాలింగ నాలాపంబులను త్కటంబగు నజ్ఞానంబును దరించెదనని నెయ్యాది యభీష్టంబ డిసమకూర్తునని భగవంతుండిట్లనియె। మ॥ జననీ రావణుఁగూల్చి భూభర మడంచంగ భారతీనాథుచే। తనుసీవుర్జితయుర్జపంబునను పుత్రత్వంబు నొంద న్నాతిం। చినమీచేత నుప్రార్థితుండఁగుచున్ శీఘ్రావనోత్సుక్యతన్ । జననంబం దితి పూర్వభాగ్యమిటుమత్సందర్శనంబబ్బుటల్ ॥ గీ ॥ నాదు మూర్తి దర్శ నంబు మోక్షకరంబు । పామరులకు దుర్లభంబుగాన । తనయుఁడని యలత్యా ఘ్నునోబూచకిదలంపు । మమ్మఁ గంతత బు నెమ్మనమున ॥ క ॥ విమలమతి నముల సంవా । దము విని పఠింపఁ జనువ దగును త్సారూ । ప్యము మరణవేళను త్స్మృతి । యమునసంశయముగ నుతుఁడగుచెంతన్ ॥ గీ ॥ అనుచు బల్కి బాలుఁడై రోదనమొనర్చె । బాలుఁడయ్యునింద్రనీలరుచియు । కర్ణనాలకుఁనం టు కనులు సుందర మూర్తి । బాగి జూడ కనుల పండువయ్యె ॥ ఇట్లు బాల

—దశరథుఁడు పుత్రోత్సాహము సేయుట.—

సూర్యసన్నిభుండును పాలితాఖిలలోకపాలకుండునై యొప్పె దశరథుండు నాఁటికుమారజనన మహోత్సవంబు విని యానందార్ణవ మగ్నుండై గు రువరసమేతంబుగా జనుదెంచి ॥ క ॥ కమలజకోమలపాదుని । కమలాక్షుని కమలకరుని కమలోదరునిన్ । కమలాధినాథుమునిహృ । త్కమలాలయునిక మలనయనుఁగనియెను బాలున్ ॥ వ ॥ ఇట్లుగనుంగొని హర్షాశ్రుసంప్లుతుండై గురువర్యునిచేత జాతకర్మాదికర్తవ్యంబులొనరించెనంత। క॥ భరతుంగనియె

సుతైకయి । గరిమఁగవలనుసుమిత్రగనియెనుధరణీ । శ్వరుడవ్వేళం బీటను
రవరులందరసియుంచెనిష్టకస్తుప్రతతిఁ॥ అప్పుడుకౌసల్యానందనుంగనుంగొని॥
గీ॥ సూక్ష్మజ్ఞానముడగినిజ్ఞానసుహితమ । నెవనియందునరమియుంతు రెవడు
సడు । దానొనర్చునాయతనికిదవిలిగురుడు । నామకరణంబొనర్చెనురాము
డనుచు॥ తక్కినకుమారులమువ్వురంగాంచి॥ గీ॥ ధరణిభరియించుగావున
భరతుడనుచు । మనుము గావునశత్రుఘ్నుడనుపమాన । లక్షణాన్వితుడౌటను
లక్ష్మణుండు । ననియువంబున నామధేయంబులొసగె ॥ వ ॥ వారును పాయ
సాంశంబననుసరించి రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులనవేరువేరవిహరిం
పుచుండిరంత రామచంద్రుండులక్ష్మణసహితుండై బాలక్రీడలనుముగ్ధభావ
ణంబులను జననీజనకులకుముదంబొనరింపుచుండెనప్పుడు॥ సీ॥ స్వర్ణమయా
శ్వత్థపర్ణముక్తాఫలప్రభనాగసగుఫాలభాగమునను । నడుమను శార్దూలనఖ
ముగూర్చినరత్నములహారమింపగుగళమునందు। కనకాంచితంబులర్జునశలాట
కములుచెవులకంకణములుచేతులందు । మొలనుగంటలు పాదములనునందె
లు పావడములుగజ్జలునిట్టుఁబమరితోడి । బాలురనుగూడి ముంగిటలీలతోడ।
నెంగిగంతులువైచునాచిన్నికొమరు। రాముగనుగొని దశరథభూమివిభుడు।
సంతసమునొందునప్పుడుకౌసల్యతోడ॥వ॥ మరియుభుజియించునవసరంబున॥
కం॥ రామాభుజియింపగరా। వేమాయయ్యయనితండ్రిబిలువదడయుత। దా [illegible] వి
ని రామా రారా। దామాదగ్గరకటందుదగబట్టజనకుఁ॥ వ॥ అప్పుడుమహాయోగ
లమనంబులకానుస్పృశియింపనందని పరబ్రహ్మంబు దశరథునినుమతంబున ద
న్నంబట్టవచ్చియోపకనలసటంబెందుతల్లియందు గరుణించి మందహాసంబు
ముగంబునందుళుకొత్త కర్దమాంకితపాణితలుండై దనయంతం జనుదెంచి॥
సీ॥ కబళమొక్కింతగొనితొంటికరణివేగ । బరువులిడుచుండునిట్లుదంపతు
లనఖిల । భూతలానందకరుడగుపుణ్యమూర్తిఁ । బాలలీలలసంతోషపరు
లైరి॥వ॥ కౌసల్యయునెలనెలనుసువాసినీజనంబులకు విచిత్రంబులగు పాయ
సంబులొసంగుచురఘువంశోత్తమునలంకరింపుచుండునంతలోకపాలతుల్యులగు
ననకుమారులును కౌమారవేళసంప్రాప్తంబైన వసిష్ఠునిచేత నుపనీతులై
సర్వవిద్యావిశారదులును ధనుర్వేదనిరతులును సర్వశాస్త్రాస్త్ర కుశలు
లునునై మాయామానవరూపంబులనొప్పిరయ్యెడ ॥ సీ ॥ సాదరంబునర
ఘుస్వామివెంటనె లక్ష్మణుండెడబాటులేకుండు సేవ్య । సేవకభావంబు
జెన్నొంగభరతునితోడశత్రుఘ్నుండువీడకుండు । రామచంద్రుడునతురత్త

గాఢీభూతుఁడై ఘననిషంగంబులు కార్ముకాస | నంబును బూని వెంటను లక్ష్మ
ణుఁడు రాగ వనమున కేగి యాశ్రమమునందు | గలుగు క్రూరసత్త్వంబుల కార్ము
కప్ర। ముక్తనారాచములఁ గూల్చి భక్తితోడ । జనకునకు వేడ్క నొసంగి సక
లలోకసమ్మతములగు కార్యముల్ సల్పుచుండు ॥ వ ॥ మరియు నా రాఘవుం
డు నిత్యంబును బ్రొద్దున మేల్కాంచి సరయూజలంబుల గృతస్నానుండై కాలో
చితకృత్యంబులు దీర్చి జననీజనకులకు నమస్కరింపుచు పౌరకార్యంబులు విన
యాన్వితుండై యొనర్చుచు బంధుపరివారుండై భుజియింపుచు మునిబృందం
బుల వలన ధర్మశాస్త్రాదిరహస్యంబులు వినుచుఁ దెలియువలయు నెడల దెలియ
నడుగుచు నవికారియుఁ బరిణామహీనుండును విచారింప నెద్దియు సేయని వాఁడు
ను పరమాత్మయు నయ్యు మనుష్యలోకంబు ననుసరించియుండె ననుచు ॥ గీ ॥ వ్యో
మకేశుఁ డాత్మభామామణి కెఱుంగ | బలికి యింక సవనపాలనంబు । సేయు భా
నువంశశేఖరుం డవ్విధం । బెఱుక సేతు ననుచు నిట్టు లనియె ॥ అట్టి సమయం
బున ॥ సీ ॥ ఒకనాఁడు గాధేయుఁ డుగ్రాంశుసదృశుఁడు పరమాత్మ మాయచే ప్ర
భవమొందె । నని వినిగను గోనుయాకాంక్షఁ జనుదేర దశరథుం డర్ఘ్యపాద్య
ములొసంగి । విధ్యుక్తపూజ గావించి కేలు మొగిడ్చి యేకృతార్థుండ మీరలి
టకు వచ్చు । టన తోన సంపదల్ జనుదెంచె మీ వాంఛితంబు బల్కుఁడు సేతు తప్ప
కిప్పు ॥ డని యె కౌశికుఁ డనియె యే నమరపిత్రు । తతికి పర్వమ్ములను సృష్టి దనర సేయ ।
దుండ మారీచుఁడును సుబాహుండు తదను । చరులు చనుదెంచి విఘ్నంబు సలు
పుచుంద్రు ॥ వ ॥ తద్వధార్థంబు భవదగ్రనందను రామచంద్రుం బనుపు మని న
పక్తి రథుం డనుభీతుండై మంతనంబున వసిష్ఠుం జీరి గుణాకరుండగు రామచం
ద్రు వీడ జాల నెట్లు మేలౌననుచు వెండియు ॥ క ॥ గాదేని ముని శపించును । నాదు
సుతు ననేకహాయనక పీతతపసో । త్పాదు విడి హీద బ్రతుకఁగ । రాదు యసత్యం
బు నొందరాదెట్టులొకో ॥ చ ॥ అనినవసిష్ఠుం డిట్లనె రహస్యము నెమ్మదినుం
చు రాముఁడుఁ । మనుజుఁడు గాఁడు విష్ణుడు సనాతనుఁ డవ్యయుఁ డిద్ధరాభరా । ప
నయ మొనర్పు మంచ జుడు బల్మరు వేడగ మానవాకృతిన్ । జననము నొందె
భక్తజనసౌఖ్యఫలప్రదమూర్తిఁ గావునన్ ॥ వ ॥ ఇదియె కాదు తొల్లి నీవు బ్ర
హ్మదేవునకాత్మజుండవు కశ్యపుండను ప్రజాపతివి మహాభాగయగు కౌసల్య
యు దేవమాతయగు నదితి మీరలుగ్రాహ్యా విషయులును విష్ణుపూజాధ్యానై
కతత్పరులును నగుచు బహువత్సరంబు లుగ్రతపంబు గావింప నప్పుడువ
రదుండును భక్తవత్సలుండును నగు నారాయణదేవుండు ప్రసన్నుండై వరం

బు వేశుండనిన వనఘూనీవు రఘునందనుండవు నమ్మనుచు బలికితిరిట్లు మీచేత నభ్యర్థితుండనై భూతభావనుండగు భగవంతుండు పుత్రుండై జనియించె రాముండనంబు మరియును॥ గీ॥ ఉరగపతి లక్ష్మణుండయ్యె ధరరథాంగ । ములుభరతశత్రుసూదనమూర్తులగుచు । దనరుచు యోగమాయ సీతనగబుట్టె । జనకభూవిభుతనయ నైమనుజవర్యా ॥ క॥ గాధిమునీంద్రుడు రాముని । జానకినింగూర్పవచ్చెసంశయ ముడికనీ। మానసమున దలపకముని । తోనంపుము నుతులవిజితులు యశస్వులనఘా॥ క॥ ఇది యొరులతో డబల్కదగదు గావున ననమ్మదమున గాధేయుని పూ । జదనిపిబను పుసుమిత్రా । నుదతీసుతుం గూర్చి రాముసు గుణస్తోమ॥ వ॥ అనిన రాజవరుండగు దశరథుండు ప్రముదితాంతరంగుం

—*దశరథుడు విశ్వామిత్రునియాగరక్షణార్థమై రాముం బంపుట.*—

డై కృతకృత్యుండనై తినని తలంచి॥ చ॥ జనసుత రామ రామ రఘుసత్తమ లక్ష్మణయంచు నాత్మనం। దనులను జీరి వారి వదనంబులు బల్మరు మద్దుగొంచున । మ్మునికినొసంగెనంత నతి మోదమునొంది శుభంబు బల్కుచుం । జనియెను కౌశికుండు భృత శాంతుడునుం భగవంతుడయ్యెడన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు శరశరాసనంబులు బూని దాశరథులు తన వెంటంజనుదేర కొంతదేశంబతిక్రమించియచ్చట ॥ సీ ॥ గాధేయమౌని రాఘవుగాంచి గ్రహణమాత్రమునక్షుధాదికష్టములు జెందనిస్యయ్యా విద్యమరవిసిర్మితంబులనతిబలయును బలయునారగు రెండు విద్యలు నొసగెంబ్వెళ భాగీరథీయవతరణంబు సేయంగనచట । తాటకావనము ప్రాప్తుండై వ సత్యపరాక్రమశాలియా రామచంద్రు । గాంచి మునిబల్కెనివట రక్కసి జనంబు । బాధ సేయును కామరూపములు దాల్చి। తాటకయనంగ బరగు చిత్తముననొందు। దలపకను దానిహింసింపవలయు నీవు॥ చ ॥ అనిన మునిపుంగవునిచే ఉరగాధిపసన్నిభమాత్మ సాధనం । బునదగు చాపమెక్కిడెమహారవమువ్వస మెల్లనిండజే । సినదియుక్ బలాహకముసింధుపతిన్ విడివచ్చు భంగిరా । ముని పయినాప్పుచుంగవిసె భూధరముకొ బగులక్ మహోగ్రద౯ ॥ వ ॥ తత్సమయంబున లక్ష్మణాగ్రజుండును నొక్క తీవ్రభల్లంబున దాని యురంబు పగులనేసెనదియుబ్రవాహంబుగరుధిరంబు గ్రక్కుచు నేలంబడి తొల్లి శాపంబువలన పిశాచత్వంబునొందియు నారఘునందనుప్రసాదంబున విముక్తయై సర్వాభరణకలితంబును సుందరంబునునగు యక్షదేహంబునొంది రామునకుం బ్రణమిల్లి తచ్ఛాసనంబున నదివంబునకుం జని యెనం

త ॥ గీ ॥ శిరము మూర్కొని కౌఁగిటఁ జేర్చె రాము । నింద్రునకుఁ గౌశికుం డత్రి
సమితిమంత్ర । సహితముగ నిచ్చె ననహామ మస్త్రాధరేంద్ర । తపసి తోడఁ దబ
లెమోదమున మహాముఁడు ॥ వ ॥ అంత నతిరమ్యంబును మునిసంకులంబును నగు
నొక్క సిద్ధాశ్రమంబున కౌశికుతోడ నారేయి నిలిచి ప్రభాతంబగుడు సిద్ధచా
రణసేవ్యంబగు నమ్మహా తపోవనంబు జేరిన ॥ క ॥ మనుజెల్లను గాధేయు వ
చనమున బూజ యిడిర మలచారిత్రులకున్ । ఘనకనకగాత్రులగుచు । జ్జనబల
జైత్రులకు రామసౌమిత్రులకున్ ॥ క ॥ మునివరు దీక్ష వహింపుము । దనుజు
లవానెంత యనను దంబుదుచున । మ్మునివహిమ్నె పేల్పదొడం । గెను తన ఘన
నిష్ఠ చేత గిరివరతనయా ॥ వ ॥ ఇట్లు మునిసహితుండనై హోమంబు గావిం
పుచునుండు మధ్యాహ్నంబున రాక్షసులును కామరూపులునగు మారీచసుబా
హులును రుధిరాస్థినిచయంబులు వర్షింపుచు నంబరంబునం దోచిన రాఘవుం
డును ॥ ఉ ॥ చూచి శరాసనంబుఁగొని క్రుక్కఁగ నెక్కిడి యొక్కఁ డెట్ట నా ।
రాచయుగమ్ము మర్పి సుకరమ్ముగ జిమ్ముగ నందొకమ్ము । మారీచుఁ దృణాయమాన
ముగ ద్రిప్పుచు ద్రొప్పుచు నప్పయోధిలో । వైచె సుబాహుఁ గాల్చె శిఖివైఖరి
రెండవ కాండమయ్యెడన్ ॥ గీ ॥ అదియు నత్యద్భుతంబయ్యె తదనుచరుల । పలువు
రను ద్రుంచె రామభూపాలు తమ్ము । డమరులెల్లను జల్లిరి సుమములెంతొ । మొ
రసె నిర్జరదుందుభుల్ బరగ నపుడు ॥ వ ॥ సిద్ధచారణులు సంతసించిరి విశ్వామి
త్రుండును వేషంబగు సవనతంత్రంబు నిర్వర్తించి పూజార్హుండగు రఘునంద
నుం బూజించి యంకంబునం దిడుకొని బాష్పకులేక్షణుండై భక్తితో మౌళి కౌఁగి
లించుచు పక్వఫలాదుల సలక్షణుండగు లక్ష్మణుం దృప్తుం గావింపుచు మధురం
బులగు పురాణవాక్యంబుల దివసత్రయంబు గడపి నాలవదివసంబున రఘునంద
నుం గాంచి ॥ సీ ॥ రామ రామ విదేహ రాజపట్టణమున జనకభూవర మహోత్సవ
నమలరు । నచట మహేశు శరాసనంబు పినాకపాణి చే తొల్లి నిల్పంగబడియె ।
సత్త్వసంపన్నంబు శైవంబు గావున నది రెండు నీక్షించి యుర్వి దేహ । భూపాల్లఘు
ని చేత పూజలు వడసి యయోధ్యాగమము చేతయు క్తమసిన । సంతసమునొంది
యందర చ్చటను వెడలి । జనుచు గంగా సమీపమందున న గౌత । మాశ్రమము
పుణ్యదంబ హల్యాతపఃప్ర । భాసమంచిత తలచు నేప్పడగ గాంచి ॥ వ ॥ ది
వ్యపుష్పఫలోపేతంబుల పాదపపుంజంబులుం గలిగి నానాజంతువివర్జితంబును
రాజీవలోచనుండును నగు లక్ష్మణాగ్రజుండు గాధేయునకిట్లని యె॥ కి: మనివం

ఘనభూరుహములు నెనసిమ్మృగాద్యఖిలజంతుహీనంబయ్యెన్ । మనమునకాహ్లాదమొసఁగు దృశ్యముయిప్పెది దొకొ చూపు రిపుదమనా ॥ వ॥ దీనియధా

—*విశ్వామిత్రుండు అహల్యాశాపంబు రామునకుఁ దెల్పుట.*—

ర్థంబుబల్కుండని భగవంతుండగు కౌశికుండిట్లనియె ॥ చ॥ వినురఘునాథము న్నుజనవిశ్రుతకీర్తిఘనుండు బల్తపం । బునమధుసూదనుం భువనపూజితుఁడ న్వినుగౌతమాఖ్యుఁడ । మ్మునివరు బ్రహ్మచర్యమున మోదితుఁడై కమలాసనుం డహల్యను పరిచర్య సేయఁగదయామతినిచ్చె త్రిలోకసుందరిన్ ॥ ఇట్లొసంగిన॥ క॥ అవ్వనితతోడ మునివరు । డివ్వనమునఁ దెలువ నిర్జరేశుఁడు సమయం । బెవ్విధమునఁ దొరకొనునే । నవ్వనితం జెందననుచు నరయుచునుండెన్ ॥ గీ॥ అంత నొక్కరేయి నమ్మునిస్నానార్థ । మరుగ నతని వేషమంది యతని । కాంతనెంతొగదిసి గ్రక్కున వెలుపలి । కరుగుదేర ముని యెదుర్కొనియె ॥ వ॥ ఇట్లెదురు పడిన రమకోపనుండగు మతని వేసంబూనిన యాఖండలుం గనుంగొని ॥ సీ॥ ఎవడ వీవ్రదురాత్మ యిటు మత్స్వరూపివై జను దెంచితివి బల్కు సత్యమింక । గా దేని నుభస్మ గావింతు నిని యనంశయమన్న మదినెంతొ భయమునొంది । కరుణింపు కాముకింకరుడనై వేంద్రుండ నెరుఁగక జేసితినింత వట్టు । ననిపల్క క్రోధతామ్రాత్ముడై మూఢాత్మ యోనిపై నాసక్తి నొందితీవు । గావున సహస్రయోనుల గాయమొందు । మనుచు శపియించి స్వాశ్రమందునకు నేగి । ప్రాంజలిని లేపమానను భార్య గాంచి । కోపమున నిట్లు బల్కెను కుధరితనయ॥ గీ॥ శిలవుగంము యిచట శీతవాతాతపం । బులకు నోర్చి తపము సల్పు రామ । రామయనుచు బగలు రాత్రియు పరమేశు । భజన సేయు హృదయపద్మనిలయు ॥ వ॥ మరియు నిరాహారవై యుండుమియ్యాశ్రమంబును జంతువిరహితంబయ్యెడు నిట్లు వర్షసహస్రంబు లనేకంబులు జనినపిమ్మట దశరథరాజనందనుండును శ్రీమంతుండును నగు రామచంద్రుండు సానుజుండయి చనుదెంచి యీయాశ్రమంబునంగల శిలపాదంబున నాక్రమించు నాసమయంబున పూతపాపవగుచు భక్తితోడ నమ్మహాత్ముంబూజించి ప్రదక్షిణనమస్కారంబులం గావించి వినుతించి శాపంబువలన విముక్తవంబడసి తొంటిభంగి సుఖంబున నాదు సేవ యొనరింపంగలదనుచు గౌతమమునీంద్రుండు నగోత్తమంబగు హిమాలయంబునకుంజనియెం ఘునందనా యదిమొదలు నాయహల్య భూతంబు లకదృశ్యయై నాశిలగోల నీగుపాదరజస్పర్శనంబు గాంక్షించుచు దపః

రంబున తపంబు సేయుచు నీసమయంబునకును నిల్చియున్నయది గావున॥
గీ॥ పావనము సేయుము మునీంద్ర భార్య బ్రహ్మపుత్రి । ననుచు మహాస్త్రంబు పట్టి దోడ్కొ–
నుచు నేగి । జూపినను జేరబడిని కాలుజొన్పె మొదట । గాంచె రాముండు గౌత
మకాంతనపుడు ॥ వ ॥ కనుంగొని యేరామచంద్రుండనయెను నమస్కరించి
ననహల్యము॥ ❊ ❊ ❊ ❊

—(❊) శ్రీరామదేవునహల్యవినుతించుట. (❊)—

సీ॥ నీలమాణిక్యసన్నిభుఁ బీతకౌశేయవాసుల సన్మందహాసుఁ బుండ । రీక
లోచను మహాశ్రీవత్స చిహ్నాంకఘనవక్షు సాయకకార్ముకాఢ్యు । రఘుకులా
ధిపు సుమిత్రాపుత్రసంయుతుఁ జక్రిత్రికలితదిఙ్మ్నచయుధీరు । బరమమానా
థుముందరఁ గాంచి గౌతమువాక్యముల దలచి శ్రీవల్లభుండు । యితడు నారా
యణుడు పరుడీశుడనుచు । మించియతిగౌరవమున బూజించి మ్రొక్కి । యతి
మహాహర్షపూర్ణనేత్రాంతయగుచు । తనుపులకింప వినుతిసేయనదొ
డంగె॥ ఉ॥ దేవ జగన్నివాస భవదీయపదాబ్జజకణాలిచే । బావనినైతికో
రికలు పాల్పడెకంపిచిత్తవృత్తిగా । రీపరపద్మజాదిమునిబృందము లెప్పుడు జూ
డగోరుత। త్వాననఘా శిలింటికను పండువుగంటి విధింపరాఘవా ॥ చ ॥ జన
వర విం తనీదుగుణసంపద మానుషవేషధారివై । యనయము మాపితాత్మ్య
లునువెందరచేతువునిశ్చలుండ । వయ్యనుజరించుతుచన్నిటను నొప్పియు నా
కెక్కడనుండు వెల్లమా । యనుస్వవశంబొనర్చియు దదానుసరత్వమొనర్తు
వెంతయుక్ ॥ ఉ॥ ఏపరమేశుపాదరజమెంతయు దాల్చి పవిత్రమైకుభృ। త్ప
పపయోజసంభవులజాలబు నీతుల జేసెగంగనే । యాపరమేశ్వరుండె సదయా
మతిదృక్పథమంగు రామధా । త్రీపతియైగనందగె మదీయపురాకృతపుణ్య
శక్యమే॥ గీ॥అమలమత్స్యావతారు రామాభిధాను । సగుణు పద్మపలాశలో
చనుధనుష్క । రాఘ్యగనణీచుకేహనుమహాత్ము విష్ణు । భజనమొనరింతు హ
రినొండు బలుకదలప॥ గీ॥ ఏమహాత్ముని పదరజంబెపుడు శ్రుతులు । వెదకు
వాణీశుడే దేవు విమలనాభి । పద్మమనబుట్టె శివుడే భవ్యనామ । మునిసి
కుడన్యోహరామమూర్తిదలతు॥ చ ॥ ఎవనిశుభావతారకథలెప్పుడు నారదప
ద్మజాంబిత్రా । ధవులొగి బ్రహ్మలోకమునదద్దయు గానము సేయు వాణిదా।
చెవులకుసోకి బాష్పకణసిక్తనిజోరుకుచాగ్రసీమయై । దవిలి స్వాంల్లికింబలు
నుతాద్యసురాదిసుక్ భజింతునెక్ ॥ సీ॥ ఆ [illegible]

ప్రాణవృత్తులుంచి యజ్ఞాదివ్రతహితవృత్తుల । నాపహరించువాద్యంతశూన్యుండ
వు జగదుత్పత్తిస్థితి సంహారముల । కొకడవయ్యు నమాయ నొందవిభుండవు
లేవు నీవు ప్రవర్తించి పిత్తిన్యాది । భేదంబులను నిజభక్తజనానుగ్రహార్థం
బుగ దైతీయరూపిమాయాతీత । యఖిలసంపూర్ణుండవు స్వయంప్రకాశు । డవు
స్వతంత్రుండవట్టివాని నవికారిగద । యేనుపాగులు నెగాన మ్రొక్కెదముదుని
దిమో । పూజసుద్ధుని భాగ్యవల్లినిచూపితోడ ॥ క ॥ మునినీసభిమానంబున । వనజా
ల సలాలనముదనహోయింపదిదం । బున భువియుగప్పింబంచిన । ఘనతరభవదీ
యవదనకంజమున గొలుతును ॥ వ ॥ జగములకాధారభూతమవ్వనన్యజగద్వలయా
ద్యయంబవ్వ్రక । జగమవ్వపీపభూతపయసంభరితుండవ్వనయ్యు వేరేమొ । ప్వ
గగనపించునిపయనపాలకనాగ్రణవాఖ్యతోడబ । లక్ష్మిగనగుమేటిపీవభావలం
పటమానససమాదవతీనా ॥ వ ॥ దేవా జగన్మయుండవయ్యు వాచ్యవాచకభే
దంబులను కార్యకారణకర్తృత్వ ఫలసాధనభేదంబులను బహురూపయగు
మాయవలనకొక్కండవయ్యు విరించితువ్వమాయుతుండవు పరమేశ్వరుండవు
నగు నిన్నుభవన్మాయా మోహితస్వాంతులగువారలు నిక్కంబుగ నెరుంగ
లేక మనుజమాత్రుని గదలపోయుదు రవలుండవగునీవు విహాయసంబపో
లిక నప్పటబహిరంతరంబుల వెలింగెదవు తస్సంగరహితుండవు నచలుండవు
నిత్యుండవు శుద్ధుండవు సముండవద్వయుండవు నగునేతాదృశుండవగుని
న్ను మహాత్మునగు నేనెవ్విధంబున నెఱుంగంజాలుదు గావున నన్యచిత్త
నయి శతసంఖ్యల బ్రణతిగావించెద ॥ గీ ॥ ఎచటనున్న నెచటికేగిన నీపా
ద । పద్మభక్తి మాకు బాలుపడను । గాత యాచలయగు ముకమలమితాత్రివ్య
యతిలకచకురిఫాలఫలక రామ ॥ గీ ॥ భవ్యగుణపురుషాధ్యక్షదివ్యచాప ।
ధరహర్యక్షకేశలుక్తపక్షలముకుంద । ధీరనారాయణపినీలవారివాహ । దే
హయు దేవ వందనము రామ దేవదేవ ॥ గీ ॥ కనకరుచిరవసనుకరధృతశరచాప ।
కమలవిశదవదను కాలమేఘ । సమసహస్రసూర్యసంకాశరత్నహారతుష్టుం
డలాభ్య రాముగొలుతునిన్ను ॥ ఉ ॥ సానుజముబ్బుదభక్తిభవాభ్రిసమీ
రుభయాపహాలక శివృక । ధ్యానమొనరించినంతట ప్రదక్షిణ మొయ్యన జేసి
మ్రొక్కి గా । ధ్యానపనాథునాజ్ఞగొని మానిని గౌతము నాశ్రమపల్లభుని । గా
నగనేగె రామహిమనగంబుకకంబు పతిత్రిలోకపావనా ॥ సీ ॥ ఈ మహాల్యస్తోత్రమె
వ్వరికై భక్తి నే బఠియింపనఘములు బాసి బ్రహ్మ । ముంగనుగొనకనుతుడుల్బ్భపం
గకాంక్ష గలప్రత్యక్షమౌజాతరూపసేవ । ... సంవత్సరము

నస్వ కాంతవంధ్యయు నైనగల్గుసుతుడు। సర్వకామంబులు సమకూరు రాఘ
వానుగ్రహంబున దుష్ప్రతిగ్రహాది। ఘోరపాతకములు సేయు క్రూరుడు
నుబి। ముక్తుడగుఁ బింక స్వజార యుక్తుడైన। యతని బలుకంగ నేటికి ననుచు
శైల। తనయుతో డుబల్కె పావనుడు హరుడు॥ క॥ ఇబమీద రామచంద్రు
డు। కుటిలాలక జనక ముద్దుగూతురు సీతన్। జటిదుపమిత వసనవిశం। కటన్బ
త్రివరించు యశము గడించు ధరన్॥ తత్క్రియ మందెరుంగిం చెదననుచు మరలశ
వుండు॥ చ॥ వినుహిమశైలకన్య రఘువీరుని గన్గొని గాధినందనుం। డనిమొనసా
రముందు జని యాధ్వరమింపగు దానిగాంచి యే। గనగునటన్న నందురును గద్దన
జాహ్నవి దాటి నిల్చిరో। య్యనమిథిలాపురంబునకు నందిక యాముని సన్నివాని
శన్॥ గీ॥ అంత జనకుండు మునివరుడరుగుదెంచు। టలు దెలిసి పూజ యొనరిం
పవలయు వస్తు। సమితిగొనుచు నుపాధ్యాయ సహితుడగుచు। నరుగుదెంచి
మునీంద్రు నెయ్యమున గాంచి॥ వ॥ దండప్రణామంబు గావించి పూజించి స
ర్వలక్షణకలితులగు రామలక్ష్మణులం గనుంగొని గాధేయున కిట్లనియె॥ క॥
వీరలు నరనారాయణు। లో యి విచంద్రుల తెరగున లోకము వెలుగం। గారుచి
నొప్పెదరమరకు। మారులొ సంతసిలు నాదుమది వీరిగనన్॥ ఈనరశార్దూ
లు తత్త్వంబెరుంగింపుండని కుశికాత్మజుండిట్లనియె॥ ఉ॥ వీరలు రామలక్ష్మ
ణులు వీరలు పఙ్క్తిరథాత్మజుల్మహా। తారులు నన్నదమ్ములు మదధ్వరవి
ఘ్నమయే మాన్పతండ్రచే। తారుఁ యోగ్యులై వెడలి దారిని రామవిభుండు తాట
కన్। ఘోరతరాంబకంబునను గూల్చె నిలింపులు సన్నుతింపగన్॥ వ॥ ఇట్లు విశ్వ
ఘాతినియగు తాటకను మదీయ శాసనంబునం బరిమార్చి యయ్యతివిక్రముండు
మదధ్వర విఘ్నకారులగు సుబాహుప్రముఖుల బెక్కండ్ర రక్కసుల నుక్కడం
చి మారీచుని కూపారంబునం బడవైచె నంతగంగాతటంబునం బవిత్రంబగు
చున్నదరు గౌతమాశ్రమంబున నహల్యా దర్శనంబు జేసి యప్పుణ్యవతి చే
తసత్కృతుండయ్యె నా బ్రహ్మపుత్రియు రఘునందన చరణకమల పరాగసం
స్పర్శనంబున శాపసంప్రాప్త పాషాణరూపంబు బాసినదగుటం జేసి యు
మ్మహాత్ముని ననేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి తదనుజ్ఞాతయై నిజప్రాణవల్ల
భుండగు గౌతముపాలికిం జనియె నిక్కుమారవర్యులు సకల రాజపూజితం
బగు నీ భవద్గృహంబునం జెలువొందు మాహేశ్వరంబగు కార్ముకంబు గ
నుంగొన నాకాంక్షం జనుదెంచిరి గావున నక్కార్ముకంబు గనుపింపుము పి
తృదర్శనాపేక్షంబు వేగంబ దీరనిచ్చెదరని జనకుండును॥ గీ॥ అతను

దనరొందిన శాస్త్రసమ్మతముసైన । పూజలొనరించి నిజమంత్రిబుద్ధిమంతుఁ । జీ
రి వేగంబ తెప్పించు శివశరాస । నంచితంబగ రాము డీక్షించు నిపుడు ॥ గీ ॥ అ
నుచుబల్కి మంత్రి జనిన గాధేయుని । గాంచి రాఘవుండు ఘనజనముని । ని
మ్మహేశచాపమెక్కిడ నేఁటికా । సీతఁ దెచ్చి పెండ్లి సేతునిపుడు॥ వ॥ అనుచుబ
ల్కిన కుశికాత్మజుండు మునిమునినగవుల రామచంద్రుంగనుంగొని యిద్ధా
మిత తేజానకమాహేశ్వరంబగు చాపంబు శీఘ్రింబె గనావింపుమని మిథిలాధి
పతిసోదంబులకు నవసరంబునం॥ * * *

—(*) శ్రీరామచంద్రుఁడు శంకరధనుర్భంగము సేయుట. (*)—

సీ॥ చాపవాహకులు వోద్వృత్తియుక్తులు పంచసాహస్రిసంఖ్యలా సభకు
దెచ్చి । గురుతరఘంటాశతోపేతమును వణి వసాంచితమనగు వామదేవ।
కార్ముకంబప్పుడు రాఘవుఁడు ప్రహృష్టాత్ముఁడై కాకబిగియించి వీకవామ । హ
స్తంబునను తచ్ఛరాసమంచి గుణంబును నిలిపి లీలయొప్పొ నొక్కమారు । నా
రిసాంచునంతలో సారమెడలి । స్వర్గమర్త్యరసాతలవ్యాప్తముగను। మొ
రయుచును రెండుతునకలై ధరణిబడియె । జూచి నిఖిలావనీశులుచోద్యమంద॥
క॥ సురలప్పుడు విరులవానలు । గురిసిరి గంధర్వులెచ్చుగొని పాడగను । చ్చర
లాడిరి దివిమొరసెను । సురదుందుభులతి ముదమునజూచిరి సభికుల్ ॥ వ ॥ ఇ
ట్లు భగ్నంబైన శివశరాసనంబుం గాంచి జనకుండు రామచంద్రుంగౌగిలించు
కొని యొలతడీనుడోస్సారంబున కనంతఃపుర వాసినులగు సీతామాతృజనంబులు,
నువిస్మయంబునొందిరి యప్పుడు॥ సీ॥ తనతల్లి మందిరంబుననుండి భాసురస్వర్ణ
మాలావిరాజత్కరాబ్జ । యగుచు సీతాకాంత మొగమునదగు చిరునగవు
వ్వతిలకాంచనంబు భంగి। మేనిచాయ వెలుఁగ నానావిభూషణకలితయై యొం
తెలుఁగుల్లసిల్లుచు । క్షౌమదుకూలంబు మనుకిడి వస్త్రాంత రమున పాలిం
డ్లు గప్పుచుండ । వనరుహాక్షులు దన్నుదోడ్కొనుచురాఁగ। సభకు జను
దెంచి రాఘవేశ్వరునికంఠ । రమున మాలికనిడి సిగ్గు ప్రమదమునఁజ । లంగ
నంతఃపురమునకులఁ జనియె ॥ గీ ॥ ఇవ్విధంబున నవిమ్మిథిలేశుపట్టి । కనకదా
మంబు రామునకై యొసంగిన । రాజపతులుగ వాత్సులరంధ్రిములను । నిక్కి
చూచిరి రఘురామచక్రవర్తి ॥ వ ॥ అయ్యవసరంబున విశ్వామిత్రుంగనుంగొని జ
నక భూపాలుండిట్లనియె మునిచంద్ర రాఘవులకు వివాహోత్సవంబు కాంతాజనంబు
లంగూడుకొని దశరథ పరివారసహితుండై శీఘ్రముగ రాఁగలవాఁడు జనుదెంచునట్లు

శుభలేఖ వ్రాయింపుఁడనిన వశిష్ఠుని యతిత్వరితవిక్రముండగు నొక్క దూ
తంబనిచిన వాఁడుం జని రామచంద్రు విజయం బెఱింగించిన దశరథుండును
రామచంద్రకృతంబగు మహత్కార్యంబునకు మిక్కిలి హర్షంబునొంది ధీసచివుండగు
సుమంతు మిథిలాగమనార్థంబు సత్వరంబు గావించి కౌసల్యాది భార్యలును
యగ్నులం గొని కులగురుండును భగవంతుండు నగు వసిష్ఠుండును ముందునం
జన నియోగించి తానును విపులంబగు రథం బెక్కి ॥ సీ॥ సైన్యసమేతుఁడై సాకేత
నగరంబు వెడలి విదేహభూవిభుని పురము । చేరంగ వచ్చిన నా రాజవంశజుండ
తివేడ్క నెదురుగా నరుగుదెంచి । గొనిచను మించుమన్ననలుగా వించె నా
సమయంబునను రామచంద్రుఁడనుజు । సహితుఁడై దశరథు చరణాంబుజము
లకు మ్రొక్కిన రాముని మూర్ధ్నిఁ గొనుచు । తండ్రిగన గాంటి నేటికై దైగళిసి ।
వికచపంకేరుహాము భంగి వెలయునీదు । నెమ్మొగము గాధిసుతు కటాక్షమ్ము
చేత । సకలకార్యంబులును నాకు చక్కనయ్యె ॥ వ॥ అనుచు బ్రహ్మానంద
మగ్ను నిభంగినుండె నప్పుడు ॥ గీ॥ శంఖకాహళదుందుభిధ్వానములొప్ప । ది
విజులింపొంద జనకు మందిరము జొచ్చి । రంత శుభలగ్నమున రాము నఖిలబంధు ।
యుక్తముగఁ జేరి జనకుఁ డత్యుత్సవమున ॥ సీ॥ సర్వసౌభాగ్యంబు స్వర్ణభూషితవి
చిత్రామితసహితంబు ప్రబలవేద । విస్మహాసురచయావృతము రత్నస్తంభకీ
లితంబు నృత్తగీతవాద్య । కలితంబు పుష్పముక్తాఫలాన్వితమునై దనరుని
జాలీయంబున నురత్న । సింహాసనంబున శ్రీరామచంద్రుని నునిచి విశ్వామి
త్రవసిష్ఠగర్గ । సుతశతానందముఖమునిస్తోమములను । బూజలను దన్పి యా
రఘుపుంగవునకు । నిరుగడ హస్యవాహనుండియు ధాత్ర । మంబుగను ప్రబల
జేసి సేమంబుతోడ ॥ వ॥ నవరత్నఖచిత సువర్ణపాత్రోపేతంబుగ సీతం దోడ్కొ
నిసభార్యుండై జనకుండు జనుదెంచి రామచంద్రు చరణకమలంబులు నిజకర
కమలసలిలంబుల గడిగి॥ ❊ ❊ ❊

—❊ జనకమహారాజు శ్రీరాములకు సీతను పాణిగ్రహణ మొనరించుట. ❊—

గీ॥ పద్మసంభవ శంకర ప్రభృతులు వని । పావసలిలంబు దాల్చిరో భద్రముసు
చుల కట్టి శ్రీరామచంద్రు పాదారవింద । జలము జనకుండు శిరముపైఁ జల్లుకొని
దె ॥ వ॥ అప్పుడు సాక్షతోదకపూర్వకంబుగా నిజనందనను గరంబు బట్టి
పాణిగ్రహణవిధానంబున ॥ క॥ కనకాభరణాంచితసీత । వనరుహదళనయ
న నాసువతి సుతసీతక్ । ఘనముగ నిక్కొమ్మనుచ । మనమునఁ దనసుఖముందు రాముని

సుతనామా ॥ గీ ॥ అనుచు సీతను రామున కర్పితంబు । జేసిను సర్వభూపని
వాసుదైః ! హరికిందిరనొసఁగినట్టిందుదుగ్ధ । సాగరునిభంగి జనకుండు సంత
సించె ॥ వ ॥ అప్పుడప్పుడమి రేడౌరసియగు నూర్మిళయను కన్యకామణిని సుమి
త్రానందనునకును భరతశత్రుఘ్నులకు శ్రుతకీర్తిమాండవులను భ్రాతృకన్యక
లను నొసంగ నట్లన్నదమ్ములు నలువురును భార్యాసహితులై రెండవలోక
పాలురభంగి జెల్వొందిరట్టియెడ నారదు వాక్యంబు దలంచి విశ్వామిత్రాదిముని
వర్గంబులం గనుంగొని విదేహభూవిభుండిట్లనియె ॥ వ ॥ మును సవనంబొనర్చుట
కు భూమిని నాగట బాగుసేయుచుండ । పినను సీతాగ్రమందు గనుపించెను కవ్వనజా
క్షుత తాఁజిన్ననైయేను ముదమంది కూతుఁగఁ గనుంగొని నాదగు భార్యకిచ్చితి । వనిత
యు బెంపు జుండె కుంభపావనసి యివ్వసు ధాతనూభవ ॥ వ ॥ అంత నొక్కనాడు
విచిత్ర ప్రదేశంబున మేను గూర్చున్నయెడ ॥ గీ ॥ మహతియను వీణె యందు శ్రీ
మంతు హరిబలేశువారాయునసి భజియింపుచు నుతు । పారహీరాభదేహు
డాచాపిమింద । శంకరునిభంగి జడదంచె సదయుడగుచు ॥ వ ॥ వచ్చినాచే
తపూజలు వడసి సుఖాసీనుండై యుతండిట్లనియె ॥ సీ ॥ వినుర హస్యంబు దీనవనీ
కుశుమగు హరి పరమాత్మ ంమనచ్యుతుండు । భక్తపాలనమును పత్నీకంధ
రిహననంబును గావింపనాల్గురూపు । లను రామచంద్రుడై మనుజాకృతిని పత్రి
రిథభూవిభునకు పుత్రత్వమొందె । యోగమాయయె సీత నాగబుక్కైను సీయు
మందిరంబున గానమరుపు గనక । యత్నమొనరించి భార్యగా నర్పింపు । సే
యుమదైవునకు నొంరు సేయవలదు । నిశ్చయము పూర్వభాగ్యయీ నెలత
యూపు । రాత్మనకుచుంచుజ రుమొపిహా యుసవచన ॥ వ ॥ అది మొదలిక్కన్యకను
కిమలాలయుంగా నెంచుచు రామచంద్రునకెవ్విధంబున నొసంగం గలుగునో
యని త్రిపురదాహానంతరంబునను మా ఇల్లఘుచేతమద్గృహంబు నందిడుటవలన
నాదు పూర్వులనాటనుండియు పూజనడయుచున్న నీశైవ ధర్మంబునకుఁగా
వించితనిట్లు సేయుటవలన సీతాపాణిగ్రహణార్థంబనేక రాజవల్లభులకును న
భంగంబు ప్ప్ర్చెప్పువు క్పపాతశయుంబున మిరలు రామచంద్రుందోడితెచ్చుట
మనోరథంబు ఫలియించెను చురిఘుపుంగవుం గనుంగొని ॥ గీ ॥ అవనిజను
సీవునొక సింహాసనమున । కమలబాంధవగతి దేహ కాంతలమర । నిపుడు
గుర్చుండ గనుగొంటి నిప్పు సుమయ్యె । ఇస్మహీ రామయామిసిచరివిరామ ॥ సీ ॥
సీపాదసలిలంబు నెమ్మి వాల్చె సగౌయుహాసనుండీస్పష్టి జేసియుంచె । బళియుని
పాదాబ్జసలిలంబు ధరించుచి దేవలోక ధీశుడై వెలంగె । నాగౌతముని భార్య

యానహల్యయునీదుమృదుపాదములన జారినరజంబు । చేతతత్క్షణమయ
శిథిలీకృతాత్మభవ్యప్రోక్తశాపనైయుంతియయ్యె । నెవ్వరిటుసేయుప్రజ్ఞా
లీపృథ్వియందు । పతితపావనబిరుదుసంతతముదాల్చి । యాధికెక్కినసీవా
క్రూరుడవెకాక । రామ సీతాభిరామ శర్వనుతనామ ॥ మరియును ॥ చ ॥ ఎవని
పదాబ్జరేణువ లోకింతధరించిమహామునీంద్రులి । భవభయ కాలచక్రముల
బాసిరియేమహితపరితాపన । త్రిపమలనామకీర్తనలబల్మరుమన్ననొం
దినత్యులయి । దివిజులుదుఃఖముల్ పడిరో ధీరతతాదృశునిన్నగొల్చెదన్ । గీ॥
అనుచువినుతించిజనకధరాధిపుండు । మరియుమరియును శ్రీరాముచరణములకు । ననుదినంబునునందనంబగునటంచు । తనయనటురాఘవునితోడ బనుప
దలచి॥ వ ॥ కోటిశతంబులగు హేమాదులునయుతంబులగు ధనంబులును
నియుతంబులగుతురంగంబులును షట్ఛతంబులగు మాతంగంబులను నొక్క
లక్షకాల్బలంబులును త్రిశతంబులగు దాసీనికరంబులనుదివ్యాం బరంబులును
ముక్తారత్నమయోజ్జ్వలంబులగు హారంబులును దుహితృవత్సలుండై యొ
సంగిసీతాదులన భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులను దశరథునియథా న్యాయంబుగ
బూజించి ప్రస్థానంబు సేయించె నాసమయంబున జనకభార్యయుజానకిం
గౌగలించుకొనిసాశ్రులోచనయై ॥ గీ ॥ అత్తమామలకునునను దినంబును సే
వ । సలుపుమమ్మ రామచంద్రుమనసు । ననుసరించిమెలగియధిక పాతివ్రత్య।
మొందుసుఖము నొందియుండుమమ్మ ॥ అనుచు కూతురినంపకంబు జేసెన
ప్పుడు ॥ క ॥ లోకభయంకరమయ్యెను । కాకుత్స్థాన్వయులుమిథిలగదలిరయు
మునన్ । వీకజనుచుండపణవా । నేకరవంబుల మదేభబృంహితములచేన్ ॥
గీ॥ అనుచునృపవాహబుండద్రితనయతోడ । మిహిరకుండలమండనానికీశన్ము
గులబల్కి । మరలతవనంతరికథాక్రమంబుదెలుప । తొడగెకలితగాథాంగకౌ
స్తుభాకరంగ ॥ వ ॥ ఇట్లుమిథిలానగరంబువెలువడి జనుచుండయోజనత్రయం
బునను త్యాతంబులుగానుపింపదశరథుండు శగ్గలిగసిష్ఠుంగనుంగొని మొగి
కిక్కిరియుష్వషమంబులగు నిమిత్తంబులు దోచుటకు గారణంబేమియానిన వసి
ష్ఠుండును ॥ ఉ ॥ ఓమనుజేశమీకు భయముమొక్కటిగల్గునుగల్గితక్షణం । బే
మియు బాయునెట్లనినమించిమృగంబులు సవ్యగాములై । వేమరునేగుచుం
టననవెంటనెబల్ సుడిగాలిమిక్కుటం । బై నుసుజాళిజన్నులకుసంధతము
బడరించెనయ్యెడన్॥ * * * *

—(*)దశరథుని పరశురాముఁ డడ్డగించుట.(*)—

సీ॥ భగవంతుఁడు నుగ్రతాపసముగ్రుఁడు మునుఁగు భార్గవుఁ డంచటఁ గన్పడి యొన
మ్మ। హాత్ము మనీల మేఘాభుండు భూరిజటాసుండలాఢ్యుండు భీమపరశు । చా
పవిభాస్వద్భుజాదండుఁడు నుసమస్తక్షత్రియానీకకాలుఁడును । హైహయాధి
పబాహువనసుండు నిటు కాలమృత్యువు గతిదోపమిగుల వెఱచి । దశరథుండ
ర్ఘ్యపాద్యములొసంగి । కరయుగంబులు మోడ్చి నన్ గావు నాదు । సు
తుని రాముని వయ జూడు బ్రతుకనిమ్ము । మనిన చెవి బెట్టకను రాముని దరిఁ జూచి ॥
వ॥ క్రోధంబున బ్రచలితేంద్రియుండై నిష్ఠురంబుగ నిట్లనియె ॥ క ॥ రా
ముండవనీనామకుఁడవు । రాముఁడవని తిరుగఁదగునె రాజాధమునీ । వే మేటి రా
జులము నను । భీమాహవమాచరింపు బెగడకనాతోన్ ॥ గీ॥ పార్వతీవిభుం
డుపారవైచిచ్చెకు । విల్లువిఱచితి ధ్రుపీఁగదగునె । వైష్ణవంబు దీని వడినెక్కు వె
ట్టిన । నవ్వుమనిన్ను మెత్తుననిరయోనతుడ ॥ గా జేని ॥ గీ ॥ మిమ్ము నందరిని యమా
లయమ్ము నకును । బుత్తునని దెలియ వేము న్నభూరి మహిమ । నిరువదియు నొ
క్కమారులు పరశుధార । నఖిలభూమిపతుల ద్రుంచివట్టివాని ॥ అని పలుకుచు
న్నయంబున ॥ గీ॥ అఖిలజనలోచనములకు నంధతనుస । మడరె ధరణియు జలి
యించెనంత రామ । చంద్రుఁడా భార్గవుని చేతి చాపమంది । గుణమొనర్చి శ
రంబందుఁ గూర్చి పలికె ॥ క ॥ రామశరముగను గొని భృగు । రామ పదము లైన వ
త్యారాశి నైనఁ బసి । భీమాస్త్రమునకు జూపుము । నీ మహిమ దూరముగను
లుము వేగన్ ॥ గీ ॥ అనుచుఁబలుకంగ పూర్వవృత్తాంతమెల్ల । సంస్మరింపు
చు నా రామచంద్రు పాల । పంకరుహములుగను గొని భార్గవుండు । బలికె
వికృతాననుండునై జలజనయన ॥ సీ ॥ రామ రామ మహాత్మ భీమబాహాటో
పదెలిసె నేటికి నీదు దివ్యమహిమ । జగదుద్భవస్థితిసంహారదక్షుండ వాద్యం
తరహితుండవగణితుఁడవు । యోగమాయాసమాయుక్తుండ వజుఁడవు నీవి
కారిని రాముఁడని రామ యుండ । వమలుండవనుపంత తానందుఁడవు పురాణపు
రుషుఁడవు జగన్నాథుఁడవుండ । వనుచు నెఱుఁగుదుఁ బూర్వవృత్తాంత మొకటి । వి
నుము బాల్యంబునం జేసు ఘనతపంబు । చక్రతీర్థమునంబుగ నొనర్చి చక్రపాణి ।
నీకు నారాధనము చేసియుంచినాఁడ ॥ వ॥ ఇట్లు నన్నుచిత్తుండనై యమ్మహాత్ముని
సంతసంబుగా చింప శంఖచక్రగదాధరుండును ప్రసన్నముఖ పంకజుండు
నగుచు నా ముందర నిలిచి యిట్లనియె ॥ ఉ॥ దరణీదేవభవ త్తపోమహిమ
కాశ్చర్యంబయ్యెనికన్ మెచ్చితికన్ । వరమేమిచ్చెద హైహయాధిపుని మిగుల గర్విష్టు

లౌ రాజిల్లన్ । ధరణింబేడగించి కశ్యపునకీ ధాత్రీతలంబిచ్చి శాంతిం దపఃసిం
ధాబ్ధి నదుశనొందితి తృప్తాత్మ పాపంబు వారింపఁగన్ ॥ గీ ॥ అంత త్రేతా యు
గమున రామాఖ్యచేత । జనన మొందుచు సీకొసఁగి చనెంత । నపుడు నైకొం
దునటమానివగుచు బ్రహ్మ । దిన మునిశ్రేష్ఠ వపని పల్కెదిపికిజపిరెు ॥ వ ॥ నాచే
తన త్రైరంగెల్లం గావింపంబడియె నిప్పుడు ॥ ఉ ॥ అప్పురుషుండ వీవ భవదంశము
గొంటివి మేలుగల్గెసీ । బ్రహ్మాండపద్మజాండములు పావకునందు జలంబునందు
నుం । బ్రాపగుధూమఫేనముల భంగి జనించునదంగు నిట్టిసీ । రూపమెఱుంగ
జాలరు సరోజభవాభవులైన రాఘవా ॥ సీ ॥ రఘునాయక విరించి ప్రార్థనం
బున నీవు జనియించితివి సీకు సంభవాది । షడ్భావములు లేవు జనములు నీమా
యఁగలుగునంతకు నిన్ను గానలేరు । నీయాశ్రయంబున నిఖిలంబు నీమాయ
యొనరించు మాయాశ్రయుండ వీవు । బ్రహ్మాదులకు నీవె నేర్వరు పరోనియదిం
త్యశక్తివంతుండవు సుముక్తుఁడవు । రూఢిగాఁగను విద్యావిరోధియైన । మా
యయు విచారములు గల్గు మానవులకు । నిట్టిమాయలు బాపి నీవిపుడు గాన । బడు
టనాదుపురాకృత ఫలము గాదె ॥ వ ॥ దేవా ప్రకృతికంటె పరుండవమలుం
డవు నిర్వికారుండవు పూర్ణుండవు గమనాది వివర్జితుండవు నగుపహాను
భావుండవు మఱియును విద్యాకృతలింగదేహంబుల బ్రతిబింబితంబగు చిచ్ఛక్తి జీ
వలోకంబున జీవాభిధానంబు నొందునంతవట్టు దేహమనఃప్రాణబుద్ధ్యా
దులయందు నభిమానవంతుండగునంతవట్టును కర్తృత్వభోక్తృత్వాది సం
సారంబు గలవాఁడగుగాని విచారింప నాత్మకు నిర్వికారంబున సంసారంబు
ను బుద్ధికి జడత్వంబున నజ్ఞానంబును లేదయినను నవివేకంబున బుద్ధ్యాత్మ
లను జడాజడంబులకు మిథ్యాతాదాత్మ్యంబు నసేకత్వంబొనరించి సంసా
రియనంబరగు నెట్టులనిన జడంబునకు చిత్సమాయోగంబున చిత్త్వంబును
చిత్తునకు జడసాంగత్యంబువలన జడత్వంబును నుష్ణోదకంబునకు జలాగ్నుల
కు మేళనంబు భంగినుండు మఱియును ॥ చ ॥ మనుజునకెంతవట్టు జననమ్మాస్యభవ
త్పదభక్తి సేవనం । బొనరదయుండు దుఃఖములనొందును సజ్జనుఁడంత వట్టు
గా । వునభవదీయ భక్తులకుఁబొల్పుగ సేవయొనర్చివారొసం । గినమదితోడ
సిగ్గొలిచి కృత్రిమసంసృతిపీడ గాదగున్ ॥ వ ॥ ఇట్లొనర్చిన నది మొదలు మా
యమెల్లమెల్లన కృశియించు నంత విజ్ఞానసంపన్నుండగునట్టి పుణ్యునకు సద్గు
రు ప్రలభియించు నద్దేశికోత్తముని వలన మహావాక్యార్థజ్ఞానంబు వడసి భవ
దనుగ్రహంబున ముక్తుండగు నింక భవద్భక్తి విరహితులకు కల్పకోటిశతం

బులకైన జ్ఞానంబును ముక్తిరూపసుఖంబును గలుగుట సంశయంబుగా
వ్వని భవత్పాదయుగళభక్తియు జన్మజన్మంబుల నాకగుంగాక యవిద్యయే
రెండింటి వలన నశియించునట్టి భవద్భక్తియు భవద్భక్తసాంగత్యంబును
నాకు బాల్యమున్ గాక మరియును॥ గీ॥ నీదుభక్తిగలిగి నీకీర్తి జగముల। విశదప
రుచునట్టి విబుధవరుడు। ప్రబలిజగములెల్ల పావనంబొనరించు। నతని నతనికు
లమునగు నెతలప॥ క॥ ఘనదేహభక్తజనభా। వనభువనాధిపయనంతవామననా
రా। యణవాసుదేవ కారు। ణ్యనివాసముకుందవందనంబిదె రామా॥ గీ॥ ఏను
లోకజిగీషనే బూనిసేయు। పుణ్యమెల్లను నీబాణమునకునప్ప। ణంబగును
గాక యిప్పుడు పవనంబటంచు। మనవి యొనరింప మెచ్చి రామప్రభుండు॥ సీ॥ వి
నువిప్రవర్యుడ మానిని కోరిననెల్ల కృపసేతునని ప్రీతినపుడు బల్కె। కమలాక్షద
యనీకు గలదేని వామీద నీపాదయుగభక్తి నీదుభక్తు। లగువారితో పొందుదగ
గృపసేయుమీ స్తవమెవ్వరేని యొజదువ పాప। మెల్లను బాయును స్మృతివేళ నీ
స్మృతిగలుగు గావుత నీదుగరుణననుచు। ప్రణుతియొనరించి పూజలుబడసి రా
ఘు। వానుమతిని మహేంద్రాచలాగ్రమునకు। పరమపుణ్యుండు భార్గవుం
డరిగెనప్పుడు॥

—❋ శ్రీరాముడు సీతాసమేతుడై యయోధ్యకేతెంచుట. —❋

గీ॥ కోలుపడిననిధానంబు కప్పగలిగి। నట్లు ముదమందిరయుమునచటు వెడ
లి। బంధువులతోడ సాకేతపట్టణంబు। శీఘ్రమున రాఘవులు ప్రవేశించిరప్పు
డు॥ వ॥ అప్పుడు దేవసములగు భరతశత్రుఘ్నులును లక్ష్మణుండును తమ
తమభార్యలంగూడి నిజమందిరంబుల సుఖంబుండిరి మరియును॥ గీ॥ నె
మ్మిజననీజనకులకు సమ్మదముగ। సీతతోడుత నుండె లక్ష్మీసమేతు। డగుచువై
కుంఠధామంబునందు వెలయు। మాధవునిభంగి శ్రీరామమనుజవిభుడు॥ వ॥
అంత భరతమాతులుండగు యుధాజిత్తుండు బనివడి జనుదెంచిన దశరథుండు
నుహానింబూజించి తోడనే కేకయ రాజనగరంబునకు భరతశత్రుఘ్నులం
బనిచెనప్పుడు॥ క॥ నాకంబున పౌలోమీ। పాకాహులగాంచి వేడ్కపడునది శక్రు
యుక్। సాకేతంబున రామాధ। రాకన్యలగాంచె దశరథుసతి ప్రీతిన్॥ ఇవ్వి
ధంబున॥ సీ॥ సాకేతమున లోకసంగీతకీర్తియు నఖిలేశ్వరుండును నఖిలమా
ని। జననిరానందసందోహదేహుండు నిర్వాణవిభవుండు నిర్వికార। వైభ
వుండును శ్రీనివాసుండు నిత్యమాయానివాసుండు ననఖిలలోక। నాథుండు

ప్రముదితగుణగుణుండయ్యెనుతన మాయనగుకార్యకునవుదాను। గూడిజరి యించుగానలోకులకు మనుజు।చందమునదోచెశ్రీరామజనవిభుండు । దన చరిత్రంబుభూమిపావనముసేయ । జనకనందనతోడుతశైలతనయ॥క॥ అని శివుడంబికకెరుగిం। చినగతివిధినారదునకుజెప్పినవ్యాసుం । డునువానికుపల్కె వినుడం । చనియెనుసూతుండుశౌనకాదులతోడన్॥క॥ కాలాంబోధరనిభభ వ।శైలపురందరకవేరజాతటరంగ । శ్రీలననిజభక్తనిచయ । త్పాలనసన్నుతసరోజభవరంగేశా॥

మాలినీ॥ శ్రితజనపరిరక్షా శ్రీసమాయుక్తవక్షా । గతభవభయమోహాకాద్రవేయారివాహా । శతమఖముఖవంద్యాసర్వలోకాధినంద్య । రతిపతిశతరూపారంగనాథావనీపా॥

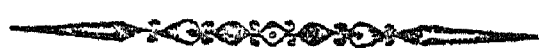
గద్య ✻ ఇది శ్రీమోరుతోట ముక్తీశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర కోటరాజుభాస్కరమంత్రిపుత్రనాగయామాత్య ప్రణీతంబయిన శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణంబును మహాకావ్యంబునందు - బాలకాండము సర్గంబుసే క్షాశ్వాసము.

అధ్యాత్మరామాయణము.

అయోధ్యాకాండ ప్రారంభము.

శ్రీరామచంద్రపూజిత । ధారాధరనీలపద్మదళలోచనసం । సారప యోనిధితారణ । నారాయణనిఖిలలోకనాయకరంగా॥ వ ॥ అవధరింపు ముచంద్రావతంసుండగునుంగొని గిరికుమారిం కిట్లనియె॥ ఉ ॥ దేవపురప్రహా రవినుతించెదరాఘవుడేమిసేసెమ। ద్భావవునిష్కళంకమగ బల్కుమసం ముదమందిశంకరుం। డోవనజాక్షి రామవిభుడొక్కెడజానకి చామరంబుచే। వీవగదివ్యరత్నమయపీఠమునంవిజనస్థలంబునన్॥ వ॥ నీలోత్పలదళశ్యామసుం డునుకౌస్తుభాముక్తకంధరుండును నగురాఘవుండురత్నసింహాసనస్థుండై

—✻ శ్రీరాములకడకునారదుడేగుదెంచుట. ✻—

తాంబూలచర్వణంబొనరించుసమయంబున ॥ ఉ ॥ దేవమునీశ్వరుండుమిత

తేజము వారదు జేయు దేవసం । భావన జేసి మ్రొక్కి జనపావనుని వరుఁ దేరవం
శము౦ । పావనమయ్యె గోరికలు బండె కృతార్థుల కెట్లు గల్గునీ। సేవయు దర్శ
నంబును నని ప్రీతితో మత నారదుండు నిక॥ సీ॥ నరనాథ నను మోహపరశంగ
నేలకృపాస్థుండ ననిపల్కె దినజంబు। జగముల కాదియై దగసిల్పు మాయని
గృహిణి మీకల వివిధించి ముఖ్యా । లుద్భవించిరి సుగుణోజ్వలత్రి గుణాత్మయై
మాయ జెలువొందున వని మీర । భువనత్రయంబునీ భవనమాసిబ్భంగి నీ గృహ
స్త్రీ ద్వంబు నెమ్మి వసరు । హరివి నీవు లక్ష్మి యువనిజ హరుడవీ। వద్రికన్య సీతయా
బ్జభక్రస । వీవు వాణి జనకభావర పుత్రిసీ । విభవమిటు జెలంగు విమలచరి
తా॥ వ॥ దేవా నీవు భాస్కరుండవు జానకి ప్రభాసతి నీవు శశాంకుండవు వై
దేహి శుభలక్షణయగు రోహిణి నీవాఖండలుండవు పౌలోమి జనకనందన యాన
లుండవీవు సీత కాంత స్వాహాదేవి కాలరూపియగు దండధరుండవీవు సీతసం
యమః జగన్నాథా నీవు నిఋతి విమంగళప్రదయగు భూసుత తామసి నీవు వ
రుణుండవు జానకి భార్గవి నీవు వాయుదేవుండవు సుమతీతనయ సదాగతి కు
బేరుండవీవు మహీకన్య సర్వసంపద నీవు లోకనాశనకరుండగు రుద్రుండ
వు నీ మహీ ధర్మపత్ని రుద్రాణియనం బరగు నింత బల్కనేల వినుము॥ గీ॥ శ్రీపురు
షవాచకములెన్ని జెలగునన్ని । సీతయును నీవ సుమ్ము విఖ్యాతచరిత । గాన
నీకన్న నిఖిల లోకముల భజన। సేయదగినదియితరంబు జెప్పబడదు॥ వ॥ దే
వా నిర్యాభాస సంయుతంబగు నజ్ఞానంబ వ్యాకృతంబ నంబరగు నాయవ్యా
కృతంబువలన మహత్తత్వంబు జనియించు నమ్మహాతత్వోపాధికుండైన సూ
త్రాత్మ సమష్టి లింగదేహాభిధానంబున హిరణ్యగర్భుండగు మరియు నహంకా
రబుద్ధులు రెండును పంచప్రాణంబులు నుజ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియంబులు
బదియును గూడి సప్తదశాత్మకంబును జన్మమృత్యు సుఖసంయుతంబును నగు
నని ప్రాజ్ఞులచేత లింగదేహంబు బల్కంబడు నా హిరణ్యగర్భుండయ జగన్మ
యుండును జీవసాజ్ఞుండునై లోకంబును ప్రకాశించు నింక వాచ్యంబును న
నాదియునగు యవిద్య కారణోపాధియ నంబరగు బ్రహ్మకు స్థూల సూక్ష్మ కార
ణంబులని యేడను పాధులు మూడుగలవు తదుపాధిత్రితయ సంయుక్తుండగు
వాడు జీవుండనియును విముక్తుండగు వాడు పరమేశ్వరుండనియును బల్కంబ
డు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్త్యాత్మకంబై సంసారంబు జెలువగునట్టి సంసృతికి విల
క్షణుండవును ననుస్యూతుండవును సాక్షివియునగు జ్ఞానరూపుండవును నీవయు
రియును॥ గీ॥ అఖిల జగములు బుట్టి జెంపగు నడంగు । నీమహా దేహమున గానని

వృషకేళి । కారణుండవు నిఖిలలోక ప్రభుండ । వీవు దైత్యాన్వయాటవీ దావ
దహన॥ సీ॥ రజ్జుసర్పభ్రాంతిసి జగంబుల పరమాత్మను జీవుగా నాత్మ దలప । భ
యమందు వెలియు నిర్భయమందు సకల దేహములసీ చిచ్ఛక్తి యమరు నంత।
దడవు బుద్ధుల నెల్ల దనరుగా వునసీవు పరమాత్మ నఖిలభూప్రజకు తావ। కిజ్ఞా
నమున దోచు నఖిలంబు నజ్ఞానమున మిథ్యయగు గాన జనుల కెల్ల । జ్ఞానమెయు
గంగవలయును గాననీదు । మహిత భక్తియు గల్గ క్రమక్రమమున। జ్ఞానము సు
గల్గు మోక్షంబు గాననగును । సప్తహోత్రసంబద్ధికన్యాకళత్ర ॥ గీ॥ గాన నీ
పాదయుగ భక్తి గలుగువారు । మోక్షభాక్కులు నీదు కటాక్షమబ్జ । గర్భ
జంభారిముఖులెల్ల గాంక్ష జేసి । దపము గావించెదరు గాదె దైత్యదమన॥
చ॥ జనవర నీదుభృత్యులకు సంతతభృత్యుడ గాన లోకమో । హిని యగు
మాయ నన్ను గదియింపకు నీ ఘననాభిపంకజం । బున జనియించు వాక్పతి
కిపుత్రుడ పౌత్రుడ నీకు భక్తుడన్ । నను గరుణింపు శైలద్రి రఘునాథ విదేహ
సుతా మనోహరా ॥ వ॥ అనుచు బల్కి యనేకవిధంబుల నమస్కరించి యానం
దాశ్రుపరిప్లుతుండై యిట్లనియె॥ చ॥ వనరుహగర్భు పంపున నువచ్చితి నీవుద
శాననుం వధిం । పను జననంబు నొందితివి పఙ్క్తిరథుండును రేపు రాజు సేయు
ననినను నిట్టులైన నఖిలోర్విభరాపహమెట్టులౌను స । త్యసిరతమయి ననీ పలుకు
తథ్యము నెర్పుము రాఘవేశ్వరా ॥ గీ॥ అనుచు బలుకంగ చిరునగు వానసం
బు నందుదళులొత్త రాఘవుండనియె వినుము । నారదా మత్ప్రతిజ్ఞ ప్రకార
మెల్ల । సేతుకాలానురోధంబు చేతనుంటి ॥ గీ॥ సంశయము లేదు ప్రారబ్ధసం
క్షయంబు । నెరిగి యాసురమండలం బెల్ల నడచె । దన క్రమక్రమమున రేపు
దనుజనిచయ మడపగ నుదండకారణ్యమనుసరింతు ॥ వ॥ జటావల్కలంబు
లు బూని పదునాలుగు వత్సరంబు లమ్మహారణ్యంబున నివసించి సీతాహరణంబు
నుమిష చేత దుష్టాత్ముండగు నప్పౌలస్త్యుం బరిమార్చెదననుచు రఘువల్లభుండు
ప్రతిజ్ఞ యొనరించిన నారదుండును॥ క॥ మోదంబు నొంది రాముని । పాదముల
కు మ్రొక్కి దేవపథమున జనె శా । తోదరి హరి నారదసం । వాదంబిది వినిన పా
పవగ ణ్ముడంగుఙ్ ॥ గీ॥ రామనారదసంవాదమే మహాత్ము। లైన లిఖియింప
వినుపింప ననుమతింప । పాకశాసననగరాధిపతియునగును । మరియు కైవ
ల్యమందు క్రమక్రమమున ॥ వ॥ అనుచు మహాదేవుండచలరాజ తనయతోడన
వ్వలివృత్తాంతంబు సక్రమించి బల్కం దొడంగెనంత నొక్కనాడు దశరథుం
డు రహస్య ప్రదేశంబున గూర్చుండి నిజకులాచార్యుండును సర్వజ్ఞుండును

మునిప్రవరుండును ధీరుండును సద్గుణగరిష్ఠుండును నగు వసిష్ఠునిం బిల్వం
బంచి యిట్లనియె॥ ...

—✻ దశరథుండు శ్రీరామునకు బట్టాభిషేకము సేయుట కాలోచించుట. ✻—

క॥ ఘనముగ రాముని వర్ణన। లనయము విననొప్పు నిప్పుడటు గాన ధరా।
వనితకు విభు నొనరించెద। మునివల్లభ తావకాను మోదమున దగన్॥ వ॥ అది
యునుంగాక యేను వృద్ధుండ భరతుండును శత్రుఘ్నసహితుండై కేకయరా
జగృహంబున నున్నవాడు మీరలను మోదింపం దగు సకలగృహంబుల పతాకం
బుల నిల్పునట్లును ద్వారంబులను కనకముక్తామయంబులగు విచిత్రతోరణంబు
లు బంధించునట్లు శీఘ్రింబ నియోగించి రామచంద్రు నామంత్రణంబు సేయుం
డను సుమంతుం బిలిచి యిట్లనియె॥ గీ॥ రాము భూపాలన కళాభిరాము సే
యు। వలయు మునివర్య నాజ్ఞ గావలయు వస్తు। సమితి సమకూర్పుమన సంతసం
బు నొంద। నప్పుడు మునిమంత్రివరుం జూచి యనియె నిట్లు॥ సీ॥ నాల్గు కొమ్ములుగ
ల నాగంబులై రావతకులోద్భవంబులు దనరన ఖిల। తీర్థోదకంబులు దెచ్చి కాం
చనకుంభముల నిల్పవై య్యాఘ్రములు విమాత్న। ములు మూడు చర్మముల్
వెలయ సన్మణి భూషణాంచితలగుచు పౌరాంగనలును। నిలువ మహర్షివర్యు
లు కుశపాణులై దివ్యాసనంబుల దేజరిల్ల। పటుతరాయుధముల వీరభటులు
గొల్వ। భూరిమంగళవాద్యముల్ ఘోరుకొలగ। రాజలక్షణములు నెల్లర
హి జెలంగ। రేపు సేయింపుము మహాప్రతాపశీల॥ గీ॥ నగరమున దేవతాయ
తనంబులకును। బలులు పూజలు నొసగంగ బనుపుమనుచు। బలికి రఘునాథు
గృహములో పలికి నేగె। నవ్వసిష్ఠుండు వికచహృదబ్జుడగుచు॥ వ॥ ఇట్లు భ
గవంతుండగు వసిష్ఠుండు రథారోహణంబు సేసి వెడలి కక్ష్యాత్రయంబు నతిక్ర
మించి యచ్చట రథంబు డిగ్గి యాచార్యత్వంబు గలుగుటవలన ననివారితుండై యు
తి భాస్వరంబగు రామమందిర సమీపంబునకుం జనిన నారఘువల్లభుండు వేగంబ
లేచి కృతాంజలియై భక్తియుక్తంబుగ నమస్కరించి రత్నాసనంబిడి జనకనంద
నాసితంబులగు కనకకలశ సలిలంబుల పాదప్రక్షాళనంబు గావించి యయ్యు
దకంబు సీతయుం దానును శిరంబులం జల్లుకొని భవత్పాదాంబుధారణంబున ధ
న్యుండనయితినని నవ్వసిష్ఠుం డిట్లనియె॥ క॥ హరుడును మజ్జనకుండగు। సర
సిజుడును నీదుపాదసలిలము చేతం। బరమగు ధన్యత గాంచిరి। శరనిధిసమ
ధీర యిట్లు జనునే పలుకన్॥ చ॥ అవియును గాక నీ జననమాత్ర నెరుంగుదు రా

వర్ణాదులన్ । మదములడంచి భక్తులకమర్త్యులకింపుదలిర్పలచ్చితో । నుదయ
మునొందితీవు మదినుంచియు దేవరహస్యమాటనే । నినెరుఁగంగనెకగురువే
ననియుంటిర మామనోహరా॥ క॥ గురువులకుదొరవుజగదం। తరవర్తన్ పితు
ద్ధతత్వతనుడవునునగో । చరుడవుమనుజుని క్రియనీ । ధరదోఁచువు మాయచేత
దశరథరామా॥ వ॥ దేవా పౌరోహిత్యంబువిగర్హ్యంబును దూష్యజీవనంబ
నియెరింగియుజగద్యంత్రివాహకుండవు పరమాత్మవు స్వాధీనసంభవుండవు
నగునీవిక్ష్వాకుకులంబున రామాభిధానంబుననుద్భవించెదవనుచు చతురానను
వలన నెరింగి సంతతసాంగత్యంబును నాచార్యత్వంబును గల్గెదునను మహాకాం
క్షచేత నిట్టికొద్దిపనికియ్యకొని భవదన్వయంబున నాశ్రయించియుంటి నిప్పుడు॥
గీ॥ నామనము సంతసమునొందె రామనీదు । దర్శనంబున సకలభూతల
ము మోహ । మందజేసెడుమాయనన్ జెందనీక । గావునను బ్రోచువిభుడ
వుగావె నీవు ॥ వ ॥ దేవా ప్రసంగవశంబునం బల్కుటగాని యొండుగాదు
రేపు ప్రభాతంబునని న్నుధరాపాలనంబునకభిషిక్తుం జేయ దోడితెమ్మని భవ
జ్జనకుండు నన్నుఁబనిచెం గావున జనుదెంచితి నీవును యథావిధ్యుక్తంబుగా సీ
తాసహితుండవై యుపవసించి శుచివియు భూమిశాయియు జితేంద్రియుం
డవుగమ్ము ప్రభాతంబునం జనుదేరందగుననుచు రథారోహణంబుచేసి వెడ
లెనంత సర్వజ్ఞుండును మాయారహితుండును నీశ్వరుండునునగు జానకీవల్ల
భుండు నిజపార్శ్వవర్తియగు లక్ష్మణుం గనుంగొని చిరునగవు దలిర్ప నిట్లనియె॥
క॥ తమ్ముఁడ ననుధరణీస్థలి। కిమ్ముగ నధిపతిని సేతురెల్లియనుట మా । త్రమ్మె క్రి
టిగాని యిమ్మహి । కిమ్ముగ గర్తవును భోక్తవి వెదలంకన్ ॥ క ॥ నీవు బహిః
ప్రాణంబవు । భావజశతరూపయనుచు బలికి వసిష్ఠుం । డేవిధమున బలికెనొ
యటులావసుధాధిపుఁడని ల్పెవతినిష్ఠమెయిన్ ॥ వ॥ అత్తెరంగెల్ల భూవల్లభున
కు వసిష్ఠుం డెరింగించె పట్టణంబంతయు వసిష్ఠోక్తప్రకారంబున నలంకృతం
బు సేయించిరొక్కభటుండు జనియుత్తెరంగు కౌసల్యాసుమిత్రల కెరుంగింప హ
ర్షంబునొందివానికి మౌక్తికహారంబులొసంగిదశరథభూవల్లభుండు సత్య
వ్రతుండగునయినను కాముకుండుగావున కైకేయీవశుండయి విఘ్నంబు
సేయునో యని రామాభిషేకార్థంబు పుత్రవత్సలయగు కౌసల్యయు దుర్గా
దేవినారాధింపుచుండెనంత ॥ చ ॥ సురలు సరస్వతిం బిలచి సోమనిభాస్యయ
యోధ్యకేగి మంథరనటమీద కేకయసుతన్ విధిసంపుననొందు రామభూ । వరు
నిర్గ జేయుచుండ వనవాసమొనర్పుమనన్ ముదంబునం । చరిగి నిజేశునాజ్ఞనుర

యంబునసిద్ధినివాణియుప్పుడిక్ । వ ॥ ఇట్లు సవత్రాంగియగు కేకయరాజ
నందనకు ముఖ్యపరిచారికయగు మంథర సౌధం బావేశించెనప్పుడు॥ క॥ మంథర
మందరగిరిభమగు । చందనరచితసౌధ మెక్కి సురుచిరమానిగం। బొందెడుపు
రికివిస్మయ । మందుచు జనిధాత్రికిట్టులనియెం జెలువక్॥ వ॥ జననియి దేమి
పట్టణము సర్వోత్సవభావమైన దైనదిక్ । ఘనముగవస్త్రముల్ వణఁబులు కాం
చనముల్ రఘురాముమాతన । జ్జనులకు బ్రియవస్తువులను। సంమతినిచ్చెడు నన్న
ధాత్రియిట్లని యెవ దేహజాధిపధరాధిపు సేయునిరెల్లి వేడుకక్॥ ... *

—*కేకయరాజపుత్రికి మంథర దుర్బోధన చేయుట.*—

సీ॥ అనిపల్క మంథర యతిరయంబున నేగి కేకయాత్మజఁ జూచి నీకు దొడ్డభ
యము పుట్టెను రాముఁబట్టంబుఁ గట్టెద రెల్లి యంచన సంతసిల్లి కైక । బసధనం
బులొసంగి వాపాత్మ భయ మేల భక్తుండు రాముఁడు భరతుకంటె । ననవాది
యిట్లనె నతివ నీ పతి నీకు సమ్మదంబు బల్క సకలకార్య । ములను కౌసల్య
కింపొప్ప మొనసి చేయు । గాన నీనందనుని వెలిగా నొనర్చి । రామునకుఁ దోడ
గుట సుమిత్రాసుతుండు । గలయధరణీశు సేయు రాఘవునికంటె॥ వ॥ ఇం
కనీకు ప్రాణాంతంబయినను గ్రామనిర్యాపణంబయినను గల్గుఁగాక యుండిన
కౌసల్యా సుమిత్రలకు పరిచర్య సేయవలయు భరతునకు రాము ననుసరించి
యుండుట సంభవించు నాకుం జూడ నింతకంటె మరణంబు శ్రేయస్కరంబని
తోచెడు శుభంబుగాం త్రుంచెద వేని భరతుం బట్టంబు గట్ట రాఘవు పదునాల్గు
వత్సరంబులు వనంబునకనుపయాచింపుమంత భరతుండు సకలోపాయ సమ
ర్థుండగునిందుకొక్క యుపాయంబెఱింగించెద దొల్లి దేవాసుర సంగ్రామం
బున పురందరహాయమునకుం దైదశరథుండు నిజసేనాయుక్తంబుగా జనఁ యు
ని సేయునెడం ధాతుం బభిన్నంబైన నీవును మహాసాహసంబున హస్తంబు జో
ప్పి నిల్పరించి తెవంతరక్కసులం గూల్చి జయంబు నొందిన న్నుం గనుంగొని నిసా
హసంబునకు మెచ్చి రెండు వరంబులు వేడుమనిన నీవును॥ గీ॥ కరుణఁ గలనేని వ
రియుగంబులు నాకు । వలయునపుడొసంగవలయునని । సంతసించెగాన సతి నే
డు తద్వర । ద్వయము వేడుపుత్రవత్సలతను ॥ వ ॥ అవ్వరంబులిప్పుడు స్మృ
తిగతంబులయ్యె నీవును కోపాన్వితవై క్రోధాగారంబు నంప్రవేశించి దశర
థుండు సత్యప్రతిజ్ఞుండైనీయభీష్టంబెవ్వడు వాసగూర్చునంతపట్టు నాభరణం
బులెల్లను యొలచివైచి నేలం బడియుండకుండుమని మన్సంగాహిత విభ్రమం

బున్నవాక్యంబులు పథ్యంబులని తలంచి ॥ గీ ॥ అతిమృదముగఁ బలికె నమ్మాగుం
డెలియంగ । జాలబుద్ధిమంతు రాలవీవు । భగవంతుఁడిపుడు కట్టభద్రుఁడైనను
గ్రామ । శతమునిత్తుఁబైకు సమ్మదమున ॥ క ॥ అనిన విని సుస్త్రీయనువ్యాను।
తను లిప్తపరాగయగుచు ధరపైఁబడి యి । ట్టని యెవిను రాఘవుఁడు వన । మునకే
రిగెదనంతపట్టు మూర్ఖతనుందుఁగా ॥ వ ॥ జనదేవ ప్రాణంబులైనను విడి
చెదనవిశ్వాసంబు సేయుము కళ్యాణంబగునని జనసదనంబునకు మ్మంథర జని
యె కేకయాత్మజయునట్లొనరించె వినుము॥ క॥ ధీరుండైనను సుగుణా । చా
రుండైనను వివేక సంయుతుఁడైనం। గ్రూరుల గూడి చరించిన । నారసి తత్స
దృశుఁడగుటకరుదె స్పృగాక్షీ॥ వ ॥ అనుచు పిచ్చాకథయుండ పర్ణాసనితోడఁ తద
నంతరకథానువాదనం బారంభించి యిట్లనియె నంతదశరథుండును రామాభ్యు
దయకారణంబునకు నభిముఖులుగాఁగ సకలమంత్రివరులని యోగించి తాను
ను సానందనంబున కైకేయీ సదనంబునకుం జని యవ్విధం బంతయుం జూచి వి
స్మయంబంది యచ్చటి దాసీజనంబులం గాంచి ॥ గీ ॥ భామ యిట్టులుండ నేమి కా
రణమొకో । యనిన వారలిట్టులనిరి దేవ । కుపితయోగినంబు కోపంబు విడు
వదు । నీవు దెలియవలయు దేవి తెరగు ॥ క ॥ అనియనవిని చెలమెల్లన । జనిత
త్రసువంటి యిట్లు జనునె పరాగంబు ననుల్కవెవ్వరేని । యనిరోక్త్ర పాద్మ
ప్తిబల్కుమంతయు వాకున్॥ క ॥ ధనికుఁ దరిద్రునిఁ జేసెద । ధనికునిఁ జేసెద దరిద్రు
బిండెవమున సం।జనుమునుజు గాతుజంపగ । జనడేని వధింతు నీకు సమ్మతి గాఁగన్॥

—* దశరథుండు కైకగృహంబున కేగుట. *—

ఇంత యేన నేలనాదు ప్రాణంబులైనను నొసంగెద మత్ప్రాణతుల్యుండగు రా
ఘవు సాక్షి బల్కుమనిన సంతసించి కైకయు మెల్లన కన్నీరు దుడిచికొని యి
ట్లనియె॥ క ॥ శపథము పూనెదవేనియు । విపులాచారంబునందు వెలసెదవే
ని।గృపసేయ వలయు మిమ్ముల।నిపుడే యాచించు కార్యమిన కులతిలకా॥ వ॥
ఎద్దియనిన తొల్లి దేవాసుర సంగ్రామంబున నాచేత పరిరక్షితుండవై రెండువ
రంబులొసంగితివవి నీయెడ బదిలంబుగనుంచితి నిప్పుడు॥ గీ ॥ ఒకట భరతు ధారు
ణికి రాజు సేయు వే। రొకట జడలు దాల్చి యుగ్రవనిని । పదియు నాలుగేండ్లు వ
సియింప రఘురాము।బనుపు సత్యమార్గవర్తి వేని॥ గీ॥ ఇట్లు సేయవేని యే భు
జంగమము చే। నైన రజ్జువునను నైన జత్తు । గాన సత్యవాదివేని నామది సంత
సిల్ల రాముని డవికెల్లి బనుపు॥ మ ॥ అనవజాత్రిహతభూరుహంబుదలకింద్రైళ

స్థిరముగా నిల్చెను। ధ్యానదృష్టిని దాలిచి బోలుచు జఘార్యం గాంచి శ్రీరాముము।
న్నతి పొలుపుంచుచు మెచ్చెను పుట్టిన సేనాంబోలు నే ఘాతిని నో। వసుతాసిసుతు
డేలు కానందుకు బోవంతహాన్సు వేరాముని॥ వ॥ రామచంద్రునివలనభయం
బు రానేరదు వానుంగులం గరుణించుమా॥ క॥ అని పాదాక్రాంతుండౌ।
మునిజేశనిజూచి రోషము గ్నాన తైయోజన నా ఫలతి మోహం। బునధర్మ
ము దప్పి నరకమునబడనని॥ చ॥ సకలసభాంతరంబులను సత్పథవతిన్ యా
టం చుమించినాను। క్షిపగనిపు బ్రహ్మహాముననేటికిబల్ నరకంబు జెందకో।
లికమనయుండై నా కాలముదప్పక యుండను రాముడీదనో। డకశపథంబొన
ర్చెటి దానిని నిన్నిమ్ముల లోధ లంపగన్॥ గీ॥ వేయునేల రాముపిపినంబుల
కుబనడు వేరెజన్మనంబుబానికలుక। మాగ్నపొందెరాజు ముగినాటిరేయే
గా। దుఃఖమునకంటనస్యతలబ్యాగగలు॥ వ॥ అప్పుడమునోదయకాలంబునవం
దిమాగధగాయక జనంబులు జనకుని కైకేయి మహాగృహంబున వారలనివా
రించెను తత్ప్రభాతంబుగుటయు వాప్యైకత్యంబున బ్రాహ్మణక్షత్రియాదిజనులు
నుమహాహర్షంబున కాంతాజనంబులు సైచాను రదత్నదంతాది రాజలక్షణం
బులు తోడ్కొనిపోయుదునని రామాంగించిన తెరంగున నొప్పియుండెనప్పుడు॥ సీ॥
పరిపీతకౌశేయ పాంసు గజారూఢు కాలాంబుదసమానఘనశరీరు। కమనీయ
కోటీరకటకోజ్జ్వలు సహస్రసాస్త్రుధసుందరు మందహాసు। కౌస్తుభశ్రీవత్సక
లితమహోరస్కు భూషితు సుపర్వామాత్యసేవ్యమాను। సతతసీతాసమాశ్రి
తనిజవామాంకు సత్యసంకల్పునీశ్వరు మహాత్ము। దేవదేవుని శ్రీరామభూవ
రేణ్యు। వేగ్ని నోముకూర్మి కాసతవిఘ్నముబట్టి। పుడమికభిషిక్తుడయి వచ్చుపు
ణ్యచరితు। గాంచు టెప్పుడు ప్రభాతంబుగల్గు టెప్పుడో॥ వ॥ పురజనులెల్ల
నారాత్రినిద్రమాని ప్రభాతంబగుటకెదురుజూచుచుండి రంతసుమంతుండు
నుఘూర్మాపకుండు గృహంబువెడలకునికి కేమికారణంబోయనుచు మెల్లన తద్గృ
హద్వారంబున దగ్గరిజనులు జనులు సర్వులు బలికెడు జనని యచ్చట విచార
గ్రస్తుం డనువత వ్యాకులి తేకంబడుడును నాఖిన్నుండనునగు నృవర్యుంగ
నుంగొని యుక్తిబులుపలుకు గారణంబేమి యనిన కైకేయిట్లనియె॥ గీ॥ రామ
రామరామరామ యనుచుంటను। రాత్రి నిద్రలేక రాజు మదిని। కుందుచున్న
వాడు గొబ్బున నీవేగి। రాముదోడి తెమ్ము రాజుకడకు॥ వ॥ అనిన సుమంతుండు
రాజవాక్యంబువినక నెట్లు పోవునని సుమంత్రుం విని దశరథుం డిట్లనియె॥ గీ॥ రా
మునుకిప్పుడు చూడ్కి కుతూహలాంగు। రంపుమని కుండలులు జలదన గ్గాచూ

డవలేనిభుజుని వేగదోడితెమ్ము । మన్ సమీపంబునకటన్న నుత్సహించి। చ॥ అం
చని కాంచె మంత్రివరుఁడక్కుశలప్రియసాననుండలో। త్కటకాంచన భాగుజల
దపత్రిమాంగుని శాలవత్సుని । స్ఫుటసరసీరుహాక్షు ఘనభూషణభూషితు సుధాక
రాస్యుని । కృత పరికీర్ణకాంచన భపతాంగ్ కృపాజ యాను రామ [illegible]
ను॥ గీ॥ హారకేయూర మకుటాంగదాదిభూష । కాంచితను హేమచిత్ర భకోశ
శ్యాణవసను । మృదుల పర్యంకసంస్థు సుస్మితముఖాగ్ర । యామినీపతిభ
ముశ్రీరాముగాంచి॥ కృతాంజలిపుటుండై యిట్లనియె॥ క॥ నినుగనుగొను వేడు
కనను। మనుజేశుఁడు బిల్చె రామ మంగళమగుర । మ్మనుజన్మంబును నీను
ను। ఘనమగు రథమెక్కి జనకుఁ గనుగొను వేడ్కన్॥

—* శ్రీరాములు కైకసదనంబునకేగి దశరథుఁ బొడగనుట. *—

వ॥ వెడలి సుద్యకత్యంబున వసిష్ఠానుమతుఁడై నంగాంచుచు నతిరయంబున
జనకుసమీపంబున నుంజనియుప్వ్విభు చరణకమలంబులకు నమస్కరించిన॥ చ॥ క
రములు సాచి రాఘవుని కౌగిట జేరిచి దుఃఖమగ్నుఁడై । బరువగు మూర్ఛనొందె
నటప జ్జిరథుండిటులాట కెల్లసుం । దరులును నేడ్వసాగిరతి దారుణమంచువ
సిష్ఠమౌనివే । గిరమున నేఁగు దేరనునికిన్ మనసందునమస్కరింపుచున్॥ రా
మచంద్రుండిట్లనియె॥ చ॥ మునివరరోదనంబునను మూలమిదే మొకోయన్న
కైక యి। ట్లనె రఘువంశపావనధరాధిపశోకమడంపనీకప । జను నెటులన్న
నేను మనుసంత సమందగజేసునాకొసం । గెనువరయుగ్మమీవదియు కిప్పుడ
వృత్తిసహింపమిట్యాడన్॥ గీ॥ నీకు దెల్పలేక శోకసంతప్తుడయి। యున్నవా
డుజూడు మొప్పనిప్పి। నసర్వమూగణగామివై క్షితిని ప్రొ । సత్యపాశబద్ధు
జనకునప్పుడు । వ॥ అనుచుబల్కిన రామచంద్రుండును సాలాభిహతునిభం
గివ్యధితుండయి కైకేయింజూచిన యుప్విధంబునబల్కెను భంగిదోచుచు
న్నెగాదఅయినను॥ గీ॥ తండ్రియాజ్ఞ చేతధనమైన బలమైన । గ్రామమయిన
నామకాంతనైన । విడుతు తండ్రియాజ్ఞనిడువ రాఘవుఁడు రెం। డాడువాఁడు
గాడు కన్న తల్లి॥ గీ॥ తండ్రిమనుపకున్న దలపెరింగి ముర్చు । మనుజుఁడుత్త
ముండు మధ్యముండు । పనుపసేయువాఁడు పనిచిన సేయని । తనయుఁడధముఁ డన
గదగునుజనని॥ వ॥ కావున జనకునాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయుసత్యంబు పృథివ్యా
దిభూతంబులు గంధాదిగుణంబులం బాయని భంగియేను సత్యంబు దొరగ
ననిపల్కి దాశరథి గంనుంగొని సంతసంబున కైకయిట్లనియె॥ ఉ॥ రాఘ

ప్రాతలంబునకు రాజయి మా భరతుండు నిల్వనీ। పీమహాటవి కానలకు నేగిచ
తుర్దశవత్సరంబులు। న్నేను మాతో వసింప ధరణీపతి కట్టడి జేసె నన్న శ్రీ। రాము
డతోంటికిన్ననుదిర. జలియిట్లను కైకతోడు శన్॥ క ॥ జననీ భరతుడు విభుడ
యి। తేనయధరాస్థలికి నేను తాంన నేనైకా। ననమునకు జనుదు నిజము। య్యాన
ఘును బల్కమికి సంశయంబగు మదిలోన్॥ వ॥ అమ్మాట వినిశోకంబునివ్వటి
ల్లిదకరిభుండిట్లనియె నందనా శ్రీజితుండభ్రాంతుండను న్మార్గవర్తి ట్టినన్ను
నీమతిదగ్గంబు నంద్రుంచి రాజ్యంబునైకొనుమ. పాతకంబటివేని॥ క॥ గురులై
ననాదుష్ప ఘనమున। జరియించిన దుర్పదగును సద్బుద్ధికినీ। వరమర సేయక
మనిఘు। వరుజూచి రితాంతశోకపరవశుడగుచున్॥ వ॥ ఇట్లైననన్ను నృతం
బు జేంపదనుచు రామచంద్రుని గౌగలించుకొని ముక్తకంఠుడై॥ ఉ॥ హారఘు
వంశపావన మహాభుజ హాశతపత్రలోచనా। హారమణీయ హారకుముదాప్త
ముఖాంబుజ నేకనాయకా। హారజనీచరాంతక దయాకర నన్విడనాడి యొంటి
పై। ఘోరతరాటవిన్ జనుటకున్ మదిబూనెద వెట్లు పుత్రకా॥ గీ॥ హామమప్రా
ణవల్లభ హానృపోత్త। హామనోహర యనుచు నమ్మనుజవిభుడు। మిగుల చింతా
భరంబు పాగలన తని। నేత్రయుగళంబు చల్లని నీట దుడిచి। రామచంద్రుండిట్లని
రొ॥ చ। జనప రచింప యేల భువి సర్వమును భరతుండు బ్రోచున। వ్వనమున కో
టిసంఖ్యలను వాసిసుఖంచిటకన్న నైనక్రి। న్ననజను డెంత నమ్ము పదునాల్గు స
మంబులు బుచ్చి కైకకుం। పెనయ భవత్ప్రతిజ్ఞ ఫలియింపసురల్ వినుతింప వేడు
కన్। వ॥ కానన నవాసంబ నేకపథ బులమహాగుణం బేనునన జ్ఞార్థంబుజ
ననీగృహాంబునకుం జనియద్దవి వాశ్వాసించి జనకనందనను నయించి మరలనీ
దపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి సుఖలీల గహనగమనంబు జేసెదననుచు వెడలి కౌస
ల్యామందిరంబునకుం జనుదెంచె నంతకమున్న కౌసల్యయు శ్రీరామవిజ
యంబునకు పూజాంబులు చేయించి బ్రాహ్మణజనంబులకు సువర్ణంబు
లొసంగి మౌనంబు నొంది యంతస్థుండును ముఖ్యుండును ఘనచిత్ప్రకాశం
మను నిరస్తసమస్తాతిశయ స్వరూపుండును విష్ణుండును సదానందమయుండు
ననగు నారాయణదేవు పరమయోగధ్యానంబునందలంచుచు రాఘవాగమ
నంబెఱుంగక యిదియె రామచంద్రుండని సుమిత్ర బల్కిన రామనామాంకితంబ
గు నమ్మధుర వాక్యంబు పిని బహిర్దృష్టిప్రవహింపంజేసి ముందర॥ సీ॥ కలిగిశ
తాధ్వగ ఫలసన్నిభాకారు నళినపత్ర పిశాలనయనయుగళు। మాణిక్యకం

డలమండితసుకపోలు బరుకాంచనాంబరధరుననంతు । నతురుశుద్ధునిరాము
యనవ్యక్తునిరుపద్రవునిరీహునిత్యశాంతు। సర్వభూతస్థితుస్వప్రకాశుమహి
సమాన్యసదానందమయునితార । హారకాంచీకలాపుమంజీరసరజి । తా
త్మపదపంకజుకృపాదృష్ట్యనాత్మతనయు । గాంచియతిసంభ్రమంబునగౌగలిం
చి। యంకమునజేర్చిముద్దాడినసియోసిటుల। వ॥ ఇట్లాద్యంతరహితంబగున
మ్మహామహుదేహంబునిపురుచు॥ క॥ మాయయాప్యాబోజవాడిన । డైయున్నది
మాటవిందునాభోజనముక్ । నేయుముసికనివండిన । పాయసమిదెయారన
రామభద్రుండంతక్॥

—* శ్రీరామునివనవాసవృత్తాంతమువిని కౌసల్యప్రలాపించుట. *—

మ॥ కనతల్లీభుజియించుటెక్కడ మహోగ్రవ్యాఘ్రఘోరాటవిక్।
జనభూనాథుడుకైకకిచ్చెనయ నాజ్ఞాపించెదుఃఖింపగా । జనదన్నక్ధర
ప్రాలిపాలనమురాజశ్రేష్ఠుక్ బాసియు। డనుసివెంటనెశత్రుగ్రేవు జనగా
డంబోకగోవృందునే॥ గీ॥ అదియుగాకరాజ్యమంతయుతెనపుత్రు । నేలని
మ్మకైకకేమియెగ్గు । జేసితీవునారచీరలుధరియించు । తసినేయనాదు
తండ్రినిన్ను॥ వ॥ నాదుప్రాణంబులకన్న విన్నవగునిన్ను వీడజాలమరి
యాను క॥ జననీజనకులుదలపగ । తనయులకొకభంగిగానదశరథుడునుపో
మ్మనిపల్కెనేనుజనదగ। దనిపల్కెదనినజత్తునదినిజమనినక్॥ వ॥ అమ్మాట
లువినిసాగ్రహుండైసుమిత్రానందనుండుముందర॥ సీ॥ తరుణార్కకోటిభా
సురకుండలకిరీటునాజానుబాహుకర్ణాంతనేత్రు । సజలాభ్రనిభకాం
చనవస్త్రసముదీర్ణు సర్వాంగసుందరుసత్యసంధు । ముద్రికారత్నసము
జ్జ్వలకరదర్పకోటిలావణ్యసంకుచితమధ్య । వీరుజితేంద్రియుధీరుమహో
రస్కు మంజుభాషణునరామయాబరేశు । జూచిరఘునాథవన్నిడెజూడు
భ్రాంత । మానసునికైక యీవశమునజవిభుని । గట్టిభరతునితద్బంధుగణ
ముసెల్ల । కూల్చిరాజ్యంబునీకొనగూతునిపుడు ॥ వ॥ శత్రుసూదనా లోక
ప్రదాహకంపగు నాదుశౌర్యంబుకునా సీరపరిముఖులీక్షించెదరుగాక పట్టా
భిషిక్తుండవగుటకుం బనిపూనుమేనను ధనుష్పాణినైనిలచితెద్విఘ్నకారు
లగువారల సమయించెదననుచు లోకంబులుగాల్చువానిపగిదింబలుకుసత్య
గరిష్ఠసహాయపరాక్రము ధనుర్బాణధరు ధీరుపార్శ్వస్థునతికోపను సుమి
త్రానందనుంగాంచి మక్కువతోడ కౌగలించి రఘునందనుం డిట్లనియె॥

సీ॥ వినుముసుమిత్రాపుత్ర ఘనబలుండవు శౌర్య సంపన్నుడవు నాకు సత్ప్రి
యుండ । వనిమోహంబుడుగాని గనుపించునట్టియీయవని రాజ్యమసత్యమ
య్యానేని । బరయంగవచ్చు సంపదలెల్ల మెఱుపులవలెచంచలంబులు వహ్ని
తప్తమగులోహమున బడ్డయంబు బిందువుపోల్కి మనుజాళికాయుష్యమహి
మదరగు । భోగివదనంబునంబడియుండగాగలండు । తలపుగలిగెడుకప్పచందంబున
కాల । సర్పమునజిక్కియునునశాశ్వతములైన । భోగములకిచ్ఛయింతురు
భువినిజనులు॥ గీ॥ వ్యర్థ్యములబాసి నిజదేహపోషణంబు । దలచికర్మంబు
లాచరింతురెల్లజనులు । దేహికన్నను వేరయియీదేహమరయ । నెవరిజెం
దునుతత్సుఖమెల్లవర్తా॥ గీ॥ తల్లిపుత్రులన్నదమ్ములుబంధువు । లనెడుబం
ధములుజనాళికెల్ల । నెసగగల్గుబోవునేటిలోన ప్రవాహ । మందునింధనము
లచందమునను॥ అదియునుంగాక॥ సీ॥ ఛాయవంటిదిలక్ష్మిచంచలతనుపుష్టి
జలతరంగంబునిశ్చయముగాదు । స్వప్నమంటిదిసతీసంయోగ మాయవున
ల్పంబు నభిమానమధికతరము । సదనంబుభార్యయు మొదలుగాగల్గునీసం
సారమెల్లనశ్వరంబు । గంధర్వనగరంబు గతిమేనుసూర్యోదయాస్తమ
యంబులనాయువరుగు నరయవృద్ధశాస్త్రములగుచుజనెదు । మనుజులనుగాం
చిఘువిబుద్ధిమాంద్యులగుచు । కాలవేగంబెఱుంగక కామముఖ్య। షడ్గుణంబు
లనొందెడుజనులకెంతొ॥ గీ॥ నచ్చికుండలోనబంగనీరముల ట్లు । నరునికాయము
వెల్లజరుగుచుండు । దినదినంబున రిపువిరోగాదులు । శత్రులట్లుబాధసలపు
చుండు॥ మ॥ జరిశార్దూలము భంగిపాసపుసితేజంబెల్లగైకొండునంచు
రియారోగాహిభీకరంబు వ్యాప్తివపనించు గాలమంగూడనిజ । బోరిపత్తుందగ
నంచునిల్లెగిమేఘాపోషనాశకరాపుడ । చిరపుణ్యాదనటంచు బ్రేలుచు
నుభస్మీభూతుడౌపిమ్మట॥ వ॥ మరియును దేహంబులత్యంబునసారమేయం
బులయినసంటనోయని త్రిశ్వగస్థిమాంసనిణ్మూత్రరేతోరక్తాదిసంయుతంబు
నుపరిణామంబునునగు దేహంబెవ్విధంబున నాత్మయగుంబడు నీవును దేహాభి
మానంబునలోకంబు గాల్పనిత్యయించిభవించువాసంబుననుభవించు దేహం
బునేననునదియేయవిద్యాసంభవంబగునవిద్య సంసారకారణంబునువిద్యాతన్నివర్త
కంబునగునగాపునమోక్షకాములగు పురుషులకెల్లడలవిద్యాభ్యాసంబున
నేయవలయునింక కామక్రోధాదులశేపము శత్రువిచయంబులు గలవందు
మోక్షవిఘ్నంబునకు క్రోధంబధికంబు నీవు క్రోధంబునకాదే పితృమా
తృజనంబుల వధియింపబూనితివి మనస్సంతాపంబును సంసారబంధనం

బునుధర్మార్థములుంబును నిహిక్రోధంబునం బ్రభవించుం గావున నిట్టిక్రోధం
బు వర్జింపవలయు॥ గీ॥ తామసంబంతకుండు వైతరణికృష్ణ। జనను వంతెస
మెల్లనందనవనంబు। కామధేనువు శాంతియౌగాన జనుడు। మించినతతంబు
శాంతివహింపవలయు॥ వ॥ ఇట్లు శాంతిగరిష్ఠుండవై నీవే నీకు శత్రుమిత్రులుగలు
గనేర రెంతదడవు పరిశుద్ధుండును స్వయంజ్యోతియు నవికారియు నిరాకృతి
యునగు నాత్మను దేహేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యాదులకు విలక్షణుండని యెరుంగ
కుండునంతదడవును మృత్యుసంప్రాప్తుండయి సంసారదుఃఖపారావారంబున
మునుంగుచుం దేలుచునుండు గావున లక్ష్మణా నీవును సాధుభావంబున సర్వ
దాభిన్నుండగు బరమాత్మ నెరుంగుము బుద్ధులు బయలవర్తించుగాక భయ
బునొందక ప్రారబ్ధవశంబునను ప్రవాహపతితంబులట్లు సుఖంబులయినను దుః
ఖంబులయినను సంభవించిన నహంకారమమకారంబుల నొందక యేను బల్కి
నశుద్ధస్వభావంబు వహించిన నిన్నువంటనేరవు మరియును॥ గీ॥ ఏను బల్కి
నట్టి యీవాక్యములు నీదు। మానసంబున నెన్నుచు నానేని। సకలసుఖములా
ప్తసంసారదుఃఖముల్। దొలగు నిక్కంబు దలపుమిట్టుల॥ అప్పుడు తల్లింగ
నుంగొని॥ గీ॥ జనని యీవాక్యములు నీదుమనమునందు। నిల్పి నారాక గోరుచుని
లువు పదియు। నాలుగేడులు నిముసంబు పోలె వచ్చి। మరలి వచ్చెద దుఃఖముల్
దరగు నీకు॥ క॥ ఇలకర్మమార్గవర్తుల। కలవడ నొకచోట నుండుటది యెం
ట్టులన్నన్। సలిలప్రవాహమందున। నిలుపని కట్టియల భంగి నిజముగు జననీ॥
వ॥ కావున నీవు నుసంతసంబునం బంచితివ యేని నాకు నుసుఖసంవాసంబు గలు
గుననుచు చరణంబుల పయిం బడిన రామచంద్రుం గ్రుచ్చి యెత్తి తొడలపైనిడు
కొని యాశీర్వదించి నందనా నీవు జనువేళ నుసిల్చు సమయంబునను శయనిం
చు తరిని యితరవేళలను సమస్తదేవతలును గంధర్వులు నబ్రహ్మయు నారాయ
ణుండును భగవంతుండగు సదాశివుండును రక్షింతురు గాక యని మరలి మ
రలి యాలింగనంబులు సేసి వీడుకొలిపు నప్పుడు నమస్కరించి హర్షాశ్రు
లోచనుండై మెల్లన లక్ష్మణుండిట్లని యె॥ ఉ॥ ధరణీనాథభవత్కటాక్షము
నహృత్సందేశముల్ బాసెని। చరణాబ్జంబులు గొల్చి వచ్చెదను వత్సా నిల్వ
మిందన్నని। ధరణిన్ మేను దొరంగు వాడ ననమోదం బందిమ్మీవు నా। త్వరతం
గూడనటంచు బల్కె జనె నీతాకాంతమారాగ్రణిన్॥

——* శ్రీరాములు సీతాగృహంబునకేగుట.*——

వ॥ ఇట్లు జననిమెచ్చిన నిజప్రాణమువల్లభం గాంచి భూపుత్రియును తిభ నె

దూఱవచ్చి స్వర్ణపాత్రస్థసలిలంబుల పాదప్రక్షాళనంబు చేసి కనకపీఠంబున సుఖాసీనుం గావించి॥ గీ॥ వనితమందహాసంబున గజాశ్వపత్తి। నృత్యవాద్యతతులు లేని పొద। చారివగుదు రాక కాననంబేమి । యనిన సతికి నిట్టులని యె రఘుడు॥ చ॥ వనమును రాజ్యమిచ్చె రఘువర్యుడు గాన భరింపబోదు మజ్జననికీ సంగతంబు పరిచర్యయొనర్చుచు నుండుమిచ్చటం। బనుపడ నాడి తప్పనిపల్కిన బెగ్గిలి యేల కాననం। బునకిటు పోవగా వలసె భూరిదయాకర యానతీయవే॥ అని రామచంద్రుండిట్లనియె॥ చ॥ వినుమొరి మధ్య కైకతను వేడిన రెండువరంబులిచ్చెవం। దునొకట భూమి యెల్లభరతుండు భరింపగ వేరె యొక్కటం। బనివడి కాననందు పదునాలుగు వర్షము లేను సిల్వవ। ల్పను వువహింతు విఘ్నములు బల్కకు మింక వసంతసంబునన్॥ జనకనందన యిట్లనియె॥ చ॥ విను రఘునాథ మున్నె యొటపిస్తల కేగిన వెన్క నీవు రా। జనుననువీడి పోవుటలు సైపదనన్ ద్రిమయుండి స్వప్రియుం। గను గొని రాఘవుండనియె కాననముగ్రభుజంగసంయుతం। బతి విషదుర్గమంబు జలజానన నీవు సహింప నేర్తువే॥ అదియునుం గాక॥ క॥ మునితవ ధుసూనఘృతములు। వెదకిన లేవరయ నైన వేళ్లుచు పండుల్। యుదకము దివము నదొరకవు। పదములు నవువంగ వలయు బహుకష్టము గుణ్॥ మఱియును॥ గీ॥ ఆతపాసిల షా దులధికము వని। గానుపించని కర్కశ కంటకములు। వీటికేమి సహింపని శాటకోటి। గుండె తల్లడపాటు రాకుండు మిచట॥ వ॥ మఱియు ఝిల్లీఝంకార వంశాభియుతంబును దండకాఖ్యంబును నగు వనంబు బహువిధమః శీభవనంబు గావున భవనంబున నిలువుమశీఘ్రింబ మరలననుం గని యొదవనిన నవ్యానకుల తిలకు పలుకులు ములుకుల క్రియకలకసేయ దలకడచి నియలుకగ లకలతో గనులికి యక్కలకం గిరియిట్లనియె॥ సీ॥ తగు నయ్యె యగ్నిసాక్షికి గనన్ను బెండ్లియైన నాడి చన సత్య విభవనికః భోజనంబు యినసీభుక్తశేషములైన పంక్తు మృష్టాన్నంబు భంగిగుడుతు। నీవు రూడ పరిచు నైదకంకటములున్న పుష్పశయ్యాల భంగి బుద్ధిదలతు। క్లేశకారిని గాను యీ కార్యమునంటి జను దెంచెదను బాల్యమునను విప్ర। వరులననుజూచి పతి తోవ వనముకేగ। గలరటంచును బల్కిరి ఘనులవార। లైనజను దెంచుటలు గల్గునదియు గాక। విప్రవర్యుల చేమున్ను విశదముగను॥ క॥ రామాయణముల నేకము। లామూలంబులుగ వింటినవి జనవిడియే। రాముడు వనమునకేగెను। చామది కెవుగంగ బలుకలనుత చరితా॥ గీ॥ కాననీవెంటజను దెంతునన్ననన్ను। పేడివను ద్రేప్రాణముల్ విడుతునీదు। ముందర

వటంచుబల్కనమ్మదితజూచి । సమ్మదమునొందె నారామచంద్రుడప్డు॥
వ॥ అంతజనకినందనకనకమణిమయవివిధాభరణంబులరుంధతిప్రముఖమునివ
నితలకు నొసంగనియోగించినట్లచేసె రామచంద్రుండును జనసేవకపౌర
జానపదధరాసురవర్గంబులకుసహస్రసంఖ్యలధనంబొసంగె లక్ష్మణుండును
సుమిత్రందోడ్కొనికౌసల్యకునప్పగించికోదండపాణియై రాఘవునకునగ్రభా
గంబుననిలిచెనంతనప్పటవెడలి ॥ మ ॥ చనగావ్యాసపవిత్రతాపనిఘనశ్యా
ముండురాముండుశంబరజిత్కోటితసుద్యుతుల్ దిశలుగప్పన్ రాజమార్గం
బునం । గనుగొన్పిల్లనపౌరజానపదవర్గంబెల్లవీక్షింపుచున్ । ధరణీసోదర
యుక్తుడైపితృగృహస్థానంబుజేరెన్ వెసన్॥ వ॥ అనుచునంబరకేశుండు మేన
కాతనయుతోడ నవ్వలివృత్తాంతంబు బల్కందొడంగె నట్లుకౌసలేయుండు
సీతాలక్ష్మణసమేతుండై రాజవీథినరుగుచెంచుసమయంబున ॥ చ ॥ పురజ
నులాత్మలందురఘుపుంగవుగన్గొని లోభమోహసం । భరితులకేటిప్రేమప
సిబాలురకానలజొన్పిరిట్లుభూ । వరుడునుకైకయావరణజితయ్యెజనుచుం
డెసీతయు । చ్చెరువిది మున్నుగాంచితిమె సీతనురామసమేత నెన్నడున్॥
గీ॥ వందిమాగధపరిహీనులై పాదచారు । లగుచుజనురామలక్ష్మణులవనిజలను
గంటిరెమనుష్యయత్నముల్ గలుగుటెట్లు । దైవబలమెక్కుడైయుండ ధర
ణిమీద ॥ వ ॥ ఇన్నిటికిమూలంబుకైకయియను పేరసర్వవినాశినియగుర
క్కసిజనియించె దీనివలనరామునకు సీతాలక్ష్మణులకునుగాల్నడలచేతదగ
నిదుఃఖంబు సంభవించె సత్యసంధుండయ్యును స్త్రీలోలుండై ప్రియావ
హుండగునందనువిడిచె దశరథునకు నేటి సత్యవాక్యంబు కైకయియైనను
మరలింపకర్త్యాంకమఱయువిమూఢబుద్ధియునగుచు వెడలనడిపించె మనకు
నిట్టియధర్మప్రదేశంబుననిలువబోలదు మరియును ॥ గీ ॥ భోగమోక్షం
బులొసగెడుపుణ్యమూర్తిజా । రామచంద్రుండుకాననభూమికేగ । మనకు
తెలిదండ్రులెవ్వరిమ్మహినివేగ । రాఘవునిగూడజనుదమురండటంచు ॥ వ॥
ఇట్లుశోకదుఃఖాకులులగు పౌరజనంబులంగనుంగొనిసాధుసంఘంబునందుం
డివామదేవుండనుమునిపుంగవుండిట్లనియె॥... ... *

—*పౌరులుదుఃఖించుటకువామదేవుండనుముని హితంబుసెప్పుట.*—

సీ॥ జనులారశ్రీరామజానకీలక్ష్మణులనుగూర్చిచింతిలజనదుమీర । లీరాఘ
వుండాదినారాయణుండు సాక్షాద్విష్ణుడింతిర జనకతనయ । యోగమాయ

యానంగను స్వప్రసిద్ధయోగాసితండు శేషుండహీశ్వరుండు । రామచంద్రునితో
డనేమిరతండును లక్ష్మణాఖ్యమైప్రఖ్యాతలక్ష్మణుండు । కనుగొనగననంతకల్యాణ
గుణగణాలి । రామచంద్రుడనఁదగుప్రకృతిగుణములందుగలసి గణుతింప
తత్త్వము! లానుసారించనగనలరుచుండు॥ యెట్లనిన॥ క॥ వనజజుడురజోగుణ
మున! వనజాక్షుడుసత్త్వగుణమువలననురుద్రుం!డనగతమోగుణమునన్! జను
లారవెలుంగుని తనసంతతనామహిమన్॥ మరియును॥ సీ॥ మనువువైవస్వతుము
నులయాంతంబునమత్స్యమైయీరాజమౌని నావ । యందునాభక్తునొయ్యన
దేర్చిపాలించెనబ్ధిమున్ నధిఋంచునవసరమున । కూర్మమైమందర కుధరం
బుమూపుపైఁదాల్చి ధారుణినిరసాతలమునొంద । దంష్ట్రాగ్రమునక్రోడతవహిం
చితధాత్రినుద్ధరించెనుసఖరోజ్జ్వలుండు। నగుచునరసింహమూర్తిన్ ప్రహ్లాదవర
దు!డనగ కాంచనకశిపునిబేడడంచెనుపహ్వా। తాత్మనందనరాజ్యమైయదితివేడ! వా
మనత్వంబునొందియీరామవిభుడు ॥ క ॥ బలిసదనముజేరిమిగులన్! పలు
చదనమునొందిమూడుపదములనుచున । బ్బిసుతలముజేరిచిజగ । ములకె
రితతనూజముఖ్యముఖ్యనొసర్చెన్॥ వ ॥ వెండియుదుష్టక్షత్రియభూభార
నివర్తనార్థంబుభార్గవుండయ్యెనిప్పుడాజగన్నాయకుండు శ్రీరామరూపంబున
రావణాదులగు రక్కసులకోటిసంఖ్యల నుక్కడంచునిక్కంబాదురాత్మున
కుమానవునేత మరణంబు నిశ్చితంబగుటవలనను జగద్వ్యాపకుండగు నీహరిద
శరథుచేతపుత్రత్వంబునొందమిక్కిలితపంబున నారాధితుండగుటవలనను దా
శరథియై జనియించెంగావున నవతరించిన కార్యంబుదీర్ప సీతాలక్ష్మణస
హాయుండై వనంబునకరుగుచున్న వాడిజనకనందనయు న్మహాయోగ
మాయసర్గస్థితిలయంబులకు దానయై వెలుంగుచుండు నింక దశరథుండు
నుకైకేయియునించుకంతయైనంగారణులుగారిట్లు భూభార నివారణంబు
సేయవలయునని పూర్వదినంబున నారదుండునువిన్నవించె నెల్లి వనంబునకుం
జనియెదననితనకుదాన రామచంద్రుండును బలికెనుగావున పామరులకై
వారినుద్దేశించివగవంజనదెట్లనిన ॥ గీ ॥ రామమంత్రంబు జపియించు
ప్రజలుమృత్యు । ముఖ్యభయములుగనరుతన్మూర్తియైన । దాశరథికేలదుః
ఖములెదనరుతార । కంబుశ్రీరామమంత్రంబుకలియుగమున॥ గీ॥ భక్తజనుల
నుబాలింపభండనమున । రావణునిద్రుంపదశరథరాజుకింపు!డనగ శ్రీరాము
డనసిట్టిమనుజుడయ్యె । మాయతోడుతనాదినారాయణుడు॥ వ॥ ఇట్లుప
లికి వామదేవ మహాముని యారకుండై నప్పటి విప్రసమూహంబులెల్ల నా

చంద్రుండు జగత్పవిత్రుండగు హరియని యెఱింగి హృత్సంశయగ్రంథులెల్ల విడిచి రాఘవు నేమరక చింతింపుచు ॥ క ॥ సీతారామరహస్యము । ప్రీతిం జదివినను వినినఁబ్రియవిజ్ఞానో । పేతంబగుభక్తిసముద్భూతంబగువారియందు పురుషుల కెల్లన్ ॥ గీ ॥ అతిరహస్యంబుగోపనీయంబుమీరు । రాఘవ ప్రియులరుగాన ప్రకటితముగ । బలికితిమటంచునరిగి రాబ్రహ్మవిదులు । పౌరులా రాముదలచి రిప్రభుడటంచు ॥ వ ॥ అంతసీతాలక్ష్మణులతోడ రామచంద్రుండవారితసుం దైదశరథాలయంబుబ్రవేశించి కైకేయింగనుంగొని ॥ క ॥ జననీ దృఢచిత్తు లమై జనుదెంచితిమడవికేగ జనపతిపలుకన్ । జనిమోదమునకైకలిఖించినగతి వేవ్వేరనారచీరలొసంగెన్ ॥ అప్పుడు॥ ఉ ॥ చీరెలుదాల్చిరంతరఘుశేఖరు లాజ్ఞను రామలక్ష్మణుల్ । వారిజనేత్రి సీతతలవంచుక సిగ్గున రాముజూడన చ్చీరధరాత నూజతొలి చీరపయిన్ దగజుట్టెజుట్టినన్ । భోరున నేడ్చిరంద రును భూసుత కైనవిధాతవ్రాతకున్ ॥ వ॥ అదివిని కోపంబుతోడనరుగుదెం చివసిష్ఠుండుకైకకిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఓనిశాచరి రాము నొకనినీపతివేడిసీ[illegible] త్తువె నారచీరలిపుడు । బుద్ధిగల్గెదునేని భూపుత్రి వివిధభూషణములు ధరి యించిసార్వభౌము । డగు రాఘవునకింపుదగులనేగెడుగాక యనినసీలోన నోయతివరాజు । దుఃఖింపుచుసుమంత్రుతోడ వేగమెనీవురథము దెమ్మనిపుత్ర రత్నములను। జూచిహా రామ యని భూమి సొక్కివ్రాలె । సంతమందరగరథ మెక్కినమ్మహీజ । దాశరథియును మూడుప్రదక్షిణములు । తండ్రికొనరించి రథమెక్కి తానునపుడు॥

—* రథారోహణులై రామలక్ష్మణులుసీతతోగూడవనంబునకేగుట. *—

లక్ష్మణుండును॥ గీ॥ చారుతూణీరయుగళంబుఘోరఖడ్గ । యుగమును దివ్యశరాసనయుగముగొనుచు । రథముపైనెక్కి వేగసారథినిజూచి బోవనిమ్మనదశరథభూవరుండు॥ గీ॥ నిలుపునిలుపుమనినవలదెబోనిమ్మని । రాముడనగబరపిరథము వేగ। రాముర ధముబోవ రాజుతల్లడపాటు। నొందిరామరామయందుజనితి॥ క॥ అనిమూర్ఛనొందితెప్పిరి । మనుజేశుడు రామమాత మందిరమునకున్।గొనిపొందుబ్రతుకు టెక్కడ । ననభటులటుజేసిరంత యటు రాఘవుడున్॥ వ॥ తమసాతీరంబుచేరికొన్నిజలంబులుగ్రోలి నిరాహారియై సీతతోడనొకవృక్షమూలంబునశయనించె లక్ష్మణుండును శరాసనపాణియై సుమంత్రుంగూడ ధరాత్మజయుతనపరిఘంగాచియుండె రాఘవనిశ సం

బునకునోల్లక నక్రందనంబు సేయుచు రథంబు వెనుదగిలి వచ్చిన పౌరబాలవృ
ద్ధాదులెల్లను పురంబునకు మరల రామచంద్రుం డొడ్డారిపోవంగలము లేకుం
డిన నీతోడ వనంబునకు రుగువారమని తత్సమీపంబున శయనించియుండి రంత
రామచంద్రుండును వారినిశ్చయంబునకు విస్మయంబు నొంది యేను పురంబు
జొరనొల్ల వీరలెల్ల దుఃఖభాజనుల య్యెదరనుచు సుమంతుం జేరి యీసమయం
బున వేడలవలయు నరదంబాయత్తంబు సేయుమనిన నతండును జవనాశ్వంబులం
బూన్చి తోడి తెచ్చె నంత రామచంద్రుండును సీతాసౌమిత్రులతోడ నత్యర్థజా
రాత్రంబున నోరులెఱుంగకుండ రథారోహణంబు సేసి యయోధ్యామార్గం
బుపట్టి కొంతదూరంబరిగి యరదంబు మరలించె నంత తమసాతీరంబున ॥క॥ ఖరక
రుడుదయించినతరి। పురజనములు మేలుకాంచి భూమిజయు ననా। జఖరకరకు
లనిధి హితు। కరులును లేకుంటఁ జూచి కడుదుఃఖితులైరి॥వ॥ రథమేమీమార్గంబుపట్టి
యయోధ్యానగరంబునకుం జని యందునుంగాక రాదయ్యె ననుచున హా
రాత్రంబులు మనంబుల వారలసంస్మరింపుచు ధ్యానింపుచు నిండ్లకడనుండి రం
తసుమంతుండతివేగంబున రథంబునడుప రాఘవుండును జనపదంబుల నేకంబు
లుగనుంగొనుచు శృంగిబేర సమీపమార్గంబున॥ మ॥ జనిగంగానదిగాంచిభ
క్తిమెయి రాజశ్రేష్ఠులప్పుణ్యవాహినికిఁ మ్రొక్కి జలంబులాడి సుఖదా
యకశింశుపావృక్షముఁ । గనియాపొంతవసించిరంత గుహుడక్కాకుత్స్థులే
తెంచుటల్జనముల్దెల్ప నెరింగి పుష్పఫలముల్ సద్భక్తి చేబూనుచుఁ॥ క॥ జను
దెంచి రామసీతా। వనితావిధు గాంచి ముందు సాష్టనమితివం । దనపూర్వ
కముగనిలబడి సముకరములఁ గుప్పి మొత్తిరి నాయకుడుఁ ॥ వ ॥ కుశలంబ
రసిన దేవా సకలంబు సంపన్నంబని కరంబులు మొగిడ్చి గుహుం డిట్లనియె॥
సీ॥ జననాయక నిషాదుడను నన్ను శుచుజేసె పగనీయంగ సంస్పర్శనంబు। ధ
నిషాదునకేల భరియింపు కరుణనఁ బాలింపు నీకూర్మిఁ బంటు భంగి। జను దే
ముప్ మాగృహంబునకు నేకసి సముకూర్చి నఫలములుగొమ్ము లెమ్ము । మనప్రీతి ద
ళుకొత్త జననాథుడనె పాదవరేణ్యా మాకు సంతసము నీదు । వాక్యములగాని
మన్నిస్పృవాక్యసరణి। దలగపదునాలుగేండ్లు కానలవసింతు । కందమూలఫ
లమ్ములుగొందుమంది । రములకేతేనమ్ము మీక్రమము నీవు॥ గీ॥ నాయడియ
నాజ్యమంతయు నాదు సఖుడ। వీవనుచుబల్కి యొకనట్టపృక్షమునకు। నేగి తత్
క్షీరము జడల్బాగుమీర। దాల్చిరప్పుడు వేడ్కఁ నద్దాశరథులు॥ ఇట్లు జటామ
కుటంబులు బూనిన య్యావసరంబున॥ గీ॥ నాకులంబువా మువ్యాకులంబును జెం

డె । నాకలంబు గ్రోలినాఁడ నేటి। పోకలను చుచింతఁ బొరలిన గతిఁ జొచ్చె । మా
ట్లిగ్యం కె పంకజాప్తుఁడపుడు॥ క॥ పటుతాండవోద్ధత మహానటరాజజటాకిరీ
టనటరుచులిపుడో। క్కటియగుచు వెడలెనాఁ గెం । క్కటమైనభ మెల్ల నరుణ
కాంతి దనర్చెన్॥ తత్సమయంబున ॥ చ ॥ జలములఁ గ్రోలి భవ్యమయ
సాధనునం గరకంకణంబులు । జ్వలితములై జెలంగ నును బామరి ముక్
తరంగజవీథిని। శ్చలగతి బంగళించు గతిజానకి గూడి వసించె వింధ్య ధరాల
ను కిశోర పత్రముల బాగుగ తమ్ముఁడు సేయు పాన్పునన్॥ వ॥ తత్సమయంబున
క॥ కోదండమెక్కు వెట్టిసి। పాదాధిపసహితుఁడగుచు సౌమిత్రి సమా।సాది
తమానసమునఁగా । పైదగ్గిరనుండె నాత్రియామమునందున్ ॥ క ॥ అసగా
ధితనయసవపా।లనకౌశలకౌసలేయలక్ష్మణగుణవ। ర్ణనసింద మాళియగు రా।
ట్టనయానయు కెరుంగించి మరలఁ దలఁచెం బలుకన్॥ తదనంతరంబ॥ చ॥ తలపన మా
నుషంబగు వ్రతంబు ధరించి సుమిత్రి పట్టిసి। శ్చలమతి గొల్చె నింతకును జాలనెయో
దొరకున్ సుధామయో । జ్వలకిరణాలి చేమిగుల చల్లసి సద్రయొసంగు వాడ
నంచలఘుగతిం జనించె ననానశిగన్న డెతూర్పుదిక్కునన్॥ వ॥ అప్పుడు
కుశపర్యంకంబున నిద్రించు రఘుపుంగవుం గనుంగొని గుహుండు కన్నీరు వెడ
ల్చుచు వినయంబున లక్ష్మణున కిట్లనియె ॥ ఉ ॥ కంటె లక్ష్మణ యిమ్మహాభు
జుఁడు యిక్కానన్ కుశాస్త్రీణుఁడై । యుంటన్ గేకయ పుత్రి జేసెనిటులీయు
ర్వీశు సౌభాగ్యమున్ । గంటం జూచి సహించ దయ్యెద్రిజగత్కల్యాణుడై
యుండియిట్లుంటం గల్గె విధాతృకృత్యమిలలో నొక్కండు దప్పించునే ॥ క ॥
పవళించునెపుడు మణిమయ । భవనోత్తమమందు మృదుల పర్యంకమునం దవ
సుతఁ గూడి యిప్పుడు। కువలయపతి బండి వాఁడు కుశతల్పమునన్॥

—* గుహునికి లక్ష్మణుఁడు హితోపదేశము సేయుట *—

వ॥ అనుచు చింతాభరంబునం బలుకు గుహుని వాక్యంబులు విని లక్ష్మ
ణుం డిట్లనియె॥ చ ॥ వినుము నిషాదవర్య రఘువీరునకిమ్మెయి కైక జేసెనం। చ
నవల కెట్టులన్న నొరులెవ్వరు లేక సుఖంబు లివ్వన। మ్మనుజ పురాకృతంబున
సమస్త సుఖంబులు దుఃఖములున్ క్రమం । బునజను డెంచు మాన్పగను బోలునె ప
ద్మజుకైనసమ్మహీన్॥ గీ ॥ మరియు సుఖదుఃఖములొసంగువారు లుగారు।
వారులొసంగెదరను మాట చిరుతబుద్ధి । యాత్మకర్తృత్వమెల్ల వ్యథాభిమా
న।మవనితనకెమాఱు సూత్రంబు దవిలియుండు ॥ వ ॥ అదియునుంగాక తన చే

తనొనరింపంబడుకర్మంబులెల్ల మిత్రామిత్రోదాసీన మధ్యస్థబంధుజనం
బులయందుభావింతురట్లుగాదు సుఖదుఃఖంబులం దెయ్యదియైన నెత్తెరంగు
ననైన ననకర్మవశంబులయి సంభవించిన నవియెల్లననుభవింపుచు నరుం
డుస్వస్థచిత్తుండయి యుండవలయు భోగాగమంబులయందును భోగవిస
ర్జనంబులయందును కాంక్షలేక లభించినను లేకయుండినను నీవు భోగ
వశుండవుగమ్ము మెద్దేశంబున నెక్కాలంబున నెవనికయిన నెవనిచేనై
ననొనరింపంబడిన శుభాశుభకర్మంబు ననుభవనీయంబులుగాని వేరొం
డుగాదుగావున నట్టివాటియందు హర్షవిషాదంబులందుట జాలు నింక
కమలాసను చేత నెయ్యదివిదితంబది దేవదానవులకయినదాటనలవి గాదు
సుఖదుఃఖంబుల నరుండెల్లకాలంబునరికట్టంబడు పుణ్యపాపంబులసుఖదుః
ఖానుభవరూపంబయి శరీరంబుబుట్టు రేయునుంబవలునుంబోలెసుఖంబువె
నకదుఃఖంబును దుఃఖంబు వెనుకసుఖంబును జలకర్దమంబులభంగి సుఖం
బునడుమదుఃఖంబును దుఃఖంబునడుమసుఖంబును జంతువులకుగడువ నలవి
గాక కలుగుచుండుగావున విద్వాంసులగుపురుషు లివ్విధంబున సకలంబు
నుమాయయనియెరింగి ధయిర్యవంతులయి యిష్టానిష్టాగమంబులయందు
హర్షశోకంబుల నొందకుండుదురని యిట్లుగుహులక్ష్మణులు భాషించుచు
న్నయెడ గగనతలంబు విమలంబయి ॥గీ॥ చాలతపముబూనిసంయముల్వన
ముల। నిన్నుగాంచువేడ్కనున్నవారు । దర్శనంబొసంగ దగురామయి
నిమేలు।కొల్పనగపగటివేల్పుబొడిచె ॥ క ॥ ఒకగతినుంటనువనమున।నకు
టిలసౌభాగ్యయుతునకనుకీర్తితాశా।నుకరములీవీదెలనా। సుకరములయి
మించెనవటిశుకపికరవముల్ ॥ ఉ॥ అంతమయూఖమాలియుదయాచలమం
డునవోపరామభూ। కాంతుడుమేలుకాంచి కులకర్మక్రియత్యము లెల్లదీర్చి
ధీ।మంతుగుహుంగనుంగొనిసమంచితమౌయొకనావదెమ్మనన్। సంతసమం
దిదెచ్చెఘునసత్తముగన్గొనిభక్తితోడుతన్॥సీ॥ ఆరోహణము సేయుమవనీశ
యీనావయందులక్ష్మణుడుసీతాంగనయును। గూడమావారలతోడనాయి
తుడనైనడపెదనదిసవ్వడిమిరేవు । ముందరజనకునిముద్దుకూతురినెక్కబ
నిచితానునుగుహుబాహుదండ । మూతగావావపైకెక్కెంజె నిఖిలాయుధ
ములతోస్సౌమిత్రితత్క్షణమున । నెక్కెగుహుడునుతనదు పెంపెక్కువిద్య
నేర్పునను బంధుసహితుడైకేటిమీద । నంబరవిహారులకు నద్భుతంబుదోప।
నడపదొడగెను నావనీటపుడువడిని॥వ॥తదనంతరంబున నాహోతంబుగంగా

మధ్యంబునకుం జనిన జనకజయు నప్పుణ్యవాహినిం బ్రార్థించి ॥ గీ ॥ వందనం
బిదె గంగాభవాని యేను । రాఘవులు సౌఖ్యమొప్పఁ బురంబునకును । వచ్చి
తిమయే నిమధుమాంసవస్తువులను । బలులఁ బూజింతు నని భక్తిఁ బలికె నప్పుడు॥
అంత॥ క ॥ నమ్మిన భవజలనిధితీ । రమ్మున మనుజులనుడించు రసికుఁడు వరశా।
లమ్మునడిగ యెను సతితో । తమ్మునితోఁ గుహునితోడ తామరసాక్షి॥ వ॥ ఇట్లు
గంగావతరణంబు చేసి యవ్వలనరుగున వసరంబున గుహుండు రామచం
ద్రుంగనుంగొని దేవా భవచ్చరణంబులు చూడవచ్చెద నాజ్ఞయిండు గాదే
నిప్రాణంబులు విడుతుననిన సీతాపతి యిట్లనియె ॥ క ॥ పదునాలుగువ
షంబులు జటివిధరాతలము బ్రోవ జనుదెంతు నిజం । బిది రాముఁడొండు బ
లుకఁడు । ముదమొన జనుమనినిషాదముఖ్యుండప్పుడున్॥ వ ॥ విషాదంబందుచు
నిజమందిరంబునకుం జనియె నంత రాఘవులచ్చోట నొక్క పరిశుద్ధంబగు మృ
గంబునేసి పక్వంబు జేసి హవ్యవాహను నందాహుతియిడి శేషంబు గుడిచి
మువ్వురును వృక్షతలంబున సుఖలీల నారేయి గడపి రంత మరునాడు రామ
చంద్రుండు సుమిత్రాసుత సీతా సమేతంబుగ భరద్వాజాశ్రమంబునకుం జని
బయలనిలచి యొక్క వటుం గాంచి॥

—* శ్రీరాముడు భరద్వాజాశ్రమంబున కేకుట. *—

ఉ॥ ఓమునిపుత్ర నీవుజని యొప్పఁగ మీగురువర్యుతోడ శ్రీ । రాముఁడు ద
శరథనాథుఁడు ధరాతనయానుజయుక్తుఁడై బహి । స్సీమను నిల్చినాఁడనుచు జె
ప్పుమనం జని యావటుండు శ్రీ । రామముఖోదితంబులు కరంబులు మోడ్చి యె
రుంగ బల్కినన్ ॥ వ ॥ వినితోడనే లేచి యర్ఘ్యపాద్యంబులు చేఁబూని రా
మసమీపంబునకుం జనుదెంచి యథాన్యాయంబుగ గాంచిన సీతాలక్ష్మణుం
డగు నప్పుణ్యుం బూజించి యిట్లనియె॥ క ॥ మాపర్ణశాలకిటు సీ । తాపతి జ
నుదెమ్ము దేవతలు వెదకగనా । నీపాదయుగపరాగము । చే పావనములుగ జే
యు సిద్ధాశ్రమముల్ ॥ క ॥ అనికుటజసమీపమునకు । జనకతనయతోడ రామ
సౌమిత్రులిద్దో । డ్కొని వచ్చి సేయదగు సత్క్రా । జనములు గావించి వినయసం
భాషణలన్॥ భరద్వాజమునీంద్రుండిట్లనియె ॥ సీ ॥ భవదీయసంగమభాగ్యం
బుచేతనంతంబు గాంచితి నాతపంబువలన । నీయుపాసనచేత నాయొద్ధ విజ్ఞాన
దృష్టి వలనుసుగాన దేవదేవ । మునునీవు కమలగర్భుని చేతనుతిగాంచి జనియిం
చుటలు నేఁడు నమునక్కను । జగుటకీవానరించు పనియు నేకెఱియుదు నతిమా

యుండవుగ పరమాత్మవీవు । యింకమీదటబల్కంగ నేలయేను। గడుకృతా
ఘ దండ శిలమానుకంబె వేరె । యైన కాకుత్స్థపురుషునిక్ గానగల్గె । కను
లపండువుగా నునికాల్కనలుకుస॥ వ॥ అనినన్ రాము విభుండు కేల్మొగిచి మీరిగ్గిం
పనేనెంతవా । డనుధరాపాలకమాత్రుడన్ కరుణఁజూడంబోలు నంచానిక్।
మునిసాన్నిధ్యమునందువచ్చి కమలాప్తుండంతపూర్వాద్రిదో। చిన మేల్కాం
చికులోచితక్రియలు దాశీఘ్రంబు గావింపుచున్॥ క॥ సీతాలక్ష్మణయుతుడయి।
యాతపసివనంబు వెడలి యమునానదిసా । కేతపతిముని తనయుక్కృతపో। త
ము చేగడచి వాఁడు బొమ్మన త్రోవన్ ॥ క ॥ జనిచనియొవ్యాడవాల్మీ।కినివా
సంబట్టిచిత్రకూటపారంతం। బున నేగుచుముందరగను ! గొనియెన్ కౌసల్యా
ముద్దుకొడుకొకనముక్॥ గాంచి॥ గీ ॥ సత్వసహితంబుముఃజనసంకులం
బు। సలిలఫలపుష్పశుకపికకలితమాను । లూరుభవపుణ్యవాసంబు జేరనరిగి।
యమ్మునికిమ్రొక్కె సతితోడతమ్ముతోడ॥ అంతవాల్మీకిముందర॥ సీ ॥ రా
ముఁరమానాథు రాజీవదళనేత్రు భవపాశహరు జటామకుటభరితు। నాది
త్యకులవర్యు నప్రమేయు విశుద్ధు జానకీలక్ష్మణసహితుఁ భవ్యు । సర్వభూ
తహృదంబుజస్థితు శృంగారమహితా పనామయుఁడు శాంతు।ధర్మమార్గు
వినిజిత క్రోధు యోగమాయామనుష్యుని గాంచి యతిముదమున । జేరి
విధిపూర్వకంబుగ గారవించి । భువనసంపూజ్యుఁ బ్రపూజ్యుఁ బూజచేసి। ఫల
ములార్ఘ్యమొసగనప్పరమహాత్మ । గాంచి కరములు మోడ్చి రాఘవుండు బలి
కె॥ క॥ మునివర జనకుని పనుపున । జనుదెంచితిమిచట సౌఖ్య సంవాసంబౌ।
వనమొకటి జూపుడతివయు । ననుజుడునేగొంత కాలమని పెదము చటన్॥ అ
నిన దాశరథి వినయోక్తులకు చిరునగవుతోడ వాల్మీకిమునీంద్రుఁడంతిట్లనియె॥ చ ॥
వనజదళాక్ష విని వాసముగాదిది యెంచబల్కనే । జనుదునె సర్వభూత
ముల సంభరితుండవు సర్వహృత్స్థవ। త్తనువునుండు నైననిత్యయంబగు మందిర
మేనుబల్కెదన్ । వనితయుసోదరుండుగొలువన్నిలుమచ్చటనన్ను వేడుటన్॥
సీ॥ భవదీయమంత్రంబుబఠియింతురెవ్వరు నిద్వంద్వులును సర్వనిస్పృహు
లును । శరణుజొచ్చినవారు సమముగాకనకలోష్టములుదల్చెదు వారుశాం
తమతులు । ప్రియము జేపడిన నప్రియముగల్గిన సర్వ మును మాయయని భ్రాం
తిగనఁ వారు । పరమాత్మయందు షడ్భావములు లేవని తనువుననగునని దలచి
ప్రాణ । బుద్ధిచే దుఃఖభయంబులు సటంచు । రూఢిసంసార ధర్మని
ముక్తులైన । యనఘులెవ్వరు వారి చిత్తాంబుజములు । సదనములు నీకు సం

పూర్ణచంద్రవదన ॥ గీ ॥ మానవుండు బుద్ధియందు నీనామమును దలఁచి ప్రాజ్ఞ | పాపము
లుడిగి సంతసమునుచు భూమాత | హితము సేయుచునుండు యతీశచిత్త | జలరు
హంబుల వసియింపు కొలువు దీర్చి ॥ మఱియును ॥ గీ ॥ అనులుపేక్షి మానసకలగు
హోశయస్తు | సర్వగతుమాఖ్యనిరీక్షు నాత్మభావము | విమలమతి నెప్పుడుని
న్నుభావింతు రెవరు | వారిహృదయంబు సదనమ్ము వారిజాక్ష ॥ క ॥ సతతాధ్యా
సద్ధీకృత | మతి యుతులభవపదాబ్జయుగ్మ మదారీ | కృతకర్మముల నునం
బులు సతతము వసియింపు నీదు సతి గూడి కృపా ॥ గీ ॥ రామ నీ నామమాహా
త్మ్యమే మనంగ | దగు మహాఘచయంబుల దలఁగిరేను | బ్రహ్మ ఋషి నైతిని
నామభజనచేత | నద్భుతము వినుమా దుర్వృత్తాంత మెల్ల ॥ సీ ॥ విప్రాన్వయం
బున వెసబుట్టుటయు కాని ప్రబలశూద్రాచారంబు దనరగను | బలుకిరాతుల గూ
డి మెలఁగ యొక్క కిరాత సతియందు పలువురు సుతులఁ గాంచి | వారల బోషింప
చోరులతో గూడి చేత సమ్ములు బట్టి భూతములకు | నంతకోపముడనై వ్యవహరిం
పుచు సూర్యసంకాశమగు ఋషిసప్తకమును | ఘోర కాననమున గాంచి వా
రిగట్టి | యెదిరి పోకుండు పోకుడం జేసు బల్క | నందరును గాంచి యోరి పాపా
త్మ యేల | నీవు వారికట్టి యియ్యట్టిసేచమునకు ॥ గీ ॥ అనిన యేనును పుత్రదారావ
నమున | కిట్టొనర్చెద ననిన వారిట్టులనిరి | నీ వొనర్చెడు పాపంబు నీకు టుం
బ | మనుభవించునో యడిగిరమ్మంతవట్టు ॥ క ॥ ఏమిచ్చట నిల్చెదము న | నా
నెమ్మియు జని వారి నడుగ నఘమున కేమం | గా మా ఫలంబు నకనినచు | నా మదిసం
జాతవేదనం బోరలుటయున్ ॥ వ ॥ కరుణాపూర్ణమానసులగు నమ్మహాత్ము
నులున్న యెడకుం జను దెంచి వారల దర్శనంబున శుద్ధాంతఃకరణుండనై శరా
సనాదులు వర్జించి నిరయార్ణవంబునం జనును నన్నుం గావుండనుచు నమ్మ
హాత్ముల చరణకమలంబులం బడిన వారు నన్నుం గరుణించి ॥ గీ ॥ లెమ్ము సత్సంగ
మమ్ము శుభమ్ము సంగు | వించు కంతయుపదేశమిత్తుమందు | నచ్చ్యాసం
బగు పదవి నీకబ్బు ననుచు | నొకరికొకరిట్టులనుకొని రకుటిలముగ ॥ క ॥ క్రూ
రుండయినను శరణని | జేరిన రక్షింప వలయు శ్రీహరిపదమున్ | జేరిచియు నీనా
మం బో రామ మరామటంచు నొసగిరి కరుణన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు వ్యస్తాక్షరప్రా
వర్ణకంబును భవతారకంబును నగు నీనామంబు బెకాగ్రచిత్తంబున నేను వ
చ్చునంతకు జపియింపుచుండు మనుచు దివ్యదర్శనులగు నమ్మునులంతర్ధా
నంబు చేసిరది మొదలు యేనును వాహ్యంబు మరచి యొక్కటియును మానసం
బున జపియింపుచుండి నిట్లనేక కాలంబు సర్వసంగవిహీనుండనగు నాదేహంబు

ల్మీకంబు దెరిగె నంతయుగసహస్రంబులకుపరలనమ్మహాత్ములు జనుదెంచిన న్నుజేరిన ॥ సీ ॥ మంచులోనుండి మేతెంచుసూర్యునిభంగి యాపుట్టవెడలినే నరుగుదేర । నను గాంచి మౌనులెల్లనువరమునీశ్వరునికు నామంబు వాల్మీకియనగ। వల్మీకమునసనుండివచ్చుటరెండవజన్మంబటంచు స్వేచ్ఛనువిహారయి । సమున నే గడిరఘుపత్తమునినామమాహాత్మ్యమునస్ట్లమౌనిసగుచు । నేడు గనుగొంటితి మ్ము నిశోడపాలతి । తోడకోదండశరములతోడమాయ । తోడనైకొన్ననర మూర్తితోడనడవి । కరుగుదెంచినపుణ్యునారాయణునిని॥ మరియును॥

—॥ శ్రీరామునివాల్మీకిస్తుతియించుట. ॥—

సీ॥ విమలనారసనేత్రుశమదమోజ్జ్వలునాద్యునాద్యంతరహితునవ్య క్తునిత్యు । నిర్వికల్పు నిదంతు నిముక్తబంధను నిమలునిష్క్రియు నిర్వికా రు । శ్రీనివాసునసనంతుచిద్ఘనునచ్యుతునిరుపద్రవుశరీహు నిరుపమాను । శ్రీశు సదాశివసేవ్యు శుభానుసభవు నిరాకారునమలునిన్ను । గాంచితిని రామమో క్షంబుగాంచితప్పుడు । సందియములేదు యొకప్రదేశంబునిదు । భూపెదను రిమ్మునన రామభూపవరుడు । సమ్మదంబున నావనస్థలము వెడలి॥ వ॥ సీతా లక్ష్మణులును మౌనియు తచ్ఛిష్యగణంబులును తోడరాగజని గంగా పర్వత మధ్యంబున పూర్వపశ్చిమంబులుగా విస్తీర్ణంబులగు రెండు పర్ణశాల లువాల్మీకిసుందరముసేయింప శోభనంబగుతెన్నందిరద్వయంబున ॥ శా॥ సీతా లక్ష్మణయుక్తుడై రఘుకులశ్రేష్ఠుండువాల్మీకిపి । ఖ్యాతిన్నిత్యముసేయుపూ జనముచేనానందుడై ప్రేంగ। గాతీరంబునవజ్రహస్తుడుశచీకాంతాయుతుం డైసురప్రాతంబెల్లెడగొల్వనాకమునశ్రీగంజిల్లుచందమునన్ ॥ అనుచు॥ గీ॥ ఇవ్విధంబునదారాఘవేశుడభవి । సదృశగాత్రుండుజనకాత్మజాకళత్రు। డ లరునసశైలసుతతోడనంతమీది।కథదొడంగెనుబల్కగంగాధరుండు ॥ అంత నచ్చట ॥ సీ ॥ శంకరుండస్త్రాద్రిచరుగునకేగన త్తరమంత్రిసాకేతపురముజే రి । వదనంబుమోముపైముసుకిడికన్నీరునించుచుచందంబునిలిపిరాజు । గ నుగొనలోనికిజనిజయశబ్దపూర్వకముగ బొగడుచు వందనంబు । గావింప నామంత్రిగనుగొని విహ్వలుండగుచుసుమంతమాయయ్యరాము । డెచటత మ్మునితోతనయింతితోడ । నుండెనెచ్చటడించినీవొచ్చినాడ। వేమనియెరా ము జేసనెరాముతమ్ము।డలసీసీనయునేనునెబలుకమన్న ॥ వ ॥ నిదక్ష యుంచును పాపాత్ముండును నను నాతోడనేమనిపల్కె మనిరనుచునాపదగ్

దుఃఖంబున దశరథుండు ॥ క ॥ ఓరామ యోగుణాకర । శూరాధమ ద్వే
దసిష్ఠసుకుమారశ్రవా । ధారక భావజ్ఞ సదా । చారాలక్ష్మణకుమారుం
జను నేవిడుచక ॥ గీ ॥ సీతపస్తారులార మన్ని ప్రమాట లాడు బంగరుబొమ్మ సీ
తమ్మ మీర । ఇపుడు మృతినొందువాడనై యుంటనున్న । నన్ను గన్నొనరా రేము
యున్నలార ॥ వ ॥ అనిపలవించుచు మిక్కిలి దుఃఖసాగరంబున మునింగిన భూ
విభుంగనుంగొని సుమంత్రుండు ప్రాంజలియై యిట్లనియె దేవా రామచంద్రు
ని సీతాలక్ష్మణులతోడ యరదం బెక్కించుకొని శృంగిబేరపుర సమీపంబున
నలరుగంగాకూలంబున డించితి నాటదివంబున గుహుండు ఫలాదికంబులు
గొనివచ్చిన ముదంబందికరంబులనంటియాంగగింపక విడిచెనంత గుహునిచేత
వటక్షీరంబు దెప్పించి జటామకుటంబు బూనుచు వికసన్ముఖుండయి నన్నుం
గనుంగొని ॥ చ ॥ జనకునితోడ చింతిలుట సైపదు మమ్ము దలంచి యుంచుని । వ్వన
మున నొక్కమెక్కుడు భవత్పరికన్నన టంచు బల్కుమ । జననికి మ్రొక్కి బల్కు
మనె జానకి యంత నమస్కరించె నం । చనుమనె రాముజూచుచు కుశాగ్రపరి
స్రుత వారిధారయై ॥ వ ॥ వృద్ధుండును శోకపరిప్లుతుండును నగు రాజునారడిం
ప్రమనుచు నాతోడ మరిమరి బల్కుచు నానపై నెక్కిరంత యేనును గంగాపర
కూలంబు వారలెంతవట్టుకు జేరుదురంతవట్టును నిలిచి యధికంబగు దుఃఖంబున
మరలియిటకు జనుదెంచితి ననిన నమ్మాటలకు విలపించుచు కౌసల్యకు దశరథు
న్డకిట్లనియె ॥ మ ॥ ప్రియకాంతామణియైన కైకయుపయుక్తిత్రం బ్రభుత్వంబునం ।
తయుతత్పుత్రుడు వచ్చి జాలగసు కాంతారంబులం జొప్పతెం । తయుమా రామను
ని నాడు లేక విపద్దనై ప్రవనే డేమియు । ట్టియు వాయింబదిజెప్పబోలు తగ బో
టింగూర్పెపీకాయజ ॥ క ॥ అనిపల్కనసిత్తసతమున । నవలయుదరి కొప్పినట్టులఖి
దుఃఖమునం । జనపతి బల్కెనుజను నే । వనితా దుఃఖించువానివంచన సేయన్ ॥

—॥ దశరథుడు బ్రాహ్మణశాపప్రకారంబు కౌసల్యకు దెలుపుట ॥—

వ॥ ఇంక నాదు ప్రాణంబులు తక్కిమించు సంశయంబు లేదిందుకు పూ
ర్వవృత్తాంతం బొక్కటి యీసమయంబున స్మృతిగతం బయ్యె నెట్లనిన తొ
ల్లి యౌవనసమయంబున చాపబాణధరుండనై వేటమీది వాసక్తి చేత నదుల
వెంట మహామృగంబుల సంచరింపుచు నొక్కయెడ నర్ధరాత్రంబున మునికు
మారుండు పిపాసాపీడితులగు జననీజనకులకు జలంబులు గోరి సరోవరంబు
నఘటంబు ముంచిన తచ్ఛబ్దంబు విని యేనంగు నీరు త్రావెడునని కోలదీసి రా

త్రియామాటన బ్రహ్మభేదకకాకలంబునఁబడిచింత ॥ క ॥ ఆకటఁబాగూలితిఁ బటమా । ముకి
జనకీజనకులెవ్వఁడు దిగువెదరో । యొకరికిఁ కీడొనరింపని । యొకటిలునకుఁ బట్టి
మునిమనుజుఁ డుపేక్షింతే ॥ వ ॥ అనుచు మనుజునెలుంగు చెవింబడిన భీతుండ
నై పిల్లన తత్ప్రదేశంబునకుంజని దశరథుండ నెఱుంగమి నేసితి స్వామి ర
క్షింపు మనుచు చల్లని మాటల నడుగులం బడిన నమ్ముని పుత్రుండును॥
సీ॥ ధరణీశ భయము నొందకు బ్రహ్మహత్య నిన్నంటదు వైశ్యసంయమిని నా
కు । నెపరులుచూచుచునుండెదరు మాతలిదండ్రు లాకటఁ దప్పికిని లసి వేగ
బోయి వారికి జలంబొసఁగుము లేకున్న నాతండ్రి భస్మంబొనర్చు నిన్ను । కోపంబు
బుట్టిన వేఁ పొమ్ము జలమిచ్చి వారికి మ్రొక్కి యాతీరున బల్కు । పెరుకు బాణంబు
ప్రాణముల్ విడుతు వేగ । నసిన దేహంబువలన సాయకము పెరికి । జలఘట
ముఁ గొంచు నాదంపతులు వసించు । యాటజమునకేగ సుతుఁడు రాకుండుటకును॥
వ॥ మిక్కిలి విచారంబున॥ గీ॥ ఎంత తడవయ్యె మనసుతుం డేగి రాని । కార
ణం బేమి వేరొక్క గతియు లేని । వృద్ధులను మంధదృశులను విడుచునన । వల
దుభక్తుండు వాఁ డేమి నటబడెనొ ॥ వ ॥ ఇట్లు తెరువు చూచుచు యేనుజను
దెంచు చప్పుడాలించి తనయుండనుకొని నందనా యింత తడవు చేసిన మాకుది
క్కెవ్వ రాదిజలములు దెమ్ము ద్రావెదమనిన యేనును వెల్లనఁజని వారి పాదంబు
లకు మ్రొక్కి వినయాన్వితుండనై ॥ సీ ॥ తనయుడఁగాన యోధ్యకు నాయకు
డజ ప్రతిఘుఁడ వేఁటాడగ రాత్రియందు । జలములచేరున నిలిచి తజ్జలగతధ్వని
వినిశబ్దభేదక్రమమున । నంబకం బేసి నహాహతోస్మి యటంచు మనుజుభంగి మో
దంగవి భయమున । బరచిపోచ్చుటజడల్ విరియంగబడిపడియున్న మీసుతు
గాంచి వన్నుగావు। మెఱుగవిన్నొనర్చితి నటంచు చరణయుగము । పట్టుకొని
నను కరుణమీఱ ప్రట్టినన్ను । వేఁపకుము బ్రహ్మహత్య నీ బొరయదనుచు । జ
లముఁ గొనిచనుమని యుమీసముఖమునకు॥ వ ॥ ఇట్లు శీఘ్రంబ మజ్జననీజనకుల
కు జలంబులొసంగి నమస్కరించి వేడుకొనుమనిన మునిహింసకుండ నయి చెం
చితి శరణాగతుండనగుట మీరు దయాళులు రక్షింపవలయుననిన వారును బెగ్గి
లియ నేకవిధంబుల విలపింపుచు నన్నుం గనుంగొని యుక్కుమారు సమీపంబున
కుం గొనిపొమ్మనిన యేనునట్ల సేయ నావృద్ధదంపతులు తమకుమారు దేహంబు
స్పృశియించి బహువిధంబుల విలపింపుచు ॥ క ॥ ఓ తనయ మమ్ము వృద్ధుల ।
నీ తెరగున విడువఁదగునె మేతెంతుమునీ । శ్రోత్రియ మేమునిచితిసం । జాతంబొ
నరింపుమనిరి సత్యాతాత్ ॥ ఉ ॥ ఏటుసేయుదునంత జగదీశునలంపుచు

నాకమందిరా । సూనునితోడనగ్నిబడిసాక్కుడుసాకేతుడు వేళనీకనిట్లొనుత
నూజదుఃఖముననంతను నాందెదనంచుబల్కెన । వ్యాసితటస్థ మయొఝ్యా
దెమారక వేళయువారితంబుగన్॥ వ॥ అనుచుదశస్యందనుండధికశోకంబున॥
సీ॥ ఓ రామ గుణధామ యో లక్ష్మణకుమార యో మహీజనసూ మీయునికితే
మి । కైకయీభవన్మృత్యుకంఠంబుపాలైతినని పల్కి దశరథావనీవిభుండు
ప్రాణముల్ విడివిష్ణుపదమొందెనప్పుడె హాహారవంబులు నచటిరాజ । స
తులునుమరియు కౌసల్యాసుమిత్రలు భువినుర స్తాడనపూర్వకముగ। రోదన
ముచేసిరంతసూర్యోదయాన । పరమునివసిష్ఠముని మంత్రి సహితుడగుచు॥
వచ్చిదశరథుతనువు తీవ్రంబతైల । భరితమగుద్రోణముననుంచి భటులబిలచి॥
వ॥ మీరలాశ్వికులై యుధాజిన్నగరంబునకుంజని యచ్చట శత్రుఘ్న సహి
తుండై శ్రీమంతుండగు భరతుండున్నవాడమ్మహాత్ముతోడ జననీజనకులంగ
నుంగొనననయోధ్యకు రావలయునని యేనుబల్కితిననుచు వేరుకసేయుండనిన
వారునుసత్వరంబునంజని భరతమాతులుండగు యుధాజిత్తునకుం బ్రణమిల్లి
శత్రుఘ్నసహితుండై భరతుండుదడయక నయోధ్యానగరంబునకు రావల
యునని వసిష్ఠమునీంద్రుండాజ్ఞయొసంగెనని యమ్మాటలువిని భరతుండుభ
యవిహ్వలుండై శత్రుఘ్నుండుతోడ్కొనియా భటులతోడ వెడలె॥

―॥ భరతుండు కేకయపురంబు వెడలి యయోధ్యకు వచ్చుట. ॥―

గీ॥ రాముననునొలేకరాజునకోదుఃఖ । మొకటియచటగల్గనోపుననుచు।
మార్గమందుఖిన్నమానసుడైవచ్చి । విరహితోత్సవంపుపురముగనియె॥ వ॥
ఇట్లుజనసంభ్రమవర్జితంబును భ్రష్టలక్ష్మియునగు సాకేతపురంబు గాంచి
చింతాపరుండై రామలక్ష్మణవిరహితంబగు నాపురికోటలోనికిజని యొక్క
రాజసదనంబుజొచ్చియందు నొంటిగా గూర్చున్నకైకేయింగనుంగొని మా
తృభక్తితత్పరుండై యామెచరణంబులకు శిరంబుదగులనమస్కరించి సద్దే
వియు ప్రేమసంభ్రమంబులతోడ తనయుంగౌగిలించి యెత్తియాలింగనంబొన
ర్చితొడలమీదనిడుకొని శిరంబుమూర్కొనుచు ॥ గీ ॥ తనయయుకుశలులగుచు
దనరెదరేనాదు। తల్లిదండ్రులపుడు దైవగతిని । కుశలివగుచువచ్చిగూర్చుంటె
నినుగంటి। ననినదూయమానమైనమతిని॥ భరతుడిట్లనియె ॥ మ ॥ జనని
యొంటిగనుండు టేమిరఘువంశ శ్రేష్ఠుడెందుండెని । న్ననిశంబున్ విడిని
ల్వడొక్కడనునేడెబ్బంగికింపుసుఖమున్ । ఘనమౌభీతియుబుట్టెనన్నభరతుం

గల్యాణచింతారతుఁ । మునిసంభావితసత్యమార్గనిరతుఁ ముంజేతనూరా
ర్చుచుఁ గైకయిట్లనియె ॥ సీ ॥ హాయ పేదయాగాదులాచరించినవాఁడు ధ
ర్మశీలుఁడు నేపథంబుగాంతు । రాపథంబుండెమీయయ్యా యన్నను శోకమున
బ్రాలిలేఁ యోజనకరాము । నకున్నైన జననికైనను యొప్పగింపక వృజినా
ర్ణవంబునఁ బడితిఁ నేఁడు । బోయితివనిసిగముడి వీడసిలబడసిజనందనునిగాం
చి నేత్రజలము । దుడిచిగూర్చుండబెట్టి సీకడకుసకల । మేనుసమకూర్చితి
నాకింత యెఱుఁగకేల । దుఃఖమొందెదవనతల్లితోడ భరతు । డని యెమ్మ్యతి వేశతం
డ్రిదేమనియెననుచు ॥ వ ॥ ఇట్లుకైగింభయంబులేక కైకయిట్లనియె ॥ క ॥
నందనకిజనకుఁడురిఘు । నందనులక్ష్మణుఁకిజనకనందనసుమునం । బందుదలంచి
విచారిముఁ నందిసుకేంద్రాలయముసకమగనునించెఁ ॥ వ ॥ అనినజననీరా
మచంద్రుండుసన్నిధిలేకుండుట లేకులక్ష్మణుఁడు సీతయునప్పుడెచ్చటికేగిర
నుచు దగనినఃఖంబున నడిగినకైకమరలనిట్లనియె ॥ సీ ॥ యావరాజ్యంబునీ
యచ్చ రామునకివ్వ సంభ్రమం బొనరించు సమయమందు । సద్ధమైయేవి
ఘ్నమాచరించితి నీకు రాజ్యంబు సమకూర్ప రాజుమున్ను । వరము లైనాకి
చ్చెవరయుగంబవి రెండు నలయునప్పు డాసంగవలయునంటి । సమ్మతించినా నె
నందుసకలరాజ్యంబునీకిచ్చుటయొకటి సీతేశునడవి । యందు మునివృత్తినుం
డగవనుపుటొకటి । యనిననత్యవరుండు రాజగుటనీకు । రాజ్యమొసగెను
కానదు రామునిచె । తండ్రిమాటకు దాటక దాశరథియు ॥ క ॥ వనమునకుజ
నియెనుసునిన్నైనై । ఘనపాతివ్రత్యధన్యగరిమెజనకజనం । దనయు వెడలెసౌమి
త్రియు । నవయన్నకు సేవసలుపఁ దానుంజనియెఁ ॥ గీ ॥ వనముపకుజనంగవా
రలవలపోసి । రామ రామ రామ రామయనుచు । వగచివగచి మేనువదలి
నీతండ్రి వా । నసురగమించెదివికి యునివసపుడు ॥ వ ॥ వజ్రాహతంబగు మ
హీజంబుచందంబున నిస్సంజ్ఞుండై నేలంబడినదుఃఖితుడై కేకయరాజనందన
మరలనిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఇలనీవుపాలింపగలుగంగ దుఃఖింపసమయమానందనసై
ప్పుమసిన । డహోయించుగతితనతల్లిని నియోసిభాషింపకుండు పిపాసగర్భ ।
మందుబుట్టుట చేతనధికపాపాత్ముండనై సంభవాకమందగలవు । భర్త్రి
ఘాతిని వైనపాపాత్మ వేనునుగరళంబుచ్చెనైన ఖడ్గధార । నైనశమనాలయం
బునకరుగువాడ । ననుచువోనాడికౌసల్యనరయజనిన । నాపెయెలుగెత్తి
యెవ్వతదంఘ్రియుగము । మీదభరతుండుపడి చేసె రోదనంబు ॥ వ ॥ అప్పు
డుసాధ్వియు యశస్విని యునగు నా రామజనయిత్రి భరతుంగౌగిటం జేర్చిడ

స్విన్నమేనుచు వాడినవదనంబునువడంకనశ్రుజలంబులుచిందుచునిట్లనియె ॥ గీ॥
తనయదూరంబునకునీవుజననినయ్యుంత । యుడ్యేమిగల్గిచేష్టితంబంతయాపె।
వలననెయెరింగితివివేరెబలుకనేల । దగ నడెన్నటికిదుఃఖభరముసాకు॥ మ॥
ననుదుఃఖార్ణవమందుఁద్రోచిజడలున్నారశ్వరరీంబునం । దునఁతాఁదాల్చిచికా
యులాకులను వృత్తుండౌచుసౌమిత్రియుం । జనకత్మేశ్వరిపుత్రితోడనుగరా
జశ్రేష్ఠుఁడరణ్యవాసంబు । నకుంగేతువు రామచంద్రుండరిగెంబోరానిశైలా
ళికిన్॥ గీ॥ అనుచుదూర్వాదళశ్యామునఘుని రాము । రాముమదిలోనఁదల
చియోరామునుగుణ। ధామనాయందుదయచేసితనయుడనఁగ । బఁగినాఁడ
పుత్రత్వరాఁహరుఁడవయ్యు॥ క॥ వినుననుదుఃఖమువిడి । పోనేరదువిధిని దాఁట
బోలదెవరికిన్ । హానందనయసిభూస్థలి। హైఁబడనడుగునొ తెభరతుండ
వుతున్॥ సీ॥ జనని నావచనంబసంశయంబుగనమ్ము శ్రీరామునభిషేకవేళ।
కైకయిసేయువిఘ్నంబెరంగిననట్లు సేయంగఁబంచిన జెందుసన్న। బ్రహ్మహ
త్యాగతోద్భవమహాఘంబును భార్యాయుతంబుగ బ్రహ్మపుత్రు । డగువసిష్ఠు
నికంఠమసిధారఁడెగవేయు పాతకంబునటంచు భరతుఁడేడ్వ । దొడగినను పు
త్రదుఃఖమెందుకుయుకల్మ । షుండవనిపల్కెనట వసిష్ఠుండుభరతు । డరుగు
దెంచుటవినిమంత్రివరులగొనుచు । వచ్చిభరతునిశోకవిహ్వలుని గాంచి॥ వ॥
సాదరంబుగనిట్లనియె ॥ చ॥ కనుగొనపెద్దయైహికసుఖంబులదృప్తిపహిం
చెజ్ఞానియై। దనరెమరంగమేధములదక్షిణలన్ ధరణిన్ సురావళిన్ । దని
పెదనూజు గాహరిని తాఁగనెనంతమునన్ సుధర్మఁడుం । దనఘుసురేంద్రుతో
నిలచె నట్టిమహాత్మునకేలచింతిలన్ ॥ వ ॥ మరియునశోచ్యంబును మో
క్షసాధంబునునగు తెరుంగునకేల యూరక వగచెదవాత్మనిత్యుండు నవ్య
యుండునునిర్మలుండునుజన్మనాశనవివర్జితుండును నిర్వికారుండును నిరాకా
రుండును నిష్క్రియుండును నిరంజనుండునునంబర గుణరహితంబటివె లేనిజడంబు
నస్వతంత్రాపవిత్రంబును వినశ్వరంబునగుగావన విచారింపశోకంబున కవకా
శంబుగనుపడదు కొందరుజనకుండైననందనుండైనతెమవారు మృత్యువశుం
డయ్యెనేని మూఢులగువారలు స్వాత్మతాడనపూర్వకంబుగ దుఃఖింపుదురది
బల్కనేలనిట్లగుటనిస్సారంబని సంసారంబున వియోగబుద్ధిగలుగుట వైరా
గ్యహేతువును శాంతిసౌఖ్యంబునుంగల్గజేయునిదియ కాదు॥ గీ॥ జన్మవంతు
డైనజనునకు మృత్యువు। దంటయగుచువెంటనంటియుండు । గానజననమం
దువానికిదప్పదు। మృత్యువరకవంశ మేదసిశ॥ మరియును॥ చ॥ జనములకుం

బు రాక్షసవంశంబునం సంభవనాశములెదలి। ర్పునుగుణవంతులిట్లైరి శోక
మునేక్రియ గాంతు రెవ్వరైన । నను వృద్ధిఁ బొందు వెలియొక్క నాడనిబల్కి బో
ని వాయు వే । దినములనోసరించుటలు దివ్యము రాహరిమాయలన్నియున్ ॥ వ॥
ఇది యొకటి కాదు బ్రహ్మాండంబులుకోట్లు సంఖ్యాతీతంబుల య్యనేకంబులగు సృ
ష్టులుగడచె నాగసంబుల నేకంబులు గోషించె నవియాతీతునవునుచుండ గదలె
డు తా నిర ధేనువనంటిన జలబిందువు మాడ్కి నిమిషభంగురంబులగు దేహం
బులం బల్కనేల వెండియు॥ ఉ ॥ జీర్ణకంటంబువిడిసవ చేలము దాల్చినభంగి
దేహియుం । జీర్ణశరీరము న్విడిచి చేకొనునూతనదేహమాత్మ సం । పూ
ర్ణుఁడు హానివృద్ధులనుబొందదు పుట్టుచు చావదిట్టిసన్ని । ఇఁక యవాక్యముల్
మదిఁ దలఁచి యొప్పుముతండ్రికిఁ గ్రియల్ ॥ వ ॥ మరియు షడ్భావవిరహితుం
డున నంతుండును పరాస్త్రితుండును సత్యజ్ఞానవిగ్రహుండు నానందరూపుం
డును బుద్ధ్యాదులకు సాక్షియు లేపవర్జితుండును ముఖ్యుండు నద్వితీయుం
డును సదాస్థితుండును పరమాత్మయునగు నాత్మ నివ్విధంబున నెఱింగి తైలద్రో
ణిపలనుపితృదేహంబు వెడలించి పచివ యుక్తుండవై యేమునుంగూడ యథా
న్యాయంబుగ కృత్యంబు సేయుమని సద్దేశకోత్తము పలుకులవలన నజ్ఞానజం
బగు శోకంబు విడిచి భరతుండు వసిష్ఠోక్తప్రకారంబున మంత్రి సచివపరివా

—॥ భరతుండు దశరథునకగ్నిసంస్కారాదిక్రియలు జేయుట ॥—

రుండై॥ గీ॥ తైలమువగల్గుదశరథతనువు ద్రిగిచి । యాహితాగ్నికి యొనరించునట్లు వహన। కర్మములొనర్చి పదియునొక్కటియునైన । దినములను విప్రతతికి
భోజనములొసగి॥ చ॥ మరియు ధనంబులున్ మణులు మహాక్షితికరముల్ వివిధాగ్రహా
రములు నరవరుఁ డేను భూసుర జనంబులకిచ్చి సమస్తలోకవి । స్ఫురదురుకీర్తి
భానుకులపుంగవు రాముఁ బరేశు దివ్యసుం। దరతరుణార్కతేజు భవతారణు
దల్చుచునుండె నెమ్మదిన్। ఇట్లు దలంచుచు ॥ ఉ ॥ ఘోరవనంబు చేరి రఘు
కోవిదుఁ డాత్మసతీసమేతుఁడై । యూరక నైకకుఁ జూడమది యొప్పదు గాల్చిన
యట్టులుండిన! తారఘువాధలత్మజులదర్పనమేనోనరించి రాజ్యమి। ట్లూర
కటే చియాంచుకుఁ దధిచంద్రము వాశ్రయించెదన్ ॥ గీ ॥ అనుచు వంటిక
నోడక శ్రోణాధారు। జేధ రేహ్వానుడురు తెరసి కైక । యూసుతుడుని త్తై
ననుచు పానిట్లుబలికె। నరలనూహించె నవ్వలి తెఱంగు డెలుప ॥ వ ॥ అంతవసి
ష్ఠానమునిపుంగవు మంత్రులు పౌరులుంగూడ దేవసభా సన్నిభంబగు సభా

భవనంబునకరుగుదెంచి భద్రాసనవచతుర్ముఖుండు నుంబోలెగూర్చుండి భర
తుఁ రప్పించితమ్మునితోడఁగూర్చుండ నియోగించి దేశకాలోచితంబుగాఁగనిట్ల
నియెరఘుకులనందన నామీదతండ్రియానతివలన నీకునిష్టము రాజ్యాభిషేకం
బానర్చెదము నీకోరకుకైకచేత రాజ్యంబుయాచితంబయ్యెపూర్వప్రతిజ్ఞన
లంచిసత్యసంధుండు గావునదశరథుండుగరుణించె నట్లగుటమహామునులువ
చ్చియున్నవారు దడయకవిధ్యుక్తమంత్రంబుల నభిషిక్తుండవుగమ్మటెమ్మనిన
భరతుండిట్లనియె॥ చ॥ మునివరరాజ్యమేలరఘుముఖ్యుఁడఖండధరాతలేంద్రుఁ
డా।ఘనభుజుపాదభక్తుఁడనుగన్గొనసేఁగెదమెల్లరేవుకై । కనొకతెఱఁడిద్రుంప
గలగానిగనుంగొనకుండుతల్లిజం। పినబలుహంతవీడనుచువీడునురాముడునూ
ర్మిలేశుఁడుక్॥ ఉ॥ కావునదండకాటవికికాల్వడతోడుతనెన్నిభంగులం। బోవఁగ
బోలునెల్లిరఘుపుంగవుఁడెట్లువనంబుఁజేరెనే । నావిధివల్కలాంబరములాజడ
లాఫలమూలభక్షణం। బావటువృత్తిదాల్చె దదయామతినాతఁడుమర్లునంత
కుక్॥ వ॥ మీరలుజనుదెంచెదరో రాకయుండెదరో బల్కుండని ననందరును
తన్నిశ్చయంబునకుసాధుసాధువనుచుభరతుంబ్రశంసించిరంత॥

సీ॥ మార్తాండుఁడుదయింపమదగజాశ్వభటాదిసైనికావళులు దోడ్తో
నవడువ। కౌసల్యమొదలుగగలరాజసతులువసిష్ఠాదివిప్రులుచేరిరాఁగ । వె
డలిజాహ్నవిపొంతవిడిసిరంతగుహుండుదెలసిశంకాన్వితకలితుఁడగుచు । బ
లుసైన్యములుగాంచిభరతుండుజనుదెంచె విదితాత్ముఁడగురామ విభునకేమి॥
పాపమొనరించునో జనిభానమెరిగి । మంచివాఁడైన గంగదాటించువాఁడ॥
గాకయుండినపడవలుగట్టబనిచి। యనిపెదనయోధ్యకని బంధుజనులఁబిలిచి॥
వ॥ మీరలాయుధంబులుబూనియేనుమరలివచ్చునంతకుసన్నద్ధులరైయుండుం
డనుచుతానుశరశరాసనకరవాలమ్ములుపూనికొందరు జ్ఞాతిజనంబులుదోడ
రాఁగబహువిధంబులగువుపాయనంబులు గొనివెడలిశత్రుఘ్న పరిచోదితసే
నాసమీపంబునకువచ్చి ॥ చ ॥ కనియెగుహుండునీలఘనకాయుజటాజినధా
రుశత్రుసూ। దనయుతువీతరామపదదర్శనదుఃఖపీడితాత్మపా।వనునుప
విష్టధీసచివర్గసమన్వితురామనామకీ । ర్తనపరభాషణుం నపరరాఘవునా
భరతుందయారతుక్ ॥ వ ॥ ఇట్లుగాంచిముందరకానుకలిడియేను గుహుండ
ననినమస్కరించినకైకేయీసుతుండును ॥ గీ ॥ అతిరయంబునదిగిచియాలిం
గనమొనర్చి । సేమమడిగితమ్ముఁడామహాత్ము । డైనరాముగంటివాలింగన
మొనర్చె।నతఁడుసాత్రశోనఘనుఁడగుచునినన్న॥ కావున ॥ ఉ ॥ ధన్యుఁడపర్యా

నీవుగుణధాముని రామునిలక్ష్మణావనీ । కన్యలతోడనియ్యెడలఁగంటివిమైథిలి
గూడియాజగ । న్మాన్యుడునిద్రఁజెందినవనిస్థలమెయ్యదిజూపవయ్యనా । దై
న్యముబాపవయ్యయికతాళగజాలనిషాదవల్లభా॥ వ॥నీవురామచంద్రునియ
డభక్తిగలుగువాడవగుట భాగ్యవంతుండవునుముఖ్యప్రియుండవునయితివను
చుకన్నీరు కాలువలుగాగమాటిమాటికిరామచంద్రుసంస్మరింపుచున్నకౌసలే
యుండు రాత్రివేళ శయనించినవనప్రదేశమునకు గుహునితోడంజనియందియ
యునుచుగనుపరచినలక్ష్మణుండుమున్నుబరచినదర్భలతోడ నతనుజనకనందన
యాభరణంబులం గలుగుకనకబిందు రేఖలనుసమలంకృతంబగు నారామశ
యనప్రదేశంబుగాంచిదుఃఖసంతప్తహృదయుండైపరివేదనంబు జెందుచు॥
సీ॥ అక్కటామిథిలేశుమక్కువకూతురెంతయునుకుమారిసీతావధూటి।ప్రా
సాదమునరత్నపర్యంకమున కోమలాస్తరణంబునందతిశుభమున। పవ్వళిం
చును రామభద్రునిగూడి యాపతిభక్తినిరతయీపట్లుకరిన। దర్భశయ్యలనే
విధంబునబండెనో దుఃఖింపుచుమదినియ్యదోషమునను । రామవిభుగూడికే
పఁడురాజసుతకు।పాపరాశినియేడనూభవుడనైతి । గాల్పనేనన్నునన్నుంచి
గలిగెనాప।రాత్ముడగురామవిభునకియ్యెడవినుంట ॥ గీ ॥ అయ్యయోలక్ష్మ
ణుండుమహాత్ముడతని । జన్మసఫలంబు శ్రీరామచంద్రుతోడ ! నేమకష్టా
ష్టులైయుండునెట్టిదాము। లడ్డమైననుగిరులైననడవులైన ॥ గీ ॥ ఏనుశ్రీరా
మదాసదాసానదాస । కింకరుడనైతినేని నిశ్శంకనాదు । జన్మసాఫల్యమి
గుగాకజానకీశు।డెచటనుండును తమ్ముడయెరుగబలుకు॥ వ ॥ అమ్మహా
త్ముంగోడితేరనతిరయమ్మునసరిగెదననిన గుహుండునుపరిశుద్ధమానసుండని
యెరింగిస్నేహంబుగభరతునకిట్లనియె॥క॥సరసిజలోచనుడగురఘువరు । వరు
నియెడక్షభూమితనయవలనసుమిత్రా । వరపుత్రునందునిటువలె । బరగు
నన్నిభక్తినిన్నుబల్కగనగునే॥గాననీవధన్యుండవనుచు ॥ చ ॥ భరతనృపాల
రాఘవనృపాలుడు దేవనదీవిదూరమం । దిరువుగచిత్రకూటకుధరేంద్రసమీ
పమునందుసంయ్యమీ । శ్వరవిమలాశ్రమస్థలినిసర్వసుఖావహుడై వసించె
సో।దరతపజీవమేతముగతత్ప్రభుగానగబోదమిత్తరిక॥ వ ॥ వేగంబగం
గదాటవలయుననుచునేనూరు నావలుదెప్పించి సైన్యంబులనెల్లపరకూలం
బునడంచియొక్కరాజనావగొనివచ్చియందు భరతశత్రుఘ్నులను రామజన
యిత్రినసక్షేమను కైకేయినిమరియు గలుగురాజకాంతలను సమారోహణం
బునేయించితానయమ్మహానది దాటించెనంతసత్వరంబుగ భరద్వాజాశ్ర

మంబుజేరిరప్పుడు భరతుండువిస్తారంబగు సైన్యంబుదూరంబుననిల్పి తమ్ము
నితోడనయ్యాశ్రమంబులోనికిం జని ॥ క ॥ భ్రాజిష్ణుభితేజుఁడు భర । ద్వాజస
మాసీనుమౌనివల్లభుఁగని పం। క్తేజప్రియరాజాన్వయ । రాజన్యులుమ్రొక్కి
రద్రిరాజతనూజా॥ క॥ కనుఁగొనిమునిదశరథసుతు । లనిముదమునఁబూజజే
సియతివేషముదా । ల్చినభరతునిఁగనివిస్మయ। మునఁబల్కినఁపుడుభూ
ధరతనయా॥ క॥ మనమలరఁగభూపాలన । మొనరింపకజడలునారలూనిబూ
నితపో। ధనసేవితవనభూముల । కనుగమనము జేసితేటికాయాసమునన్॥ వ॥
అనినభరద్వాజువచనంబులువిని సాశ్రులోచనుండై భరతుండిట్లనియె॥ సీ॥ భ
గవంతుడవుసర్వభావస్థితంబులు దెలియుదువైననఁబలుకుమనుట। నాయం
దుకరుణగానమ్మెదరాము రాజ్యవిఘాతమందుదుశ్చరితమైన । కైకేయిచే
యువిఘ్నంబునువనగమనాదికంబెరుఁగమీయంఘ్రియుగము । లానయుంచు
నుదీనమానసుడైమౌని పదములుముట్టిమీమదినెయుంగు। డేనుపరిశుద్ధబుద్ధినో
గానొనాకు । రాజ్యమందేమిసుఖము శ్రీరామపాద । కింకరుడవల్లభుడు
జానకీవిభుడు । సందియములేదనమ్ముడీసమయమందు ॥ మ ॥ జనిరామాం
ఘ్రియుగంబుబట్టుకొనియీసంభారముల్ జూపిర । మ్మనిసన్మానివసిష్ఠజాన
పదపౌరామాత్యవర్గంబుచే । వనజాతేక్షణునారమారమణుసర్వస్వామిగా
వించిదో । డ్కొనిసాకేతపురంబుగూర్తుసిదెజూడుండేనుభృత్యక్రియన్॥ గీ॥
అనినమునియుభరతునాలింగనమొనర్చి । పొగడివిస్మయంబు బొందిమించు
ముదముతోడశిరముమూర్కొనితనదువి । జ్ఞానదృష్టికార్య సరణి దెలిపి॥ సీ॥
చింతనొందకుమయ్య శ్రీరామునందు సుమిత్రాతనయునందు మిగులభక్తి
గలవాడ వీవునేదెలియుదునీకునీసేనలకునువిందుసేయనిచ్చ । యించెదగా
ననీవీవేళనిచ్చటసుఖలీలనిలచియిచ్చోటువెడలి । రేపుశ్రీరామసమీపంబునకు
బోవజనునన్నభరతుడిట్లనియెమౌని । తిలకమీరానతిచ్చినపలుకులెస్స। య
నినమునియునుజలములనంటిహోమ । భవనమందున్నకామధేనువనుజేరి । వ
లయువస్తువులను విందుసలుపుమనిన॥

వ॥ భరద్వాజుశాసనంబుననక్కామధేనువు యుథేష్టంబుగమనోరథప
దార్థంబులువర్షించిసేనలవారినెల్ల దృప్తులంజేసె యోగివల్లభుండగు భర
ద్వాజుండునుముందరవిధిదృష్టకర్మంబుల వసిష్ఠుంబూజించి సానుజుండగుకై
కేయీనందను సంతృప్తుంజేసెనద్దాశరథి యుస్వర్గతుల్యంబగు నయ్యాశ్ర
మంబుననొక్కదినంబుగడపి పురుహూతుఁడమ్మెంసుసుందరానును భరద్వాజున

భివాదనంబు చేసియనుజ్ఞ వడసి రామసన్నిధికిం జనుచు చిత్రకూట నగంబు
గాంచి మార్గంబున సైనికులనునిచి రామసందర్శనాకాంక్షియై పరమతపస్విచరి
తుండగుభరతుండును ॥ మ ॥ అనుజుండుఁ గుహుండుఁ సుమంత్రుఁడునుదోడై
రాఁగ శ్రీరామచం । ద్రనివాసంబెఱుఁగంగలేక నెదురౌ తత్ప్రాంతసంచారస।
న్మునులఁ రామవిభుండు లక్ష్మణధరాపుత్రీయుతుండై వసిం । చును దానెచ్చ
టవాకు బల్కుఁడనుచుఁ బోవ వారందరుఁ॥ వ ॥ ముందర చిత్రకూటంబు
సముపశ్చిమంబును మందాకినీయుత్తరతటంబునగు వివిక్తస్థలంబు రమ్యకాన
నమండితంబై సఫలంబులగుచూతపనసకదళీషండంబులం గలిగి చంపకకోవిదా
రవకుళాభిరామంబై శ్రీరామ సదనంబలరునల్లదెసయనిన హర్షంబు నొందియ
నుజమంత్రియుతుండై చనిచని ॥ ఉ ॥ మార్గమునందునుండి భరతుండుగనుం
గొనె రామచంద్రసం । చారము పుణ్యసీమము ప్రశాంతయమిప్రవరాభిరామ
ము। భూరుహకీలితార్కకులపుంగవవల్కలచేలముం గదురా । చారవిమో
హముఁ విగతసత్వసమూహము రామగేహముఁ॥ క॥ యీతెరగున భూతే
కుడు । సీతాపతికథలు బల్కె శిఖరివరతనూ । జాతకు ఘనకౌతుకమున
భూతలదుర్వ్రాతహరణజాతప్రేమన్ ॥ అంతభరతుండు ॥ శా ॥ సీతా
రామపదాంకితస్థలము సుశ్రేయస్కరంబుఁ జూపి । ఖ్యాతంబుం గనియందు
చక్రధరవజ్రాంభోజరేఖాదులు। ద్యోతంబైన శుభావహంబనుచు తద్ధూళి
వ్రజంబాశర । వ్రాలాలభ్యము తానుసోదరుడు మూర్ధన్యంబందు వేతాల్చు
చుఁ॥ గీ॥ ఎంతధన్యుఁడనైతి నే విభుపదాబ్జ । రజము బ్రహ్మాదులును శ్రుతి
వ్రజము వెదకు। నట్టి శ్రీరామచంద్రపాదారవింద । చిహ్నితంబైన పదములీ
క్షింపగలిగె॥ వ ॥ అనుచునద్భుతప్రేమరసప్లుతాశయుండై విగాఢంబగు భావ
నచేత రాఘవుసంస్మరింపుచు నానందబాష్పంబులచేత నురోజాంతరంబుస్న
పితంబుగాగ మెల్లన శ్రీరామసన్నిధానంబునొందియచ్చట॥

—॥ భరతుండు చిత్రకూటంబుననున్న శ్రీరామునిగనుంగొనుట- ॥—

శా॥ కైకేయీతనయుండు గాంచె తరుణార్కస్ఫార తేజుఁ సుమి। త్రా
గ్రసూనుతసేవితాంఘ్రికమలుఁ రాజీవపత్రాక్షుదు । ర్వాకారున్నవవ
ల్కలాంబరుప్రసన్నాస్యుఁ బ్రశాంతుఁ జటా ।నికాంచన్మకుటుఁ సమాస్థి
తుజనానిం వ్రతుఁ రాఘవుఁ॥ వ ॥ ఇట్లు వీరాసనాసీనుండగు నా సీతాపతిం
గనుంగొని మిగుల దుఃఖంబున జనుదెంచి సత్వరంబున ప్రణామపూర్వకం

బుగాపురోభాగంబునంబడి హర్షంబున నద్దేవుచరణకమలంబులుబట్టుకొని
లేవకయున్నరామచంద్రుండును ॥ క ॥ తనదీర్ఘకరంబులనా । ఘనభుజుతే
వంగదిగిచిగాఢతరాలిం । గనమొనరించినిజాంకం । బుననిడుకొని నేత్రసలి
లముందుడిచిదయన్ ॥ వ ॥ మరలమరల మేనునివురుచుండెనంతదశరథభార్యా
జనంబులెల్లనుపిపాసాతురలయియుండి జలంబులంగాంచి వడివడివచ్చు ధేను
గణంబులచందంబునంబరతెంచిన సీతాపతియు ముందఱజనయిత్రింగనుంగొ
నివేగంబులేచి పాదంబులకు నమస్కరించిన నక్కౌసల్యయు సాశ్రునేత్ర
యైనిజకుమారుంగౌగలించుకొని దుఃఖించెతక్కిన జననీజనంబులకును వంద
నంబులుచేసి సమాగతుండగు వసిష్ఠుంగాంచిసాష్టాంగ ప్రణామంబుగావిం
చి మరలమరల ధన్యుండనయితిననుచునందర యథార్హంబుగఁగూర్చుండని
యోగించి తల్లులు విలపించెదరేల మజ్జనకుండు కుశలియైయున్న వాఁడేయ
నినవాసౌరాన్వయపయఃపారావారతారావిభుండగు సీతావిభుంగనుంగొని
యనఘుండును సర్వజ్ఞుండునునగు వశిష్ఠమునివుంగవుండిట్లనియె॥

—*వసిష్ఠుండుశ్రీరాములకు దశరథుమరణంబెరిగించుట* —

గీ ॥ మింముబాసిన చింతచేమేదినీశు । డడలియోరామ రామయోయవని
తనయ । యోయిలక్ష్మణయనుచుప్రాణోత్క్రమణము । చేసెననిపల్క
రామభూమీశుడపుడు॥కర్ణశూలసదృశంబులగునప్పలుకులువిని ॥ ఉ ॥ హా
యనినేలవ్రాలి జనకాసుగుణాకర మమ్మువీడినీ। వేయడ కేగినాడవిభు డె
వ్వఁడుబ్రోచెడువాడువీడుటన్ । నాయమెయేముభూస్థలినాథులమయితిమ
టంచుకన్నులం । దోయకణంబులొల్కగుణతో యధిరాముఁడెలుంగురాల్ప
డన్॥ వ ॥ విలపించెసీతాలక్ష్మణులునుభూమింబడి చాలదుఃఖించిరివసిష్ఠుం
డును శాంతవచనంబులవారలదుఃఖంబుశమియింపంజేసె నప్పుడందరుమం
దాకినికింజని జలంబులమునింగి విగతకల్మషులయి రాజానకనతి కాంక్షచేత
జలంబులొసంగిరి రామచంద్రుండులక్ష్మణుతోడ (వయంయదన్నాఃపిత
రస్తదన్నాత్) అనుస్మృతిచోదితంబుగాకొని తేనెతోడంగల్పిన గారపి డి
వలనపిండంబులిడిదుఃఖాశ్రుపూర్ణనయనుండయిస్నానంబు చేసెనంబున
నరుగుదెంచెతక్కినవారలెల్ల సుచిరంబుగవిలపించుచునిటంగ్రుంకి రామాశ్ర
మంబునకుమరలిరి నాటిదినంబందరు నుపవాసంబుచేసి మరువాడు మందా
కినీజలంబుల కృతస్నానులయి పర్ణశాలకుజనుదెంచి యెల్లవారునుంగూ

ర్చున్నయెడ భరతుండు కేలు మోడ్చి రామవిభున కిట్లనియె ॥ సీ ॥ అభిషేక
మందిమహాభాగ శ్రీరామ రామ పితృవ్యమా రాజ్యమేలు । మగ్రజుండవు తం
డ్రియట్టివాడవు నాకు క్షత్రియధర్మంబు సకలరాజ్య । పాలనంబొనరిం
చి బహుయజ్ఞములు చేసి వంశాభివృద్ధికై వరతనూభ । వులఁగాంచి రాజ్య
మందుల వారలను నిల్పియటు తపోభూమికి నరుగవలయు । గాన వనవా
సమునకిది గడియగాదు । నన్ను మన్నింపు మాతల్లి మున్నొనర్చె । దుష్కృ
తంబని సీదయతోడ మనుపు । మనుచు సాష్టాంగమెరఁగి రామాంఘ్రియుగము॥
క॥ శిరమున నిడుకొని లేవక। భరతుడు సాగిలిన జూచి భరతాగ్రజుడా । దర
మునకరికరములనా । నురుదీర్ఘములైన బాహుయుగముల భరతున్॥ వ॥ ని
జాంకతలంబునఁ గూర్చి స్నేహార్ద్రనయనుండై యిట్లనియె॥ ఉ॥ వత్స భవ
న్ముఖోదితమవశ్యము సేయఁగనొప్పుఁగాని భూ । భృత్సురవంద్యుఁడౌ జనకుఁడీవు
ముని క్రియఁ దొమ్మిదేడు నా । వత్సరముల్ మహావననివాస మొనర్పుము పై
నరమ్మురా । జ్యోత్సవయుక్తుడై భరతుఁడుండుననెన్ ఘనసత్యవాక్యుడై। ఇ
విధ్వంబున॥ గీ॥ జనకుచేసీకు సకలరాజ్యంబు నాకు । దండకారణ్యరాజ్యంబు
దత్తమయ్యె। గాన నవ్విభుశాసనంబూని మనకు । సేతకర్తవ్యమిక నొక్క
నీతి వినుము॥ క॥ జనకుని పను పొనరింపక । మననుజనినభంగి దిరుగు మనుజు
డు నరకంబున బడును గాన దశరథ । జనపతి పను పొనర సేయ జనుమన కిపుడున్॥
వ ॥ నీవు రాజ్యంబు శాసింపు మేను దండకారణ్యంబు బాలించెదననిన కైకే
యి యానందమునొంది యిట్లనియె ॥ గీ ॥ మానినీలోలుడును భ్రాంతమానసుండు। దెలి
యక నుబల్కు నవ్వాక్యములు గ్రహింప । జనునె యనినను జనకాత్మజాకళ
త్రుఁ। డిట్టులనియెను భరతుతో నిందువదన ॥ వ ॥ జనకుండు స్త్రీజితుండు
ను కామియు మూఢబుద్ధియునగుచు బల్కిన పల్కులుగా వినుము ॥ క ॥ మును
గరుణనొసగెగావున। ననుచితమాడంగ వెరచియని యెనసత్యం । బు నరక
మునకు బెద్దలు। ఘనభీతిం జెందుదురు జగంబున వత్సా ॥ వ ॥ ఇది యుకాదు చే
యుదుననుచు బూనియేను పలికిన పలుకులు రఘుకులంబున జనించినవాడనై యె
వ్విధంబున నసత్యంబులు జేయుదునని భరతుం డిట్లనియె॥ క॥ యీనార చీర
లీ జెడ। లేను ధరించి పదునాలు గేడులు నిలుతున్ । గానల రాజ్యము జేయుచు।
మానుగ నీవుండుమనిన మరల భరతుతోన్ ॥ రామచంద్రుండిట్లనియె॥ క ॥ నీ
కొసగె కైకేయి విపినము । నాకొసగెను సత్యయశంబున మువదనిన బల్ । శోకము
న భరతుఁడనియెను । నాకట లక్ష్మణభంగిసడవుల వత్తున్॥ వ ॥ గావున్న

ప్రాయోపవేశంబున నాదు కళేబరంబు విడిచెద ననుచు బలికి భూతలం
బునదర్భలుబరచి మనోనిశ్చయుండయి ప్రాఙ్ముఖంబుగ గూర్చుండెనరామ
చంద్రుడువిస్మితుండయి భరతునిర్బంధంబు వాసికొన నేత్రాంత సంజ్ఞతో
డనాత్మభావంబు వశిష్ఠున కెరింగించె నంత విజ్ఞానగరిష్ఠుండగు వశిష్ఠుండు
నుభరతునేకాంతంబునకుంజేరియిట్లనియె॥ సీ ॥ అతిరహస్యమునునిశ్చితము
గానెరుగుముమద్వాక్య సరణినీమదినివత్స । దశరథరాజనందనుడైశతానం
దుప్రార్థనచేతశ్రీరాముడనగ । నారాయణుడుదశాననవధార్థముబుట్టె
యోగమాయయుసీతనాగజనకు । తనుజయయ్యెను శేషదర్వీకరేశుడయ్యవని
బుట్టెనులక్ష్మణాఖ్యచేత । నేమరకనుండునితడుసీతేశునెపుడు । వీరురావణు
బరిమార్పవెడలినారు । సంశయములేదుకైకయీజల్పితమును । వరమొసం
గుటలుసుదైవచరిత మరయ ॥ వ ॥ గాకున్ననిట్టులేల సంభాషించునదిగావు
నతండ్రీ రాముని మరలించు నెడల నాగ్రహంబుమాని మాతృజనంబులతోడ
సేనలంగొని పురంబునకుం జనుము కుశలంబుతోడ రావణుం బరిమార్చి శీ
ఘ్రంబజనుదేర గలండనుచు బలికినవసిష్ఠసంయమిపలుకులకువిస్మయంబునొం
ది ॥ శా ॥ సీతానాయకుసన్నిధానమునకుస్నేహంబుతోనేగిసం । ప్రీతిన్ మ్రొ
క్కినరేంద్ర నీవెపుడుసుశ్రీనొప్పురాజ్యంబునం । జేతున్సేవలు నీదుపాదుకల
కున్ శీఘ్రంబనాకిమ్ముసా । కేతంబెన్నడు వత్తువంతకునుజూడ్కింజూతుని
మారికన్ ॥ వ ॥ అనినదివ్యంబులునురత్నభూషితంబులునునగు పాదుకలొ
సంగెనవియు శిరంబున నిడుకొని మరిమరి మ్రొక్కుచు భక్తిచేతగద్గదస్వ
రంబునమరలభరతుండన్నతో నిట్లనియె ॥ గీ ॥ నాథవినుముపదినాలుగువష్
ముల్ । జనినపిదపనొక్క దినమునైన । నీవురాకయున్న నిలువపావకుజొ
త్తు । ననినమెచ్చిభరతునని పెనపుడు ॥ వ ॥ బుద్ధిమంతుండగు భరతుండునువ
సిష్ఠశత్రుఘ్నమాతృజనధీసచివసైన్యసమేతుండయి మరలసమకట్టునెడనొం
టిగ కేకయరాకనందన దొరగెడుకన్నీట నాకులయై కేలుమోడ్చి రామచం
ద్రునిసన్నిధికరుగుదెంచియిట్లనియె॥

—॥ కైకేయి శ్రీరాముని స్తుతించుట ॥—

చ ॥ దినకరకోటితేజ భవదీయమహామహిమానుబద్ధనై । వినకనునీమ
హాత్మ్యమువిఘ్న మొనర్చితినీవుభక్తపా । లనపరమవ్రతుండవుదలంప
కునాదగుదుష్టచేష్టలె । ల్లనుభవదీయమాయకుదలంగసురాసురులైననేతున్

రే ॥ వ ॥ సాధువులకు నాచారంబు ఈమార్గంబుగావున నాతప్పు సైరింపుము
నీవు సాక్షాత్కరించిన విష్ణుండవవ్యక్తుండవును పరమాత్మవు సనాతనుండవు
నగుదువు మాయామానుషరూపంబున జగంబంతయు మోహింపంజేయుదు
వు నీచేఁ బ్రేరితయైయాలోకులను సాధువులుగాఁగనమ్మాయ యొనరించు విశ్వం
బంతయు నీయధీనంబు స్వతంత్రరహితులగు జను లేమి సేయంగలరు వెండి
యు॥ క॥ నటకుఁడు ద్రిప్పినట్లుప్రవ । ర్తించెడుతోలుబొమ్మవైఖరియాజ్ఞా
వర్తనులై బహుయోనుల । వర్తించును మాయనిన్ను వదలక రామా॥ వ॥ ఏను
నునీచేతఁ బరిచోదితనై దేవకార్యంబుకొరకు పాపచిత్తంబున నిట్టి పాపకర్మం
బొనరించితినైనను॥ శా ॥ సాక్షాత్కారమొనర్చితిప్పుడరిదృక్సాంతమ్ము
గ్యత్సహా। సాక్షాద్గోచరమూర్తి వయ్యు భవదీయజ్ఞానతీక్ష్ణాసిచే । నక్షీ
ణాత్మభవాదిగోచరమదీయజ్ఞానపాశంబున । ర్వ్యక్షోభంబొనరించి కావఁగ
దవే రామా నినున్ వేఁడెదన్॥ గీ॥ శరణుఁ జొచ్చిన దాసినిన్ గరుణఁ జూడు । వరద
విశ్వేశ్వరానంతవాసుదేవ। శ్రీనివాసజగన్నాథ సేవసేతు । ననిన సంస్మితు
డై రామజనవిభుండు కైకేయికిట్లనియె॥ ఉ॥ నిశ్చయమమ్మ నీపలుకు నిర్జర
కార్యము బూనివాణిమ । న్నిచ్చితపద్ధతిన్ వెడలెని వదనంబున దోసమేమియు।
ద్వాశ్చరముఖ్యరూపములతద్గత నై భజియింపుచుందును । న్నిశ్చలవృత్తి
నింక జననీ సమకూరును దీనమోక్షముల్॥ వ॥ అఖిలవస్తువులయెడ విగతస్నేహ
వైరాకుభక్తిసల్పితివేని శీఘ్రంబ కైవల్యంబు గలుగు వెండియు॥ క ॥ మీనుప్రి
యాప్రియులంచు స। మానుడభేదంబు దలసమానకభక్తిం । దానుభజించిన న
రునకు । లోనైవతిణంతుభక్తలోలస్వమునన్ ॥ లోకంబున ॥ శా॥ మన్మాయా
బలమోహితాత్ములగుచున్ మర్త్యాణ్డు పంచత్వమున్ । జన్మంబుంగలవాఁడ
టంచు మదినన్ జప్పింతురో యంమత । త్తన్మార్గంబులుగావు దైవగతినేతద్
జ్ఞానమున్నియెడన్ । జన్మించెన్భవసాగరంబది వెడల్పంజాలునన్ జెందుటన్॥
గావున నన్నును ॥ గీ ॥ స్మరణ చేయుచునుండుము సదనమందె । కమలముల
నంటవనుచు రాఘవుఁడు బల్క । మరిమరి ప్రదక్షిణ ప్రణామము లొనర్చి । జని
యెనానందవిస్మయసహితయగుచు ॥ క ॥ జనసుతుఁడగు భరతుండును । జన
నీపరివారమంత్రిజనసంయుతుడై । జనియె పరాత్పరు రాఘవు। ఘనమతిదల
చుచును పాదుకలు దోడ్కొనుచున్ ॥ వ ॥ ఇట్లయోధ్యానగరంబునకు శీఘ్రం
బజని పౌరజానపదవర్గంబుల నప్పట్టణంబున నిలపి మహామతిగావున యథా
న్యాయంబు గనందిగ్రామంబు చేరి యచ్చట సింహాసనంబున నిత్యంబును భ

క్తిచేత పాదుకలనునిచి రామునకు సేయుభంగి గంధపుష్పాక్షతాదుల బూ
జనంబును నిఖిల రాజోపచారంబులును జేయుచు నెల్లెడల నియమవ్రతుండును
ఫలములాశనుండును దాంతుండును జటావల్కలధారియు నధశ్శాయియు
బ్రహ్మచారియునగుచు శత్రుఘ్నుతోడ భూతలంబున గలుగు రాజ కార్యం
బులెల్లను పాదుకల జెల్లుబడి సేయుచు రామాగమన కాంక్షచేత దినంబులం
లెక్కవెట్టుచు రామార్పిత మానసుండయి బ్రహ్మరుషిచందంబున నుండెనం
త ॥సీ॥ అప్పట చిత్రకూటాచలంబున రామజననాయకుండు సన్మునులు గొలు
వ। జనకజతో లక్ష్మణునితోడ గొంతకాలము ముదంబున బుచ్చి తమ వసించు।
చోప్పెరింగిన జనములప్పటప్పటికిని దర్శనాకాంక్ష మందలుగ రాగ। నాసం
దడికినోడి యానగంబును వీడి దండకాటవి జేరుదంబటంచు। ననుజుడును కాం
తయును గొల్వ నత్రివనము। సర్వకాల సుఖామర్త్యశాఖిరహిత। మనుజసం
బాధమత్యుత్తమంబు గాంచి। యందు జలునొందు ముని జేర నరగియపుడు॥
క॥ యే రాముడు సనిచరణాం। భోరుహముల కెరగి తండ్రి బుత్తెరగనే నార్ఘ్యా
మొందిమీపద। సారసములు గంటి నిమిషక్ ధన్యుడనై ॥ మ॥ అన న్నాసియు రా
ఘవుండు హరి లోకాధ్యుండు నారాయణుం। డని సద్భక్తిం బూజ సేసి ఫల
మూలాదుల్ సమర్పింపమిం। చినయాతిథ్యమొనర్చి మగ్గురు సుఖాసీనస్థితిన్ని
ల్వరా। మునితోనట్లనె నత్రిసంయమి మహామోదంబునం బార్వతి ॥ డి। సూ
ర్యకులీనలోననన సూయయనంగడు సుప్రసిద్ధమ। ద్భార్య సుధర్మవత్సలత
ప్రంబొనరించు నువృద్ధగానన। య్యార్యగనుం గొనం బమప్పుమాత్మ సతీమణిన
న్నరామభూ। వర్యాని సమ్మతిం జనకవల్లభ కూతురు జేరి మ్రొక్కెనక్॥ అన
సూయయు ప్రహృష్టచిత్తంబున ॥గీ॥ చిన్ని సీతమ్మ నిన్ను వీక్షించి తమ్మ। యనుచు
నాలింగనమొనర్చి ఘనదుకూల। యుగ్మమును దివ్యకుండలయుగము విశ్వ। కర్మ
నిర్మితమొసగె నాధర్మపతికి॥ వ॥ మరియు దివ్యంబులగు నంగరాగంబులొ
సంగి సద్భక్తిచేత నంగమలానవాయిత్యంగ రాగంబువలని శోభ సన్నొంబా
యకుండెడు పాతివ్రత్యంబు బూనిజీవితేశ్వరునాశ్రయించి వెడలితివి గావున
రాఘవుండును నీతోడ కుశలియై మరలి సదనంబునకు జనుదెంచ గలండనుచు దీ
వించి వీడుకొలిపెనంత యథాన్యాయంబున సీతాసమన్వితుండగు రామచం
ద్రునకు భోజనంబు గావించి సౌమిత్రిం బూజించి కృతాంజలియై యత్రిము
నీంద్రుడు సురలనిట్లనియె ॥ చ ॥ నరవర సర్వలోకములు నరప్పను తప్పరిరక్ష
ణార్థమై। సురనర తిర్యగాకృతుల ఝొత్తుప్పుసు యమనాద్యయయ్యతా।

వెరచునని న్ను జెందపడి వేంకటేశహ కృపాకటాక్షితోడ సే । వరగళలుండకుండుటని వస్వదుద చిత్తమున గపాడవా॥ ఇత్తెరంగునా॥ క॥ అనినృపుడు పితకెరుగించెన। గతివిధి వానికినుక గెక్కి వ్యాసుం । డును వాకుబల్కెపినాడం । చని యెనసూతుండు శౌనకాదిమునులకుఁ॥ క॥ కాకోదరవరశయనని । మాకాంతాయుం బితాత్మ నఘు నాఘహరా । భాకరగోత్రసత్త । ప్రాకాశవ్యోమయానభవనమురారీ॥ మాలిని॥ ప్రణవమయనిమానా ప్రావృడభ్రోపమానా । ఫణిపశయాన భూసురైకానుగయానా । ప్రణతమునిసితా నాభక్తమోక్షప్రతానా । భజితవిత్రసేనా రంగనాథాభిధానా॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర ప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర కోటమరాజు [illegible] మంత్రిపుత్ర నారాయణామాత్యప్రణీతంబయిన శ్రీమదధ్యాత్మ రామాయణంబను మహాకావ్యంబునం దయోధ్యాకాండము సర్వంబు నేకాశ్వాసము॥

అరణ్యకాండ ప్రారంభము.

క॥ శ్రీకంఠార్చితపదయుగ । వైకుంఠాధీశ భక్తవత్సలదనుజా । నీక హరణసంభావిత । నాకాధిపభావరంగనాయకదేవా॥ క॥ అవధారు చంద్రప్రభావటుం । డగు శిష్యకోటితోడ నంబుజభవవంశ । విభూషణగుణార్ణవం । బలిప్రియ ముప్పదిలసేయువారింభించెన్॥ వ॥ అంతనచ్చట నవ్వాసరంబు నతిచిత్రభావితంబున రఘునందనుండు సుస్నాతుండయి యత్రిమునీంద్రుం జేరి ప్రయాణోన్ముఖస్వాంతంబున నిట్లనియె॥ ఉ॥ మానితరేణ్యసగ్యమునిమండలమండిత దండకావనం । బేనివసింపబల్కెదఁగు నెచ్చట మార్గము గానుపింపమా । తో నిజశిష్యసంఘముల దోడ్కొనిపంపగబోలునన్న । మానియు జానకీప్రభుని మాటలకుం స్మితచారువక్త్రుఁడై । మహాశయుం డగా నన్న నిట్లనియె॥ గీ॥ అఖిలమునకు దెరువు నవజానిదవు నీకు । కోరుదు దెరువు జూపనోపుచారె । యైన జూపవచ్చు నవనిజనలోకము । సాక్షివైననీకు సమ్మదమున॥ వ॥ అనుచు తన శిష్యజనుల నాదేశించి కొంతదూరంబు పంచి రామచంద్రుని చేత సత్కృతినిర్వాపితుండై యమ్మునీంద్రుండు తనభవనంబునకుం జనియె నంత రాజీవలోచనుండగు రామచంద్రుండును క్రోశమాత్రంబు దూరంబు నడిగినచ్చట నొక్క మహాసరంబున

నదియడ్డంబైన సత్రినిష్ఠ్యులంగనుంగొని యిట్లనియె॥ క॥ ఈనదిగడచు తెరంగే।
మైనగలదో లేదో మౌనీశ్వర వినుము సుకృతం । బానావగలదు నీమనము। లోనం
దాటించు నేర్పులున్న గుమారక ॥ గీ ॥ అనుచు శ్రీరాము లక్ష్మణ జానకుల
ను। నావనెక్కించి వారు క్షణంబులోన । నదిని దాటించి రామాభినందితమా
నులగుచు జనిరత్రిమునికి గనకనూజ। అంతరామచంద్రుండు॥ కి॥ చనికాంచె
సింహభల్లూక । వనకిటిశార్దూలవ్యాఘ్రవారణకీర్ణంబును భయంకరధ్వనిల్లి
కాగణ । ఘుఘుంకృతచుఖనివిహంగగణసంయుతము॥ వ॥ ఇట్లుకానం
బును ఘోరమహారణ్యంబును గనువిస్మితాంబు ప్రవేశించి రామచంద్రుండు
లక్ష్మణునకిట్లనియె। సీ॥ మనమింక వృక్షవాటిక మునుచోవలయును చాపంబునుగుణ
ముచేసంఘటించి। శరములుబూని యేనరిగెద వెన్కనీవంమునులు విల్గొని రమ్ము మ
నల । సంగునమధ్యలేశుడవంచనయరుదెంచు నాత్మపరాత్మలయందు మాయ।
తెరగునదిసతల్లపరికించుచుండుముని శోభయంపియ్యారణ్యమునందు। చాపముగలద
నివిందుముశత్రుమదన । యనుచుభాషించుచునువారు సాధ్యశయోజ । నం
బుజనియోందువిమలోదకంబు చేత। పరమపావనమగు సరోవరముగాంచి॥ వ॥
మరియు కల్హారకుముదోత్పలమండితంబును దాత్యూహాట ప్రముఖజలవిహం
గజలకూజితంబును శీతలసలిలాంచితంబును సగునుప్పుపరిమళ గమ్యంబు
నకుంజని శుభంబగుతత్సలిలంబు ద్రావి మలయానిలంబు పైతేర నొక్కింత
దడవు సమీపమహీరుహచ్ఛాయ నాశ్రయించియుంత॥

—*శ్రీరాముడు విరాధునిజూచుట.*—

ఉ॥ ముందరగాంచె భానుకులముఖ్యుడు పంక్తికరాళదంష్ట్రిసం।
క్రందనభీకరజారసురగ్రధితాయతశూలహస్తుని ష్వింపితఖ్యాత్మహానవనసా
మజమాహిషసంహారకర్తు । నందనమాగతుడ దనుజనాథు విరాధు సురా
పరాధుని॥ గీ॥ ఇట్లుగనుగొని రాఘవుండెక్కువెట్టి। బాణముల్ గాగొని సమ్మ
నిగాంచిగాంచు । నయ్యయీ వచ్చుపాపని శౌటుమనకు । కెట్టెదుటవచ్చు
చున్నాడు దిట్ట యగుచు ॥ వ ॥ వీనిం గాంచినజనులు సప్రాణులై నిలువనే
తురే యదిగావుననీవు జనకనందని భయంబునొందకుండ ధనువెక్కువెట్టి
యుండుమనుచు జానకీలక్ష్మణులను రమానాథుండగు రామచంద్రునింగాంచి
పకపకనగి భయంబుబుట్టింపనిట్లనియె॥ సీ॥ జటలువల్కలములు చాపంబులును

లుబూని యెవ్వరుపొసుమాని వేష । ధారులై యివ్వనాంతమునందు కాంత
తోమదముననంచరించెదరువింత । నోటికిందితిరిమనోహరకబళోపమాను
లైవ్యాఘ్రసామజనిషేవి । తంబైనయీదండకంబున కేలవచ్చితిరన్న జాన
కీఁటియువాని। పలుకులకునంస్మితాస్యుఁడై బల్కెనోరి । యేనురాముఁడ నా
తమ్ముఁ డితఁడునాకు। సమ్మతుఁడులక్ష్మణుండు యీసతిమహీజ। సీతమత్ప్రియవల్ల
భభూతలమున ॥ గీ ॥ వెదకి మీవంటిదుర్మార్గవితతినెల్ల । శిక్షసేయఁగజన
కాజ్ఞచేతవెడలి । వచ్చితిమటన్న శ్రీరామువాక్యమునకు। గనలిభిట్టాచియా
లోకకంటకుండు ॥ వ ॥ వదనంబుదెరచికొనియొక్క విశాలంబగుసాలంబుగే
లంగిలించి శూలిగతినాభీలుండై॥ ఉ॥ రామత్రిలోకవిశ్రుతువిరాధుసెరుంగ
వెమధ్యయంబునన్ । వేమరుమానవీవనమువీడిపలాయితులై రిసీవుమీ । సే
మముగోరెదేనియిటసీతనుడించినిరాయుధుండవై । భూమితదృశ్యవై ఖరిని
పొమ్మరయమ్ముతమ్ముతోడుతన్॥ మ॥ అటుగాకుండిన క్రుంగువాడననియు
గ్రాకారుఁడైదానికిన్ । బటువేగంబునగైకొనంగవియ రామస్వామి తాన
వ్వటా । లటులోకక్కమ్మునతక్కరద్వయమువ్రయ్యంజేసెనప్పాపుడుం । త
టసీపివ్వకపైకిబర్వగనుతత్పాదద్వయుంబొక్కెడన్ ॥ క ॥ కృపారాస్త్రం
బునగూల్చెను। ధారుణిపైనదియునద్భుతంబనదగెనం । తారక్కసుడరచు
చుబల్ । కోరలుగలతాచుభంగిఘోరాస్యుండై॥ చ॥ వడిగవయున్ మహా
బలుడువారిజమిత్రకులావతంసుఁడ । ప్పనఁడొకయర్ధచంద్రశరమున్ నెడ.
రించెనుదానవోటనున్ । బొడబొడరక్తముస్ దొరుగభోరని యార్చుచు
వాఁడుధారుణిన్ । బడియెనిలింపదుందుభులు బల్విడిమ్రోసెవిహాయసంబు
నన్॥అయ్యెడ॥క॥జనకజయురామచంద్రుని । వినుతింపుచుగౌగలించె విబు
ధులుసభివా । దనములుగావించిరివే । డ్కనుబాడిరికిన్నరులునుగంధర్వవ
రుల్ ॥ వ ॥ మరియునచ్చరలచ్చటరచ్చగహెచ్చుగవిచ్చలవిడిగూడియాడిపా
డియోడిదాడితోడవీడితిమనుచుమసినంత ॥ సీ ॥ అతివవిరాధకాయమువిడి
యతిసుందరాకారుడునువిమలాంబరాఢ్య । తుండువిభ్రాజమానుండుప్రత
ప్తకాంచనచారుభూషణసంయుతుండు । నగునొక్కరుడుమింట యంభో
జహితుభంగిముందరనిలిచినస్మనిరహస్య । సమరప్రచండప్రపన్నసర్వా
ర్తిసంహారుమనుశేషమాయావిహీను । సద్గుణాలయురఘుకుల సార్వభౌ
ము।హరిబరేశురమేశురమావనీశు । గాంచినిమగ్నలచిత్తుడై కరయుగంబు।
మోడ్చినుతిసేయదొడగెనంబురుహనయన ॥ ఉ ॥ రామశమాభిరామరిపు

రాక్షసగర్వవిరామ రాజసు । త్రామ సమస్త పుణ్యగుణధామ సమస్కృ
తసర్వసంయమి । స్తోమపయోజమిత్రకులతోయధిసోమవినీలవారిద । శ్యా
మపవిత్రనామకమలాంచితదామనమస్తునీకగున్ ॥ క ॥ ఓసీతావల్లభ! దు
ర్వ్యాసుండనిమిత్తరోషుడలగిశపింపం । గాసింబడినేదునిరా ! యాసంబు
నతోంటిరూపమందితినీచేన్ ॥ వ ॥ రాజీవదళలోచనా శ్రీరామా నున్న
విపులప్రకాశుండగువిద్యాధరుండ నీదు దర్శన స్పర్శంబు లత్యంతసుభిప
శేనంబులుగావునధన్యుండనయితిమఱియును ॥ మ ॥ ఇంపైనాకుభవోప
శాంతియగునట్లింద్రాదులిగాంక్షించుతా । నకపాదాబ్జములందు సంస్మృతి
యుసర్వస్వామిపీనౌటమా । మకర్ణంబులనీకథాశ్రవణముల్ వజ్జిహ్వనీ
నామము । స్తకమదంఘ్రినమస్సువర్చనలుహస్తంబందునౌనీదయన్ ॥ సీ॥
వందనంబగునీకువరషడ్గుణైశ్వర్యకలితవినిగన్ తాజ్ఞానరూప। రామభూమిను
తాభిరామమయాత్మరామయోపరబ్రహ్మనీకొండిగికేలు । మోడ్చినననుగావు
బోయెదదేవలోకమునకునీయనుగ్రహముచేత । నతివేడ్కనోసచ్చితానంద
విగ్రహాయాజ్ఞయిమ్మనుటన్ననవ్విరాధు । చేతనాగతినుతిగాంచిశ్రీనివాసు
డతిదయామతివరమిచ్చియరుగువేళ । మరలగనుగొనియమ్మహామతిశుభప్ర
దముగనిట్లనెతుహినభూధరతనూజ ॥చ॥ జనువిద్యాధర సర్వమాయలును
దోషంబుల్ విడెన్ నీకునన్ । గనుటన్ నేడువిముక్తకల్పుడవు విజ్ఞానైకమూ
ర్తియుండవిం । కనుమక్కృత్తియులభ్యమెవ్వరికిగల్గన్ వారలమ్మోక్షభా । జను
లంజేయునసంశయంబసినస్వేచ్ఛన్ రాముగీర్తించవుచున్ ॥ తనదులోకంబు
నకుంజనియెగావున ॥ ఉ ॥ రాముని చేసుఘోరమగు రాక్షసదేహముబాయు
టల్ యమి । స్వామియొసంగుశాపగతి మానుటతొల్లిటి దేవకాయమున్।
ధామముగల్గియుంటవరదానములన్నివిరాధుడందెనో। భామినికోర్కెలన్న
రఘుపాలునిగొల్చినరుండుగాంచడే ॥ గీ ॥ అనుచుబల్కెయాత్మవనితతోడ
శివుండు । మరలరామచంద్రుచరితమెల్ల । దెలుపువేడ్కతోడ బలికెనిట్లని
దివ్యమంగళస్వరూపరంగభూప ॥ గీ ॥ వందనంబొసతుణవరమహాదండ
దోర్దండములకురణప్రచండులకును । నాత్మకాంతికబళితార్కమండలమైజ
లక్షణులకురామలక్ష్మణులకు॥

—✻శ్రీరాముడు శరభంగాశ్రమంబునకుంజనుట.✻—

వ॥ ఇట్లువిరాధుండుస్వర్గంబునొందినరామచంద్రుండును సీతాలక్ష్మణ
సమన్వితుండై సత్వసుఖావహంబగు శరభంగాశ్రమంబునకుంజనిన బుద్ధిశాలి

యగు నాశరభంగయోగియు సంభ్రమంబున లేచి యెదురువచ్చి సీతాలక్ష్మణు
లతోడఁ దద్దేవుఁ బూజించి విష్టరంబున నుపవిష్టుం జేసి కందమూలఫలాదుల చేత
నాతిథ్యంబొనరించి సంప్రీతచేత భక్తపరాయణుండగు యవ్వారాయణున
కిట్లనియె॥ మ॥ బహుకాలంబుననుండి రాఘవ భవత్పాదాబ్జసందర్శనా । త్స
హతఁ గాంక్షితి నిందు బల్తపమునన్ దత్పుణ్యమెల్లన్ భవ । న్మహనీయాంఘ్రిల
డించి ముక్తిభవ సామ్రాజ్యంబు నే గాంతునై । ర్యహనప్రాభవసిద్ధి నిం
తయుని వాద్ధ్యంబయినవై రాగ్యతన్॥ ఉ॥ ఆశరభంగయోగియును మాత్తర
మైనతపఃఫలంబు సీ । తేశునకిచ్చి ముందుచితి యేర్పడఁ జేసి విరక్తుఁడైనమ । స్తే
శతపత్రనేత్రతులసీదళదామమహోరుమూర్తి తే । దాశరథీయటంచుఁ బ్రమదం
బున హస్తము లెత్తి మ్రొక్కుచున్॥ మఱియు సీతాలక్ష్మణుల కంజలులిడి నెమ్మ
నంబున ॥ ఉ॥ స్నిగ్ధఘటాకలాపునతిసుందరరూపు జానకీ । ముగ్ధ
సరోజభానునతిమాంసలవక్షస్థలున్ । ముగ్ధతరస్మితున్ జనమనో
హరు సానువులక్ష్మలాంఛనున్ । దుగ్ధసముద్రధాము భవదోషవిరామును
రాము రాముఁడన్॥ క॥ ధ్యానము సేయుచు సురఘు । భూనాథుని కన్నవేరె భువి
లోన కృపా । మానసు లెవ్వరు మన్నృతి । దానెరిగి పిరానవచ్చె దనయంతకృ
పన్॥ వ॥ మఱియు ననన్యచిత్తుండగు నాచేత సంస్మృతుండగుచు నేఁడు సమీ
పించెం గావున నితండు స్మృతకామధేనువ నందగు నిప్పుడఖిలప్రభుండగు నీ
దాశరథియు నాత్మదేహంబువై జ్ఞానమునకిచ్చి యకల్మషబగు బ్రహ్మలోకం
బునకేనుగమించుచున్నాఁ గనంగొంటుంగావుత ... ॥ ఘమంమిత
టిల్లత మెరయు మూర్తి । నెపని వాహనం సీమ ... । వెల
యు నయోధ్యాపురివిభుఁడు రాముఁ డెల్లప్పుడు నాదుమదిని నెల్లెడ గాత॥
గీ॥ అనుచు రామునిమిక్కిలియాత్మఁ దలచి । ముందుగను గొంచు వహ్నిసము
జ్వలంబు । చేసి పంచాత్మకంబగు నాశరీర । మందు విడిచె లోకపతిత్వంబు బడె
నప్పుడు॥ వ॥ ఇట్లు దివ్యదేహధరుండై శరభంగయోగి దివంబునకరిగిన తదనంత
రంబ॥ గీ॥ దండకారణ్యమున గల్గు తాపసోత్త । ములు రఘూత్తముఁ బ్రాభ
వంబనిగాంచు । వేడ్కఁ శరభంగయోగి నివాసమునకు । గరుగుదెంచిరి సౌ
క్రేంద్రగిరికుమారి॥ వ॥ ఇట్లు చనుదెంచి సంయమిశ్రేష్ఠులంగనుంగొ
ని మాయామానవరూపంబులు గైకొనిన వారలగుటరామలక్ష్మణులును జనక
నందనయును సాగిలంబడి నమస్కరించిన వారును నాశీర్వదించి వినుతించి
ప్రాంజలులై సర్వహృదయస్థితుండును ధనుర్బాణధరుండును హరియునగు న

క్కసలేయునకిట్లనిరి ॥ సీ ॥ తెలియుము మున్ను భూతలభారంబుడపఁగ నేన
జుచేఁ బ్రార్థితంబుండనీ । నీవ్యక్తిపించితి నీవనుండగఁ గంటు హరిహరీవనిజ
నకాత్మజయును । అచ్చిగాటంచు నీలత్మ్యులుండా శేషుఁడు కావలయు దరాయలర
యా భరత । శత్రుఘ్నులని యేము చాలనెఱుంగుదు మింకమీఁద మాదిక్కు మె
ల్లనీవు । మాన్పఁగలము నుజను డెమ్ము మానసేవి । తాశ్రమములకునతిథ్యోదవ
నుజుతోడ । నచ్చిచూచినమాపదము పాట్లు దెలిసి । బ్రోవవలెనని వగవాటు బో
డమునికు ॥ అనుచుఁ గృతాంజలిపూర్వకంబుగ ॥ క ॥ యతివరుల చేతవిజ్ఞా । పి
తుఁడయి రామప్రభుండు ప్రియసోదరిభూ । మిజసూజాయుతుఁడయి వెడలె । తత
దియ్యాశ్రమములెల్లఁ దిలకింజూడన్ ॥ వ ॥ ఇట్లు వెడలి వారలతోడం గొంతదూ
రంబరిగి యచట నస్థిమాత్రావశిష్టంబై యవనభూమియందొటంబడయున్న శిరంబుల
నేకంబులుగాంచి రామచంద్రుండు మునులతోడ నీశల్యంబు లెవ్వరి వేలపడి
యుండెననిన వారిటులిట్లనిరి ॥ గీ ॥ రామ మునిమస్తకములివి రాక్షసాళి, పా
రమై చెనుబక్షించి పరిమసిష్ఠ । తారెకుంగకయుండినతెలినిగవని । యేమునందు
ము పైపరాక్రాంతమైన ॥ వ ॥ ఇట్లు బహుకాలంబుజరిగెననిన భయదైన్యస
మన్వితంబగు సంయమిసముదయు వాక్యంబాకర్ణించి ॥ క ॥ ప్రతినయొనె
ర్చె రాక్షస । తతినిదిమోరలెవటనున్నదండింతు ఘవ । ద్ధితమునసనియంద

—* రాముడు సుతీక్ష్ణాశ్రమమునకు బోవుట. *—

మువిని నతిమోదమునొందిరమ్మహామునులెల్లన్ ॥ వ ॥ అంత గహనవాసుల
గు చమ్మునులవలన ననవరత బూజ్యమానుండై సీతాలక్ష్మణులతోడ నవ్వనంబు
లరఘునందనుండు కొన్నివత్సరంబులుండి పెనిట్లు క్రమక్రమంబున ఋష్యాశ్ర
మంబులెల్లం జూచుచు ప్రఖ్యాతంబును మహామునిసంకులంబును సర్వగుణసం
పన్నంబును సర్వకాలశుభావహంబును నగు సుతీక్ష్ణాశ్రమంబునకుం జనిన న
గస్త్యశిష్యుండును రామమంత్రోపాసనా తత్పరుండును నగు నా సుతీక్ష్
ణుండును రాఘవానుగమనంబువిని తనయెంతన సత్వరుండై చనుదెంచి విధి
ప్రకారంబునం బూజించి భక్త్యుత్కంఠితలోచనుండై యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ భూరి
గుణాప్రమేయ శశిభూషణపద్మభవాదిబాంఛిత్రిం । కేరుహమైథిలీరమణ
కిల్బిషసంహరపూర్ణకామసం । సారమహార్ణవోద్ధరణసాధననామరమా
ధీ రామనీ । తారకనామమంత్రజపతత్పరుడన్ తవదాసదాసుడన్ ॥ ఉ ॥ నీవు
జగంబువారలకు నిక్కముగన్పడియుండి సంస్కృతిన్ । దేవరమాయచేఁ దవి

లిప్తమ్మరుమందిర పుత్రమిత్రదా । రావిషయాంధకూపవివరస్థమలామిష
పిండమోహపా । శావృతునన్నుగాంచి దనయింతనవచ్చితి నాదరింపఁగన్॥
మరియు ॥ చ ॥ అనఘసమస్తభూతహృద యస్తుడవయ్యుస్వమంత్రజాప్య
మూ । రునిమెడమాయగప్పుదువు రూఢిగ శీతన్మయమంత్రసా । ధనునెడ
జేరనీకమది తారుదలంచిభజించుపో । లిక్కనొయ్యఁఫలదుండవౌదువు జనా
ళికినీదయయింత రాఘవా ॥మరియును ॥ ఉ॥ విశ్వముగల్గజేయుసభివృద్ధియొ
నర్పనడంపహేతువౌ । నీశ్వరమూర్తి నొక్కరుడవీవగుణత్రితయాత్మమా
యవా । ణీశ్వరపార్వతీశ్వరరమేశ్వరరూపుల ముహ్యమానమౌ । విశ్వము
శెల్లదోతువురవి ప్రతిబింబబహుత్వమైతిరిన్ ॥ ఏమను ॥ ఉ ॥ ఇప్పుటనేడుగం
టిప్రజినే రమానసపద్మమైనయుష్మచ్చరణారవింద మఘుమషణ దృగ్విష
యుండవయ్యెవి । యిచ్చకురానికష్టులకొకింతయుగన్పడ వాత్మ నామమం
త్రోచ్చరణామలాత్ముల కనుత్తమ ముందరనిల్తువెల్లెడన్ ॥ వెండియు ॥ సీ ॥
నీవరూపిణుడవౌ దేవుండవైననీరూపంబుగనుగొంటి పాపహరము । మద్భా
గధేయంబుమహితనీలోత్పలశ్యామంబునప్రద్యుమ్నంబునియుత । చిత్తలక్ష్మణ
నియుతసేవ్యంబు సుమనుష్యవేషంబు శరచాపభూషణంబు । కందర్పకోటిసం
కాశంబువల్కలాంబరముదయార్ద్రనస్వభావమమిత । గుణగరిష్ఠంబు శాం
తంబుగురుతరస్మి । తాస్యమునుజానకీయుతంబనుగశత్రు। కృతిగుణంబును
గంటిముక్తినిధన్య । దైతిసఫలంబుజన్మమింకన్యమేమి ॥ వ ॥ మరియును
శేషదేశఫలాద్యుపాధిరహితంబును ఘనచిత్ప్రకాశంబును నగు నీరూపంబె
రుంగుమనిచియుముందుప్రత్యక్షంబై గనుపించుచున్నయదియిదియ నాదుహృ
దయంబునందెల్లకాలంబుప్రకాశించు గావుతనింకనితరంబు గాంక్షించననిర
ఘునందనుండును సుతీక్ష్ణుండు సేయుస్తోత్రంబునకు మందహాససుందరవ
దనారవిందుండై యిట్లనియె॥క॥ యేనెరుగుదునీచిత్తము । మౌనివర విమలం
బుమదుపాసనచే । నీనడత మెచ్చునట్లవడె ॥ గానగలేరన్యమార్గగాము
లుధాత్రిన్ ॥ గాంచగలవారెవ్వరంటేని ॥ గీ ॥ నన్నెకాని యన్యమెన్నడు
నెరుగక। నాదుమంత్రజపము నాదుసేవ।నన్నుశరణుగనుట లిన్నియుగలవారు
గాంతు రేనువారిచెంతనిలుతు ॥ క ॥ మరియునామది సంతసప । రచియీ
స్తోత్రమెవరు పఠియించినవే । మరువినినవ్రాసినను । మద్వరభక్తిజ్ఞానము
లుద్భవంబుగగలుగున్॥గీ॥ అన్నిటనునీవుముక్తుండవైతివిప్ర । డనఘుఁ మన్మం
త్రజపముచేతనువునిడిన । పిదపమామకసాయుజ్యపదవిజెందు। గలవనిస్సం

శయంబు రాపలుకు మరియు॥ వ॥ భవద్దేశికోత్తముండగు నగస్త్యముని పుంగ
వుం గాంచి కొంతకాలం బచ్చట నివసింపవలెనంబున్వారి సేసెదను వెళలవలయున
నినసుతీక్ష్ణుండు మనువర్లై కని రాఘవా యారంయాదమింగనంగొని తెచ్చిప్రకా
లంబదెవ్వ సేనునుంజను దె ందెదనెల్లి వెడలుదము నిను నాదాశ్రి విజాశ్రమంబున
నిలిపెనంత॥ చ॥ రవియుదయాద్రిదోచినను రాముడు లక్ష్మణ జానకీ మునిప్రవ
రులతోడుతఁ వెడలి బల్మరులోలత చేతకుంభసం। భవుని మహాప్రతాపము
లు బల్కుచు మెల్లన జేరె తద్ఘటో। ద్భవసహజాశ్రమంబు నకుభానుడు రెండ
వఝాము నుండగన్॥ వ॥ ఇట్లు సుతీక్ష్ణ సీతాలక్ష్మణ సమేతంబుగా మధ్యాహ్నం
బున నగస్త్యానుజ మందిరంబు చేరి యామునిపుంగవు చేతంబూజితుండై వన్యా
హారంబు లారగించి యవ్వాసరం బయ్యాశ్రమంబున వుచ్చి ప్రభాతంబగుడుకా
లోచితంబులు సల్పి యచ్చట వెడలి రామచంద్రుండు॥ సీ॥ ఋతుషట్క
ధర్మసంయుతమై మహాసత్వసముదాయ జాతివైరములు లేక। లలితపల్లవ
పుష్పఫలసమూహానమ్రశాఖాంచితావనీజలము మించి। బహువిధవిహగసం
పత్కూజితంబు దేవసుమతి నందనవనమనంగ। బ్రహ్మర్షి దేవర్షి మండలసంకు
లంబై సమలంకృతంబై యనుత్త। మంబు రెండవ బ్రహ్మలోకంబనంగ। వేదఘో
షలశాస్త్రచర్చా వాదములను। చరితస్వాహాస్వధా మునిశబ్దములను। దనరు కుం
భోద్భవుని తపోవనముగనియె॥ వ॥ ఇట్లు కుంభసంభవాశ్రమంబు గని లోనికిం
జనక నిలచి సుతీక్ష్ణుంగని నీవ్రజ సీతాలక్ష్మణులతోడ యేనువచ్చుట నగస్త్య
సంయమికెరుంగింపుమని వ మహాప్రసాదంబని శీఘ్రంబ యయ్యాశ్రమంబులో
నికింజని యచ్చట॥ గీ॥ యామిసమూహంబున మును పద్మాసనస్థుడగుచు శ్రీరా
మభక్తులకతిముదమున। రామమంత్రార్థ మెల్లను ప్రేమ దెల్పు। ననఘు
కుంభోద్భవాఖ్యసంయమిగనియె॥ క॥ కని చేర వరిగి వినయా। వనతుండై మొ
క్కి గుణవంతుడగుటని। ట్లని యెన్ బ్రహ్మమునీశ్వర। మానవాకిలితలనుమ
ద్యక్ చూస్యుండె ప్రభుణ్ ॥ క ॥ దరణిజయు లక్ష్మణుడుదో। నరు దేరత్వదీయద
ర్శనాధియుగుచుమ। జ్యేష్ఠ ధాత్మజుడగు రాముడు। కరుణాత్ముమనిల చెనిటల
ఘటితాంజలియై॥ సీ॥ అని సుతీక్ష్ణు చే నాదరంబున రాముని వృత్తాంత మెల్లను
వినియా నగస్త్యముని పుంగవుడు మోదమున సాశ్రు నయనుడై బలికె సుతీక్ష్ణు మంగ
ళమునీకు। దనరు వేగ మదోము కొనిరమ్మనా। తలబ్జ లదనుల లక్ష్మీసమేతు।
రామభూమిసుతాభిరామునదీయపాదాంభోజ హాధ్యాన మాచరించువాడ

గా వునసించుచున్నవాఁడనగుచు। నేఁడుగనుగొందు వేడుకతోడననుచు । వెడలెజడ
దారిగముగూడిన మునవనప్పు। ముగ్రకరవంశుజూడ కుంభోద్భవుండు॥

—❋శ్రీరాముని అగస్త్యుఁడు ఆశ్రమంబునకు బిలుచుకొనిపోవుట.❋—

వ॥ ఇట్లతిత్వరితంబున వెడలి రామచంద్రు సమీపంబునకువచ్చి యిట్లనియె॥
ఉ॥ రమ్ము శుభమ్ము సేకురంఘు రామ మహాగుణధామ దైవయో । గమ్మున నిసమాగమము గల్గె మహాతిథినౌచునాకుల । భ్యంబయి తెమ్మ్యెడం సఫలమయ్యె దినంబు సంబునందజ । స్రంమును నిన్ను నమ్మినసజమ్ము గరూపము జూపకుందువే॥
గీ॥ అనిన రామచంద్రుండును వచ్చు నివప్పు గాంచి హర్షమున ననుకాంతతోడ ననుజుతోడ నాగయువసి షైవండ్రు ప్రణామమాచరింప నామునియును॥ వ॥ తూ ర్ణంబుగ కరంబుల సెత్తి భక్తితోడం గౌగలించి యమ్మహామహుసందర్శనాహ్లా దంబున జాలువల సుభాష్పజలంబులం దడియుచు ప్రహృష్టమానసుండయి రఘు నందనుఁడగు నా రామచంద్రుకరంబు కరంబునంబట్టి తనయాశ్రమంబులోని కింగొనిచని యాసనంబిడి బహువిస్తరంబులగు పూజలవలనం బూజితుం జేసిప రిపరివిధంబులగు వన్యాహారంబుల యథాన్యాయంబుగ భోజనంబు సేయించి సుఖోపవిష్టుండగు శశినిభాననకౌసలేయుం జేరి యేకాంతంబున భగవంతుండ గునగస్త్యఋషి కృతాంజలియై యిట్లనియె॥ సీ॥ నీసమాగమనంబె నేనిరీక్షింపుచునున్నవాఁడ మహాత్మ యన్నఁడీవు । బ్రహ్మచేదుగ్ధాంబురాశి మధ్యంబునవసుమతీభారనివారణమును । రావణహననంబు గావింపసంప్రార్థితుండవైంతి వానాటనుండి యేను । తపమాచరింపుచు తపహితదర్శనాకాంక్షినై మౌనిసంఘంబుతోడ । నిన్నెపరిచింత సేయుచు నిన్నిదినము । లుంటిమద్భాగధేయంబు గంటివేడు । కొంటినిక మీఁదనడ్డమేమంటినాల్లు । రెంటిగెంటితి చాలనిన్నంటి యుంటి॥ వ॥ దేవాసురగణంబునకు బ్రార్థనకాలంబునను పాధిరహితుండవునుని ర్వికల్పజ్ఞాన స్వరూపుండవును సన్మాత్రుండవు నగుచు నీవాక్రురుండవై యుంటివి భవదాశ్రయంబును భవద్విషయికంబునునగు మాయభవభక్తిగా సంబంగు నేసమయంబునని గుణాలుండవగు నిన్ను నాశక్తియావరించునప్పుడు వేదాంత పరిశీలితులగు బుధులు నిన్నవ్యాకృతుండనిపలుకుదురు మరియు నా శక్తిని గొందరు మూలప్రకృతియనియు కొందరు మాయయనియు నవిద్యయని యు సంస్కరణంబను బంధంబనియు నివిమొదలగు బహువిధనామంబుల వ్యవహరింతురదియును నవ్యాకృతరూపుండవగు నీచేత సంచోద్యమానయై మహాతత్త్వంబునుగనియె నట్టిశక్తిచేత చోదితయైన మహత్తత్త్వంబువలన నహంకా

రంబన్యోన్యమ్మహత్తత్త్వాహంకారంబులు రెండునుంగలసి సాత్త్విక రాజసతా
మసంబులన మూడువిధంబులయ్యె నందు తామసంబున తన్మాత్రలగు సూక్ష్మ
భూతంబులయ్యె వాటివలన పంచీకృతంబులు క్రమక్రమంబున నుత్తరోత్తరగు
ణాధిక్యంబులై జనియించె నింక రాజసంబువలన త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రా
ణంబులును వాక్పాణిపాద పాయూపస్థలునునగు దశేంద్రియంబులునంబు
లై శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాదులును వచనదాన గమనవిసర్గానందాదులును తత్
కార్యంబులై వెలుంగె కడపు సాత్త్వికంబువలన మనంబును సర్వేంద్రియాధి
ష్ఠితులగు దేవతలునుం బుట్టిరి పూర్వోక్తంబులగు సూక్ష్మభూతంబులవలన సూ
త్రరూపంబును సర్వగతంబును మహత్తరంబునునగు లింగంబు బుట్టె బింవట
స్థూలంబులగు భూతకదంబంబువలన విరాట్టు సముత్పన్నుండయ్యె నవ్విరాట్పు
రుషువలన చరాచరాత్మకంబగు జగంబును దేవతిర్యఙ్మనుష్యాది భూతంబులు
ను కాలకర్మక్రమంబున నుద్భవంబులయ్యె మఱియును॥ సీ॥ సురవంద్య నివు రజో
గుణంబున జగత్సర్గకారణపద్మజన్ముడనగ। సాత్త్వికంబున చరాచరపోషణుండ
వై విను లెన్న శ్రీమహావిష్ణుననగ। తామసంబున జగత్ప్రళయకారణుండవై ధృ
వకీర్తి తోడ రుద్రుండనంగ। నీదు మాయాగుణభేదంబులను దోచు లీలను జాగ్ర
త్స్వప్నసుషుప్తి। యావిగాగల వృత్తిత్రయంబు బుద్ధి। జంబు గావున నద్వయ
త్రుణుడవైన। చిన్మయుండవయ్యు నుడవు సాక్షివియును। సకలభువనంబులకు నెల్ల
జీవనంబు॥ మఱియును॥ క॥ పరమేశ సృష్టిలీలా। చరణుడవగు వేళ సగుణ చం
దంబున నీ। కరణమొనరు ఱ్పుమాయను। నిరతిశయుడవ గుణాఢ్యనిందువ్రాడ
వయ్యెక॥ వ॥ రామచంద్రా విద్యావిద్యయనగ రెండు విధంబులకీదుమాయ
ప్రకాశించునందు ప్రవృత్తిమార్గంబునందగులువారలవిద్యావశులై దిరుగువా
రును నివృత్తిమార్గనిరతులై యుపనిషదర్థవిచారంబు సేయుచు నీదుభక్తియం
దనురక్తిగలిగియుండువారలు విద్యావశులని బల్కంబడుదురింక నవిద్యకు
లోనైతిరుగువారలు నిత్యంబును సంసారదుఃఖంబునం బొందుచుందురు విద్యా
భ్యాసరతులగువారలెవ్వరి మహాత్ములు నిత్యముక్తులు లోకంబున దివ్యాసక్తి
కభక్తులై నీదుమంత్రోపాసనంబు సేయుదు రట్టివారలకు విద్యసంభవిం
చుంగాని యితరులకు నెంతకాలంబునకయినను గల్గనేరదు నీదుభక్తియను సు
ధాస్వాదనంబు సేయని వారలకు కల్పకోటులయిన మోక్షంబు చేకూరదు గావున
నీదుభక్తులెవ్వరో వారె జీవన్ముక్తులనబరగుదురు సంశయంబు లేదు రాఘవా
యీయనేకబహుజన్మార్జితంబులు [illegible] మో

ఈహేతువునకీయ్యెడ సాధుసాంగత్యంబు ప్రసిద్ధంబని పురాతనయోగికథి
తంబుగావునసదియువశ్యకర్తవ్యంబట్టి నాముంబెవ్వరికగునంటే ॥ఉ॥ నిర్మము
లెల్లనుంవిడిచి కామములన్ విడిచిన భక్తిచే। నిర్మలులై సుఖాసుఖవిసర్జనభా
వములేక తుల్యులై ధనమానములు బాసినిస్పృహాయు దాంతము శాంతముగల్గువా
రలో ధర్మకిరీటకుండలశక్యపాకర దాల్తురు సాధునాముల్॥ గీ॥ మరియు సమ
చిత్తులనుసంగవిరహితులును । సర్వదా బ్రహ్మతత్త్వమల్ సత్త్వమాది । గుణ
గరిష్ఠులు సద్విశేషణులు దేనన్నైన సమదయందు వారు నట్లనదగుదురు ॥ సీ॥ అట్టి
వారలతోడ నధికసాంగత్యంబు నీసిభాగ్యము చేత వెలసెనేని । జనియించునీక
థాశ్రవణకౌతుకమంతముఖ్యసనాతనమూర్తి వైన। నీయందు భక్తియు బా
యకుండెడునట్టి భక్తిచే లభియించు ప్రబలమైన । విజ్ఞానమిది భక్తివిధము పురా
తనయోగిసమ్మతము సర్వోత్తమంబు । గాన శ్రీరామ ప్రేమలక్షణ ఘనంగ।
బరగునీ పాదభక్తియు హరిసమాగ । మంబె యనదగు సత్సంగమంబు రెండు।
సుప్రయత్నంబు చేవారు సోదుగాత ॥ మ ॥ సఫలంబయ్యె భవత్సమాగమము
చే జన్మంబు మద్యజ్ఞముల్। సఫలంబుల్ చిరకాలమేను విజితస్వాంతంబునం జేయుఁ
దు । న్యాఫలంబయ్యెడ నీపదార్చనము నిత్యానందగోవిందస । ర్వఫలప్రా
పక దేవదేవ కరుణావారాశి సీతాపతీ ॥ ఉ ॥ దేవ వసింపుమింక భవదీయసతీమ
ణితోడ నాదు చి। త్తావరణంబునందు భవదంఘ్రియుగస్మృతియెల్ల కాలమున్॥
శ్రీవర నాకు బాలుపడ సేయుము కాయము మామకాపరా । ధావళియుంచున
వ్విఘరమాపి భుచాలనుతించి మౌనియున్॥ వ॥ తొల్లి మహేంద్రుని చేత రావణవ
ర్థంబు సంస్థాపితంబగు నొక్క మహాధనువును నక్షయ తూణీరద్వయంబు
ను రత్నభూషితంబగు ఖడ్గంబును సమర్పించి యిట్లనియె రామచంద్రా భూ
భారభూతంబగు రాక్షసమండలంబెల్లం దెగటార్పను మాయామానుష
రూపంబున నవతరించిన కార్యంబు దీర్పు మిచ్చటికి రెండుయోజనంబుల దూరం
బున గోదావరీతీరంబున పంచవటియను పేర దివ్యకాననమండితంబగు నొక్క
పుణ్యాశ్రమంబు గలదచ్చట శేషంబగు వనవాసకాలంబు వెడలింపందగు నచ్చ
ట దేవమానవసుఖావహంబులగు కార్యంబులనేకంబులు మీచేత సేయంబడు
నానగతవ్యంబనిన ॥ మ ॥ ఘనతత్త్వార్థసమన్వితంబుగ వెలుంగన్ కుంభ
జన్ముండొనర । ర్చిన సుస్తోత్రము నాలకించి విభుఁడా శ్రీమంతుఁ డాలోకలో । చను
డత్యంతముదంబునం మునివరుం సంభావితుం జేసి । డొక్కనితద్దర్శితమార్గ
మంబున వెడలెన్ ఘోరాటవీమేదినిన్॥

—॥శ్రీరాముడు పంచవటీతీరంబునకరుగుట.॥—

కం॥ అనుచు పురత్రయదమనుడు । తనవాహాంకస్థుఁ డగుచు నడుగుడుగు
మా।వనితకెరుఁగింపుచును బల్కెను మఱలఁగ రామచంద్రుఁ డుత్కటకార్యంబుల్॥

వ॥ ఇట్లు సీతాలక్ష్మణ సమన్వితంబుగ నతిదుర్గమంబగు నమ్మహావిపినం
బునం జనుచు నొక్కయెడ పర్వతశృంగంబు భంగి గనరాదగు నతివృద్ధుఁ జ
టాయువుం గనంగొని యిది యేమియని విస్మయంబున రామచంద్రుండు త
మ్మునకిట్లనియె॥ సీ॥ కామరూపకంబిమ్ము నుత్తమంబనమునం గల నొక్కరక్కసుఁడు బడి
యున్నవాఁడు । బరిమాతుఁ గనిన నసహ్య ఖగకులము విని పక్షిరాజు మహాభయభ్రాం
తుఁ డగుచు । నో రామ యేవధార్హుండ గాను మిగుల మిత్రుండ కిసఘుడ భద్రంబు
మీకు । దనరు నేను జటాయువను గృధ్రజాతుండ మీకును బ్రియముగా మెల
గువేడ్క । నిందు వసియించియుంటి మీరెన్నఁడైన । వేటలాడంగఁ జనిన యవ్వే
ళయందు । సీత లోకైకమాత నాచేత సుప్ర । యత్నమున చాలరక్షితయగు
నిజంబు ॥ వ ॥ అనిన విహంగపుంగవు వచనంబులకు మందహాసంబుతో డర
ఘునందనుండిట్లనియె॥ సీ॥ పక్షిసత్తమ నీవు పరమసాధువు వల్ల నేయము మత్ప్రి
యంబిమ్మరణ్య । మందు మా కసమీపమందు నిల్వుము దూరమున కేగకుమటం
చు మనుజవిభుఁడు । వనితయును ననుజన్ముఁడును గూడ నడువంగ గౌతమీతటమునఁ గ
లుగు పంచ । వటిజేరి కడు గుణవంతుఁడౌ లక్ష్మణు చేత శాలలు రెండు నేయఁ బన్ని
మనుజసంబాధరహితమై మహితమగుచు । జాహ్నవికి యుత్తరమున విశాల
మయిన । యవ్వనంబున జనకకన్యావిభుండు । నిలచె బలభేదిదివమందు నిలచు
నట్లు॥ వ॥ ఇట్లు రంభాపనసచూతాదిఫలవృక్షసమాకులంబును రోగవిరహితం
బును పవిత్రంబునునగు నయ్యాశ్రమంబున విద్వాంసుండగు లక్ష్మణుతోడ జన
కనందనకు వినోదంబు గల్పించుచు సుఖంబుగ రామచంద్రుండు వసియించె న
వ్వేళ సౌమిత్రియును ననుదినంబును కందమూలాదులు సంపాదించుకొని సీతా
రాములకు సమర్పించుచు ధనుర్బాణంబులు పూని జాగ్రతతోడ రాత్రులయం
దంతటఁ గాచియుండుచు రామసేవాతత్పరమానసుండై యుండెనప్పుడు॥ గీ॥
వారు మువ్వురు గౌతమీవారియందు । ననుదినంబును స్నానంబు లాచరింతు
రవనిజయు నయనుగమనాగమములు । నేయుతరి రాఘవుల నెడఁబాయకుం
డ ॥ వ ॥ మరియు నా రామానుజుండును బ్రీతచిత్తుండై యనుదినంబును గో
దావరీజలంబులు దెచ్చి యున్నకువదినెకవలయు నెడల రేయిఁబగళ్ళ నొసం
గుచునుండు నిట్లు మువ్వురు నవ్వనంబున నివ్వటిల్లు సుఖంబులం గొంతకాలంబు

గడపిరంతలక్ష్మణుండు ॥ సీ॥ ఒకపాదుగూర్చున్నయోగముద్రాన్వితుశాం
తాదిలక్షణుదాంతుధీరు । నానందసాగరునవ్యాతు నిరపేక్షుమాయావిదూ
రుఁగర్మునుసీలు । సద్వైతుసనకాలునజుసర్వభూతస్థుభవు రాఘవసార్వ
భౌముజేరి వినయంబుననుహస్తవనజంబులను మొగడ్చి కరుణాకరాద్యశంకర
మహేశ । దేవరఘునాధమీచేతదెలియనిచ్చ । గలదుసంమతమయినమోక్షంపు
తెరువు । వాయడనుచాలదయయుంచిమాయలెల్ల । బాపుటకుదీనిబల్కుసం
క్షవముగను॥ వ ॥ రఘువల్లభసీకంటెనొండొరులుబల్కువారలుగనుపడరు
గావునభక్తివైరాగ్యశేషంబును విశేషజ్ఞానసహితంబును నగుజ్ఞానంబు నాన
తివలయునని లక్ష్మీవల్లభుండగు నారఘుకులోత్తముండు సుమిత్రానందనువిన
యభాషణంబులకుసంతసించి సదయుండైయిట్లనియె॥

—॥ శ్రీరాముడులక్ష్మణునకు బ్రహ్మోపదేశంబెరింగించుట ॥—

ఉ॥ తమ్ముడసీకుబల్కెదముదమ్మునఁ క్పుడనుత్తమమ్ముగో। ప్యంమ్ములకం
టెగోప్యమెవడైననుదీనినెరింగిబారగా । జింమువికల్పవిభ్రమముజెప్పెదనీ
కదినేడటంచుమో । దంపునబల్కెరాముడరిదానవగర్వవిరాముడప్పుడున్॥
వ ॥ సౌమిత్రియాకర్ణింపు మేదిగారణంబున జ్ఞేయుండగు పరమాత్మనెరింగి
దుఃఖంబులవననరుండువిడువంబడు నట్టికారణంబున ప్రథమంబమాయాస్వ
రూపంబునుతదనంతరంబజ్ఞానసాధనంబును నంతయాత్మస్వరూపవిజ్ఞానవిష
యికంబగుజ్ఞానంబునుబల్కెదనింకనాత్మయగు శరీరంబున స్థూలోహంకృ
తోహమనుటరాదిగాగలయాత్మబుద్ధులెవ్విగలుగునవి యేమాయయనంబర
గునంమాయవలననే సంసారంబువడచురవికులనందనా విక్షేపావరణంబులన
మాయకు రెండురూపంబులుపూర్వంబ నిశ్చితంబులయ్యె నందుమొదటిదెయ
గువిక్షేపశక్తివలనఁ స్థూలసూక్ష్మాదిభేదంబులలింగాది బ్రహ్మపర్యంతంబునుజ
గంబుగల్పింపంబడియె రెండవదియగు నావరణశక్తియఖిలవిషైకనాస్తవజ్ఞా
నంబును నావరించుకొనియుండునింకరజ్జువునందుభుజంగభ్రాంతిదోఁచుభంగివి
శ్వంబెల్లనుమాయవలనకేవలపరమాత్మయందు కల్పితంబయ్యెంగానివిచారిం
పనాక్రాంతయుగనుపడదు నరులచే నయ్యెదివినంబడుచూడంబడుదలంపంబ
డునదియంతయు స్వప్నమనోరథంబులభంగి విధ్యాభూతంబుల కానిసత్యం
బుగాదు మరియును దేహంబయాసంసారవృక్షంబునకుమూలంబనిదృఢంబుగబ
ల్కంబడియె పుత్రదారాదులెల్లనుతత్సమూలంబులగుదురు గావుననిర్వికారస్వ
రూపుండగునీవుపూర్వోక్తంబగు దేహవిషయకమార్గంబునంగాకతక్కిన

మార్గంబువలన తద్బంధబు లెక్కడిదట్టి దేహం బెట్టిదనిన పృథివ్యాదిస్థూల
భూతంబులయిదును తన్మాత్రలగు శబ్దాదులైదును నహంకార బుద్ధులు రెండును
జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులు పదియును నుభయాత్మకంబగు మనంబును మూ
లప్రకృతియునుం గూడ పంచవింశతితత్వాత్మకంబై క్షేత్రంబనియు దేహంబని
యుం జెప్పంబడు వెండియు ॥ గీ ॥ అట్టిదేహంబునకు భిన్నుడగుచు నాత్మ । యము
లంబొరయక పరమాత్మ యనగ జీవు । డలరు నత జ్జీవవిజ్ఞానమందు ముఖ్య । సాధనం
బులు వినుము లక్ష్మణకుమార ॥ వ ॥ జీవుండనినను పరమాత్ముండనినను కోకిలపిక
యను శబ్దంబుల భంగి పర్యాయపదంబులు గాని జీవపరమాత్మలకు నొక్కింత
యు భేదంబు లేదు నిజంబు ॥ సీ ॥ పరగవ్యాద్యాకారయ భక్తులయందు సద్గురుసే
వ హింసాదివిరహితంబు । స్థిరతసత్క్రియలందు నిరహంకృతియు మానదంభ
వర్జనమును తపము పుత్ర । దారాదులందును ధనమందు నాసక్తి బొరయమి జన
సంఘవిరహితమగు । శుద్ధదేశమున నిల్చుట పరాత్మపాదిసహానమిష్టానిష్టస
మతశాంత । మితరమతి లేక సకలవ్యాప్తితు నినన్ను । దెలియుటయు ప్రాకృ
తులతోడగలయకునికి । గలుగ గలుగును జ్ఞానంబు గలుగకున్న । గలుగదదినిక్క
మిబ్భంగి దెలియు వత్స ॥ క ॥ మరియును బాహ్యాభ్యంతర । పరశుద్ధియు వేద
శాలభావజ్ఞతయుక్ । పరిహా విషయాదులభవ । మరణావ్యాలోచనంబు మా
నగవలయుక్ ॥ వ ॥ సర్వకాలంబుల నవక్రతయు వాజ్మానసంబుల దండించుట
యు స్వాత్మజ్ఞానంబున నెల్లయెడల నుద్యోగంబును గర్తవ్యంబును ॥ గీ ॥ ఏమనః
ప్రాణబుద్ధ్యహంకృతిశరీర । ములవిలక్షణుడను నిత్యబుద్ధశుద్ధ । డను చిదా
త్మనటంచు దార్ఢ్యముగ నెట్టిజ్ఞానమున దోచు నదియె స్వజ్ఞానమనగ ॥ వ ॥ అవ్వి
ధంబు సాక్షాదనుభవంబునం గాని విజ్ఞానంబున లభియింపదు ॥ సీ ॥ అనపావృ
తుండునైయా బ్రహ్మ తనకన్యములగు దేహాదుల వెలుగజేయు । స్వప్రకాశంబు
న సత్వసంపూర్ణుండు బుద్ధ్యాద్యుపాధుల బొరయడొక్క । డద్వితీయుండు స
త్యజ్ఞానముఖ లక్షణాంచితుండు ద్రష్టయవ్యయుండు । పరిణామముఖ్యషడ్భా
వవర్జితుడు విజ్ఞానంబునకునై నగానబడడు । స్వప్రభువు సంగరహితుడాచా
ర్యశాస్త్ర । కథితముల నెప్పుడిట్టి విజ్ఞానమమర । నయ్యెడను జీవపరమాత్మలం
దు గలుగు । మూలమయిన యవిద్య నిర్మూలమవును ॥ వ ॥ అదియె కార్యకరణంబు
లతోడ చిదానందాత్మకుండగు నప్పరమాత్మయందు లీనంబగు జీవుండు పర
నంతుండగునవ్వేళ పరమాత్మ యెరుగంబడు గావున నయ్యైక్యమే ముక్తియు
హిబరగునదియు బంధరహితుండగు పరమాత్మయందు నౌపచారికంబనంబడు

గాని యథార్థంబుగా వినుము ॥ ఉ ॥ స్థిరమతి నెవ్వరైన మది జీవపరేశవినిర్ణ
యంబు తా । నెఱిఁగిరయేని చెందుదురు హీనశుభావహ నిత్యముక్తవి । స్ఫురదు
రు సేవితంబగుచు సొంపుఁ గలిగ్ని పదంబు గానఘా । స్కరకులపుత్ర నీ కెఱుఁగఁగా
గణుతించి తెల్పితి నిప్పుడిక్ ॥ వ ॥ పరమాత్మస్వరూపుండనగు నా దైవ మోక్ష
స్వరూపంబును ॥ గీ ॥ జ్ఞానవిజ్ఞానవైరాగ్యసంయుతంబు । తిమిరమున గాన
పించని తెరగు నాదు । భక్తిహీనున కెఱుఁగంగఁబడదు తెలియ । బడును భక్తున కిల
పట్టుబగటికరణి ॥ వ ॥ ఇదియునుం గాక యొక్కింత నాదు భక్తియునుం గలుగ
వలయు నా ధార్ఫ్యంబు బల్కెద వినుము ॥ సీ ॥ సతతంబు మద్భక్తసాంగత్య
ము మదీయ సేవ మా భక్తసేవనంబు మొనసి యేకాదశీ మొదలగు మత్పర్వ
ములను పవాసాను మోదనంబు । మత్కథాశ్రవణసంపాతియు తద్వ్యాఖ్యాన
తత్పరతముల నిత్యతత్పరతయు । మత్పూజయందు సమ్యఙ్నిష్ఠయు మదీయ
నామానుకీర్తన ప్రేమయు నిట్లు । సంతతంబును గల్గిన సజ్జనులకు । భక్తి యవ్యభి
చారమయి బరగుగాన । నేమితక్కువ విజ్ఞానమొనయరాగ । మఁడగు సుజ్ఞాని
యగు ముక్తుఁ డగు నిజంబు ॥ క ॥ భక్తిచేత నఖిలంబును వేగంబె చేకూరుం గావు
న నీవు సేయు ప్రశ్నవలన సంతసము నాచేత బల్కంబడియె నీమార్గంబు నెవ్వఁడే
నియమనంబు జేరిచి వర్తించునతండు విగతకల్మషుండును భక్తిభాజనుండున
గు మరియును ॥ గీ ॥ నాదు భక్తి లేని నరులకు దెలియంగ । బలుక బోలదింక బలుకవ
లయు । వెలసినయెవనాడు ప్రియభక్తులకు సుమీ । ధాతసూజ విమలతపస్సు తేజ॥
క ॥ ఎవరైన నిదిని తాంతము । ప్రవిమలమతి వినినవారు పఠియించినని
బ్భవపటల ధ్వాంతము విడి । శివకర ముగ మోక్షలక్ష్మి జెందుదు రనఘా ॥ ఇంత
బల్కనేల వినుము ॥ మ ॥ అతిశాంతాత్ములు మత్పదాబ్జయుగ సేవాసక్తులున్
భక్తులా । తతవిజ్ఞానులు యోగులై జనులకున్ దర్శింపుచున్ సంగతతోద్యో
తచిత్తంబున నామసేవయును చుం తద్భక్తసేవాకరం । స్థిరమౌ మోక్షము వాని
కెయ్యెడల నేదీపింతు హృద్వేదిన్ ॥ గీ ॥ సంశయము లేదనుచు భానువంశతి
లకు । డనుజుతోడుత నానతిచ్చిన తెరంగు । శైలసుతతోడ బల్కెకపాలపాణి ।
భూరికరుణాంతరంగ స్ఫూర్తిరంగ ॥

— ❊ శ్రీరామునికడకు శూర్పణఖ వచ్చుట ❊ —

సీ ॥ హరుడద్రితనయతో మఱల నిట్లనియె నక్కాలంబునను మహాగహన
మందు । జరియించు నొక మహాసత్త్వ యారాక్షసలలన జనస్థాననిలయ కామ
రూపిణియదియును నేర్పుగను తా నొకనాటివేళ గోదావరీవిమలపులిన । తలము

నదిరుగుచుజలజవజ్రాంకుశాద్యనుపమ శుభరేఖలమరియున్న । సర్వలోకప
మస్కృతుచరణయుగము । గాంచితత్పాదసౌందర్యమునకుమెంతొ । భ్రమ
సియాంజాడజనుదెంచెపంచవటికి । మెల్లమెల్లనరామసమీపమునకును ॥ ఇట్లు
జనుదెంచియప్పుడు॥ చ॥ కనియెరమాసతీశుజనకక్షితిపాలసుతాసమేతు। పా
వనభసితాంగరాగునభవప్రభునిత్యసువర్ణవర్ణనం । జనకజటాకిరీటభరు
చండపరాక్రమునాదితేయమ । దర్పనురతినాథసుందరుని రామునియుపృథ్వు
విశాలవక్షునిన్ ॥ మరియును॥ గీ॥ అబ్ధిగంభీరునవ్యయునచలునసుప। మా
నునీలాంబురుహపత్రమహితనేత్రు । నబ్జకంఠు నమానుషనశుభచయుని।
రాముశ్రీవత్సచిహ్నాంకు రాముఁగనియె ॥ వ ॥ కనుంగొని కామవిమోహి
తయైయారక్కసి రాఘవుంజేరనరిగియిట్లనియె॥ సీ॥ ఎవ్వరివాడ వీవెవడవీ
యాశ్రమంబునజటావల్కలంబులుధరించి । యేలచరించెద వెద్దిసాధించెద
వెరిగింపునాకునేనెనయరాక్ష । సినికామరూపిణి జెప్పెద పేరుశూర్పణఖ
మహాత్ముడు రాక్షసేంద్రు । డయినరావణునకునసుజన్మనిమ్మహావన మన్నిశా
చరవల్లభుండు। నాకొసంగెనుమునిభక్షణంబెజీవ । నముగనుండెదనీదండక
మునతంబు। దైనఖరుతోడనీతెరంగానితంబు। జెలియగనువేడెదనువజాన్వ
త్రిలకయనిన ॥ ఉ ॥ దానికిరాముఁడిట్లనియె దానవి రామసమాఖ్యున్నయో।
ధ్యానృపనందనుండజనకాత్మజమత్ప్రియభార్యసీత।యింమానినిలోకసుందరి
సమన్వితలక్షణుడైనలక్ష్మణుం । డౌను కనియ్యుడౌ ననుజుండారయ నాకు
త్రిలోకసుందరీ ॥ వ ॥ మజ్జనకునానతిదలయిడివనంబునకువచ్చితినిప్పుడెట్ల్యా
దినాకునీచేత సేయవలయుపని దానినెరింగింపుమనిన నదియు రామచంద్రు
వాక్యంబులువిని కామార్తయైయిట్లనియె॥ గీ॥ రంము నాతోడ రామవనంములం
దు । శైలములయందుమముకేళిసలుపుమిపుడు । నిన్నువిడజాలకామంబుని
లుపజాల । తడవుసేయకుమనిననద్దాశరథియు॥ వ॥ కీకంటజనకనందననవ
లోకించుచుమందస్మితాననుండై యిట్లనియె ॥ సీ॥ కళ్యాణియిదెనాకుకాం
తయెన్నడువిడియుండనియదియెట్లులుందువీవు। సవతిదుఃఖముచేతజనుముల
క్ష్మణుడు నాతంమునుమిగులసుందరుడునీకు । దగియుండు నాతనిమగనిగావి
హరింపుమనినయద్దానవియట్లరామ । సోదరుకడకేగిసుందర మీయున్నయా
నతిచేపతివగుమునాకు । వెడలుదము లెమ్ముపలదింకతడవురమ్ము। మనినగత
మోహుడగురాఘవానుజుండు । రానిపలుకులువినిపల్కెమాపతివి। నీవు
నీకును మేలయిన నల్లవునిసుమ్ము॥ క॥ ఏసీతావల్లభునకు। దాసుడనను జెందెదే

నీదాసివగుదువి । ట్లాసపడకమ్మహాసహు । జేసుకొనుమునీదుసేవజేసెద
యేను ॥ వ ॥ నాకుభార్యవగుకంటె దుఃఖతరంబులేదు వేగంబ యమ్మ
హాత్ముకడకు నడువుము తండఖిలేశ్వరుండగు రాజతిలకుండు గావున నీకును
మంగళంబు చేకూరుననిన నదియును దుష్టమానసయై మరల రాఘవుసమీపం
బునకుం బరచి క్రోధంబుననిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ఏటికినన్ను ద్రిప్పెదవు యీగతి
తోననవస్థితుండవై । మాటికిజూడుమిప్పుడొకమాత్రన నోటికిముద్దజేతునీ।
బోటినటంచుఘోరమనుభూమిపై గమకింపగోరె। దోషాటినిబట్టియుక్కుచె
వులవ్యేడలక్ష్మణుడాత్తఖడ్గుడై॥

—శూర్పణఖలక్ష్మణునిచేతభంగపడిఖరదూషణాదులజేరి మొరపెట్టుట.—

ఇవ్విధంబున॥ క॥ అలఘుపరాక్రముడగురఘుకులతిలకుడులక్ష్మణుండు
కొంకకనీ తాలలనావిభునానతితన। చెలువడచిన ఘోరరవము సేయుచునది
యుక॥ వ॥ భయంకరంబుగనెత్తుటంజొత్తిల్లు మేనితోడ పరుషాక్షరంబులు
పల్కుచునేడ్చుచుంబారి ఖరునికొల్వునంబడిన నిదియేమియని ఖరతరాత్మ
తుండగునారాక్షసుండడుగ॥ చ॥ ఎవడుయమాలయంబునకు నేగుతలంపున
క్రొవ్వినీకునే। డవమతిజేసెబల్కుమిపుచార్చెదనంతకతుల్యుడైనని । కుక్కవ
మననతుపాచరియుకొంకకనిట్లనెతోడలక్ష్మణుం । డవనిపనూజయున్నదువ
నాయతబాహుడొకండులీలతోన॥ వ॥ దండకంబెల్లనిర్భయంబుసేయుచు
గోదావరీతటంబుననిలచియున్నవాడు వెండియు ॥ గీ ॥ వాడు రాఘవుండువా
నిపంపునవాని । యనుజుడిట్లుజేసియనిపెనన్ను । నీవుకుపజుడవుట నిక్కము
వుపోటరి।వైనవానిబింకమార్చిరమ్ము ॥ వ ॥ లెమ్మువారలందెమ్ము తద్రక్తపా
నంబుజేసియానుదుమదులందినమొదగాదేని ॥ క ॥ మృత్తినాందెవసనఖరు
డు । గ్రతపదునాల్గువేలరక్కసులనతి । ప్రతిఘులసన్నద్ధులై । యతిశీ
ఘ్రమెవెసలుడనుచునానతియచ్చెన॥ వ ॥ అట్లుభీమకమణబుగురిక్కసులం
గొనుచునాహవకాంక్షచేత ఖరుండును త్రిశిరుండును దూషణుండును దండ
నాయకులైనాన ప్రహరణాయుధంబులు కరంబులబట్టియుక్కుపెట్టనార్చు
చురామనివాసంబుచేరంజనుదెంచు సమయంబున తత్కోలాహలశబ్దంబాక
ర్ణించి భగవంతుండగురామచంద్రుండు సౌమిత్రింగనుంగొని యిట్లనియె॥
చ॥ కనుగొనులక్ష్మణాదివిజకంటకులల్లదెయేగుదెంచుటల్।మనపయిపోరుగల్గు
నికమారొక్కనియుక్కడగింపగోరెదన్।జనకజదోడుకొంచునాకశైలగుహన్

భయమందకుండఁ జేసి! ప్రతిచిధనుర్ధరుండవయియుండుము భూరిమత్ప్రతా
పముఁ గా॥ వ॥ ఇట్ల్యడనొండుబల్కంబోలదు నాకుదయానగలదనిన సౌమిత్రి
యువల్లెయని జనకతనయం దోడుకొని గహ్వరంబుకడకుం జనియెనంత॥
సీ॥ శ్రీమంతుఁడగునట్టి రామచంద్రుండును పరికరంబెల్ల నేర్పడఁగగట్టి। యతినిష్ఠు
రంబగునాత్మకోదండంబుగొని యక్షయశరంబులెనయునట్టి। కవదొనల్మా
పునఘటియించి సన్నద్ధుఁడై కల్వ నప్పిశితాశనులను । బలువిడినొకపెట్టబర
తెంచి చిత్రవిచిత్రాయుధములును శిలలుపాద । పములుబల్విడి రాముపైబ
రువనాటి! నెల్లలీలఁబోలెఁ దేతెఁడధర్మ। చంద్రసాయకములనిముసంబులోన
సరికెతెలలట్లుతునకలై ధరణిబడగ।। ఇవ్విధంబున ॥ చ ॥ నడుమనత్రుంచివిం
టబలునారినిగుడ్చి మహోగ్రకోపుఁడై । పిడుగులబోలు బాణములు పేర్కొని
వైచిన భీకరంబులై । కడుపులుసించి వక్షములు గాడి శిరంబులుద్రుంచి ప్రాణ
ముల్ । వెడలిచి తొమ్మిదైదునగు వేలనిశాటుల తచ్చురాఘవుల్ ॥ వ ॥ ఇట్లు
ప్రహరార్ధకంబులోన ఖరదూషణత్రిశిరులతోడ నా సైన్యంబు హతంబుగావిం
చెనంత లక్ష్మణుండును ॥ చ ॥ జనకజదోడితెచ్చి రఘుసత్తముఁ గుండఁగ నిల్చి ప్రమో
క్కియా।ద్దనుజులనుక్కడంచుటకుఁ దద్దయు విస్మయమందె భామినిం । దనయు
తవిద్యగాత్రశరతాడనపీడనహారి పంకజం । బునశమియించ జేసెనగు మో
మున రాముని గౌగలించుచుఁ గా॥ అంతశూర్పణఖయు॥

—*శూర్పణఖ రావణునికడకుజని దుఃఖించుట.*—

చ॥ పలువురు రాక్షసోత్తముల పారబలుల్ రఘునాథసాయకా। కలము
నద్రమ్మగ్గుటల్ గని ఘనంబుగ నేడ్చుచు బారి లంకలో । పలకొలువా దశాననుస
భఁ జబడి యేడ్వఁగ వాడు శోకవి। హ్వలయగు చెల్లెలింగని రయంబున దగ్గరికేలువ
ట్టుచుఁ గా ॥ గీ ॥ లెమ్ము లెమ్ము యేడ్వ దమ్మ నీకిటువిరూ । పమ్మొనర్చె వానిబల్కు
యమ్మ చూడొ। వరుణుడో కుబేర వాసవులో భస్మ। మాత్ప నేతునిమిషమాత్రమున
ను॥ క॥ అనన దియుబల్కె రావణ । వనితాసక్తుఁడవు మద్యపాయివి భువి నె । ట్ల
నదగు నిన్ను దొరయని । విను ఖరదూషణముఖాత్మవీరులు గడి యాఁ గా॥ క॥ పదు
నాల్గువేలుమడిసిరి । పదపడి రఘురాము చేత భండనమునని౦ । కెదిరి జయిం
చెడి శూరుఁడు। మదిదలపగ లేదు భూమిమండలమందున్॥ వ॥ నీవ్రచారచక్షు
ర్విహీనుండవు శఠుండవు ప్రమత్తుండవై శ్లైరింగెదవిది యుచితకాదు ॥ గీ ॥ వైరిజన
స్థానమంతయు నిర్భయముగ। జేయుచున్నాఁడు యా రాజశేఖరుండు। నేను బ
ల్కినదాక నీవెరుగవైతివనదశాస్యుండు క్రోధతామ్రాక్షుఁడగుచు ॥ క॥ రా

—॥శ్రీరాముని మహిమ మారీచుడు రావణుని కెఱింగించుట-॥—

క॥ విను మేఁ డిటుసీనాశము । గనుఁగొని యామాలఘాత కరచుఁగు వా
క్యం । బనుకూలము చెడ ధ్యుం । డునుదండ్యుఁడు వాడమితుఁడున్న గుసీకున్ । ఉ॥
ఆవసుధను పేరువిసనంత నె తల్లడమందుఁ గుండెరా । కీవరకున్న దేమి యనుఁ నీత
డు బాల్యమునందు కౌశికుం । బ్రోవఁగ దేగు డెంచి యొక ఘోరశరంబున నన్ను
జిమ్మినం । జేవదొలంగి కూలితిని సింధువునన్ శతయోజనంబులన్॥ చ॥ అది
మొదలేను చాలభయమందుచు రామకృతంబు మాటికిన్। మదిదలపోయుచున్
భువనమాన్యరఘూత్తము నన్నివేళలన్ । హృదయమునం గనుంగొని యదే
మనవచ్చును రాక్షసేంద్ర యు । ష్వదీతుని చిన్ననాటి భుజవిక్రమ మిట్లు యొడనొ
ప్పియుండదే॥ వెండియు॥ సీ॥ దండకంబున నవ్విభుండుండు వేళల పూర్వవైరము
మనంబున దలంచ । జనితీక్ష్ణశృంగుఁడన్ మునివేషినై చుచుత్సదృశుల నేకుల
దగిలి రాగ । జనకజాసహితుఁ లక్ష్మణసేవ్యమానునా రఘునందనుని సత్వరం
బుతోడ । యేను దాకినం మహాశుఁడు గలి యొక్కఁ-శరమునా పైవైవ శరసిపాత । భ
రము చేతను రముబరియై జిరచిర । దిరిగివారి రాశిదరిని గూలి । నాటనుండి
యివ్వనంబుననున్నాడ । నిల్లు వదలి మిగుల తల్లడమున॥ క॥ ఏవేళ మదిని రామః ।
త్మ్యావరుమరుపు గన క్రూరసర్పముగళమం । దావృతమౌనరునకుఁబలె । రావణ
కంటికిని నిదుర రాదింతైనన్॥ మరియును॥ గీ॥ రాజరత్నరమణీరథముఖ్యరేఖా
దులగు పరాళి వినిన యప్రభు రాము । డదె యెదిర్చె ననుచు బెదరుదోచు
గాన । విడిచి బాహ్యకార్యవితతి నెల్ల ॥ వ॥ మరియు నిరంతరంబు నయ్యా రామ
చంద్రుననవరంబును మనంబున చింతనంబు సేయుటచేత నిద్రావృతుండ
నయినను స్వప్నదేశంబున నా రాఘవుండు సమాగతుండగు నట్లగు టీవేళ నవ్వి
భుంగాంచి బెగ్గిలి మేలుకొని విగతనిద్రుండ నౌదు దశకంధర నీవును రామచం
ద్రునెడ నాగ్రహంబు మాని గృహంబునకుం జనుము ప్రయత్నంబునం బెక్కు
దినంబులు రాక్షసకులరిబు రక్షింపు మవ్విభుండు మనంబునం దలంచె నేని మన
యెల్ల నశియించు టెల్ల నిక్కంబు గావున ॥ గీ॥ నీకు హితములుగను నేను బ
లికిన పలుకు । లాదరించి హరిపరాత్మునందు । వైరబుద్ధి మాను మా రఘుపుత్రుం
డు పరమ కారుణికుఁడు భక్తివలన॥ వ॥ అదియునుం గాక మునివాక్యంబులవల
ననిక్కార్యరిబశేషంబు నెరింగినవాడ నెట్లనిన తొల్లి టియుగంబున పరమేశ్వ
రుండగు హరి బ్రహ్మదేవు చేతనర్చితుండై నీకెద్దియాప్సితంబు దానినొసరించెద
ననినయాపద్మాసనుపలనః । విందలోచనమహాప్రభూ నీవు భూతలంబున మా

నుష దేహంబున దశరథాత్మభావంబు నొంది తడవు సేయక లోకకంటకుండగు ద
శకంఠుం బరిమార్పు మనుచు బల్కెం బడి యప్పుడు॥ శా॥ మాయామానుషమూ
ర్తిచేత మనలక్షణదీక్షం బనారాయణుం । డీయారణ్యమహీతలంబునకు నే డే
తెంచె నిక్కంబు తం । డ్రీ యీమాటలు నమ్ము మిల్లు మని మారీచుండు పల్కెం గ
దై । తేయాధీశుడు మించు కోపమున దేదీప్తాత్ముడై యిట్లనున్॥ క॥ సముద్రుం
పగ పరమాత్మయ । వనజజు చేప్రార్థనంబు వసి మనుజుడై । బనుపడిన నేల
విడుచు సుఘనతరబాణముల మేను ఖండింపకిలన్ ॥ కావున నతిప్రయత్నంబున
గీ॥ అవనితనయ దెత్తు నిప్పుడు చేసిల్లి । పరమపదము గాంతు వెరవకీవు । మృ
గమవగుచు నతని మృగశాబకాక్షి నా । నాకందజేసి సుఖము నందియుండు॥ వ॥ అ
టుగాక యాహవంబున నా రామచంద్రు నేనజయించితి నేని నిర్భయుండనై
జానకిం గైకొందు మరియు నివ్వేడ॥ గీ॥ అడ్డమాడవలువదగు సత్యసంకల్పు । డీ
శ్వరుండు విష్ణుమేలకలుగు । నంమహానుభావు డాత్మదలంచిన । కార్యమునకు
వేగ గదలుమిప్పుడు॥ వ॥ వెడలి నీవు నుచిత్రమృగరూపధరుండవై యాశ్రమం
బునకతిదూరంబుగ నలత్మ్యణుండగు రాఘవుం గొనిపోయి విడిచి పూర్వప్రకా
రంబున సుఖంబుండుమి వ్యేడ నెగ్యాదియైన నించుక నాకు భయంబు గలుగునట్లు
బలికితివయేని యీ సమయంబున నిశ్శికరవాలంబు చేన నరికివైచెద నిస్సంశ
యంబనిన మారీచుండు తద్వాక్యంబు లాకర్ణించి తన మనంబున నిట్లని చిం
తించె॥ క॥ ఖుంచినను రాఘవుడు సంహరించె నేని । యపుడము క్తుండనౌదు భ
వార్ణవమున । నటుల గాకున్న బలుకష్టుడైన వీని । చేతజచ్చిన నిరయంబు సిద్ధ
మనుచు॥ వ॥ రామచంద్రుని వలన మరణంబు నిశ్చయించుకొని వేగంబ లేచి
రావణుంగనుంగొని లంకేశ్వరా నీయాజ్ఞ యొనరించువాడ ననుచు బలికి యం
తయరదం రెక్కి రామాశ్రమాభిముఖుండై చని దూరంబున॥

—*మారీచుడు మృగరూపంబున సీతకగుపడుట.*—

సీ॥ జాంబూనదంబుతో సరియైన దేహంబునందు తెల్లని రౌప్యబిందుకలును
మణిఖురంబులు నీలమాణిక్యవర్ణ నయనముల్ సద్రత్నతుల్యాసి షాణములును । ము
ద్దుగులుకెడు చిన్నమొగమును మెరుపుల గమిమించు తను కాంతి సమరి సీత । క
గుపడునట్లు మాయామృగాకారుడై యవ్విపినంబున నాఖలుండు । నిలుచును
దుముకునటులు నిటులు గంతులు వైచు । పూరిగరచు బెదరు బొంచుదుముకు । మరి
యుదత్స్వభావమాగణముల్ జూపుచు । భ్రాంతి పరచె రామకాంత నపుడు॥
తే॥ అనుచు మహాదేవుడుమా । వనిత కెరుగించె లోకపావనమగు రా । ముని

చరితములఖిలమునిజ్జీవనగంగాజనకచరవైభవరంగా॥ వ॥ మరలనిశాకరక
ళావతంసుండగే.ద్రనందనతోడనిట్లనియె రావణచేష్టితం బిట్టిదగు వేళ రా
మచంద్రుండును ॥ ఉ ॥ ఆవిధమంతయుం దెలిసియయ్యవనీసుతతోడనిట్లనెన్।
యోవనజాక్షిపజ్త్రిముఖుడొయ్యనభిక్షునిభంగిరాగలం । డీవును నీస్వరూప
ముగనిచ్చటఛాయనుడించిభక్తిచే । పావకునందునిల్వుమొకవత్సరకాలము
నంతమీఁదటన్॥వ॥కల్యాణీ రావణవధానంతరంబున పూర్వోక్తప్రకారంబుగ
నన్నుం జెందెదవని పలికిన ॥ క ॥ వినిరామోక్తక్రమున । నోనరించిహుతా
శునందునొగిలియ్యంబ।య్యునటమాయాసీతయు । కనుగొనియెకురంగశా
బకంబతివేడ్కన్ ॥ ఇటులమాయాకల్పితంబగునామృగంబు నిరీక్షించినవ్వు
కొనుచు రామచంద్రుంగదిసివినమ్రాన్వితయయియిట్లనియె॥ చ॥ కనుగొనురా
మచంద్రయిదెకాంచనరత్నకురంగశాబకం । బనువుగసంచరించెడు దయా
మతినన్‌గరుణింతువేనిన । య్యనఘనితోడితెమ్మనిననమ్ములు విల్లునుబూని
యేగుచో।ననుజునితోడనిట్లనియెనాదశకంధరవైరిపార్వతీ॥ వ॥ లక్ష్మణానీవి
క్కడనేమరకసాధ్వియునసిందితయునుమత్ప్రాణవల్లభయునగుసీతనతిప్ర
యత్నంబునంగాచియుండుము మాయావంతులును ఘోరరూపులునగుచు
నివ్విపినంబున ॥ గీ ॥ కలరురాక్షసులతిఘోర కర్కశాత్మ । లనిననోయన్న
నీవేమియిజ్ఞునట్లు।జనదలంతువువీడురాక్షసుడుమృగశ । రీరమూనె నిజంబు
మారీచుడిచట ॥ వ ॥ కాదేనయిట్టివిచిత్రరూపంబుసాధారణమృగంబులకె
క్కెవ్విధంబునసంభవించుననిన ॥ క ॥ మారీచుడైనద్రుంచెద।కూరిమిసారం
గమైనగొంవచ్చెదవం । భోరుహలోచనకిచ్చెద। ధీరతనిలుమనుచు రామదే
వుండంతన్ ॥ వ ॥ లోకమోహినియుజగత్స్వరూపిణియగుమాయయేవిధ
ననుసరించియుండునట్టిస్వీకారుండును చిదాత్మయుపూర్ణుండును నయ్యు
మాయామృగంబునకువెనుదగిలినట్లగుటకెయ్యది హేతువనిన భక్తులయందను
కంపాసహితుండు భగవంతుండను వచనంబు సత్యంబుసేయ నదిమాయ
యొసిమేరింగియు సీతాప్రియార్థంబా శ్రీహరిమృగమాయాసంబు వహించె
నట్లుంగాకమరియొండువిధంబయినపూర్ణకామియువిదితాత్మయు పరమా
త్మయునగురామచంద్రునకుమృగంబుతోడుతను స్వప్రియయగు సీతతోడుత
నుంబనియేమియివ్విధంబున॥ సీ॥ తోడరిమైంద్రశరాసతుల్యమా బాణాస
నముబూనియారఘునందనుండు । వెనుదగులగమృగంబునసటునిటుబోవుని
లుచుని త్తెరగునసలువనికి । నడవులనేకముల్‌గడచిపోవగనిజంబుగనెక్కుసుం.

డనిబుద్ధిదెలిసి । సాగ్రహంబుననొక్కయుంబకంబడరింపవాడునుతల రెండు
వ్రయ్యలగుచు। హాయిలక్ష్మణపటు బాహుయుగళముగూడి। హాయిననుగా
వుమోయిరాహోయియనుచు । రాముగతిగూసియమ్మహారణ్యమందు । ప
డియెతొంటినిశాటరూపంబుతోడ॥ అప్పుడు ॥ మ ॥ అవనిక్ బంచమహాఘ
వంతుడును దేహత్యాగకాలంబునం । దెవనిక్ మోటవచించితత్సదృశుడై
యేపొందునాజానకీ । దవునీక్షింపుచుతచ్ఛరాళిహతుడౌ దైత్యుండుతద్రూ
పవై । భవముజెందుటచిత్రమేమదివలంపక్ పర్వచంద్రాననా ॥గీ॥ ఆ
ట్లుగావునవానిదేహంబునందు । నుండిజగమెల్ల నీక్షింపుచుండరాము । నం
దుజొచ్చెమహత్తరమైనతేజ । మొకటియమరులువిస్మయ మొందిరపుడు॥
మరియునవ్విబుధులుతమమనంబుల ॥ సీ ॥ ఏమియొనర్చెవీడేమిఫలంబందెబ
హుపాతకియుమునిభక్షకుండు । నైనదీనికివిస్మయంబందకాదు రామప్రభా
వంబక్రమంబునిక్క । మెట్లన్నవీడునున్నీరాఘవుచేత శరతాడితాంగుడై
సంస్మరించు । కొనుచుమహాభయంబునగృహవిత్తాదికంబెల్లవిడిహృద్ధనంబు
నందునంచితధ్యానమునరామునుంచివిగత। సకలకల్మషుడైయంత్యసమయ
మందు। రాముజూచుచురామచేనావిరాము । నందుజొచ్చెనుసంతతానందు
డగుచు॥వ॥ కావున॥గీ॥బ్రహ్మకులజుడైనరాక్షసుండైననుపాపియైననుధర్మ వా
పియైన। కౌసలేయుదలచికాయంబువిడిచెనా । తత్పదంబుజెందుతథ్యమిది
యు॥ క॥ అనుచుతమలోనసంభాషించుకొనుచుదేవతలుదివంబునకుంజనిరంత
శ్రీరామచంద్రుండును నిజస్వాంతంబునవితర్కించె నియ్యసురాధముండుమ్రి
య్యమాణుండగువేళనూరకుండక హాలక్ష్మణాయనుచు దుర్వాక్యంబుమొర
గియొరగెనదియువాక్యసదృ శంబుగావునచెవులంబడిన జనకనందనయే
మగునోయనుచుచింతాపరీతాత్ముండైమార్గంబునందిమరలెనప్పుడుదురా
త్ముడగుమారీచుండుబల్కినవాక్యంబునుపర్ణశాలాప్రదేశంబునా ॥ చ ॥ విని
మిథిలేశపుత్రియతివిహ్వలయైవెతనొందిలక్ష్మణుం । గనివడినేగులక్ష్మణవనం
బుదైత్యునిచేతపీడనొం ! దెనుభవదగ్రజుండుచనుదీవదెలక్ష్మణయంచునిన్ను
బిల్చెను । వినలేవొశీఘ్రముగ లెమ్ముసహాయివిగమ్ముయన్నకున్॥అనినలక్ష్మ
ణుండిట్లనియె॥గీ॥దేవియదిరాఘవునెలుంగుతీరుగాదు । నిక్కమెవ్వడొయొక
యామినీచరుండు।మరణకాలంబునండట్లుమొరగినమనె । రాముడేమిమొరం
గుటలేమివింత!॥గీ॥అమ్మహానుభావుడాగ్రహించినసమీకంబులోనముజ్జగంబు
లెల్ల।సమయజేయజాలుసాధ్వియవ్విభుడెట్లు ! దీనవచనమాడబూనునొట॥

—* లక్ష్మణునిసీతకఠినోక్తులుబలుకుట *—

వ॥ అనినజానకియొకన్నుల బాష్పకణంబులు దొరుగగోపంబునలక్ష్మ
ణుంగనుంగొనియోరిదుర్బుద్ధిలక్ష్మణా రామనాశాభికాంక్షిణుండగుభరతుని
చేతంబ్రేరితుండవైనీవునున్న బావుగోరుచు రామచంద్రుండు నశియించిన
వెనుకనన్నుంగొనబోవుటకునై వెనుదగిలి సేవకుచందంబుననున్నవాడవయ్యె
యోస్వభ్రాతృ హరణోద్యుక్తుండగునిన్నెన్నండు నారాఘవుం డెఱుంగడ
య్యెనైనను॥ క॥ గానిమ్ము రాఘవాన్యుని । నేనంబెదనేదురాత్మునైనా
ననుసిక్ । బైనముజేసినభరతుని । నైనను నిరోదు గాకనట్లగునేనిక్ ॥ వ॥ అ
నుచుకరంబులెత్తియాననంబు మోదుకొనుచు రోదనంబుసేయుం దొడంగి
నసమ్మాటలువిని లక్ష్మణుండును కర్ణంబులు మూసికొనిచాలదుఃఖితుండై
నన్నునిత్తెరంగునం బలికితివిగావున చండివిన్నుంగాల్పక నాశంబునొందంగ
లవనుచుబలికి యమ్మహావనంబున నలుదిక్కులంబరికించి॥ క॥ వనదేవతలా
రాకను । గొనరయ్యాదోసమెరుంగ క్రూరవచనముల్ । గనిబల్కెనైనమీ
రిన్వ్రీళచు గాపాడుడనుచు వగపునపుడుక్॥ వ॥ రామచంద్రునకెదురుగ
మెల్లమెల్లనజనుచుండెనది సంగుచేసుకొని దండకమండలధరుండై॥ క॥ ఆ
సమయంబునభిక్షువి । వేసమునదశాననుండువడిజనుదేరక్ । భూసుతప్రా
జయొనర్చెను । ఖాసనమిడిమధురఫలములర్పించితగక్ ॥ గీ॥ విశ్రమించుడిచ
డవేగంబ యత్ప్రభు। డేగుదెంచు తాపకీక్ష్రితంబు । లాసగునవదశాస్యుడొక
క్కొన్నియద్దెప। పలుకులాలకించుతలపుతోడ॥ మ॥ వనితా యెవ్వరిదానవీవ్వ
విభుడెవ్వండిట్టి ఘోరాంతంబునం । దనుజావాసమునంజరించెదవునీతత్వంబెఱుం
గింపుమొ। న్యనసాకల్యముగా గనంతనినినాదౌవాస్తవంబెల్లనీ । కునువిస్తార
ముసేతునన్నుదినక్రూరాత్ముగాదల్చుచుక్॥
వ॥ఇమ్మాసితోడంబల్కినప్రత్యుత్తరంబేమియనుచుసీతాసతియిట్లనియె॥సీ॥
గను మివర్యవినుము మహాత్ముండుశ్రీమంతుడలయునయోధ్యాపురాధిపుండు
దశరథుండనుమేటిధరణీశుడమ్మహి నాథునకగ్రసుం దనుడురామ। చంద్రా
భిధానుండుసర్వలక్షణలక్షితుండేను నమ్మహాత్మునకుధర్మ। పత్నినిజనకభూ
పాలనందనను మదాఖ్యసీతయనంగనలరునతని। కనుగుదమ్ముడులక్ష్మణుండన
నభ్రాత్రృ । వత్సలుండొప్పునమ్మహీశ్వరుడుతండ్రి । యాజ్ఞవలయిడియీ
దండకాటవికినివచ్చినారుని తాంతప్రవాసులగుచు॥ వ॥ పదునాలుగేడులు
నిలచువారలింకభవ్యవృత్తాంతంబెఱుంగ నానతియ్యవలయుండనిన నప్పొలస్త్యుండు

పతివ్రతాతిలకంబుతోడ నిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ఏపశుకంఠుఁ డుండ దనుజేశుఁడ వైశ్రి
వణుండ నిస్పృహన్ । మోదముతోడ నీవయిన మోహము నాపఁగలేక నిచ్చితిన్।
నాదగు భార్యవై వనమునం గల దుఃఖము బాయు మోనివ । ర్యాదల నిచ్చెరా
ముగవ యక్సుఖ మేమి శుభాంగి నీకిటన్॥ వ॥ నన్నుం గూడి యఖిలభోగంబుల
ననుభవింపు మనిన వైదేహి యున్న మాటలు విని భయంబునొంది యొక్కించుక
యిట్లనియె॥ చ॥ దనుజకృతఘ్న గ్రుంగుటకు దల్చెదొ రాఘవ సాయకానలం
బున శలభంబు మాడ్కి నురవుం గవుమానిసి బోలెదో యొడోరుల్ । ననుతనువం
టనే తుద రెక్షణంబిట నిల్వు ముభానువంశవ । ర్ధనుఁడు సలక్షణుండగుచు దాకిని
నాక్ బడవైచు భూస్థలిన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నన్నుం బలెక్కొద వేసి సీవు నశీఘ్రం
బ రామసాయకంబుల వలన విభిన్నుండవై మేదినిం గూలంగలవని స రావణుండు
సీతావచనంబులు విని క్రోధమూర్ఛితుఁడై పదితలలును నిరువదికరంబులును
గలుగు మహాపర్వతసన్నిభంబగు నిజస్వరూపంబు గనుపరచి॥ గీ॥ కాలమేఘం
బకోయనకనుల కెదుట । నిలువనిలువంగ లేక భూస్థలిని వ్రాలె । జనకనందన
యంత రాక్షసుడు ధరణి । నాత్మనఖముల చెకలించి యతిరయమున॥ వ॥ గదక్ష్చ
బాహువుల నెత్తుకొని తనయారదంబునకుం బరచియుండు॥ క॥ నిలిపి పయోధర పథ
ధమున । కలవడి నిజరథము దోలి యావలీలజనెన్ । జలజాక్షి మత్స్యఖివాణి। కల
కంఠి సుమధ్య పక్షికంఠుడడప్రుషన్॥ వ॥ ఇట్లు మహావేగంబున లంకాభిము
ఖుండై యరుగువేళ పరమసాధ్వి యగు నవ్వైదేహియు కడుభయంబునొంది
యయ్యారణ్యంబంతయు నవలోకించుచు దీనవదనయై హాహాకారంబులు సే
యుచు సకలలోకనాయకుండగు నిజనాయకు నుద్దేశించి॥

—* రావణుని జటాయువు అడ్డగించుట. *—

సీ॥ హా రామ రామ దైత్యాధముండిటు నన్ను గొనిపోఁగను గనుంగొనవ
దేమి । యని విలపింపన య్యాక్రందనంబును విని జటాయువు రోషవివశుడగుచు
వోరి నిశాటసీవో యెదవే చటికి నాముందర నులోక నాథుడైన। యా రామచం
ద్రుభార్యను వారు లేకున్న యప్పుడు బల్ దొంగవై యపహరించి। యాదికమం
త్రపూతమైన పురోడాశ । మధ్వగము నశునకమపహరించు। కరిణి పోకుపోకు
బరిమాతుఁ గానని యాగ। శృంగ గతుండవ్వ హాంగముండు॥ ఉ॥ తాకిని శౌతతుం
డమున తద్రధ మెల్లను నగ్గునుగ్గుగా । వీకనొనర్చి యుద్దను జువింశతి బాహువు
లన్ పదంబులన్। వేకదలంగ నన్ను నవివేక తవాడను బోక కాలద । ర్వీకర రోష
మొప్ప నెదిరించె రథ బట్టి విప్పి యుద్ధమున్ ॥ ఉ॥ భూసుతడించి శీఘ్రమేగి బూ

సితదుజ్వలపక్షయుగ్మముఁ । భాసురవిలదుగ్రింపగతపమధరాధరపట్లిగూ తె
గా । భాసురబుద్ధిమంతుడగుపక్షికులేంద్రుడుపాపాణమాత్రుడై । యాఘో
రవైరియుఁ మరల నన్యరథంబున నెక్కి నిల్వకఁ॥ వ॥ రక్షించువారు లేకరా
మరామాయనుచు దుఃఖింపుచున్న జనకతనయంగొని సత్వరంబునం జని యా
కాశమయంబున నతప్పదీ పదర్శియును॥ గీ॥ హాజగన్నాథహారామహాసమ
స్త। లోకపాలననను గొనవీక దనుజు । డహగుచున్నాడు మేనుసీయుట్టివిభుని।
గలిగియునసాథగతినిట్లు నిలువవలసె॥ గీ॥ చూడకున్నాడవీరాక్షసునకుఁజిక్కి
చాలదుఃఖించుచున్నభూపాలతిలక । రాక్షసునిచేతనపహృతరాలనైన। ధ
ర్మపత్నినివిడిపింపధర్మమయ్య॥అనుచుసౌమిత్రిందలంచి॥గీ॥ ఓమహాభాగ
లక్ష్మణయోగుణాఢ్య। నీవునాచేతరాక్షసనిహతినొంది । తైననియ్యెడరక్షింప
చుటగ్రహమనిత।లంపువాతప్పులెల్లమన్నింపుమరది॥ సీ॥ అనుచుదుఃఖింపంగ
నద్దశాస్యుండు రామాగమనశంకచేమనస్స । మానవేగంబున మైథిలిగొనివి
హాయసమునజరువరామాంగనయును । క్రిందజూచిగిరీంద్రమందైదు గు
రువానరోత్తములుండనిజోత్తరియ్య । మర్ధఖండముచేసియాభరణాదికం
బందుజుట్టిమదీశుడైనరాఘు । వునకునెరిగించువారగావుతయటంచు। వారి
నడుమను వైచెరావణుడునంత । తనపురియత్నంబునిర్విఘ్నతనువహించెన
నుచునుప్పొంగియుప్పిహాయసమువలన॥

గీ॥ఉదధిలంఘించిలంకకెంపోదవనేగి । యటనశోకవనంబుననతిరహస్య।
దేశమున నుంచిరాక్షసనాలమాత్య । భావమొదుపంగ బాలింప బనిచెనవ్వ
డు॥ గీ॥ భూమినందనయును క్షితిభూతయగుచుమాటిమాటికిరామరామ
యటంచు। చాలదుఃఖంబునను మోముచంపరుండు । గందుగననిట్టిరాక్షసీ
బృందమందు॥మరియును॥క॥అతిదీనయుపరికమ్రార । హితయునునతివిహ్వ
లాహితమైమిథిలా। పతికూతునిలిచేసనితన । సతితోడుతచంద్రిమాళిసం
భాషించెఁ॥ వ॥ అనుచుమరలభగవంతుండగుమహాదేవుండు శైలకనయనవ
లోకించియిట్లనియెనంతనిచ్చట రామచంద్రుండును మాయావియుకామరూ
పధరుండునునగు రాక్షసునిసంహరించి నిజాశ్రమంబు చేరుటకుమరలిము
దుదూరంబుననుండియతిదీనవడనుండయిమొగంబు గందనరుదెంచులక్ష్మణుం
గనుంగొనిమహామతియగునారఘువందనుండుతనచిత్తంబుననిట్లుతలంచె॥ చ॥
ఇతడిటుమాయసీతనొకయింతయెరుంగడు మత్కృతంబుపా। కృతుడయి
పోలెనీతసినొంచుక వంచనసేయదుఃఖసం। యుతగతీగాంతునితైరగునొం

దకేసింటవిరక్తినుండితినే । హాతమగుబెట్లుకారఁ మనుజాశనకోటులిలాత
లంబునన్ ॥ వ ॥ కావున కామకుం డెట్లు విలపించునట్లు లేనును దుఃఖసంత
ప్తుండనయి విలపించితివేని యంపదక్రమంబున దుఃఖం బెదరంత నను రాల
యంబునకు సీతం బనిచి॥

క॥ సకులంబుగ రావణునిం । తకనికటస్థునిగ జేసి ధరణీసుతమా । మకకప్పితా
గ్నిమందిర । నకటిజగతిగానియమోధ్యగనుగమనింతున్॥ యేనును॥ క॥ వనజ
జుడు వేడనుదయుం । చినవాడ మనుష్యనవుచేనిలమైగా । వృసకొలతగాల
మింత్తెర । గుననుండెదనెవ్వరైనకోరిసభక్తిన్ ॥ వ ॥ ఇట్టిమాయామనుష్యం
డనంబున నాదుచరితంబులువినిరేని వినిపించిరేని వారు భక్తిమార్గానువర్తు
లక ప్రయత్నంబున ముక్తిసిద్ధించుననుచు నిశ్చయించి జను దెంచు లక్ష్మణుం గ
నుంగొనియిట్లనియె॥ గీ॥ ఘోరకాననమున నాదుకూమిఁ గరిత । నేలవిడిచివచ్చి
తివిరాక్షసాలిచేత । నాజనకపుత్రి యింతపుభోజనమున । కపహృతప్రాణ
గాకున్నె యనెనపుడు॥ వ॥ పరమాత్మయగు నా రామచంద్రుని భాషణంబులు
వినిలక్ష్మణుండును బాష్పాకులితేక్షణుండై భక్తివలన శిరంబువంచి నమస్క
రించికరంబులు మొగిడ్చి యిట్లనియె॥ చ॥ దనుజాధమి యెలుంగు క్రియ దామొ
రగన్ వినిమిమ్ముఁ గూడబో । మ్మనుచునన్నుఁ బల్కి వినుమన్న యెలుంగ దిగా
దటంచు నే । ననుబహుభంగులం దెలుపనొచ్చుచు నానన మెల్ల మోదుకొం ।
చసిన్నతెరంగు మీసముఖమందున వాచ్యము రాగ వేశ్వరా ॥ వ ॥ ఏనునుకర్ణం
బులు మూసుకొని యచ్చట వెడలినన్నుం గనుంగొనవచ్చితినని నిక్కలి యనుచి
తంబు సేయం బడెననుచు రామచంద్రుండిట్లనియె॥

— లక్ష్మణుడు పర్ణశాలలో సీతను విడిచివచ్చుటకు రాముడు దుఃఖించుట. —

మ॥ చనునే యొంటిగ డించివచ్చుట మహీజన్నికు ఘోరాటవిన్ । వనితా
బుద్ధి యెరుంగ వేయుకట యవ్వామాక్షి యేమయ్యెనో । యనుచున్ స్వాశ్రిమ
భూమి జేరియుటకన్యన్ లోకమాన్యం దగన్॥ వ॥ కనుంగొనం జాలక చాలవిలపిం
చుచు సీతాసతిం దలంచి॥ గీ॥ ఎచటికేగిన దానవో యిందువదన । దొంటిగతిప
ర్ణశాలయం దుంట మాని । గాకనను మోహకలితుని గానొనపఁ । లీలడాగి
తివో వనశైలములను॥ వ॥ అనుచు చింతింపుచు బహుభంగులం బలుకుచు నెచ్చ
టనుం గనుంగొననోపక॥ సీ॥ గహనదేవతలార కానరే మీరైన నెందుండు నేడు
రాయిందువదన । మృగపక్షివృక్షపన్నగసమూహములార మత్ప్రియాం గ
ననోకపలుకగదరె । యనుచునమ్మది శోకమ్మానినిదలంచియో సీత యో బా

లయోసుమధ్య । యోప్రాణవల్లభ యోకుందరదన యోచంద్రాభ వదన
యోజాతరూప। పక్వబింబాధరి సుమధ్యావనజనయన । రత్నమయకుండల
యటంచు రావదేమి। యనుచు సర్వజ్ఞుడయ్యు రామావనీశు । డెరుగనట్టుల
వెదకెనయ్యిందుముఖిః॥ వ॥ వెండియు సర్వదృశుండును సర్వవ్యాపకుండు
ను మహానందమయుండును దుఃఖావిషయుండును నిమలుండును నిరహంకా
రుండును నిత్యానందుండునునయ్యు॥ క॥ హా సీతే హా బాలే । నాసిక్కగ తా సీయ
నుచునను జయను చుదా । నాసక్తి లేకయుండియు । నాసక్తి నిభంగి దిరిగె నతి
దుఃఖితుడై॥ ఇట్లు మాయామయుండై జరించిన కతన నద్దాశరథియును॥ గీ॥ ఆ
పజాలః చింతనయ్యడవియందు । సక్తుడయి పోలె దిరిగె విరక్తుడయ్యు। మూ
ఢులకు దోచు నిట్లింగి మునసి తత్వ । విదులకెరుగంగబడమె తద్విధము తరుణి॥
వ॥ ఇవ్విధంబున లక్ష్మణుతోడ రామచంద్రుండడవి వీనంబున నాత్మసతి నన్వే
షింపుచుం జనిచని॥ క॥ ఒకచోట పిరిగి కూలిన । ప్రకటశరాసరథకూబరంబులు
గని పాపకములదోతమహో పా । తకుడగు సీతాపిభుండు తమ్మునితోడన్॥ చ॥
కనుగొని పిదుభూతన గ్రైకొని పోంగవీని గూల్చితా। గొనిచ నెనోండొ కండ
నుచుకొంతసమీపంబు జేరి శోణితం। బున తను వెల్లగుప్పిగి ధరన్ మూర్ఛితుడౌ వి
హగేంద్రుగాంచిల । క్ష్మణ ధరణీశ ప్రముంగిచన జాలకనిల్చెను వీడెకంటిదే॥ దో
నలోననంబులు దీసి॥ ఉ॥ దెమ్మశరాసనము కడతేతుర ననన్ యొకయించు
కంత వాక్యమ్ము దెమల్చి యోదశరథాధిపనందన నిస్వకార్యము । దిమ్మెయి
నెత్తి బాణమున నేలకునన్న జటాయువంద్రుజి । పమ్మననుంటిః చ్చటభ
వత్సతివార్త వమెల్లబల్కగన్॥ క॥ కొనిచనియె రావణుండదె। దనుజుడు బోవం
గనికదలపడియేనున్। పినువీధిబోరదాకా। సనరథభుజశాఖలెల్ల జక్కాడితు
డిన్॥ గీ॥ తత్కరాసి చేతదళిత పక్షుండనై । పడితినిపుడు నీదు పాదదర్శ। నం
బుదొరికె సతీవిధంబునుబల్కితి। ఎంకలిలువజాల నేను రామ॥ వ॥ జగన్నా
యకాగనుంగొనుము ప్రాణంబులు పరిత్యజించెద ననిన కంఠగతప్రాణుండు
ను దీనుండునునగుచు నవ్విహంగ పుంగవుం గాంచి రామచంద్రుండు నుమి
గుల దుఃఖంబున వెడలు కన్నీటి కాలువలు నిజదేహానిల శైలంబు నంబ్రవహింప
జానని వహామంగళకరంబులగు తనకరంబుల సంస్పృశించి యిట్లనియె పక్షిస
త్తమా శుభాననయగు నాదుభార్య యెవ్వండు గొనిచనియె సవిస్తరంబుగ త
ద్వృత్తాంతంబు మాకెరుంగింపుము మత్కార్యంబు కొరకు నీవు హతుండవై
తివి గావున నాకు ప్రియబాంధవుండవగుదుపనిన జటాయువు వదనంబున రుధి

రంబుఁగ్రక్కుచు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె॥ గీ॥ భీమవిక్రముండు రావణాఖ్యుండు
సురకంటకుండు జనకరాజతనయ । దసరథమున నాసిపిగతి పై బుధి గ్రోస
బరచెనింక మీద బలుకజాల॥ వ॥ నీముందర ప్రాణంబులు విడిచెదం గాన నైకొనుమనే
డంత కాలంబు సమీపించిన నాకు దైవయోగంబున పాపరహితుండవైన నీదు
దర్శనంబాసంగితివింక పరమాత్మవు విష్ణుండవు మాయామానుష రూపుండవు
గావున నేతాదృశమహాజనభాగధేయుండనగు నిన్ను ప్రాణప్రయాణకాలం
బున నీక్షించుటవలన భవభయముక్తుండనైతిని సంశయంబు రఘుసత్తమా
రామా సంతత కల్యాణకరంబులగు భవత్కరంబుల మరల నన్ను సంస్పృశిం
పుము పరమపదంబునకుం జనియెద ననిన పరమదయాస్వాంతుండగు సీతాకాం
తుండును పెద్దదడవు విస్మయంబునొంది యవ్విధంబు సేతు ననుచు తనకరంబున
తనికరంబు సంస్పృశించె జటాయువునుం బ్రాణంబులం బాసి భూతలంబునం బ
డియెనంత॥ సీ॥ దాశరథీయుతద్విధంబున కెంతో వాంఛవ భంగి మిగుల సంతాప
మొందె । కనుల బాష్పజలంబు గ్రమ్మ దేరగ లక్ష్మణుని చేత వలయు నింధనచయం
బు దెప్పించి యప్పక్షి దేహంబును దహించి జలమునకు లెంకిజింతించు నమ్మ । హా
వనంబున తనయనుజుతో నొక మృగంబును వైచి దానిఖండనము జేసి । గరికమి
శ్రమిగలిగిన మెరకభూమి । యందు నేవేఁగ పరిషరి చందములుగ । మాంస
ఖండంబులుని చిసమస్తపక్షి । గణముకిడి తృప్తుడవుగాక ఖగవిభుండు॥ పరి
కించుచు॥ వ॥ సకలలోకంబులు గనుంగొనుచుండ మత్స్వరూప్యపదంబు జటాయు
వుకు బ్రాపించుంగాక యని యానతిచ్చె నప్పుడవ్విహంగ పుంగవుండు॥
మ॥ వరమార్తాండశతాభమై వెలయు నిశ్శ్యస్యందనం బెక్కి శం । ఖరథాం
గాబ్జశరాసహస్తుడగుచుం గందర్పరూపాఢ్యుడై । హరిభృత్యాల్ యిరువం
కలం దనును మాన్యప్రక్రియం గొల్వనా । ఖరవిధ్వంసను ముంగిటం నిలిచె
లోకం బెల్ల వీక్షింగనన్॥ వ॥ ఇట్లుండుటవర భూషణంబును పీతాంబరకలితంబును
నమలంబును నగు దివ్యరూపంబు ధరియించి మునిగణస్తూయమానుండై రాఘ
వుం జేరవచ్చి సంతసింపుచు కృతాంజలిపుటుండై యిట్లని వినుతింపందొడంగె॥

—✽ శ్రీమునిజటాయువు స్తుతియించుట. ✽—

ఉ॥ ఓరఘువంశనాథ జగదుద్భవసంయమభూతల । శ్రీరమణీకటాక్ష
వ్రాత మేఘవయాబ్జజముఖ్యదుఃఖసం । సారపయోధితారణలసత్స్వపదాం
బుజపోతభోగిరా । డ్చారువిభూషణాద్రివరజాహృదయాంబులనీకు మ్రొ
క్కెదన్॥ సీ॥ అవిరతభవభవనాతిదూరభవాతిమూరమాన సముస్స్తూయమా

న। సితజలరుహనేత్ర స్మితరుచిరవికాసితాననాబ్జ సకాయకాంబకాశ। సుర
చిరశతకోటిసుందరయతినాథనిమగ్నలాంతఃపద్మనిత్యసదన। శతపథగోచర
సద్భావనాధూరరఘుపతిమూర్తిధరసురవరద। యగణితగుణమందరాచల
ధరవేద। సులభయుపరిధృష్యసుఖసురేంద్రి। వినుతిపాత్రభువనవిశ్రుతసీ
కిదె। వందనంబుమోదమందురామ॥ క॥ త్రిభువనకమనీయాకృతి। నభ
యిదుశవు గురుపులకును నాదిగురుడవై। యిభరాజవరదనీవిల। ప్రభవించి
తివమరనాథప్రార్థనకతనన్॥ ఉ॥ దానవదేవమానవనతస్వపదాంబుజయా
ప్రమేయపం। తానమహీరుహాశ్రయుక్త తత్త్వవిదూరపరాత్మభూతమా।నీన
నుతేంద్రనీలమణినీలది నేశకులీనముఖ్యచం। ద్రాననరామభద్రకమలా ప్తత
నూభవవాంఛితప్రదా॥ చ॥ పరగమయాఖమాలిజలపాత్రల యిందులదో
చునూడ్కి శం। కరవిధివిష్ణుభేదముల గన్పెడిదీవుగుణప్రియుండవై। గురుత
రమైననీమహిమకుం గమలాసనముఖ్యులోడెయొం। డెరుగక వేదపాఠము
లనెల్లపుఁబంభజియింతురోహరీ॥ చ॥ అనుదినముఙ్ భజింతువికచాంబు
రుహాయతనేత్రుచారుచం। దనమిళితాంగుచక్ర ధరనందకపద్మకరున్ స్వనూ
త్నకాం। చనవరత్నభూషణుప్రసన్నముఖాంబుజు భర్మవస్త్రిన। జ్జనవని
తావసంతు శోభసాధనునీలఘునాభదేవునిన్॥ వ॥ అనుచునివ్విధంబుననుతి
యింపనజ్జటాయువునంపు రఘూత్తముండుప్రసన్నుండై పక్షివల్లభానీకుభ
ద్రంబగువిష్ణుండనగునాడుపరమపదంబునకుంజనుముమహాతలంబున॥ గీ॥ ఇం
పుతోమతనీస్తోత్రమెవ్వడయిన। విని వ్రాసిన జపివినవిహగవర్య। పాత్రి
వ్యులగుచురునాడుసారూప్యపదవి। నిజముమద్భక్తి జెలువందునీవపోలె॥ క॥
అనిన జటాయువు రాఘవు। ఘనతరవాక్యములకలరికమలజముఖ్యుల్। వీను
తించుపదవినొందెను। వనితారఘునాథకరుణావశమేపలుకన్॥ వ॥ అనుచుతం
పారాచలకన్యకతోడ శుభాంశుమౌళి యుపన్యస్తవృత్తాంతంబిట్లనియె నంతరా
ఘవుండుసీతాన్వేషణతత్పరుండై మరలదుఃఖంబునాక్రమింప దుర్గమంబు
గునవ్విపినాంతరంబున సంచరింపుచు నొక్కయెడనదృశ్యతాకారుండును చె
క్షురాదివివర్జితుండును సర్వసత్త్వవిహింసకుండును నైయోజనంబు పొడవున
కరంబులుసాచిమధ్యభూమిం జరిష్ణులగుతమనుకబళింపగమకించుకబంధనామ
నిశాటుంగాంచితోడవచ్చుతమ్మునకిట్లనియె॥ సీ॥ దానవుండిదేసుమిత్రా
పుత్రకంటివే యురమందువదనంబుకరములిటియు। యురుదీర్ఘములుమధ్యాజ్ఞ
రియించువారలదినుచుండువనమునేడనువురప్పి। జనుదె బిట్టిమి వేగ జను

భంగిఁగనుపింపఁ దేమి సేయుదము వీఁడిప్పుడు మ్రింగు । నని లక్ష్మణుం డిట్టులని చిం
తింపనేల దీనికి నీకరంబున సివఖడ్గ । మునను దక్షిణహస్తంబు దునిమి వైచె
నట్ల రెండవ కరము జక్కడచె లక్ష్మ । ణుఁ డు వాఁ డంత విస్మితాత్ముండు మోద।
భరితుఁడును నగుచు నిట్లని పలికె చెలియ ॥ వ ॥ అహాహా నన్ను భుజహీనంబు
చేసె నెవ్వండో దివంబుననిలింపులలో వాఁడగునని రాజీవ నయనుండగు రామ
చంద్రుండిట్లనియె ॥ గీ ॥ వినుమయోధ్యాఖ్యపట్టణానకు నేటి । పుణ్యచ
రితుండు దశరథభూవరుండు । యవ్విభునకగ్రసుతుఁడ నేఁ గుమరరామ । నా
మధేయుండ లక్ష్మణనాముఁ డితఁడు ॥ వ ॥ బుద్ధిమంతుండు నాకుఁ దమ్ముండు సీత
మత్సతి జనకనందన త్రైలోక్యమోహిని యేను సానుజుండనై మృగయావినో
దార్థంబు వెడల నెవ్వండో కొక్కయంతరంబ పేక్షించి మత్కాంతారత్నంబు
గొని పలాయనుండయ్యె నంత యేము నుతలోదరిం గానక నఖిలకాననంబులు వె
దకుచు నీకరంబులం జిక్కి ప్రాణరక్షకు దరిగి వైచితి మి వికృత రూపంబు దా
ల్చియున్న వాఁడవీ వెవ్వండవనిన కబంధుఁ డిట్లనియె॥

—॥కబంధుఁడు తనశాపనిమిత్తము శ్రీరామునితోఁ జెప్పుట॥—

సీ॥ ధన్యుండనైతి సీతారామ భవదీయ చరణారవింద సందర్శనమున।
ఘను రూపవిభ్రమమ్ముల నన్య నారీమనోహరుండను నాచునోరులచే నవ
ధ్యుండ గాకుండ వరము ఘోరతపంబున నుమించి నీరజాసనువలన । బడసి
గంధర్వాదిపతినై జరింపుచు మహితు నష్టావక్రమౌని గాంచి । నవ్వ కోపము
సేసి నక్తంచరుని గాగ। శాపమిచ్చి యేను సన్నుతింప । కరుణ జేసి ముందు కమలా
ప్తకులమందు। దశరథునకు నగ్రతనయుఁడగుచు॥ వ ॥ తనకు దాసై రామనామం
బున ॥ క ॥ త్రేతాయుగమున హరి సం । జాతంబగు నతనిభుజంబులు ద్రుం
పక । యీతనువు వీడ గంధ । ర్వాధీశత్వంబు బొందవు సౌఖ్యమగు నీకనియెన్॥
వ॥ తపంబున విభాసితప్రభుండగు నమ్మునివిభుండు కృద్ధుండై యిట్టి దుర్భర [illegible]
గు శాపంబొసంగి యంతర్ధానంబు చేసె యేను నురాక్షసుండ నయ్యుం గటినం
తనొక్కనాఁడు॥ చ॥ హరిహయుఁ డేగుదేరగ వయ్యన్ననువజ్రముబూని వైవవా
గ్వరునివరంబు చేత మృతి గానక కయ్యెడ దీర్ఘహస్తముల్ । శిరముదరంబునం
గలుగఁ జేసిన యేనును వాటనుండి మ । తక్కరయుగమధ్యభూస్థలిని గల్గుమృగాళి
జనాళి ద్రుంచుచున్ ॥ చ ॥ దినుచును నుంటి వీవు జగతీశ ననుగ్ర పజేసి నేఁడు మ
త్తనువు ఘనంబుగం దునిపి దగ్ధము సేయుము యేను నంతనీ । వనిత తెరంగు బల్కెద
ధృవంబున స్వభ్రిముద్రవిభాంసునిం । ధనములు నింపి సత్తనువు దగ్ధముసేద

హాయింపవాఁడనుక॥వ॥ ఆదేహంబు వెడలి కందర్పసదృశాకారుండై॥గీ॥వివి
ధభూషణములు దాల్చి భవవిరాము। రాము రఘుకులకలశాబ్ధిసోము గాంచి।
ప్రేమసాష్టాంగదండప్రణాముఁడగుచు వినుతియొనరింపఁదొడఁగెనిట్లనిమృగాక్షి॥
సీ॥ వాఙ్మానసములకు వచియింప నూహింప నలవిగాక ననాదివైన నిన్ను।మ
న్మానసంబు సంభ్రమముగ స్తోత్రంబు సేయంగ దలచు రాజీవనయన పరగ హిరణ్యా
గర్భమన విరాట్టన వెలయు దేహద్వయములకు వేర। యైన యవ్యక్తదేహంబది
దృగ్రూపమును సూక్ష్మమును నీవ మనుజనాథ। గానుపించు నిజ్జగంబు జడంబున
నాత్మకంబు గాననంటకుండ। వేరెయున్న నీగు విధ మెరుంగగ మనం। బెట్టులో
పుమాంస నెట్లు బాపు॥వ॥ బుద్ధియు నాత్మాభాసయు రెండునుం గలుగుటవల
న జీవత్వంబు గలుగు నాబుద్ధ్యాదులకు బ్రహ్మయు సాక్షియగునట్టి నిర్విషయుం
డును నిర్వికారుండును నఖిలాత్మయు నగు బ్రహ్మయందు నఖిలంబును నజ్ఞానవ
శంబున జీవుండారోపించు నీదు సూక్ష్మదేహంబు హైరణ్యగర్భంబును స్థూల
దేహంబు విరాట్టును ననంబరగు భూతభవ్యభవిష్యద్రూపంబుగ గానుపించు
జగదాకారంబును స్థూలంబగు బ్రహ్మాండకోశరూపంబును మహదాదితత్త్వా
వృతంబును సప్తోత్తమగుణసంయుక్తంబును నీకు స్థూలంబును నగు విరాడ్దేహం
బు ధారణాశ్రయంబై యుండు లోకంబులు నీయవయవంబులనంబరగు నెట్లని
న పాతాళంబు పాదమూలంబును పాష్ణిప్రదేశంబు మహాతలంబును రసాత
లంబు నంగుళంబులును తలాతలంబు జానువులును సుతలంబు వూరువులును విత
లంబు కటిప్రదేశంబు నునతలంబు జఘనంబును భూమి నాభియును రస్తలంబు
జ్యోతిర్మండలంబును గ్రీవంబు మహత్తును సత్యలోకంబు శీర్షంబును నింద్రాది
లోకపాలురు భుజంబులును దిశలు కర్ణంబులును నశ్వినులు నాశికంబును వక్త్రం
బు వీతిహోత్రుండును కన్నులు సవిత్రుండును మనంబు చంద్రుండును భ్రూ
భంగంబు కాలంబును బుద్ధి వాక్పతియు రుద్రుండహంకారరూపంబును వాక్కు
లు ఛందంబులును యముండు దంష్ట్రప్రదేశంబులును నక్షత్రంబులు రదనంబు
లును నిఖిల మోహకారియగు మాయ హాసంబులును సృష్టియపాంగమోక్ష
ణంబులును ధర్మంబు ముందును నధర్మంబు వెనుకయు నిమేషోన్మేషంబులు ది
వారాత్రంబులును సముద్రసప్తకంబు జఠరంబును నాడులు నదులును జ్ఞానశ
క్తిమహిమయు నిట్టిది నీదు స్థూలదేహంబగు మరియును॥గీ॥ శుభగమైననీదు
స్థూలదేహ[illegible]వ్వ। రాత్మ నిలిపి కొలుతు నట్టివారి। కసునుముక్తిధర ననాయా
[illegible]దుప లేమిగలుగు కువలయేశ॥వ॥ ఎవ్వండైన ప్రేమరసం

బునసీస్థూలవిగ్రహబాధకుండయ్యెనేని పులకాంకిత దేహుండును ప్రహృష్టము
క్తుండునునగునట్టివి స్థూలవిగ్రహంబు స్వాంతంబున దలంతునైన జెప్పితివి. సీ. శ
రశరాసనములు దాల్చి శ్యామలాంగ । ముని జటాకల్పిత కిరీటమును వెలుం
గ ననుజుతోఁ గూడి నిజభార్యసరయు నీదు । విగ్రహం బేను దలతు హృద్వీథి రా
మ॥ మరియును ॥ క॥ వారాణసీపురంబున । సారంగధరుండు మరణసమయము
ననిశ్చుం । శ్రీరమ్యతనువుదరచుచు । తారతిమోదమున నిలచెదరు సంతత
ముగ ॥ గీ ॥ మరియును ముముక్షులగునట్టి మానవులకు । తారకబ్రహ్మవా
చ్యమైదనరు మీదు । మహితనామంబు రామ రామా యటంచు । గిరిపుగంగా
వతంసుండు గంటె రామ ॥ సంకష్టమానసుండై యెల్లెడల శివుండు సిల్చుగా
వున నిశ్చయంబుగ నీవు పరమాత్మవు మాయచేత నావృతులై యందరును నీదు
యదార్థ్యం బెరుంగజాలరు పరియు ॥ క ॥ నీకౌరకు వందనంబగు । గాకగు
ణాతీతలోక కారణ దేహా । సీకసమర్చిత సానుజ । సాకేతపురీశ భక్తజనభయ
నాశా॥గీ॥ త్రాహిమాం రఘునందన దనుజహనన । భక్తచందన శత్రుదా
పత్రయోగ్ర । పాపకేంధన హవ్యవాహ భవబంధనగిరి । నందనాకృతనిత్యవందన
యటంచు॥ వెండియు ॥ గీ॥ జానకీలబ్ధభావ రాక్షసమదాంత । వీక్షితారాయ
వేదసేవిష్టవేష । రాత్మనే తేనమోస్తుమహాన్మాత్మనోపు । సన్యమాయా
త్వదియ్యానునంగన్పుషు॥ కరుణించి రఘుభూనాథ యిట్లనియె॥
స్త్రీ॥ ఘనుడనన్నిట ఏ గంధర్వ సంతుష్టుడను నైతి దైనవినుతికిదే । యో
గిగమ్యంబౌ మదుజ్వలస్థానంబునకు నేగుమెవ్వరై నుదినంబు । భక్తితో యితని
వు బల్కినయియ్యాగమోక్తమాస్తోత్రంబునుచ్చరింప। జపియింపనాదుసుజ్ఞా
నసంపన్నులై భయము లెల్లను సిటబారదోలి । యావ్యానందమున్పొదస్ప్రా
ప్తులగుదురనుచు రఘునందనుండ నయాట్లుతనకు । పొంతతో దుతపన్నగభూ
షణుండు । బలికి పలుకంగ దొడగెనవ్వ తెరంగు॥ వ॥ ఇట్లు గంధర్వుండు సం
ప్రాప్తపదుండై జనుచు రఘునందనుంగనుంగొని ॥ క ॥ దేవపురోభాగంబున।
తావక పదకమలభక్తి తత్పరశబరీ। స్త్రీ వెలయు వేగ గనుగొను । మానని తన పవి
త్రముగనంతయు బలుకుగ॥గీ॥ అనుచు బల్కి తా నునచ్చ సన్నిభమగు । వ్యో
మయానమెక్కి రామనామ । జపమహోత్వమునకు నాశ్చర్యుడై పిట్టు । పదము
నొందెనబ్జపత్రనయన॥ వ॥ అంత రాఘవులును సింహవ్యాఘ్రమృగసంకులంబగు
నవ్విపినంబుగడంగొనుచు శబరీతపోవనంబు జేరవచ్చిరప్పుడు రామచంద్రుం
గాంచి యవ్వనిత యు॥

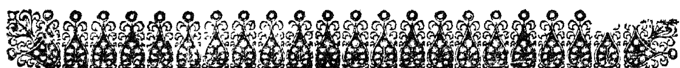
—※శబరి శ్రీరాములజూచి స్తోత్రము జేయుట※—

మ॥ అతివేగంబున నేగుదెంచి కనులందశ్రుల్ వడింజారస । మ్మతితత్పా
దయుగంబుపైఁబొరగి సేమం బేయుటంచుక్ సుఖ । స్థితులం జేసిపదాబ్జముల్ గ
డిగితత్సింధురవర్ణాంఘ్రిసం । ప్లుతతోయంబులు దాల్చె మస్తకమునక్ పు
ణ్యాంబులంచుక్ గడుక్ ॥ గీ॥ వివిధకుసుమంబులనుయథావిధినిపూజ । లప్పు
డొనరించియమృతతుల్యంబులవుచు । రాఘవార్థంబుయొనగూర్చిరహిఁజలం
గు ఫలములనుతృప్తియొనరించిబలికెనిట్లు ॥ వ॥ రఘుశ్రేష్ఠా తొల్లియియ్యా
శ్రమంబున వద్గురువులగు మహర్షులకు శుశ్రూష యొనరింపు చుండుదు
వారును నేకవర్షసహస్రంబులుజనిసపింమట బ్రహ్మలోకంబునకుంజనుచు
నన్నుంగనుంగొనిసనాతనుండును పరమాత్మయగు నారాయణుండు రా
మనామంబునదాశరథియైయిప్పుడు చిత్రకూటనగంబుననిల్చియున్నవాడు రా
క్షసవధయునుఋషిపరిపాలనంబునుం గావింపనిచ్చటికిజనుదెంచువాడు తా
వత్పర్యంతంబునేకాగ్రచిత్తంబునస్థిరవై కళేబరంబురక్షించుకొనియుండుమ
వ్విభుం గాంచినమస్కరించితత్పదంబునొందెదవనుచు బ్రహ్మలోకంబునకుం
జనిరియేనునునాటనుండి భవదీయసందర్శనాకాంక్షినై ప్రతీక్షింపుచునుంటి
నేటికివద్గురుభాషితంబుసఫలంబయ్యె వారలకుంజూడగల్గని నీదుపుణ్యమూ
ర్తిఁగంటికృతార్థనైతిమరియును॥ చ॥ వనితనుమూఢచిత్తను భవత్పరిచారిక
భృత్యభృత్యలం । ధనఘుశతాయుతాంశలనునైననుబోల్పగరాని దాననే।
ఎనినుతియింతువాకుచననుస్వాంతమునం దెలియంగబోలవీ।వనుపమ తేజనక్
కరుణనాదిప్రసన్నుడవౌదు రాఘవా ॥ వ॥ అనినగరుణించిభక్తివైరాగ్యయు
క్తంబుగరఘునందనుండిట్లనియె ॥ సీ॥ వినుముమత్సంతుష్టియొనరింపనాశ్రమ
మ్ములుగావుకారణమ్ములుదలంప । మద్భక్తియదిగాక మనుజుడెన్నియొనర్ప
గనుపింపమద్భక్తిగలుగకునికి । యదియొకెంత యెరుంగునటు సేతుసజ్జనసాం
గత్యమొకటినిశ్చయము రెండ । వదిమత్కథాలాపమొదవుటమూడవయది
మద్గుణేరణయరయనాల్గ । వదిగుణవ్యాఖ్యపరుడౌటలరయనైదవ।వదిసదాచా
ర్యసేవచెల్వగుటనార । వదియయమనియమాదులనొదవియంత । మాయయ
నిబుద్ధిదలచుటమానవులకు॥ వ॥ మరియుపుణ్యసీలత్వంబునుదిష్టయునారవసా
ధనంబనంబరగుసప్తమంబగు మన్మంత్రోపాసనంబును మద్భక్తజనులనెన్నిం
చుటయుసర్వభూతంబులవన్మతియు నగుభక్తిజనియించిన మత్తత్వానుభ
వుండగు రామతత్వానుభవసిద్ధియగువానికి తజ్జన్మంబుననేముక్తిసంభవించు

గావున మద్భజనంబు మోక్షప్రదంబు నిశ్చయంబు ప్రథమసాధనంబగు సాధు సాంగత్యంబు గలిగిన క్రమంబున నన్నియుం గల్గుఁ గనుక మద్భక్తియు దర్శనంబు నుం గలుగుటవలన ముక్తియుం గల్గిన యది మఱియును। గీ॥ పదినెఱింగి చేసినుద్భా ర్యతెఱగునీ। వెఱుగ బల్కు మెవ్వఁ డింత వైర । మేఁదలఁచె నెట్టి కెత్తుక జని యె నే।డసి నశబరి యిట్టులని యెనపుడు॥ సీ॥ దేవ జగన్నాథ భావన తెలిసి యెఱుంగకున్న పదార్థమేమి గలుగు । నైన లోకంబుల ననుసరించితి గానఁ బలికెద నప్పుడు నీ భార్య తెఱఁగు। పౌలస్త్యుఁ డనువాఁడు పటుపరాక్రమమున గొని లంకకరిగె భూతనయని దీయ। పంపాసరోవరప్రాంతంబున నుఋష్యమూకంబన నగ శైలమందు గలఁడు గలఁడు సుగ్రీవుఁడను ప్లవంగప్రభుండు। యన్నయగు వాలి కోడియ గ్యచలమతఁడు మౌనిశాపంబు ననురాని తెఱఁగు । తెలిసి నలువురు మంత్రులు గొలువ నచట॥

క॥ కావున నీవచటికిఁ జను। భూవల్లభ కార్యమెల్ల బొందగు నేనుక్। పావకుజో చ్చిరఘూత్తమ। నీ విమల పథంబు గాంతు నిలు మిందనుచుక్ ॥ వ ॥ కళేబర త్యాగ పర్యంతంబును ముహూర్తక్షణంబను గ్రహింపుమనుచు హుతాశనుం బేర్చి సిము సంబున నవిద్యాకృత బంధనంబెల్ల దహించి రామచంద్రప్రసాదంబున నతిదుర్లభంబగు మోక్షంబు బ్రాపించె మఱియును॥ గీ ॥ ఎద్దియుపకారంబు యీశడౌర ఘునాథు । పదము నమ్మి కరుణ బడచినట్టి । యధమజాతికైన నరయ నాశబరి యె సాక్షి జనులు దెలియ శైలతనయ ॥ అదియునుం గాక ॥ గీ ॥ విప్రుడైమనం ఋగ్వేదవేద్యుండగు । వనరుహాక్షునందునని చెనేని । ముక్తి జెందు భక్తి ముక్తి ప్రదాయిప। ద్మాక్షు కల్పతరువునందు నిజము ॥ వ ॥ పుణ్యులును శ్రీరామచింతకులును నగువారలు ముక్తులు గావున ॥ చ ॥ నరునకు ధారుణీస్థలి ననంతసుఖావహామానురాజశే । ఖరుఁడగు రామచంద్రు పదకల్పమహీరుహ భక్తి పుణ్యులి। ట్లరసికమంత్ర తంత్రవివిధాజ్ఞత లెల్లను బారదోలి భా । స్కరకులవర్య నీలఘనకాయుదఘూత్తముఁ గొల్వగాదగుక్ ॥ క ॥ అని శివుఁడంబికకెఱుగించిన గతివిధి నారదమునికు జెప్పిన వ్యాసుం। డును నాకు బల్కె వినుఁడం। చని యెను సూతుండు శౌనకాది మునులకుక్॥ స్రగ్విణియనువృత్తము॥ రమామానినీనాధరమ్యప్రభావా। సముద్యద్దయాదీనసారంగరక్షా। హిమక్షోణిభృన్నందనీశాప్తతేజో। రమాధామ శ్రీరంగరాజాభిధానా॥

గద్య. ఇది శ్రీమోరుతోటముక్తీశ్వర ప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్ర కోటమరాజు భాస్కరమంత్రిపుత్ర నాగయామాత్య ప్రణీతంబయిన శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణంబను మహాకావ్యంబునం దారణ్యకాండంబు సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

అధ్యాత్మరామాయణము - కిష్కింధాకాండప్రారంభము.

క॥ శ్రీరంగనాయకయశ। శ్శ్రీరంగకృపాంతరంగసింధుసుతాహృ। త్సా
రసభృంగభవార్ణవ । దారకనిజనామరంగధామమురారీ॥ వ॥ దేవాయవధరిం
పుము శైలరాజతనూభవుంగనుంగొని భోగిభూషణుండుమరలబల్కిన తెరం
గు సూతుండు శౌనకాదులకిట్లనియె నట్లుదాశరథులు క్రోశమాత్రవిస్తీర్ణం
బునునగాధామలకంబును వరంబును నుత్ఫుల్లాంబుజకల్హారకుముదోత్పలమం
డితంబును హంసకారండవాక్షిణంబును చక్రవాకోపశోభితంబును జలకుక్కు
టకోయష్టికక్రౌంచనాదోపనాదితంబును నానాపుష్పలతాఫలనగావృతంబు
ను పద్మకింజల్కవాసితంబునునగుచు సజ్జనచిత్తసమానంబగు నమలోదకంబు
న జెలువొందు పంపానామసరోవంబునుంగాంచి తజ్జలంబులుస్పృశించికొ
న్ని జలంబులు గ్రోలి విగతశ్రములై చల్లనిగాలివీవ శీతలపథంబున ఋశ్యమూ
కంబు తెరువుబట్టిజనుచున్నయెడ నలువురు మంత్రులతోడ తద్గిరిమూర్ధం
బుననుండి॥ మ॥ వరకోదండశిలీముఖాంకులజగద్వంద్యప్రతాపాఢ్యులం । జిర
దాంతాత్ములవల్కలాభయతులన్ శ్రీమంతులంగాంచిభా । స్కరసూనుం
డతిభీతచిత్తుడగుచున్ శైలాగ్రముంజేరి సం । గరశూరుండగు మారుతాత్మ
జునివీకంజేరిబల్కెందగన్॥ చ॥ పవనతనూజనీవునొకబ్రాంహణడింభకుభం
గి నేగియా । హవజయశీలులాహదిపరాక్రములెవ్వరో వాలిబంపన । న్నవమ
తిసేయవచ్చిరోకోయంత యెరింగివిరోధులైనక । న్గవలను సైగసేయుమును
ఖత్వముగల్గిన నవ్వమేనునన్॥ ఇట్లయిన నిశ్చయింబెరంగెద॥

—॥శ్రీరాములకడకు హనుమంతుడువచ్చుట.॥—

క॥ అనిపలుకవటునితెరగున । జనివినయముతోడ వారిచరణములకువం।
దనమాచరించి మారుత । తనయుండిట్లనియె ముకుళితకరాంబుజుడై॥ మ॥ ధర
ణీభారము బాపి భక్తులకు మోదంబివ్వ సాక్షాత్పరా । త్పరులిబ్బంగి జరింతు
రాఢ్యులు జగత్ప్రాధాన్యులన్ మాయచే । నరులై యుండిరి సర్వభూతము
లహృన్నాళీకమందుండును । న్నారి నారాయణులట్లుగాని తెరగైనంగాంతియు
ల్లోప్పునే॥ మరియు॥ మ॥ పురుషవ్యాఘ్రులు విరసంమతులు సత్వబ్యుల్జగత్కా
తణాలి । ధ్ధరణిన్ క్షత్రియవేషధారులగుచున్ ధర్మేతంద్వంసన । స్ఫురణ
స్వచ్ఛితిరంచుదోచెడుతనుస్ఫూర్తిన్ మహాభోగముల్ । సురధాత్రీశ్వర

మున్నదర్పేడుకళాసోముల్ యశస్సోములై॥ వ॥ ప్రధానపురుషులును జగ
త్కారణులును జగన్మయులును లీలలభంగి సర్గస్థితిలయంబులు సేయువార
లును నగు భంగినాకుం దోచెడు నని సనివిని రామచంద్రుండు లక్ష్మణునకిట్లనియె॥
క॥ వినుమితడు శబ్దశాస్త్రము। గనిన శబ్ద బొకింత గనపింపదు బ। ల్కినపలు కు
లనని రాఘవుండనియె నుప్పవనసుతుతోడ నంబుదవేణీ॥ ఉ॥ యేరఘువీరుడన్ దశ
రథేశ్వరుపుత్రుడ శైలద్రిపల్కు నన్। గౌరవమొప్పతమ్ముడును గాంతయు గూ
డగ దండకాటవిన్। జేరిన శౌచరాక్షముని చేసతి గోల్పడి కాననంబులన్। చో
రుని భూసుతన్ వెదకుచుంజను దెంచితిమెవ్వరీవనన్॥ వ॥ విజ్ఞానగరిష్ఠుండ
గురఘుశ్రేష్ఠు పలుకులకు మారుతాత్మజుండిట్లనియె॥ సీ॥ వినవయ్య రఘునాథవ
నచరశ్రేష్ఠుండు సుగ్రీవుడనగల్గు సుభగుడతని। సతినినిష్కారణంబ తనియన్న
హరించు చును నూరు వెడలింద్రోబ్బినెదుర్ప। లేక నిచ్చటఋశ్యమూక
ద్రియందున్న వాడు నల్వురు మంత్రివరులు గూడ। నతనికే సఖుడనే నంజనీగర్భ
సంజనితుండ పవననందనుడ నాదు। పేరు హనుమంతుడం ద్రుమంభోరుహా
క్ష। తగును సఖ్యంబునీకు నాతనికిజూడ। నీదు భార్యాపహారిని నేదు ద్రుంప।
దోడగును రామునాతోడ నిప్పుడు॥ క॥ అని పలికిన రాఘవుడిటు। లనెక
పివర యేగుదెంతు నధిక ప్రీతిన్। నొనరింతు యీప్సితంబైన। తనయునకనిపలు
క పవనతనయుడుభ కిన్॥ గీ॥ స్వస్వరూపంబు ధరియించి సకలలోక। నాథు
డగు రాముని కుమ్రొక్కి నాదుమస్త। కంబుపై నెక్కుడి దేవ లికతనరవిజు।
డున్న శైలంబు జేర్తుననంచనన్నప్పుడు॥ వ॥ అనుమతించితంమునితోడ రామ
చంద్రుడు స్కంధారోహణము జేసె నంత వాయునందనుండును విహాయ
సంబున కెగసి క్షణంబున గిరిమూర్ధంబు జేరి యచ్చట నొక్క మహీరుహచ్ఛా
య రామలక్ష్మణుల నునిచి తాను సుగ్రీవు సమీపంబునకుం జని కృతాంజలియై
యిట్లనియె॥ ఉ॥ లెమ్ముభయమ్ము కేలసుఖలీలను వారలు రామలక్ష్మణుల్।
మతినీకు వారలకు సఖ్యము బొల్పడ జేసితట్లుని। క్కమ్మ దియగ్ని సాక్షిగను
గాదగునంచన వేగ భానుజుం। డమ్మనుజేంద్రులున్న యెడకప్పుడువచ్చె హిమా
ద్రినందనా॥ వ॥ అప్పుడు హనుమంతుం డొక్క భూరుహ శాఖవిరిచి రామల
క్ష్మణులకు వరపీఠంబునకు గావించెనవ్విధంబయా లక్ష్మణుండు నొనరించెనిట్లంత
దరుసుఖాసీనులై యుండిరి లక్ష్మణుండు యవసరంబున వనవాసాదిగమనంబు
నుసీతాహరణంబును నాదిగాగల వృత్తాంతంబు బల్కిన సుగ్రీవుండిట్లనియె॥ ఉ॥
పై నొనరింతు భూతనయ నెన్ని విధంబులు గాంచు భంగితె। ధ్దానవు ద్రుంపి యుం

శోకవిధంబొకనాఁడిట మంత్రివర్యులన్ । నేను నుండియున్న తరి నెవ్వఁడొకో
కొనిపోవ రామ రా । మా నను గావుమంచు భయమందుచు నేడ్చుచు నంబరం
బునన్॥గీ॥ జనుచు మముఁ గాంచి వనిత నిజోత్తరి । య్యంబు జించి భూషణం
బులు నిచి । జుట్టివైచె నివియుఁ జూడుఁడు మీఁ రవి । యవ్వనో గావో యనుచు న
ప్పుడు జూప ॥ వ ॥ గుహాంతర నిక్షిప్తంబులగు సీతాభరణంబులు దెచ్చి చూపిన
రామవిభుండు మనహృదయంబున నిడుకొని ప్రాకృతుని చందంబున॥ క॥ హా సీ
త హా మహీసుత । హా సరసిజనేత్రి యనుచు నతిదుఃఖమునన్ । గాసిలి నొంద
గలత్కుఁ జూ। దాసము యుంబునను శోకమడఁచుచు బలికెన్॥ ఉ ॥ ఏటికి చింత రా
మ ధరణీశ్వర వేగ సురారి ద్రుంచి నీ । బోటిని గాంతు వీప్లవగపుంగవుతోడున
నంచు బల్కిన । మ్మాట కభానునందనుఁడు బల్కె రఘూత్తముఁ యగ్నిసాక్షిము।
మాటికి నేఁతు దానవుని మార్కొని ద్రుంపుదు దెత్తు భూసుతన్॥ క॥ అనిపల్క
వేగ పవనజు। డాసరిఁ జెహుతాశున వ్రిడురు విక్రముల। య్యనకులు దనినతనూ
భవు । డనువుగ గూర్చుండిరగ్నికభిముఖులగుచున్ ॥ వ ॥ ఇట్లు గూర్చుండి
యకల్మషులగు రామసుగ్రీవులు బాహుదండంబులు సాచి పరస్పరాలింగనం
బులు గావించి రంత సుగ్రీవుండు వందనంబొనరించి పరమసఖుండవగు రామ
చంద్రా వాలి చేసినయపకృతి యెఱింగించెద తొల్లి మయుని వ్రపుత్రుండును పరమదు
ర్మదుండు నగు మాయావి యను రక్కసుండు కిష్కింధానగరంబునకుఁ జను
దెంచి రోదోంతరంబు నిండ సింహనాదంబు జేసి వాలి నాహవంబునకుఁ బిల్వ
నతండును క్రోధతామ్రాక్షుండై పఱతెంచి దృఢముష్టి వాని వక్షంబు బొ
డువ వాఁడు నిలువలేక పఱచిన వాలియు నేనును వెనుదగుల భీతుండై యొ
క్కశైలగుహం జొచ్చె నంత రోషంబు విడువక వాలి నన్నుం గనుంగొని॥ ఉ॥ వా
నిన డంచి వచ్చెదన వార్యపరాక్రమ నిల్వుమంచు న । ద్దానవుతోడ నేగె నట దా
కొన మాంసము నిండరక్తముం । ఫేనము మెండుగా వెడల జెగ్గిలి వాలియడం
గె నంచులో । నూనిన చింతతోడ శిలయొక్కటి యగ్గుహ వాతమూతగన్॥క॥ ఉని
చిపురంబునకప్పుడు । జను దెంచి యెఱుంగ బల్కసతులును పురుషుల్ । ఘ
నశోకకలితులై రంట। వనచర పతి లేక యున్న వనచరమంత్రుల్ ॥ క ॥ నను
నధిపుఁ జేసిరేనును। జనకొన్నిదినంబు లట్లు సలిపితి నంతన్ । దనుజుని బొరిగొ
ని విలయా। రుక్కనిగతి జను దెంచి వాలి కూరత నన్నున్॥ వ॥ అరిందముఁ పట్టి రో
షంబున పరుషవాక్యంబు లాడి ॥ సీ॥ భజియించి తిన దుర్భర ముష్టిహతుం జే
బొడిచి నన్న గరంబు వెడలద్రొబ్బ। నతిభయంబున భువియంతయు జరియించి

మునిశాపమున జేరకునికి దెలిసి। యిమ్మహీధరముపై నిటువసియించినపది మొ
దల్ వాలినుత్సదనఁగూడి। సకలభోగముల చేసంతృప్తుడై యుయ్యెండు నేనిరాశ్ర
యుడనై యింతిగోలు। పోయిరఘునాథ దుఃఖసంప్రాప్తిచాంత। రంగుడను
నాచునీపాదమంగళాభి। దర్శనంబునగు దుఃఖముల్గరిగెసంత। సంబునొంది
తినని రామచంద్రుడవుడు॥ వ॥ వెరువకుమర్కటప్రవరయిక వేరెనునఁ బటిలేము
వాలినిన్। బోరగోనిరాజ్యముఁ సతినిబొందగ జేతునటన్న రాఘవా। తరమె
వధింతునంటివిక్రాంతునికైనను వాలిడార్ధ్యమం। తరిమురియేబలాఢ్యులు
నఖాగ్రలుగా రెదలంపవాలికిన్॥ వ॥ బలపత్వ్రిధానుండవగు రఘునందనా

—*సుగ్రీవుండు శ్రీరాములతో వాలిసామర్థ్యము సెప్పుట.*—

వాలిదేవతలకును దురాసదుండతని బలంబెరింగించెద నొకనాటినిశాసమ
యంబున మహాకాయుండగు దుందుభియను దుష్టాసురుండు మహిషాకారుం
డైకిష్కింధానగరంబునకుం జనుదెంచిసమరంబు సేయ భీషణంబుగ వాలినా
హ్వానంబు జేసిన వినిపరమకోపనుండగుచు ॥ క ॥ చనుదెంచితద్విషాణం
బనువుగనొక చేతబట్టియవనిజరచిద। న్ననజిరజిరదిరుగుచుని। మ్మునియాశ్రమ
మందుబడియెమునినుతచరితా॥ వ॥ దూరపాతంబున దేహంబుబగిలివనంబె
ల్లరుధిరప్లుతంబైన మతంగమునీంద్రుడును క్రోధఘూర్ణితుండై॥ క॥ ఇది
మొదలువాలియిచటికి। పదపడిజనుదెంచెనేని భగ్నశిరుండై। తుదిముట్టున
నిమెనిటురా। డదిదెలిసి యెరుంగువాడది యేనొకడన్॥ వ॥ గానభయచకి
తుండనైయుయ్యుంటి నీవిప్పుడు॥ గీ॥ పర్వతోపమంబఖర్వపరాక్రమ। గాంచుమా
హిషంబుగదలుపంగ। నోపె దేనివాలినుక్కడంచెదవంచు। నంమెదనినగు
మొగమ్ముతోడ॥ పాదాంగుష్టంబున॥ గీ॥ భూధరముబోలునాదైత్యభూరి
తనువు। జింమనదియును శతయోజనములరుగ। సాధువనుచును నిజమంత్రిజ
నులుదాను। సంతసంమునమించెభాస్కరసుతుండు॥ వ॥ మరలభక్తపరాయ
ణుండగు రామచంద్రునకు నిట్లనియె॥ చ॥ కనుగొనుసాలసప్తకమఖండపరాక్ర
మశాలివాలితా। ననువుగబట్టిపర్ణములన్నిటిగోయును వొక్కచేతనీ। వును
నొకసాయకంబున మహోజ్జ్వలతంధరగూల్పదేనిని। స్ననువుగనంముదున్
దునుమవొద్దువాలినటంచు నెంమదిన్॥ మ॥ ఇటుబల్కంపటుకార్ముకంబు
నశరంబే పారసంధించిది। క్కటభీకరంబుగనే తచ్ఛరనుత త్సాలంబులం
దెంచిమి। క్కటమా రామబలంబహీంద్రునకుబల్కబోవునూడిక్కంచు సః

ర్భటిమై శైలముభూమిగాడివసిశుంభద్విక్రమప్రక్రియన్ ॥ గీ ॥ మరలరాఘ
వుతూణీరసద్యతలము । నందునిల్చినరవిజాడానందుడనుచ । విస్మయుడున
గుచుకేల్మోడ్చివివిధగతులఁబొగడఁదొణగెనురఘునాథునిగమవినుతు॥ సీ॥ నరవ
రోత్తమజగన్నాయకుండవునీవుమత్పూర్వకృతపుణ్యమహిమచేత । గలిగెనీ
స్నేహంబుఘనులునిన్ భజియింతురీశ సంసారనివృత్తికొరకు । మోక్ష
ప్రదాయవౌ ముక్తీశునినుఁగాంచి జనునెభవాబ్ధిలోమునుఁగబుద్ధి। పుత్రదార
ధనాదిభోగంబు లెల్లనీమాయావృతంబులుమనుజనాథ । గాననన్యంబువేడ
నెఁగరుణఁజూడు।మపనిమంటికిద్రవ్యదుశ్యమగునట్టి । పెన్నిధానంబుగతిగా
నుపించితీవు।రామగిరికన్యకాస్మృతనామకరణ॥ వ॥ నాదుభాగ్యగౌరవంబెం
తనివనిఁగాంతునానందానుభవుండనైతిమరియుసవాద్య విద్యాసంసిద్ధంబగుబం
ధంబిప్పుడు వీడఁగంటిఁయజ్ఞదానతపఃకర్మాదులును నిష్టాపూర్తంబులును దార్ఢ్యం
బగుగాని సంసారంబుజీర్ణంబుగాదు భవత్పాదసందర్శనంబుసద్యోనాశం
బసంశయంబు క్షణార్ధంబయిన నెవ్వనిచిత్తంబు నీయందచలంబుగనిల్చువాని
యనర్థహేతువగునజ్ఞానంబుతత్క్షణంబ సమూలంబుగనశియించునదియటు
లుండనిమ్మునీయందయినను గాకవానిపూర్వ వాసనచేత నొందుదెసనైనను
మనంబు నిల్పినమోసంబులే దిందొక్కవిధంబుబల్కెద ॥ గీ ॥ రామరా
మరామరామరామయటంచు । మధురముగనెవండు మంజువాణి । బా
డునిముసమైనబ్రహ్మఘ్నుడునుసురా। పాయిదైనముక్తపాపుఁడగును॥ సీ॥ కాం
క్షింపవిజయంబుకనకపుత్రకళత్రమిత్రాదిసుఖముసౌమిత్రవనుత । భవబం
ధములబాపు భవదంఘ్రియుగభక్తిగాంక్షింతు నఖిలలోకప్రశంస । నీదు
మాయావృతంబై దనర్చునెరుంగ సంసారమేనునీయుంశమనఘ । భవసం
కటములనన్నాపి నీపదభక్తియుపదేశ మింములోకోపకార । యఖిలమును
దొల్లినీదుమాయావృతంబుండ । నగుడుమిత్రులుశత్రువులనిదలంతు। నిప్పుడు
భవదీయచరణాబ్జవిపులదశన్ । నమునసకలంబు బ్రహ్మచందమునదోఁచు॥
గీ॥ ఏవడుమిత్రుడుశత్రువుండెవడునీదుమాయచేబద్ధుడగుచుండుమనుజుఁడెం
త।దడవునానాత్వబుద్ధియొదవరునంత।దడవుగుణయుక్తుఁడగునుసుందరశరీర ॥
కం॥ నానాత్వమెంతదడవు।జ్ఞానంబునగలుగునతసమయముధాత్రిన్। మానవు
లకభయమొందదు। గానసవిద్యావిరోధిగావలయుభువిన్॥ వ॥ అవిద్యోపాస
న సేయువాఁడు మహాంధకూపంబున మునుంగు మాయామూలంబున సకలం
బునకు మోహసాగరంబు లభియించుచుండుగావు నరఘూత్తమానీకు దా

సుండనగు నాయందుల నంమహామాయ దూరంబు సేయుముమరియును॥
శా॥నీపాదాశ్రితచిత్తవృత్తియెప్పుడుంనీనామసంకీర్తనవ్యాపారంబుగవాణి
యుఁగరములత్వాసక్తిసిభక్తిసే। వాసనాపీయ్యముతావకీనతనుసంవాసంబు
గాదేహముఁ । భూపాలోత్తమమాకొసంగగదవేపుణ్యప్రదస్వాంతతఁ॥
క॥నీమూర్తియందుభక్తియు। ప్రేమఁనినుజూచుకనులుపృథివీస్తకిపైనీమ
హిమకథలువినుచెవు। లేమరకత్వదాలయములకేగెడుపదముల్॥ క॥ కరు
ణింపుభువనరక్షా। నిరతవ్రతకమలనయననిరుపమరక్తం। చరజలధిమథన
మందర। శరణాగతభరణరామచంద్రనరేంద్రా॥ వ॥ అనిసుగ్రీవుండుబలి
కెననికుధరకన్యకతోడనభర్గుండవ్వలితెరంగునమరలనిట్లనియెనంతస్వాత్మ
పరిష్వంగంబుననిధూతాశేషకల్మషుండగుసుగ్రీవుంగనుంగొనిచిరునగవుదలి
ర్పరామచంద్రుండిట్లనియెకపివరామోహకారిణియగుధారణార్థంబుగాదని
దెలిసిననుమాయనుకార్యసిద్ధికొరకు వాలివలంచు వృద్ధింబొందింపవలయు
నెందుకనిన ॥ గీ॥ నీవ్రబల్కినంతనిజముగానిజనంబు । లెల్లరామచంద్రు
డేమిచేసెప్రతినచేసిభానుసుతునకంచుపరాప।వాదవచ్చుగానవాలికడకు॥

—*సుగ్రీవుండు వాలితోడయుద్ధముసేయజనుట*—

క॥జనికదనమునకుబిలువుము।ఘనమగునొకసాయకమునఖండించిక్పఁ॥
వనచరపతిసినుజేసెద।నననతివేగమునజనిమహాధ్వనిసేయఁ॥ వ॥ రామశా
సనంబునిట్లుగిష్కిందోపవనంబునకుంజనియాహ్వానంబుజేసిన॥ఉ॥ ఆనినదంబు
దావిని మహాగ్రహుడై జనుదేరవాలిసిఁ । భానుజుడేపునఁ బొడిచెబల్వి
డినాలియుగ్రుడై రోమునఁ । భానుజుడిట్లు లోహాదుల పారబలంబున
బోరరాఘవుండానలినాప్తపుత్రదివిజాధిపపుత్రసుజరూపమొక్కటై॥గీ॥గాను
పించివిస్మయకలితుడగుచు । నీతడినందనుండి లిడింద్రతనయు । డను
చుదెలియగలేక నేయకనెయుండె । నాతుడడగు భానుజున కెట్టులగునొ
యనుచు॥ వ ॥ సుగ్రీవవదశంఖచేతనుండెనంత సుగ్రీవుని బొడిచియుగ్రు
డైయుంబడ దన్నియు దరప్రహారంబుల కరగత పాణింజేసి నిభయుం
డై దేవేంద్ర పుత్రుండు నిజభవనంబునకుం జనియె నంత సుగ్రీవుండును వద
నంబున రుధిరంబు గ్రక్కుచు భయాకులుండై రామచంద్రు సన్నిధానం
బునకుంజనుదెంచి॥ చ॥ పగతునిచేతనన్నిటుల పాపవధూంషహసేయరా
మనీ। కగునెవధింతునంచు ననసైనసినెనధింపరావనే। ఉగనినొవ్వగామా

తిగ విదయానిధివీవనివిశ్వశించిముఁగ । మిగిలిజనంగనన్యాగతిమిన్నకయుంటి
విబల్కి నేటికిక ॥వ॥ శరణాగతవత్సలాప్రపన్న చేసియు పేక్ష సేయదగు నెయని
నరామచంద్రుండును॥ గీ॥ అప్పుడు సౌత్రుననయనుడగుచునయ్యనపుత్రు। గౌ
గలించిమిగుల గారవించి। భయమునొందకిపుడు పరికింపనాకుమీ। రిరువురొ
క్కపగిది నెరుకబడక ॥వ॥ నాదుసాయకంబ మోఘంబు గావునమిత్రద్రోహ
భయంబున నేయకుంటి కానిమ్మిప్పుడొక్కయానవాలు భ్రమశాంతికి సేయిం
చెదమరతియాహ్వానంబు సేయుము నిమిసంబున హతుడగు వాలింగాంచెద
వురాఘవుండ నసత్యంబుబల్కఁ నీయానయనుచు నూరడించి లక్ష్మణుంజీరి॥

క॥ యొకవృష్పమాలరవిసుతు। నకుగళమునననువుమనియనన్నిల్పిసము
త్సుకమతిబనుపగసంతో। షకలితహృద్వనజుడగుచుచండాంశుక్రియఁగ॥ చ॥ ము
నుపటిభంగియన్నగరి ముంగిటనిలిచిభయంకరంబుగా । నినదమొనర్పవా
లిమదినిండగ రోషముతోడవీడునె । మ్మనమునసిగ్గులేక ఖలుమానిసివో లెర
ణంబొనర్పన । న్నెనయగవచ్చె నీట్టిమొగమేమిగజెల్లెనొ వింతజూడగఁగ॥

గీ॥ అనుచు పరికరంబుఘనతరంబొనరించి। జనగనిశ్చయించుసమయము
నను। తారబన్కెనోయుదారణగుణాకర । వినుమఁనాదువాక్యమనువుతోడ॥
మెట్టులనిన॥ సీ॥ ఇవుడునీచేబలంబెల్లగోల్పడిపోయిమరలివచ్చునెయొక్కమ
హాతచాతుర్యఁ । నండలేకయటన్నెనపుడిట్టులని యె సహాయముండిన నేమి సే
యగలడు। పాపచిత్తుండగు భానుజుండోసతి విడువుహ స్తము చింతవిడువు
సిలువు । మదిగాకశత్రువుండికు బిల్వశూరుడే క్రియనిల్పు భీతుసిక్రియ
మధ్య। యనినఁటుబన్కెఁ తార వేటాడజనిన । యంగదునిచేతవింటిరామాభి
ధాను। డలరుసాకేతపురికినాయకుడతండు । జనకుపనుపుననుజుండుసతి
యుగొల్వ॥గీ॥వనమునకువచ్చిదండకమునదశాస్యు । చేతసతిగోలుపడిధా
రుణీతలంబు। నెల్లవెదకుచుచనుదెంచియినజుగాంచి । సఖ్యమొనరించెనన
లంబుసాక్షిగాను॥అప్పుడు॥ చ ॥ ప్రణయమొనర్చెనిఁదునిమిభానుతనూజున
కాధిపత్యముఁగ। జతపరుపంగనీవికనుశాంతివహించిపతంగనందనుఁగ। పతిని
గయౌవరాజ్యమున పట్టముగట్టిసమస్తలోకవి। శ్రుతుశుభకీర్తిఁరామవిభు
జేరుముప్రోవగలండుసత్కృపఁగ॥ ఇట్లుమహి సాధుశరణంబునొంది॥గీ॥ అం
గదునినన్నుకులముప్రోవంగగదవె। యనుచుపదములబడుచురోదనముసేయ।
గారవించి దయామతిగౌగలించి । పాకశాసన తనయుండుబల్కెనిటుల।

గీ॥ కాంతవినగుటనుభయభ్రాంతనగుదు । వింతకానోరంతయొక్కింత॥

తగల్గి దింతిరాము డెట్టైన మాకీరువురకును । మైత్రివాటిల్లబనిలేదు శాత్రవం
బు॥ ఉ॥ ఈ వెడ నడ్డగింపకొకయింతయు నారఘుపుంగవుండు నా । రాజ్ఞ
ఉదిమ్మహాభరమునంతియు బాగ జనించె నేనుత । ధ్యేయ బరేశు విష్ణుజగదీశు
ననంతు గృపాపయోనిధిన్ । బాయకతోడి తెత్తు నతిభక్తియొనర్తు భజిం
తు వేడుకన్॥ వ॥ అమ్మహాత్మునకు స్వపక్షపరపక్షంబులు లేవు పరమేశ్వరుం
డు భక్తిగమ్యుండు భజియించువారమిగుల మన్నించుగాక సుగ్రీవుం డా
రుండయాజను గెంచినతత్క్షణంబున వధియించి జయంబుగొనివచ్చె దనకిలలో
కంబులకూరుండనంబరగియుద్ధార్థిన్నై యాహ్వానంబు సేయుసుగ్రీవు నెవ్వ
ధంబున భీతునిగతి వేడంజనునుదు వదిగావున దుఃఖంబు పరిత్యజించి మందిరంబున
నిలువుమనియశ్రులోచనయై విలపించుతార నూరార్చి సుగ్రీవవధోత్సుకుండ
యియున్నవాడు॥ మ॥ బరతేరన్ సుమమాలకంధరమునం బంధించి సుగ్రీవుడంబర వీ
థిం జెలువొందు భాస్కరునగతిన్ బల్వీకమై గృద్ధైనా । సురనాథాత్మజునంత
భానుజునివక్షోరంగమధ్యంబునన్। గిరిభిన్నందను దేవ్రసం బొడిచెరాకేందు
ప్రపూర్ణాననా॥ వ॥ ఇట్లు వాలిసుగ్రీవులు కులాచలంబులచందంబున నంటక
డిపోరొనర్పు నెడ ప్రయత్నంబున తనన్నవలోకించు సుగ్రీవు పయిం గరుణించి ప్ర
తాపవంతుండును దయాళుండును గావున॥

—✻శ్రీరాముడు వాలిని సంహరించుట.✻—

మ॥ తరుషండంబుల పొంచి రాఘవుడు ప్రత్యాలీఢుడై స్వేషుధిన్ । గిరిభి
త్సాయకమేపునన్ వెరికి దృగ్గీలత్క్యమూల్యావలిహ్వా । త్సరసీజంబున నిల్పి కార్ముక
ముశ్రోత్రాంతంబుగా దీసి యే। సెరు మేశ ప్రతికూలివాలికరిభిత్సేవానుకూ
లింబిడన్॥ వ॥ ఇట్లేసిన నదియును మహావేగంబున నశనిసన్నిభంబై యురంబు
గాడినవాలియు మింటికెగసి కట్టార్చి నేలంబడి నిశ్చేష్టుండై ముహూర్తంబు
నకొక్కింత చయితన్యంబునొంది కనువిచ్చి ముందర ॥ సీ ॥ అన్యాయదుర్వా
రకాబు మహాబాహు వనమాలికాంగ ముజ్వలితుసువిక । చాంభోజనయను నుబీ
తాంబరు వరజటామకుటశోభితుల సన్మందహాసు । కుందేందురదనసంచిత
మధ్యధనుశ్శిలీముఖాంక ప్రపూర్ణకాము గాము । సుగ్రీవలక్ష్మణశోభితో
షయపార్శ్వన్ నంబుజాననుశుభ్రునానాతోరు। గాంచి నిందింపుచును రామ
పొంచివేయ। దగునె యిది రాజధర్మన్ మెత్తప్పొకింత। మైనజేసితి నేనీకు ననికి
బిల్చి గొనగవలదె జయలక్ష్మి జనులు నగరె॥ గీ॥ బాంధవుడవు పరాక్రమప్రభ

లునైన । క్షత్రియులకెంక మనువంశసంభవుండ । వడవిలోని కిరాతునియట్లు
డాగ । నేర్చితివిధర్మకీర్తులనిలుపగలవె ॥ గీ॥ ఇనుజుడేమియొనర్చె నేనే
మిసికు । నేను నైనదశకంఠుచేతసతిని । గోలుపడియర్కజుని వేడుకొను
టదెలిసె । నహహాయిదివింతమద్బలంబనగవినుము ॥ చ॥ బనిచితివేని రావణు
సబాంధవుగాగనుజుట్టలంకయు । జ్జనకజగూడదెత్తునిముసంబునగానిటుధా
ర్మికుండవం । చనవగిపాంచిచేయదగునాగనజాలవుభృత్యదూష్యమా । వన
చరమాంసమేపనికివచ్చువృథాననుద్రుంచితక్కటా ॥ వ॥ అనిబహువిధంబు
లభాషించువాలింగనుంగొని రామచంద్రుండిట్లనియె ॥ సీ॥ శరచాపయుతుడనై
సకలధర్మచయంబుచాలింపుచుందు పాపాత్మకులను । ద్రుంతుసద్ధర్ములల
నెంతయుబోషింతు మరియుగూతురిభ్రాతృమహిషిభగిని । నెవడుగామా
తురుడైపరిభోగించునా డతిపాతకుడుద్రుంపనగువిభునకు । రాజకాంత
యుగురురమణియుభ్రాత్రుసుందరియుస్వస్త్రీసమాతతనదుమాత । తల్లులన
నొప్పుచునుగ్రుహాపాహరుండు । గరదుడనేక్షేత్రదారాపహారుడుశస్త్ర ।
ధరుడుధనచోరుడును వాతతాయులనగ । బరగుదురువీరలాగురుగిరిచరేం
ద్ర॥ గీ॥ ఆతతాయిజనుదేరనవనివిభుడు । పట్టియశిధారశిరముద్రుంపంగవ
లయు । ధర్మశాస్త్రప్రచోదితధర్మమిదియు । గానిటుజేసితినిధర్మకలిత
బుద్ధి॥ ఎంతుకనిన ॥ గీ॥ నీవుసుగ్రీవుపతిరుమాదేవిబట్టి । బలిమిరమియించెదవు
గానగలిగెనిట్లు । ధరణిపావనమొనరింపనరుగుదెంచు । పుణ్యులనెరుంగనీ
టుకపిబుద్ధితోడ ॥ వ॥ ఇంకభాషింపుట యుచితంబుగాదనినవాలియుభయసం
త్రస్తుండై రామచంద్రుండు మావల్లభుండని యెరింగియిట్లనియె ॥ శ॥ శ్రీరామ
రఘురామశృంగారగుణధామమహదినెరింగితి పరాత్పరుడవనుచు । క్షమియిం
పుమెరుగజాలమి నెగ్గుబలికితినిప్పుడు నీశరముచేనపరిమితము । లగుపాప
ములనెల్లవడచిమేనుదొలంగియవ్యయానందసౌఖ్యాభియుతుడ । నగుదునిద
ర్శనంబతిదుర్లభముమృతివేళ నేధన్యునిపిమలనామ । కీర్తనాసక్తుడైన
తన్ముక్తిజెంది । మరలిరాకుండునట్టిమోసురిచరిత్రు । డివుడుమోక్షాధి
నగునాకుకృపనుగాన । బడునుమద్భాగధేయంబుబలుకదరమె ॥ చ॥ ఎరుగుడు
తీర్థపాదుడవధీశుడవాద్యుడవాదిమూర్తివి । వరిభటగర్వనిర్ధళనయంబు
జసంభవసీతరావణుఙ । గరిమనడంచుమ౯ గమలగర్భుడు వేడజనించితీవు
భా । సక్రంకులవంశమునిపదవిగాంచెదనగరుణింపురాఘవా ॥ మ॥ ననుబో
లున్నజవిక్రమంబసజ [illegible] ధామదీయాత్మజుం । డనిలోదోడగుసీకునంగ

డుమదిక్కై వీనిబాలింపుము । ధ్యానకళంబునఁ బాయమ నా దెసకనికర [illegible]
గానోపనం। చనహస్తంబునఁ దటిత్తనశరమయ్యాదిత్యసంభవుం డంగదు నాకు [illegible]
డు మర్కటదేహంబు విడిచి యమరేంద్రుఁడయ్యె నిట్లు॥ క॥ మునిజనసౌఖ్య
ప్రదుఁడగు । వనజాక్షునిచేతఁ జిక్కి వాతికపత్వం । బునుబాసి పరమహంసల కు
నుగల్గని పదవి నొందెఁ జెకుధరేంద్రసుతా॥ వ॥ ఇట్లు పరమాత్ముఁ డగు రాఘవు చేత
వాలినిహతుండయిన సకలవానరులును భయవిహ్వలులై పాఱి కిష్కింధానగ
రంబుఁ జొచ్చి తారం గనుంగొని॥

—*వాలిమృతినొందుట విని తార దుఃఖించుట*—

శా॥ చేపి రాఘవుచాతనీల్గె నిచటన్ దేవేంద్రపుత్రుండనీ। వీవేళంబురి
హాల్గువాకిళులు మూయింపఁ న్నృపిబుఁ గన్నుంగదుం। గావింపన్నిజమంత్రులం
బనుపుమన్నన్ ముసల్కౌలై కణఁగమం। డావాక్యంబులు దాకఁ దారిఁబడె దుఃఖా
క్రాంతయై ఘూర్ణిల్లెన్॥ వ॥ పడితన కరంబులచేత నురంబును శిరంబును॥ గీ॥ మోద
కొనుచు రాజ్యమును నంగదుఁడు ధనం। బేల నాథ గూడ నిపుడు జనుదు। నను చుము
క్తకేశయగుచు నేడ్చుచు వచ్చి కని యెదివిజరాజతనయు నచట॥ వ॥ ఇట్లు రుధిర
పంకలిప్తదేహుండయి యున్న నిజవల్లభుం గాంచి తచ్చరణంబుల పయింబడి॥
క॥ హా నాథ నన్ను విడువం । గా నగునె యటంచు రాము గని పల్కె నహా।
భూనాథ వాలినేసిన। బాణంబున నన్ను ద్రుంచి బడయవె ఘనతన్॥ క॥ నను బా
సియొక్కనిమిసము। వనచరపతి నాకమైన వలదను నీవున్। వనితా దుఃఖమె
ఱుంగుదు। వన నేటికి నన్ను ద్రుంతువైన నసికన్॥ శా॥ పత్నీదానఫలంబు గల్గు
ననిగోపంబాప్పసుగ్రీవనీ। యత్నంబుల్ ఫలియించె నన్ను మఱి సైన్ త్యక్తారి
బాధుండవై। పత్నియుక్తముగా సుఖింపుమిక స్వాపత్నిఁ సతిం జేరి రి। క
త్స్నానందుఁడవై తివంచు పతి దేహం బెల్లఁ జక్షుఃఫ్రుచున్॥ క॥ కీలూడిన ప్రతిమగ
తి। న్నేలంబడు తారతోడ నిరుపమకరుణాశీలుఁ డవినుతాఖిలధా । మాలుఁడు
రఘుపాలుఁ డిట్లు పలికెఁ గదరుణీ॥ సీ॥ శోకానిషయమైన సీకాంతుఁ డు దుఃఖమే
లనీ కాంతుఁడిమ్మెనో గాక పలుకు జీవుఁడో కా తెలియఁ [illegible] స్థితికపతిం
బు పంచాత్మకంబు తనువు । కాలకర్మగుణాంకకలితమైన [illegible]
డసిదలపనాత । డామయకర్షితుండరుగ నచ్చట [illegible]
యును । పురుషుడు నుషండుడును గాదు [illegible]
నువిహాయసంబు। సగిరిశ్లేషహ జ్ఞానము [illegible] దుఃఖింపనగు [illegible]

దైవనితలెలియు॥ క॥ అని పలికినతారయు। నిట్లనియెఁ రఘునాథకాప్తమం
టెవిన్నునువిం।కసుజీవ డమలుడంటివి । యెనయగసుఖదుఃఖబంధ మెవరికిచెపు
మా॥సీ॥ఆనిదరాఘవుఁడిట్టులని యే దేహేంద్రియ ములలోనహంకారమూలబం
ధమాత్మకు తాదాత్మ్యమనెడు మిథ్యాధ్యాసనెంతవట్టును గల్గువంతవట్టు।
సంసృతియు ఖదుఃఖసహితంబు మిథ్యయైనను విడదమల విజ్ఞానమునను ।
దాని సంసారంబుకలలోనలేని దైవను స్వశిరచ్ఛేద నాద్యనర్థ । సూచక
మునత్యముచుదోచుగతివిష యు । సంతతధ్యాయమానునకింతనిక్క । మ
నుచుదోచునుసంసారివాత్మనెరిగి । ఘనులుకామాదుల నుబారగదుమవల
యు॥ వ॥అనాద్యవిద్యాసంబంధంబువలనను తత్కార్యంబగునహంకృతివల
ననురాగద్వేషాదిసంకులంబగు నౌపాధిక సంసారంబుదోచు మనంబయాసం
సారంబును బంధంబును నగువిచారింపరంజనంబు లేకయుండియులత్తుకాసమీ
పంబునశుద్ధస్ఫటికంబుతత్తద్వర్ణంబుగ దోచుభంగిమనంబుతోడనసంభావిత
తాదాత్మ్యంబునొంది యాత్మయాతత్కృతబాధానుభవుండగు నిట్లుబుద్ధీంద్రి
యాదిసంబంధంబువలన నాత్మకు సంసారంబు బలవంతంబుగ గల్గునాత్మయు
స్వసూచకంబగుమనంబునుపరిగ్రహించి తదుద్భవంబులగుకామంబులననుభ
వించుచు తద్గుణబంధుఁడును నవశుండునునై సంసారంబున వర్తించుమొదల
మనోగుణంబులును ననేకవిధంబులగు కార్యంబులును శుక్ల లోహితకృష్ణా
దులునుతత్సమానజంబులగుసాత్వికాదిగతులును బుట్టించిభూతసంప్లవపర్యం
తంబును కర్మవశంబునందిరుగుచుండు।ట్లుపరుసియుం దునుదయసహృతుండై
అనాద్య విద్యాసంబంధంబునను స్వకర్మవాసనను యఘనీవేశనుండై యుం
డిపునఃసృష్టికాలంబున పూర్వవాసనావశంబున నవశుండై ఘటయంత్రంబు
భంగిబుట్టుచుండునుమరియును॥మ॥ తనపుణ్యంబున నెన్నడైనభగవత్సంబం
ధసాంగత్యముం । దనొవాడంతట మత్కథాశ్రవణ మోదుండౌ స్వరూ
పాజ్ఞుఁడౌ । చనువాక్యార్థమెరుంగువడగుసదాచార్యోపదేశంబుచే । తను
దేహాదివిలక్షణుఁ దెలియునాత్మక్ ముక్తుఁడౌ భామినీ॥ వ॥ దేహేంద్రియమ
నః ప్రాణాహంకృతులకు వేరేయున్న వాడునుసత్యుండును చిద్రూపుండు
నువిజ్ఞానానందుండును నగునాత్మనెరింగి సద్యోముక్తుండగు మద్వాక్యంబు
సత్యంబుమరియును॥

గీ॥ అసిత మెవడైనయేనుబల్కిన తెరుంగు। నెరిగియాలోచనముసేయునిశ్చ
యించు । వానిజెందవుకల్లలోననైనఘోర। భవభయంబులు నమ్ముమిప్పగిది

వనిత॥ క ॥ నీవునుమదినాలోచన। గావింపుము యేనుబల్కు-క్రమమొకఘడి
యుఁ । జీవన్ముక్తవునయిదుః । ఖావళివిడనాడిమోద మందెదవతివా ॥
గీ ॥ పూర్వజన్మంబునందీవుపురుషవర్యు। ననుభజించితివటుగాసన దుమేవ
మెనిసీమోక్షంబాసంగనీకిపుడుగాను । పించితనిసంతతము బుద్ధినుంచుమిది
యు ॥ అదియునుంగాక॥మత్తకోకిల ॥ ఏనుబల్కినవాక్యముల్ విని నెంచిభ
క్తిదలంపని । న్నానవింకప్రవాహపతితములట్లుజేసినకార్యముల్। హానినీ
యనమోదమందిదలంచెరాఘవరామసం । తానభూజము నాశ్రయింపగతా
భిమానజదుఃఖయై ॥వ॥ ఆత్మానుభవసంతుష్టయైజీవన్ముక్తయయ్యెనిట్లు॥క॥
రఘురామునిచరణంబులా। కఘుడీయగనుంగొనుటనఖిలకల్మషబంధా।ధ్యఘ
ములువిడనాడిమహా । సుఖలీలంవెలిగెవాలిసుందరిదరుణి ॥వ॥ క్షణసంగ
మమాత్రంబునపరమాత్మయగు రామునిచేతనాదిబంధంబు విడనాడివిముక్త
యువిగతకల్మషయునయ్యెనప్పుడు ॥క॥ అమ్మాటలువిరవిజుడు। నెమ్మదినజ్ఞా
నమెల్లనిరసించిసుచి । త్తమ్మునసుండెనురాఘవు। డమ్మిహిరాత్మజునిగాంచి
యుపుడిట్లనియెఁ ॥ క ॥ నయమొప్పగబరలోక । క్రియలంగదుచేతవాలికి
యొనర్పెదుభం । గియొనర్పుమదాజ్ఞనెనగ । నుయథాశాస్త్రముగసేయను
ద్యుక్తుండై ॥ వ ॥ బలవంతులగు వానరులచేతనఖిల రాజోపచారంబులసే
యింపుచు వాలికళేబరంబు పుష్పకంబునం బెట్టించి భేరీదుందుభినిర్ఘోషంబుల
తోఁడ బ్రాహ్మణమంత్రి జనసహితుండై ప్లవంగయూథాధి పతులును తారాం
గదులునువిలపింపుచుచనుచేరగొనిచని విద్యుక్తంబుగ సర్వంబునొనర్చికృత
స్నానుండైమంత్రులతోడ రామచంద్రు సమీపంబునకుం జనుదెంచితచ్చర
ణంబులకెరగిహృష్టచిత్తుండై యిట్లనియె॥క॥ శాసింపుమ్లవగరాజ్యం।బోసజ
లాంబుధశరీరయుండెదనేనీ।దాసుడనగుచుసుమిత్రా । సుతుగతినెనినవిస్మిత
స్వాంతమునఁ॥రామచంద్రుండిట్లనియె॥

—*సుగ్రీవునిపట్టాభిషేకఘట్టము.*—

చ॥ వినుమిపుడేమునీవనెడువేరొకటుండునెగానితంద్రియా। జ్ఞనుపునిజే
నోల్లపదునాల్గువమంబులులక్ష్మణుండునా । యనుజుడువచ్చుబోయిదయి
నంగదునిఁయువరాజుజేసినీ । వనువుగజెందుమివ్వనచరాధ్యక్షవేగమదాజ్ఞ
తోడుతఁ ॥ కి ॥ ఏనిచటపర్వతాగ్రము । పైనిలచెతననుజుతోడప్రావృట్స
మయం। బౌనంతవెడకబంపును । జానకిసుఖలీలజననుమజలజాప్తసుతా ॥

అనిపల్కెన్ రఘునాయకాంఘ్రులకునత్యామోదుడై మ్రొక్కిమీ । పనుతె
నైనానర్తునంచుపురికేఁ బల్కెకసౌమిత్రితో । జనరామాక్తము భాతిజేసి
నిజరాజ్యశ్రీయుతుండయ్యెనో । వనితారాఘవునాశ్రయింపసుఖసంవాసం
బుగానుండువే॥ వ ॥ అంతలక్ష్మణుండునుసుగ్రీవుచేతయథాన్యాయంబుగా
పూజితుండైమరలి యన్నపాలికరుగుదెంచి పాదంబులకునమస్కరించినిల
చెనప్పుడురాఘవుండచ్చోటవెడలి ॥గీ॥ తత్సమీపంబుననుపర్వతంబుభూరి।
శిఖరముప్రవర్షణాఖ్యంబుజేరియందు। కందరంబొకటినుస్వాపికంబువర్ష।
సీతవాతాదిభయవివర్జితముగాంచి ॥ వ ॥ దివ్యంబును దీప్తిమంతంబుశుభం
బును ఫలమూల సమీపగంబును నగునొక్కగుహాస్థలంబునివాసంబునకువి
చారించి॥వ॥ నిలిచిరి రామలక్ష్మణులునిర్మలవాఃకణపంకజాతప। ల్వలమువి
చిత్రవర్ణమృగపక్షిగణాధియుతంబుపుష్పస। త్ఫలకలితావనీరుహాయుతంబు
నునైనగునాప్రవర్షణా। చలమునమాయచేతమనుజత్వమునొందిరిగానపా
ర్వతీ ॥క॥ఇటువార్షికదివసములు। లచ్చుబమణికందరములందుసానుజుడై యో
ర్వెటిసటుని కరిణి రాఘవు । డటనము గావించెఫలము లాహారముగాన్ ॥
వ॥ తత్కాలంబునపవనప్రేరితంబులునునంతర్గర్జితంబునునగుచు జెలరేగి
విహాయసంబెల్లనాక్రమించు కాదంబినీనిచయంబులునునభూతోపమానంబు
లుగసానువులవిహరించుతత్సమానమత్తశుండాలంబులును పరమాత్మయగు
నారాయణుండివ్విధంబుమానవుండై రామరూపంబునగిరికానన ప్రదేశం
బులచేరియుంటేమనని యెరింగిసిద్ధగణంబులెల్లనిట్టిరూపంబులత్వదిగ్రహావలో
కనంబుసేయుదురో యననవదుర్వాంకురగ్రాసంబులతృప్తింజెంది బరగు
దాశరథులంగని విస్ఫారితేక్షణంబులనిశ్చయంబులై పరమయోగధ్యాననిష్ఠా
గరిష్ఠులగు యోగీంద్రులమాట్కినిలచు మృగపక్షిగణంబులును సీతావిహా
వలత్రప్తుండగుదాశరథికివిశ్వకర్మనిర్మించినచలువబండిళ్లన వారిధారాకణ
సంసృతంబులగుచు దనరుబొదరిండ్లును యిన్మార్గాభిషిక్తునకు విరోధియగు
పౌలస్త్యుపయంగమకించు తద్వీరభటసందోహంబులనకయ్యాంబులకు కాల్బ
ద్రవ్వుచు రామని వాసస్ఫాటిం కందరం బాశ్రయించి దిరుగు సింహవ్యా
ఘ్రభల్లూక వాహవరాహాది ప్రబలసత్వసముదయంబులును రాఘవకరా
గ్రస్తంబగు కాండాసనసౌష్ఠవంబున కోడిదలచూపిపరచునోయన ప్రభవ
క్షణార్ధాదుశ్యంబులగు బలభిచ్చరాసనంబులును మనుజలోక విడంబనార్థం

బుప్రభావంబు సాగసీకభక్తావనంబునకు కాలానుసరణుండగు లక్ష్మణాగ్ర
జుచందంబున సాంద్రతరమేఘమండలావృతంబు ననిజసయూథంబులఁజోర
రాగశీఘ్ర గమనోద్యోగుండై విష్ణుపదంబునఁబరచు నభోమణియును భవి
ష్యద్రామసాయకదార్ఢ్యం బెల్లలోకంబులవారికి సూచించెననసలోనికిఁజ
నుసింధువల్లభపయోసంభవంబును సీతావిరహానురాగాగమనంబునఁనగురా
మునిమానంబుభంగికలంకంబులగు సరిత్సముదయంబులును రామవిజయాభి
కాంక్షులై సీతవాతాతపంబుఁకోర్చియముక్తజటాబంధంబుల తపంబులుసలు
వుపరమ భక్తాగ్రగణ్యులనసిలిచుల వంగలుంగమాతులుంగ కోవిదారాదిమ
హీరుహానిచయంబులునుదశాననుకవిజయంబుబల్కెడు భంగినారెడువన
వహ్నులునునగుచుదనరుచద్ధరాధరావతంసంబున రామ చంద్రుడువార్షిక
కసమయంబంతయులీలయఁబోతెవెడలింపుచుండెనంత నొక్కనాడేకాంతం
బున॥క॥ వినుప్రాలేయాచలవర । తనయారఘునాథు సంతతధ్యానపరుఁ
గ్నసితత్సమాధివిరమం । బునలక్ష్మణుడిట్లుపలికెపొల్పగుభక్తిఁ॥ సీ ॥ జగ
ధీశ శ్రీరామచంద్రమీకృపచేత మునువింటినైననెంమనమునందు । దలఁగద
నాద్యవిద్యాసంశయముగానవినస్రీయమార్గంబువేడ్కఁగలదు । వ్యాసనా
రదపంకజాసనాదులుద్విజక్షేత్రాకులకునునాశ్రమములకును । స్త్రీశూ
ద్రులకునును శ్రేయస్కరంబునుముక్తిసాధనమునిముగనునిదియు । యనుచు
బల్కుదురి వుడునీవనుజూడనుచు । కరుణదళుకొత్త లోకోపకారమయిన
శ్రీపకారాధరక్రమంబెవిధమున । యోగులొనరింతురగిబల్కుబాగుమీర॥

—*శ్రీరామడులక్ష్మణునకుఁ అర్చకవిధానంబుదెల్పుట*—

క॥ అనిపల్కరామవిభుడి । ట్లనియెసుమిత్రాతపూజయమితమునాదా
ఘనపూజాపరిచిత । వినుసంక్షేపమునసీకు వినుపింతుదగఁ॥ ఎట్లనిన॥
సీ ॥ ఒనరంగతనదుగ్స్వసూత్రప్రకారంబున నుద్విజత్వముఁ తానుగనగవల
యు। మద్భక్తిసహితుడైమహితబ్రహ్మిష్ఠుఁజేరి మంత్రంబభ్యసించవలయు ।
నిక్కముగ నంమిహృదమందునపిభా వసునందు ప్రతిమాదివిసరమందు।
నెలనుసాలగ్రామ శిలలయందులనైన పాయకననుపూజ సేయవలయు।
నెట్టులనదేహ శుద్ధికైయులమదేవ । తంత్రములనుక్తములగు మంత్రముల
స్నాన। మొనరమృల్లేపనవిధానముగనొనర్చి । వలయుసంధ్యాదికంబులు
లిపియంత ॥ మొదలస్వకర్మశుద్ధికొరకుసంకల్పంబుగావించి॥

ఉ॥ ఏవనుబుద్ధితోగురువునెంతయుబూపయొనర్చియాపలం| బైననుస్నాన
ముఁబ్రతిమలైననుమార్జనమున్స్నానర్చిన| స్నానిళ్ళయెబుధోత్తముడమాయిక
వృత్తిప్రసిద్ధగంధమా| ల్యానువిధానయుక్తముగనర్చనసేయుదగుఁగుణాక
రా॥ వ॥ అంమ్ప్రతిమాదులయందునలంకారంబును వీఁహెూత్రుసందహె
విస్సుహెూమంబును దివాకరునందు స్థండిలప్రదేశంబునం బూజయొనరిం
పవవయు॥ గీ॥ సలిలమైననాకుసద్భక్తినొసగంగ| మెచ్చువచ్చుసంకనిచ్చినోడ|
సకలభక్ష్యభోజ్య చయదూపదీప | ష్వాదులొసగ ప్రేమబలుకదరమె॥
క॥ మరియునసనంతునిశెదుటను । గురిదర్భాద్యాసనములగూర్చుండిలస।
ద్వరమానసమునబహిరం| తరమాతృకలాత్మదలచితన్యాసంబుఁ॥ ఒనరిం
చిసంత॥ సీ॥ మదికేశవాదినామములమద్రిపపంజరమంత్రములవ్యాసచ
యమొనర్చి| ప్రతిమాదులనునట్లప్రతిదినంబునునమర్చికలశంబువామభాగము
నపుష్పసమితిదక్షిణముననమరనాచమనార్ఘ్యపాద్యాదులకు నాలుగుపాత్ర
లచట । నునిచిహృత్కమలంబునభాసనిభమౌదుజీవాఖ్యతోడరంజిలుమ్రా
దియ్యు । చిత్స్వరూపంబుదలచితచ్చిత్స్వరూప| మయముదేహంబటంచుద
న్మహితకళయు| బ్రతిమయందుననిలుకడపరచిబుధుడు|బూజయొనరింపదగు
జగత్పూజ్యనన్ను॥ వ॥ అనియెట్టులనినపాద్యార్ఘ్యాచమనీయాద్యులనుస్నా
నవస్త్రవిభూషణాదులును లేకున్నతనకుగలుగుకొలందిమాయలేకనన్నర్చింప
వలయువిభవాపేక్షుండైనకర్పూర కుంకుమాగరుచందనంబులను గంధోపం
తంబులగుకుసుమంబులను మంత్రోదితంబుగ నర్చింపుచుయగస్త్యోక్తప్రకా
రంబునదశావరణపూజలును నీరాజనధూపదీపంబులును బహువిస్తారంబుల
గునైవేద్యంబులునునొసంగిసంతుష్టిసేయవలయునిట్లు॥
గీ॥ మించునాసక్తితోడబూజించెనేని| యఖిలలోకంబులకుదొంగనైనయేను
భక్తపరతంత్రుడనుగానపరిగనరిగి| యంతకన్ననుశ్రద్ధచేనారగింతు॥ అంత
మంత్రకోవిదుండగువాడు ॥ క॥ అమలుడగస్త్యుడుబల్కిన । క్రమమున
హెూమంబుభక్తిగావింపదగుఁ । విమలాత్ముడగుచుకుండము|నమదీయాం
ఘ్రిద్వయిముఱుపంమినభక్తిఁ॥ అప్పుడు॥ గీ॥ దవిలిపుంసోక్తమూలమంత్రము
లనైన| నమకునౌపాసనాగ్నియందయినచరుహ| విస్సులనునైన హెూమం
బువేదవేద్య|వనుభజింపుచునొనరింపజనుబుధునకు॥ వ॥ అంతస్వాస్తచిత్తుం
డయితప్తజాంబూనదప్రభంబునుకిరీటకుండలగ్రైవేయ కౌస్తుభాదిదివ్యాభ
రణభూతంబును ననలమవ్యస్థంబునునగు మద్రిషంబెల్లెడల మకాహెూ

లంబునబుధుండగువాఁడుధ్యానింపవలయునంతమత్పావన దవగణంబులకుబ
లులొసంగి శేషంబగు హోమంబునుగావించిపావకునందను నన్నుంస్మరి
యింపుచుజపంబొనరించిసుఖవాసనంబు నుంజేసి॥సీ॥ దనరుకర్పూరముక్తా
చూర్ణకలితమౌతాంబూలమటునివేదనమొనర్చి। మత్సమీపమునసన్మంగళస్తు
తిపాటవివిధ వాద్యంబులువెలయసలిపి। నిజహృదంతరళ సన్నిర్మలాబ్జము
ననక్ దలిచిభూస్థలిని వందనమొనర్చి । యేనొసంగెడుభంగి మానసంబున
నిప్పితత్ప్రసాదముభక్తితలధరించి । వినయసంయోక్తుఁడగుచ మద్విమలచ
రణ। పంకజంబులుశిరముపైపరగనిల్పి। ఘోరసంసార జలనిధిగూలుసన్ను।గ
నికటాక్షింపుమనివేడుకొనగవలయు॥ వ॥ ఇట్లుబలుకుచుబుద్ధిమంతుఁడైపూ
ర్వప్రకారంబునప్రత్యజ్ఞోకస్సుయందు మత్కళాంశంబునిలుపవలయు॥క॥ఈ
తీరున నేపుణ్యుఁడు । చేతోమోదమునబూజసేయనతఁడుప్ర । ఖ్యాతియుస్వ
మంత్రసిద్ధియు। భాతిగనునిజముమత్కృపాతిశయమునన్॥ ఇట్లు॥ గీ॥ నా
దుభక్తిగలిగిననుపూజసేయుచు। ప్రొద్దుగడుపునట్టిపుణ్యతముఁడు । సంశ
యంబెలేదుసారూప్యపదమొందు । నమ్మురఘుకులేశనెమ్మనమున॥గీ॥పరమ
పావనంబుదురితహారంబుర । హస్యమేనుబల్కినదియుదీని। మానసించిని
నినమరిపఠించిననునిత్య। పూజసేయుఫలముబొందునతఁడు॥వ॥అనియివ్విధంబు
నపరమాత్మయగు రామచంద్రుండుస్వభక్తుండగులక్ష్మణుని చేతయాచితుండై
ధ్యానుత్తమంబగు క్రియాయోగంబుపదేశంబొసంగి మరలిమాయనవలంబిం
చిప్రాకృతుని చందంబున జనకరాజనందనందలంచుచునాహారనిద్రలనొల్లక
దుఃఖితుండైయుండెనంతకిష్కింధానగరంబున॥ మ॥ హనుమంతుండతిశబ్ద
శాస్త్రపఠనవ్యాపారదక్షుండుదు। జననపాదోంభవగంధసిందురముకంజా
తాప్తసూన్వంస్యుహ్వా। ద్వనకల్యాణుని జేరినేడిటుని జేచ్చంన్నివ్రముక్తుండ
వై। మనమందింతయురాముదల్పవిదిధమఱంబేయశంబబ్బునే॥ వ॥ నీకుహి
తంబుబల్కెదకృతఘ్నుండవగుసీచేత రామోపకారంబువిస్మృతంబయ్యెనె
ట్లనిన॥ఉ॥వాలిజగత్ప్రసిద్ధుడటువంటిబలాధికునొక్కయమ్మునం। గూలిచినీ
కురాజ్యమొసగూర్చెనునీవుసుఖంబుగొంటవ । మ్మేలొకరింతదల్పవిది మే
లగునేసమయంబుదప్పినీ । పాలికివచ్చినంజులకపాటొనరించెదవేరఘూత్త
ముఁన్॥ఇదియకామ॥గీ॥ అంమహాత్మునిదయచేతనందరాని। తారలభియించె
నీకునీతావిభుండు। నీవెపుడువచ్చెదవొయనిత్రోవబూచు । వాఁడెయువ్వా
నలందుపర్వతమునందు॥ క॥ మునినీతవెదుకబంపెద।ననియువ్విధునెడుగబ్కొ

యగచరభావంబున సతులగూడి యుండిన। నినుద్రుంపఁ డెవాలి నేయునిశితా
స్త్రమునన్॥ అమ్మహాత్ముండు కార్యగౌరవంబు గన్నవాఁడు॥ ఉ॥ కావున నీకు
మేలొదవఁగా నెరిగించెదనన్న భీతి సు। గ్రీవుడు బల్కె నీవనిన రీతి ప్రసిద్ధము భా
స్కరోదయా। స్తావనిభృత్సు సేతుతుహినాచల మధ్యధరాశ్రయప్లవం। గా
వలితోడి తేఁతిబలాఢ్యులఁ బన్పుము వేగ మారుతీ॥ వ॥ పదివేల ప్లవంగపుంగవు
లఁ బయనంబు సేయువారును ॥ క ॥ జనిసప్తద్వీపగతులన్। వనచరులను దో
డి తేరవలయును పక్షంబున దారును రాదగునిం। చిన ఘనదండంబు లొనర్చి చెం
దుదుత చువుల్॥ క ॥ అని యివ్విధమున శాసన। మొనరించి నిజాలయమునకొని
చనె నయ్యా। జ్ఞను మంత్రివరుఁడు మారుతి। విన తాసుత పవనతుల్య వేగుల కపు
లన్ ॥ చ॥ అగణితసత్త్వులన్ వరకులాచలతుల్య మహోగ్రకాయులన్। సు
గుణగరిష్ఠులం దనుజశోభన తాడనకృత్ప్రతాపులన్। మిగుల గదానముమాన
ములమిత్రతసొంపుదలిర్పఁ బంపెను। వ్యగుపవనాచలాళిగల యట్టిహరీంద్రుల
తోడి తేరగన్॥ వ॥ అనుచు నిజభామినిం గనుంగొని మహాదేవుండవ్వలి వృత్తాం
తంబిట్లని యెనచ్చట రామచంద్రుండును స్ఫటికశిలాతలంబున గూచుండి ని
శాముఖ సమయంబున సీతావిరహజంబగు దుఃఖంబు సహింపజాలక సౌమి
త్రింగనుంగొని॥

—❋ శ్రీరాముడు సీతం దలంచి దుఃఖించుట. ❋—

చ॥ కనుఁగొనులక్ష్మణా జనకకన్యక జాడయొకింతయైనఁ గా। గనుపడదేమి
సేతుజనకంటకు నెత్తుకపోవనీగ్లనో। వనటబగుం దుచుండెనో కొనారిరుహా
ననసౌఖ్యమెవ్వడై। వనుబలుకం గుతూహలమునన్ సుఖియించెద గాదయివ్యో
డన్॥ అంతలోన నేక్రోధంబున॥ క॥ వినుము ప్రతిజ్ఞయొనర్చెద। తనయాప్తక
ళత్రసంయుతంబుగ గూల్తున్। వనజాక్షి గొనుచు నేగిన। దనుజుని నిక్కంబటం
చు తనమదిలోనన్॥ భూమినందనం దలంచి॥ గీ॥ ఓజనకు ముద్దుకూతుర రాజవద
నా। నిన్ను విడిదుఃఖమున గుందుచున్న నన్ను। గనుగొనక రాక్షసాలయమున
వసించి। తెట్టు ప్రాణంబులను దిక్కబట్టితివు ॥ సీ ॥ చంద్రుండు నాపాలచం
డాంసుడై తోచు పూర్ణన్ చంద్రాస్య నిన్‌పొందుమి లేమి। రోహిణీ నాథవై దే
హానంటి సీత కిరణాలి సన్నంటి గరిమ గనివె। గవిపుత్రుడెంత నిర్దయుడు కీకం
టనైన జాడడిక యేమి యనితలంచె। నాబోలు నిష్కంటకంబుగ రాజ్యము
నొందిస్వేచ్ఛభోటులతోడ తుచ్ఛభోగ। కలితుడయ్యెను మూర్ఖుండు కాము

కుండు। సానలోలుడు తనబల్కి పగిదిగనఁడు। హరిభంగిని గాఁగలవాఁడు నేఁడు। జూడుమనలక్ష్మణుండన్న శోఁడవనియె ॥ చ ॥ రఘువర యోసమేటికి తెరింబుగ నుంచెద నేఁడు నీదు సన్ముఖమునఁ బంచు నాయుధసమూహముఁ బూని జనక్ష్మాప మనః। ప్రకటితమూర్తి గాన రఘువాలుడు తమ్మునిబుజ్జగించియు। రఘుపతి మాన్యుఁడీవికను తాల్మిసహింపు మెఱుంగ బల్కిదక్॥ ననుమరచియుండెను వాడు గాఁడయినను॥ ఉ॥ నీవిపుడేగి యేననినిష్ఠురవాక్యములెల్ల బల్కితే। ద్భావమెరింగిరంముమనపై సమయోచితకార్యపద్ధతిం। బోవగవచ్చునన్న హరిపుంగవుపై హరిపుంగవాకృతిక్। ధీవనరాశిలక్ష్మణుఁడు ధీజ్యశరాసనఖడ్గపాణియై॥ క॥ జనకిష్కింధానగరంబు నకఖిలవనౌకసులను బారిపుచ్చెడినో। ఘను క్రియనంతరఘూద్వహుఁ డవరశ్రీసహోదరయ్యనునిచటన్॥ క॥ ధేయుఁడుజితరాగాద్యుఁడు। మాయాకార్యాతివర్తి మానసబుద్ధ్యా। ద్యాయతగునసాక్షిజితా। పాయుఁడు దానయ్యెదుఃఖపడుచుండె సఖీ॥ వ॥ సర్వజ్ఞుండును విజ్ఞానాత్మయునగు నతండిట్లగుటకు గారణంబేమని యడవేసి కమలసంభవుండు ప్రార్థింపుటయు దశరథుండు మించుతపంబు సేయుటయు వీరల మనోభీష్టంబులొసంగ భక్తపోషణ పరాయణుండు గావున నారాయణుండు మాయామానుషరూపధరుండయ్యె నిదియకాదు జ్ఞానాజ్ఞానసంయుతులై జనులందరు మాయవలనం జిక్కువడుటగనుంగొని వీరలకు మోక్షంబెట్లు సిద్ధించునింది కేస్వమానుష ధర్మంబు బూని రామచంద్రుండనై వ్యవహారార్థ సిద్ధికొరకు తత్కాలంబుల కామక్రోధ మోహంబులు గైకొనుచు ప్రజలమోహకులం గాంచి సర్వలోకమలాపహంబును రామాయణాభిధానంబునునగు నొక్క కథరచియించెద తచ్ఛ్రవణకుతూహలులగు వారల భవబంధముక్తులంజేసెదననుచునుద్భవించిన సాక్షాద్విష్ణుండు గావున విజ్ఞానమూర్తియు సాక్షియు సుఖాత్మకుండునునగు రామచంద్రుడు కామాదులగలసియుండియు నాకాశంబుభంగిన లేపకుండై యుండునద్దేవ్రను॥ క॥ కొందఱెఱుంగగ దలతురు। కొందరు సనకాదిమునులు గొనియాడుదు రెం। డెందు సిర్మలమతులై। గందురు తద్భక్తవరులు కరినిభగమనా॥ అమ్మహాత్ముండు॥ గీ॥ తనకుఁ బుట్టువలేకయుండినపుంచి। భక్తచింతానుసారియై బరగు కతని। జననమందెను దశరథుసదనమందు। రామచంద్రుండవంగ నారాయణుండు॥

—*లక్ష్మణుండు కిష్కింధకేగుట*—

వ॥ అంతలక్ష్మణుండు కిష్కింధానగరంబు జేరి తద్గృహద్వారంబున॥ సీ॥

మధ్యందినార్కసమ్యక్ప్రభాకలితమై నిజమూర్తి జెలువొంద నిలిచియచట।
బాణాసనంబు చేబూని నాదమొనర్ప వనచరుల్ మనుజ మాత్రుసిగదలచి।త
రుశిలాపాణులై బరతేరవారల సమయజేయవలంచుసమయమునను । నంగ
దుడెరిగియయ్యగచరాళినదల్చి సౌమిత్రిపాదాంబుజములకవుడు । వందన
మొనర్ప బ్రీతి జెల్వొందచూచి । వత్ససుగ్రీవుతోడ మద్వచనముగను । బలుకు
రఘువీరువాజ్ఞ చేబయలనొంటి । నీలచేలక్ష్మణుండని వేగదెలియునట్లు॥ మ॥ అ
నినంశీఘ్రమె వాలివందనుడు డాయంబోయి సుగ్రీవుకిక్ । గనిరుద్రోపముడయి
నరామవిభునాజ్ఞ న్వచ్చి ద్వారంబుపై । టనుతత్సోదరుడున్నవాడు బలి
మంటలక్కన్నులక్ గ్రక్కుచుక్ । న్ననునీతోనిటు బల్కుమంచనియె నన్నక్
భూరిసంత్రస్తుడై ॥ వ ॥ వానరేశ్వరుండు సుగ్రీవుండు॥ గీ ॥ మంత్రుల
కుమేటియగుహనుమంతుజీరి । నీవువంగమదునుజని యేవిధమున । నయిన
నవ్వీరవరుసమాధానపరచి।తోడితెండిటకని తారతోడననియె॥ క ॥లలనానీ
వు మృదూక్తుల।బలికితె ద్రాగ్రహముచల్లపరచి గృహములో । పలనిలిపియుం
తనసుక । న్నాలజూప్రముపచ్చునామనుప్రతిభునకుక్॥ వ॥ అనినతారయు
లక్ష్మణునకుంగనుపింప మధ్యకక్ష్యంబుననిలిచెనంత హనుమంతుండును నంగ
దుంగొనిలక్ష్మణాంతికంబునకరిగి స్వాగతంబు బలుకుచు సాగివందనంబులాచ
రించి ॥ సీ ॥ శంకింపనికనేలజనుదెంము మీగృహంబునకు మహావీరపుణ్యవం
త।జనుదెంచి మము బ్రీతిగనుగొనిబనిచినసీయాజ్ఞదలనూది సేయువార్ల।మ
నిభక్తిదైవుహస్తంబువట్టి గృహాంతరంబునకుంవాతాత్మజుండు। గొనిపోవ
సౌమిత్రియునుతత్పురంబునవలుకప్లవంగయూథాధిపతుల। సౌధములుగాం
చుచునుజనిచవమహేంద్ర।మందిరసమంబుసుగ్రీవుమందిరంబు। గాంచిలోనికి
జనమధ్యకక్ష్యమునను । తారకాధిపముఖతారజేరవచ్చి॥ వ॥ సర్వాభరణ
సంపన్నయు మదరక్తాంతలోచనయునగు తారరామానుజునకు నమస్కరిం
చిచిరునగవుదలిర్ప నిట్లనియె ॥ గీ ॥ భక్తవత్సలుడవు సాధుభావయుతుడ।వీ
వులక్ష్మణరంముసుగ్రీవునందె । కరుణతోడనెరుంగమి గాచినీకు । జయము
సమకూర్పతనినిశ్చయునొనర్చు ॥ చ ॥ ఇడుములచేతనీతనికనేకదినంబు
లు చెల్లెమీరుగ । న్పడునటను నేటికీసుఖము బాల్పడె గావున లేకలేక జే। డ్పడు
టనుపీడజాలకకృపాకరుస్వోపకృతుక్ త్వదగ్రజుక్ । గడుభయభక్తిగొల్వ
కనగడ్డబడెక్ క్షమసేయగాదగుక్॥ వ॥ అయినసుమీకార్యంబున జాగరూ
కుండైయున్నవాడునిఖిలదిగ్భాగంబులంగల శాఖామృగసత్తముల డొడితే

రదళ సహస్రసంఖ్యల నిజభృత్యులం బనిచిన వారు శీఘ్రంబ మహాశక్తిమంత
న్నిభులును పక్షిపగతులును నగువానరులు జనుదేరం గలవారలు సుగ్రీవుం
డును వనచరయూథాధిప సహితుండయి చనుదెంచి రామవిరోధియగు ద
శాననుమూలఘాతంబు సేయుంగలండు గావున సౌమిత్రి క్రోధంబు సేయకలోని
కిం జని పుత్రదారసుహృత్పరివేష్టితుండగు సుగ్రీవుం గాంచి యభయంబొసంగి
రామదర్శనంబునకుం గొనిపొమ్మనిన లక్ష్మణుండు తారపలికిన వాక్యంబులవ
లన కృశక్రోధుండయి వానరప్రభుండగు సుగ్రీవుండున్న యంతఃపురంబునకుం
జనినచ్చట ॥ సీ ॥ తగహంసతూలికాతల్పంబునను రుమ నాలింగనము నర్చి
యర్కసుతుడు । జనుదెంచు రామానుజుని గాంచి భయమంది ధరణిపయిఁ బడ
సుమిత్రాతనూజు । డతికోపమున నోమదాంధ రామ మహీశు మరచితే
వాలిదోర్మదమణంగి । జనిన మార్గమ్ము కొంద మనసయ్యె నే వాలి నేయు క్రూ
రవ్యాళసాయకంబు । మొక్కబోవదు నిను నేడు నుక్కడంప । దుముకునన
గంధవహుమద్దుకొను డనవుడు । లక్ష్మణుని గాంచి తగు వచ్యలఘుతరంబు । సే
యత న్మానసము చింత సేయకిపుడు ॥ వ ॥ మదవిహ్వలితేక్షణుండనైన యే
ల రామార్థంబ ప్రమత్తుండై యున్నవాడు వినుము ॥ క ॥ నీకన్న మిగుల భక్తు
డు । కాకుత్స్థకులాధిపునకు గనుగొను మిదె భ । ల్లూకవనాటులు । నీకై
జనుదెంచువారు నిర్మలచరితా ॥ క ॥ వెనకింపగలడు భూసుత । నదయుండగు
రాముకార్యసంసిద్ధిముదం । బొదవ నొనర్పగ గలడన । మదిలజ్జితుడయ్యె ర
ఘుకుమారుండంతన్ ॥ గీ ॥ అర్ఘ్యపాద్యాది విధుల నెయ్యమున బూజ । చేసి
వెనగౌఁగలించి దినేశసుతుడు । లక్ష్మణార్యా రఘూత్తమువీక్షణమున । బ్రతికి
తిని రామదాసుండ సతత మేను ॥ చ ॥ మరియును మత్సహాయమను మాటయొ
కింత యొకానిస్వప్రభా । గరిమజయుంకె జాలు త్రిజగంబులితో నసృజించు
రామభూ । వరుదక్షణంబులోననిన వానరసత్తమనీదుమానసం । బెరుగక
బల్కితింక క్షమియింపుము నాయడ కూర్మి తోడుతన్ ॥ అనిలక్ష్మణుండు వెండి
యు ॥ చ ॥ తడవిక సేయ బోల నుపతంగతనూభవ రామచంద్రుడ । య్యెడ
నొకరుండు భ్రాతనయు నెంతయు దల్చుచు దుఃఖమందుచుం । డెడు ముటవా
కు పాదములు నిల్చవటన్నది నేర్పు ప్రభుడై । కృదురథమంచు సన్మణులు గూ
ర్చిన యొక్క రథోత్తమంబునన్ ॥

—* శ్రీరాములకడకు సుగ్రీవుడు లక్ష్మణసహితుండై వచ్చుట. *—

వ ॥ లక్ష్మణుడు నెక్కించి తానును నందు గూర్చుండి ముందు భేరీమృదంగశంఖ

క్కికంధరంబు గాంచి యిందు జలంబులు గల్గు నిశ్చయంబని ముందు మారుతా
త్మజుండతి సాహసంబునం జొచ్చె నప్పిరుందనఖిల వానరులు నొండొరుల
బాహుదండంబు లూతగాఁ గొని గాఢాంధకారంబగు నమ్మహాగంహారంబున న
తిదూరంబరిగి॥ క॥ కనుఁగొనిరి విమలజలఘన। వనరుహకలితంబు పక్వఫల
భూతియుతం। బుపమపక్వాన్నయుతం। బనిమిషవనభము వనమున గచరవీ
రుల్॥ వ॥ కాంచి మనుష్యవర్జితంబునకు వెరగంది కొంతదూరంబు చనిన యచ్చ
ట॥ సీ॥ తనప్రభారాశిచే వనమెల్ల వెలుఁగంగ కనకపీఠమున నిల్చిన మహాత్మ। సత
తఃవ్యజ్ఞానసహితచీనాంబరుఁ గని భయభక్తి వందనమొనర్చ। నమ్మహాభాగయ
య్యాగవకేంద్రులఁ జూచి మీరెవరు మీరిందులకేల వచ్చి। చరియించెదరు బల్కు
డెఱుఁగంగనఁ జగత్ప్రాణనందనుఁ డిట్లు పల్కెనపుడు। దేవి సాకేతపురమేలు ధీ
యుతుండు। దశరథేశ్వరుఁ డమ్మహీధవునకగ్ర। తనయుఁడగు రామచంద్రుం
డుతండ్రి పనుప। వనమునకు వచ్చి దైత్యుచే వనిత నచట॥ క॥ గోలుపడి భానుజు
నికను। కూలంబుగ వాలిజంపె నవలయామున నవ। మ్మాలలన వెదుకఁ బనుపగ
షోలగజను డెంచి యగ్గిబారలిపిపాసన్॥ క॥ నీమందిరమునకిప్పుడు। వేమరు
డెంచితిమి యెవ్వరీవిటు దెలియం। గామాకు బల్కుమనన వు। డామహితచరి
త్రయిట్టులనె దరుణీ॥ ఉ॥ వానరులార మీమనసు వచ్చిన యట్టి ఫలాధికంబు
లన్। నూనియదేచ్ఛరం డెఱుఁగనొప్పుగ జెప్పెదనన్న వారలుం బూని ఫలంబు
లున్మథుపహాట్టబునిండగఁ గ్రోలి తృప్తులై। మానినిఁ జేరి నిల్చిన సమారుతికిట్లనె
నత్తపస్వియున్॥ వ॥ ఇట్లు బద్ధాంజలిపుటులగు వానరులయందు హనుమంతుం
గాంచి యద్దివ్యదర్శన యిట్లనియె॥ క॥ వినువిశ్వకర్మనందన। యున హేమ
వెలుంగుసదియు నభవు నిన్నృత్యం। బునసంతసబానర్పగ। ఘనమగు నీపట్టి
ణంబుగరుణించె కృపన్॥ అదియును॥ క॥ అయుతాయుతవర్షంబులు। నయ
మొప్పగ నిచ్చి యేనానంబిన సంఖ్యం। బునొనర్ప గ్రంహపురమున। కుయధే
చ్ఛంజనుచు నాదుకోరికలాసగన్॥ వ॥ దలంచి విష్ణుతత్పరనై మోక్షంబు
గాంక్షించు నన్నుంగనుంగొని నీవును తపంబు సేయుచు సర్వప్రాణివర్జి
తంబగు నిమ్మహాభవనంబున వసియింపుము త్రేతాయుగంబున దశరథరాజనం
దనుండై నారాయణుండు శ్రీరామాభిధానంబున జనియించి భూభారహర
ణార్థంబు వనంబున సంచరింపుచు తత్సతీమణిని రావణుఁ డుగొనిపోయిన తద
న్వేషణార్థంబు వీరవానర సందోహంబులం బనుప వారును నీగుహాప్రాం
తంబునకు రాగలరు వారిం బూజించి చనిన పిమ్మట రామచంద్రుని భజియింపు

దూసనాతనంబును యోగిగమ్యంబునునగు విష్ణుపదంబు నొందెదవని బ్రంహ
లోకంబునకుంజనియె పవననందన నామద్వ్యాత్రాంగదాదియు యింకరామచం
ద్రుంగనుంగొననేగవలయును. గీ॥ కనులుమూసుకొనుడు కపివేగనటంచు। నే
యతోంటిభంగివాయుజాది। ప్లవగవరులనెల్లవెసవనంబునడించి। చనియె
రామచంద్రుసముఖమునకు॥

—*స్వయంప్రభ శ్రీరాముని సన్నిధానమునకేగుట-*—

చనియెచ్చట॥ సీ॥ నీలజీమూతసన్నిభఘనలక్షణసంపూర్ణ చంద్రాస్యశో
భితవిశాలవక్షు। నాజానుబాహుకనాంచలోచను జటాకోటిశోభాఢ్యు
కువలయేశు। సర్వలక్షణయుక్తసర్వభూతస్థితునజునానంతు సర్వజ్ఞుప్రమే
యు। నశగానుజీరకృష్ణాజినాంబరుసిష్యవేదాంతగోచరువిబుధవంద్యు। సా
నుజునకీశవర్యోసిత్వగువిశుద్ధు। కలితమాయాస్వరూపురంగత్ప్రితాపు। నాది
నారాయణుబరేశుశేషమోదదరహితుసీతాభిరాము శ్రీరాముగనియె॥ వ॥ ఇ
ట్లుదారంబునంగాంచి సాతిరభసంబున జనుదెంచి ప్రదక్షిణంబుజేసినమస్క
రించియిట్లనియె॥ మ॥ నంమినభక్తిప్రయుక్తనాఫలప్రాప్తౌదుదేవరాయని।
కష్టమ్ముమహోగ్రమౌతపము కల్పసహస్రము లోకశైలవం। దిం ముగ
దేహమెల్లకృశియింపనోనస్సిసుఖింపనాదుహృ। ద్వ్యంబుగుతావకాంఘ్రివిక
సాబ్జముసేతిటగంటియఘువా॥ ఉ॥ నాదుతపంబుబందెశరణంబుజొరక్ బహి
రంతరంబులక్। నూదిసమస్తభూతములనుండియు జూడగబోలుదీవుదా।
మోదరమాయ కావలయనుందువుయిట్టిమహానుభావుని। క్షేదుబరేశునే
క్రియమనుకీర్తనసేయునేతుజ్ రాఘవా॥ వ॥ దేవానీవువేషధారిచందంబున
యోగమాయా యవనికాచ్ఛన్నుండవై యజ్ఞానదుష్టులకు నెరుంగబడవుమరి
యుభక్తియోగంబుపరమ భాగవతోత్తములకునెరింగింప నుదయించినయిన్న
తామసినయినయే నెవ్విధంబుననెరుంగనోప్పుదు లోకంబులవారొకానొకరునీదు
తత్వంబెంచుకంతెవెరుంగుదురునీదురూపంబునాదుహృదయకమలంబుననెల్ల
కాలంబునిశ్చలంబుగవెలుంగుసంగావుతనీదుచరణకమలదర్శనంబుమోక్షసా
ధనంబునులేకునికిసకలపాపంబులకుమూలంబునునగుగావునమానవుండుధన
పుత్రకళత్రాది విభూతిపరిదప్పితుండై యకించ నధనుండవగునిన్నెరుం
గనోపడు ఘుపందనా నివృత్తగుణరూపా నిష్కించనధనస్వాత్తాభిరామా
నగుణగుణాత్మకానీకువందనంబగుగావుతనిన్ను కాలరూపుండవనియొకొ

సుండవనియాదిమధ్య రహితుండ వనిసర్వసముండ నంతుండవని పురుషో
త్తముండవని పరుండవని నాదుచిత్తంబున నెఱింగెద నెవ్వరిచేత నైనననులో
కవిడంబనంబగు నీదుచేష్టితం బెఱుంగంబడదు వారలు నీదుమాయాపీడితాత్ము
లై తాదృశాద్భుతకర్మఁ డుండవగు నిన్నెఱుంగంజాలరు మఱియుఁ గొందఱజుం
డవని నతఁడుండవని యీశుండవని లోకవిడంబనార్థంబు దేవతిర్యఙ్మ
నుష్యాదిజన్మకర్మంబుల తత్కృతగుణకథా శ్రవణంబుల జనులు భవసాగరం
బుతరియింపసదోక్షజుండ ఇవ్విధంబున జనియించితివనుచు బల్కుదురుమరి
యును। సీ। కొందరు దశరథునకు వలనే సుతపంబు పంట వైకలిగిన ప్రభుఁడవంచు।
మరికొంద ఱెంతో ప్రేమ ననునిన్ను కౌసల్య కానియాండ బుట్టిన ఘనుఁడవనుచు । నిం
కకొందరు యామనిచరాళి నడంపవిధి వేడఁ బరుఁడవై వెలసితనుచుఁ। బలుకుచుం
దురు నీదు భవ్యచారిత్రముల్ వినినఁ బఠించి జనులు భవమ । పాబ్ధిదాటుదురీశ
గుణాశ్రయుండ। వనఘుఁడ వ్రతిరిక్తుండవైననిన్ను । నీదుమాయాగుణావృ
తుఁనైననన్ను । యేను దెలియంగగల నెన్నుతి సనుత ॥స్తోత్రంబు సేయనివిష
యుండవును మఱియును॥ చ॥ జనవరనిర్భజింతు శరజాలశరాసనహస్తు సాను
జుఁ । మునినుతు తీర్థపాదునన మోదము నొందివరంబు వేడుమీ । వసినర
ఘుం త్తమాయచటికయిననునేగిననిల్చియుండినన్। ఘనమగునీదుభక్తి మదిగ
ల్గఁగఁ జేయుము నిశ్చలంబుగన్॥గీ॥ మఱియునీదునామమంత్రాక్షరంబులు। బలు
కుసజ్జనింపఁ బరమభాగ। వతులతోడ మైత్రిసతతంబుగలుగంగ । కరుణనో.
సఁగువిమలకమలనయన॥ వెండియు॥ చ॥ అమరినభక్తిగొల్చెద ఘనాభము లక్ష్మ
ణభూసుతాసమేఁ తముశరకార్ముక్ కాంకముఁపతంగనిభోజ్జ్వలరత్నకుండల
ప్రముఖవిభూషణాఢ్యముక్ప్పాకర ముఁగ్ఘను నాథరూపముఁ। శమనసము
ప్రతాపముసుస్మవిపంధ్యకథాకలాపముఁ॥ వ॥ ఇంకిఱరంబుభజియిపనా
ల్లనని గరుణించిమహాయోగియుస్వభక్తసుఁనగు స్వకంప్రభంగసుంగొని
రామచంద్రుండట్లని యె॥ క॥ వని తావిను బదరీవన। మున కేగి మదీయ నామము
ననతిభక్తిం। దనరజపింపుముపరమా । త్మమునను జెందెదవుశుభమతంబి వెనీ
కుఁ॥ ఈభవభగేకంబుపీడెదవునిశ్చయంబు॥ చ॥అని యిటులానతిచ్చి నస్వ
దాంప్రభసంతసమంది రాఘవుం । గనుగొని మ్రొక్కియాబదరికావనభూ
మికిఁ వేగి రామచం। ద్రనీపదపద్మముల్ భవముదూలవలంపుచు స్వక్తదేహుఁడై।
గనియెపరంపదంబు సనకాదినుతంబు హిమాద్రినందనా॥ ॥ఇట్లమృతసారతుల్యం
బ్యాంబులగు రామవాక్యంబులతఁ డుపదిష్టుండగు బదరీవనంబున స్వయంప్రభ

భమముక్తినొందెను ముగౌరీకాంతంగనుంగొనియవ్విధెరంగు భుజంగహారుం
డిట్లనియెనంతనిచ్చట నఖిలవానరులును జనకనందనం గనుంగొని మిక్కిలిచిం
తింపుచున్న సమయంబు నందంగదుండిట్లనియె॥ చ॥ వనమిటువ్యర్థమై యిటు
భ్రమియింబుగనిగ్గుహాయందు కాలముల్ । జోలిపిడిమిం గ భూతనయచూప్పక
యింతయు గానమైతిమి । ట్లిజనిగాన గినవాకింతయునె గదుజంపుచుందు
నల్। మునిబరిమాచుజాశాస్త్రంతనూజుడవంచుపిరోధబుద్ధియై॥ ఉ॥ ఎక్కడి
ప్రేమభానుజునికింతయు రామకటాక్షవీక్షణ । న్నిక్కము నిల్చియుంటి నతినీ
చుమమాత్రసమానతారపెం । వుక్కిరిమించునావధియుంపకయుండునై
నిన్నగాననే । నిక్కడప్రాణముల్విడుతు నేగతిమృత్యుభయంబునైనజెందెదన్॥
క॥ అనిరోదనమొనరింపగ । గనివనచరులిట్లు మేముగలుగగదుఃఖంబునొం
దదగునె తండ్రీ । వినుహాకసాధనము శుభము వెచయునునీకున్॥ అదియెట్లుల
నిన॥ క॥ మనమందరుమియ్యచలం। బునజొత్తము రాముదెసగ బోలదె గినన్।
దునుమంగనోపడనియ వ్వనచరులిటుబల్క జాంబవంతుండపుడున్॥

—॥జాంబవంతుండంగదాది వానరులశోకమునివారించుట.॥—

చ॥ కనుగొనిదుర్విగారముల గాగలదేమిటువాలిపుత్రకున్ । ఘనముగ
జూచులక్షణునికింకెను రాముడునంముతారకుం । దనయుడవౌటసౌరుండను
తండ్రిగతింగరుణించునేడుని । ట్లనుటయె గానినిల్వగలవయ్య సమంగులునచ్చ
టుందరున్॥ అదియునుంగాక॥ చ॥ కనుగొనిజాలదందు రెయగన్ రఘువాయకుం
ఘోరసాయకం । బునకెదురేదలంపగనుభూధరముల్తృణతుల్యవానరుల్।
వినుముకుమారమర్కటులవెట్టులభంగినిబోకమేనుబ। ల్కినగతినంముగోష్ప
మునుకేశవజన్మకథాకలాపమున్॥ క॥ నారాయణుడవ్యయుడమ। రాములని
జింపరాఘవాఖ్యతనుజా । కారమున బుట్టెభువనా । ధారుండగుఫణి
విభుండుతదనుజుడయ్యెన్॥ బ్రహ్మప్రార్థితజన్ముండు వెండియు॥ గీ॥ మోహ
కారిణిమాయయై దేహియయ్యె। నతనిపాదకమలంబులరయమనము। వి
ష్ణువైకుంఠనిలయుండు వెలయునన। వాకృతినినిట్లు స్వేచ్ఛావిహారిలీల॥ క॥ చరి
యించెనతనిమాయను । ధరజయించితమిట్లిచపమొనరింపం । గరుణిం
చెపాపదత్వము। కరమధికపరాత్పరెందుకవికులతిలకా॥ క॥ మనమిం
కైనయుకుం। దునిభృత్యులచునుచుభక్తితోడజరింపన్। ఘనముగనలకైకుం
ఠము। గనిసుఖియించెదముతొంటికరణివత్సా॥ వ॥ అనియివ్విధంబునజాంబ

వంతుండవగుదుననుబుద్ధిగలవాడుజనివింధ్యభూధరంబుగాంచి యచ్చటభూమి
నందననైఋంగంజాలకపవిత్రంబగు దక్షిణసముద్రతీరంబునమహేంద్రశైలం
బునెక్కి ॥ చ ॥ కనుఁగొనిదుర్విలోకమునగాధజలంబునుభీతివర్ధనం।దనుప
మమయిపదక్షిణమహాంబుధిగాంచిసమస్తవానరుల్ ॥ మనములఖిన్నతనొందియ
టుమంతఃముల్పొవరింపఁజొచ్చిరి । ట్లనినిజబుద్ధి మీరివికచాంబుజపత్రవిశాల
లోచనా,చ।। జనకజగానమైతిమనిసయ్యననేగినసుగ్రదండన । ల్మనలనొన
చుఁనర్కజుడుమానఁడొకింతయుగానవానిచే। తనుమృతినొందుకంటెసుఖ
దంబిటజచ్చుటయించుదర్భలో । య్యనవిశదంబుగాఁబరచియందరుమేనులు
జేర్చియచ్చటన్॥ వ ॥ దృఢనిశ్చయులై శయనించిరయ్యవసరంబునమహేం
ద్రాచలగుహాప్రాంతంబుననుండి యొక్కపర్వతాకారంబగు గృధ్రంబు మె
ల్లమెల్లన జనుదెంచి యచ్చటశయనించియున్న వానరులంగనుంగొని సంత
సంబుననిట్లనియె॥సీ॥ కటకటా హారంబుగరుణించెదైవంబు దినమునొక్కొ
క్కనినిదినుచుండు ।ననవానరులుభీతులగుచునక్కట రాముకార్యంబొకిం
తయునిర్వహింప । జాలమైతిమినేమజలధితీరంబున క్రూరగృధ్రమునోట
గృంగవలసె । నెంతధర్మాత్ముండు సంతతంబుజటాయువహహ రాఘవు
కార్యమందడంగి । కనియెయోగులకైనఁబేరొక్కనగరాని । విష్ణుపదమునసం
పాతివినకపీంద్రు । లారకర్ణాకృతంబులై జేరెమీదు । వాక్యములుమీర
లెవ్వరివ్వాధికిఁదరి॥ వ॥ శయనించిజటాయువనిభాషించెదరుమీకుభయంబు
లేదుబలుకుండనినంగదుండిట్లనియె॥ చ।। వినుమురఘూత్తముండుజనినవిశ్రు
తుఁడాతఁడుతండ్రిపంపునన్ । వనమునకేగుదెంచినిజవల్లభుఁగొల్పడివచ్చుచుం
డఁగా।మునదనుజుండుసీతఁగొనిపోవఁగఘోరరణంబొనర్చియు । ద్దనుజునిచేజ
టాయువమితంబగుదార్ఢ్యముదూలియచ్చటన్॥ వ॥ రామార్థంబువిదళిత
పక్షుండయికూలితద్వృత్తాంతంబంతయురాఘవునకెఱుంగించియతనిచేదగ్గ
దేహుండయియత్తఱిబ రామసాయుజ్యంబునొందెనంత రాఘవుండునుసు
గ్రీవుతోడనగ్నిసాక్షికంబుగ సఖ్యంబొనరించి దురాసదుండగు వాలినుక్కు
డంచితద్రాజ్యంబు సుగ్రీవునకొసంగె మేమును సుగ్రీవునిపంపునసీతాన్వేష
ణంబుసేయఁజనుదెంచితిమింతకాలంబువ్యర్థంబుగ నిగ్గుహాభ్యంతరంబునం
గడచెటుజనకనందన నెఱుంగకజనిన సుగ్రీవుండుమమ్ము నుగ్రదండనలపా
ల్గానించుంగావున॥క॥నీవెఱిగిననెరిగింపుము । రావణుతెఱఁగనినవనచరాధి
పులారా । మీవాక్యమేనుబట్టెన । నీవననిధిజేర్చు మీపృథివిమిత్రోనన్నున్

వ॥ జటాయువృకుపలంబులో సంగపలయు నాకుసనుబుండగునని న్లగు నేపజ
లంబులో సంగివరలివానరులు నిజస్థానంబునం జేర్చి సుఖాసీనులై యుండ్లని వెం
క॥ వినుడి చటనొక త్రికూటం। బను పర్వతమందు లంక యను నగరం బదుచు। దాన
వాప్తాశోకవనం। బున రాక్షసకాంతలు గొలువ ధూమ్రుత దానయుత్తా॥ అచటి
చటికి శతయోజనముల పొడవు। సమంచున్న బుద్ధిమధ్యమందుండు జలంబు। ఇం
కగ్రృధ్రత్వమున నాకు లత్యంతమును గాను పించును గనుపించు జానకియును॥
క॥ ఇంమకరాలయ మెవ్వడు। సంతతితోదాటి తెట్టి సామర్థ్యుం డవాడింను
హీనుతగను గాని చే। గంమున జనుడు చుశుభమునగఁలు కొనంగన్॥ ఉ॥ ఏను ధ
శాస్త్రృ భ్రాతృహతు నైరిశయుష్ఫుంజేప గానిపక్షము। గ్లాని తెఱంగునం బలుక
లేకిటులుంటి సిమీరు యత్నము। ల్యానుడు యుద్ధపాలనాము బోల్పగ వాలు
డు రామచంద్రుడ। దానవ ద్రుంచునే తపసిద్ధా కొనినన్ నిముసంబులో పటన్॥
క॥ శతయోజనాయతంబై। యతులితమగు జలధి దాటి యపనిజపనును సం ము
తిబల్కి వెగరాగల। యతులిత బలశాలి యెవ్వడరయుడు మీరల్॥

—※సంపాతితన పూర్వవృత్తాంతంబు వానరుల కెరింగించుట.※—

వ॥ అని పలికిన తెఱంగు కథనంబు జేసి తదనంతరక్రమంబు మాదేవి తోడ
నీశ్వరుండిట్లను నా సంపాతి పరలతన పూర్వ వృత్తాంతం బిట్లని పల్కందొడం
గె॥ మత్తకోకిల॥ అగచరోత్తములార నేను జటాయువన్నయు దంమమున్।
మీఁదుల దార్ఢ్యపరీక్ష శేయన మేయ బాహుబలంబునం। గగన మార్గమునం దను
భానుని గాన నేగితదీయ చం। డగరి మోజ్వలదగ్ధపక్షుడనైతి కూలితిసిద్ధరన్॥
అప్పుడు॥ గీ॥ నాదు పక్షంబులండగా నూదిబ్రతికె। నజ్జటాయువు నేను మధ్యం
దినార్క। తప్తపక్షుండనగుచు ధూస్తలిని బడితి। వింధ్యపర్వతమున కిపీరులా
ర॥ వ॥ ఇట్లు శేమూర్ఛ వ బడిన బున మూర్ఛనొంది దినత్రయంబునకు మరల ప్రా
ణంబులొందితదగ్ధపక్షుండనై ॥ గీ॥ దేశములో పర్వతములో దెలియలేక।
భ్రాంతచిత్తుండనగుచు రెప్పలును దెరచి। యచట పుణ్యాశ్రమము గాంచి
యల్లనల్ల। నేగితిను చంద్రమస్సను యోగివరుడు॥ క॥ కనుగొని సంపాతి వను।
ఘనబలుడవు రెక్కలిట్లు గాలిన విధమే। మనసి విథంబు బల్కుచు। మును కొ
నిశోకింపవొని ముదమున నన్నున్॥ వ॥ కనుగొని దయార్ద్రచిత్తుండై యిట్ల
నియె॥ సీ॥ వినుము పక్షికులేంద్ర తనువు మూలము దుఃఖములకు దేహమ్ము కర్మము
నను బుట్టు। హంకారమున గల్గు నంమేనువంపున ఖనంబు లెల్లను గల్గుచుండు।
అదియును జూడగ నవిద్యాసంభవము నా దిజడము పచ్చా యు చేసంత సంబు। దనరు

తప్తంబునై యొనయునయఃపిండమట్లునందునను తాదాత్మ్యభావ। మునను జెం
దుచు దేహంబు మొనసి చేత । నత్వమొందును తనువు నేననుట నాత్మ। ఈసున
హంకృతి వలన నుదనరువది యె । మూలమగుచుండు సంసారమునకు దెలియ
మరియును॥ గీ॥ అమరు నిర్వికారుడగు నాత్మ కగునె తా। దాత్మ్యభావ మింకత
నువు కమఱ। కర్త నేనటంచు కణగి జీవుడు కమఱ। ములనొనరిచి ఫలము బొం।
దుచుండు॥ మరియు జీవుండు॥ చ॥ అరమయ స్వపుణ్యపాపఫలమూని యధోర్ధ్వ
ములైన లోకముల్ । పొరిబొరి జెందుచుఁ సతతపుణ్యుడు స్వర్గము నొందీ
సౌఖ్యసం। భరితుడనౌదునంచు జనిబల్మరు తత్త్వలమెల్లనొందుచుఁ। దరిగిన
గూలు భూస్థలిపతానునధోముఖుడై విహంగమా॥ వ॥ ఇట్లు దేహంబే నను వి
ధ్యా తాదాత్మ్యధ్యాసచేత జీవుండు కమఱ బోధితుండై యిచ్ఛలేక యుండి
యుశశాంకమండలంబునం బడియందు నీహారసంయుతుండై ధాన్యంబుల
యందు జెంది తడవు కాలంబు నిలిచి యంత చతుర్విధ భక్ష్యవస్తు స్వరూపుండై
పురుషుని చేత భుజింపంబడి రేతోరూపంబున ఋతుసమయంబున స్త్రీయోని
సంచితుండై యోని రక్తంబునం గూడి యొక్కొక్క దినంబునకు కలలంబయి రూ
పత్వంబు నొందునంత నయిదు రాత్రంబుల బుద్బుదాకారంబగు నొక్కమా
సంబున పేశిత్వంబు నొందునంత నొక్క పక్షంబున రుధిర పరిప్లుతంబగు పంచ
వింశతి రాత్రంబుల నంకురంబు నొందు కంఠంబును శిరంబును శిరంబును పృష్ఠంబు
నుమధ్యంబును నుదరంబును మొదలుగాగల పంచాంగంబులును క్రమక్రమంబున
మాసంబునంగలుగు రెండవ మాసంబున హస్తంబులును పాదంబులను పా
ర్శ్వంబులును జానువులను జెలువొందు మూడవ మాసంబున నిఖిలాంగసంధు
లును పొనరింపంబడు నాలవ మాసంబున సర్వాంగుళంబును నైదవ మాసం
బున నాసా కర్ణ నేత్రంబులును ఆరవ మాసంబున నేయించు కంఠదంతపఙ్క్తి
యు నఖంబులును గుహ్యంబును నొప్పు నారవ మాసంబున స్ఫుటంబులుగ కర్ణ
దులును పాయుమేఢ్రోపస్థోదరంబులును నరులకు సంపాదింపంబడు నటు
పిమ్మట నేడవ మాసంబున రోమంబులను శిరఃకేశంబులును నుద్భవంబులగు
నవయవ విభక్తులును సర్వంబును యష్టమ మాసంబున జేకూరు నివ్విధంబున స్త్రీ
గర్భంబు జెలువొందు విహంగమా యష్టమ మాసంబున చైతన్యంబు నొందినా
భిసూత్రంబగు నల్పరంధ్రంబున మాతృ భుక్తాన్నసారంబు గొనుచు స్వకర్మం
బుల నశియింపక గర్భస్థుడగు పిండంబు వృద్ధిబొందుచుండు నప్పుడు మాతృజఠ
రానలతప్తుండై పూర్వజన్మంబునందొనరించిన కర్మంబులు స్మరియింపుచు

ద్వైతభావంబున॥ సీ॥ అన్యాయోనిసహస్రంబులను బుట్టితనయాది ఘోర
బంధములదగిలి । న్యాయమన్యాయ మెయ్యది జూడక కుటుంబభరణార్థ
ముల్పులతరుచు వేడి । ధనము నార్జించియుంటిని విష్ణుకీర్తనల్ కలనైన జే
యఁగ గాంచనైతి। నహహా తప్పులమిప్పుడనుభవింపఁగ భూనరకంబుగ గ్లైనని
బ్బంగి నాత్మకింత । హితముసేయఁగనైన నేనిటుల్ వ్యాకులత। కలితదుఃఖంబు
పాలుగావలసె నేడు॥ ఉ॥ ఏగతిఁ బాటువాడనికనే జఠరానల ఘోరకీలలన్ । హా
గజరాజపోషణమదార్తిహరింపఁగదయ్యయింకనీ । వేగతిగాని వేరొకరు లే
రిటు సంతతముల్ భజియింతు నావేగన వేము కొందదగు నేదలపోయుటమత్కృ
తాఘముల్॥ క॥ అనియివ్విధమేజరరా । గ్నిని గుందుచు వేడియప్పుడు కేశ
వుకరుణన్ । జనియించి నిరయముట్టుగ । కొనబడు పాతకునికరణి గూలుధరి
త్రిన్॥ వ॥ ఇట్టుగూలి బాల్యాద్యధిదుఃఖంబులనుభవింపుచునుండు నీవ్వనుభవించి
నవాడవయ వివర్జింపంబని లేదివ్విధంబున దేహంబు నేనను ధ్యాసంబువలన
నిరయాదికంబులును గర్భవాసాది దుఃఖంబులునుంగలుగుచుండు నిట్లుగావున
దేహాదులమమత్రంబు విడిచి దేహత్వాయ విలక్షణుండు ప్రకృతికంబరుండు
నుసాగ్రదాదినిర్ముక్తుండును సత్యజ్ఞానలక్షణుండును శుద్ధుండును బుద్ధుండు
ను నిత్యశాంతుండును నగు పరమాత్మ నెఱుంగవలయు పరుండగు చిదాత్మనె
ఱింగియజ్ఞానజంబగు మోహంబు విడిచిన ప్రారబ్ధవంశంబున దేహంబుజనినను ని
ల్చినను యోగియైనవాడ విద్యాకృతంబులగు సుఖదుఃఖంబులనొందఁడు గావు
న॥ క॥ నీవును ప్రారబ్ధక్షయ । మ్మైవెలసెడునంతవట్టును హికందుకమం। దేవెర
వుననిల్చునోనటు । లీవిహగత్వమున నిల్వుమికనొక్కటిమదిన్॥ సీ॥ తెలియంగబ
ల్కెదఁ ద్రేతాయుగమునందు దశరథాధీశ్వర తనయుఁడగుచు । నారాయణు
డు రామనామంబునను బుట్టి జనకునాజ్ఞను ఘోరవనమునకును । జని దైత్యుచేని
జవనిత గోల్పడి భానుజుని గూడి జనకనందనను వెదుక । వీనవానరులను వెసబం
పవారునునిను గాంచగలరు వారిధీసమీప। మునను నీవు నాజనకనందన తెఱంగు।
బలుకు యాధార్థ్యమున నంతపక్షయుగము। గలుగునని సోముడను మౌని బలి
కెనిట్లు। జూడుడీ దెపక్షములు గల్గెనింపుమీర॥ గీ॥ స్వస్తిగలుగును నీకు ప్లవంగు
లార జనిరొదన్ను మీరు ఘోరమహాజలధి దాటి । జనకనందనఁ బొడగనిసరభస
మున। మరలి జను డెంచు యత్నంబులరయుఁడిపుడు॥ అదియును గాక॥ ఉ॥ ఏప
రమేశు నామ మొకరుండింతదలంపు భవాణ్ణవంబునన్॥ దాపదలెల్ల బాసి జను

నంమహనీయ సుకందమంగిరాం। కో. రిసౌఖ్యమంతునకకుతఃస్థితుస్త్రైవసున
ట్టి రామధా। త్రిపతిఘాతకౌనటనదీపతిం దాటగనెంతమిక్కుటక్॥ వ॥ అట్టిత్రిలో
కస్థితికారకుండగు రాముని వారలగుమీకు కొరతగలుగనేందని యెనని తధూర్ధ్వ
కథనంబు పార్వతితోడ మహాదేవుండిట్లనియె॥

—*అంగదాదులు సముద్రము దాటుటకాలోచించుట*—

గీ॥ అనుచునిటుబల్కి సంపాతి నరిగెనప్పుడు । హర్షసంయుక్తులగుచు
కీశాధిపతులు। జనకనందనగనుగొనుమనములలర। బలికిరొండొరులవ్వార్థిఁ గ
లయజూచి॥ క॥ కనవ క్రకగ్రాహతరం। గనికాయోద్ధ్వనులదిగిభకర్ణోచ్ఛదమై
దనరుపయోనిధినెవ్వఁడు । మునుకొని దాటంగఁగలుగును ఖ్యాండెందుఁ॥ అని
ననంగదుండిట్లనియెఁ॥ చ॥ వినుఁడు కపీంద్రులార బలవిశ్రుతముం తుఁజాలునందరిం
దులో। వనస్థిలీల దాటి రఘువల్లభదేవిని గాంచి మంములం। గనికర మొప్ప
బ్రోచు ఘనకార్యధురంధరుఁ డెవ్వఁడొక్కఁడా । డనయము రామలక్ష్మణులన
ర్కతనూజుని బ్రోచువాఁడగుఁ ॥ గావున ॥ మంముఁ బ్రోవఁగల్గు మహాత్మ
చారిత్రుఁడొండు। దలపనెవఁడో వాఁ డుదడయుఁ పలువ ! దిప్పుడనిన ప్లవగులెల్లనూ
రకయుండె। రొకరినొకరి జూచికొనిరియప్పుడు॥ అదిగనుంగొని మరలనంగ
దుండిట్లనియె। క॥ మీరలుబలము లిబలుకుఁడు । కూరిమితోనిరసిబలుకగొనకొను
ననిన। వారలు దశయోజనములు । వారకగొనితద్ద శాంశపర్యంతంబుల్॥
గీ॥ బలికి ద్రోణగిరిపై తపబలములప్పుడు। జాంబవంతుండుతనదైన జవము
దలచి। జలధితోంబది యోజనంబులు జనంగ । నోపుదును వృద్ధునటుమీదనోప
ననియె ॥ ఎందు కనిన ॥ మును ప్రత్రివిక్రమదేవుఁడు । ఘనమగుచరణము
నజగము గప్పిన యప్పుడా । ఘనునకుఁ బ్రదక్షిణంబు త్రయ మొనరించితి తద్విధాన
మువనతిభక్తిన్॥ వ॥ వార్ధక్యంబునవచ్చె శక్తుండగానని అనంగదుండిట్లనియె॥
ఉ॥ ఈలవణాబ్ధి దాటి చననెంతయు నోపుదుగాని వచ్చిరా। జాలుదునో కొ
జాలనో కొ సంశయమన్న నుజాంబవంతుఁడో । వాలితనూజదాగ్య మునవా
లిని బోలుదువింత సేయగా । జాలుదువైననిప్పుడపజాలము మాకుఁ బ్రభుండ
వౌటచేన్॥ గీ॥ అనిన వాలిపుత్రుఁ డనియె ప్రాయోపవే । శంబు చేతమికము
దంబుతోడ। మనల బ్రోచునట్టి ఘనుఁడ లేఁడె జాంబ । వంతుఁ డిట్టులనియె వాలి
జునకు॥ క॥ వినుమంగద మనప్రాణము । లనయము గరుణించునట్టి యనఘు
నుఁ డేమేరు। గని కీశనుండెగనుగొను । మనిలాత్మజు డనిలవేగు డనిముదమొ

ష్పక॥ అనుచు హనుమంతుం జేరి యుల్లసిల్లె ॥ సీ॥ ఏమయ్య హనుమంత రామ
కార్యధురంధరా యిట్లు మౌనంబు దాయకుః కి। తగునె వాతాత్మజ జగత్ప్రాణ
నందనుఁడ వీవనయంగ తండ్రి బోలి ఘనుండ । వనధి శ్రీరామకార్యము నిర్వ
హింపంగ జనియించి తెలివుండ ఘనసాహసుండ । అరుణబింబము ఫలంబని ల
క్షయోజనంబులు లీల నెగసినయనఘమూర్తి। వని త్రిజగద్భయంకరంబగు
మహోగ్ర । సింహనాదంబు గావించి చెలగి మేను । మును త్రివిక్రముఁ డెప్పం
డు బెనుచుకరణి । బెని చెనాకపర్వతాభమై పనుపునల్లు ॥ వ॥ అంతరామ
కార్యంబు నిర్వహించి మాకు ప్రాణదానంబు సేయు మనిన హనుమంతుండు
ను॥ చ॥ జలనిధి దాటెదన్ దివిజశత్రుని పట్టణమెల్ల గాల్చెదన్। జలజభవా
మరుల్ బొగడ జానకి దెచ్చెదఁ బంక్తికంధరుం । దలలదరంగ మొత్తి యటువా
కొనకున్నను త్రోటకట్టియు । జలమున త్రికూటగిరి సంయుతుడౌ నటు రా
నివేగమున్॥ గీ॥ బట్టి తెచ్చి రాముపాదాబ్జములముందు । నుంతు గాక యన్న
నానరసీత। గాంచి సేమమరసి కడువేగ జనుదెంతు । ననిన జాంబవంతుఁ డని
యె నపుడు॥ గీ॥ మముల బ్రోచు తండ్రి విమలప్రతాపసి । వెంతటికిని దగుదువిం
తె కాదు । జని మహీజ గాంచి జనుదెంము మటపైని। రాఘవుండె కలడు రావ
ణునకు॥ వ॥ రాఘవు తోడ ముందు ప్రతాపంబు గనుపింపవచ్చు గనుంగొని
రంము॥ గీ॥ మంగళప్రదంబు మారుతాత్మజునకు । గలుగుగాత జయము గలుగు
గాత। రాముకార్యమెల్లఁ గాహి జెలంగెడు గాత । విజయశీలజనుము వేగపి వు
డమీ॥ వ॥ మరియు జగదీశ్వరుండగు రామచంద్రు కార్యంబు బూనిజని యెదవు
గావున నీకు ప్రభంజనుండు నందోడగుం గాక యని దీవనలొసంగి పునదర్శ
నంబు శీఘ్రంబున యొకల్గు నని వీడుకొల్పిన మారుతాత్మజుండును మహేంద్రాద్రి
శిఖరంబున కుంజనియుద్భూతదర్శనుండై॥ శా॥ ఘోరవ్యాళసభోగ్రమయి వె
లయులాంగూలంబు భూభృత్సమా। కారంబయి జెలువొందు మేను త్రిజగత్క
ల్యాణసంధాయకా। ఘోరస్వాంతరఘూత్తమారిహరచింతాసక్తమూలా
స్యను। శ్రీ పంజిల్లగనొప్పె మారుతిజగచ్ఛ్రేణుల్ దనుంజూడగన్ ॥ క॥ అని శ్రీ
వృడంబిక తెరుగిం। చిన గతి పధినారదునకు జెప్పిన వ్యాసుం । డను నాకబళ్ళ
వినుడం । చని యెను సూతుండు శౌనకాది మునులకున్ ॥మ॥ బలభిన్నీలసమా
న విగ్రహ లసత్ప్రీకార సప్తాస్యని। ర్మలనాశిస్ఫురికవీర వేః జాటటముంబా
రహారివేష్టుకం। డలకేయూరకిరీటభూషణమహానాగేంద్రభోగాగ్రని। స్ఫ
లనించాద్రియుతభక్తపాలకచమూ సంచారిసరంగేశ్వరా ॥ ఉత్సాహవృత్త
ము॥ ధీరపన్నగేంద్రతల్ప దేవ దేవసజ్జనా। ధారన ంచజన్యనినుదన్నాకేంమా

స్రై।శౌరపూథగా౯తసులాలితాంఘ్రియుగ్మకా। వేరికాసుతీర వేదవేద్యరంగనాయకా॥ మాలిని॥ వరసగసిజనాభా వారిసంభృద్ధరాభా।నిరుపమగుణసాంద్రానిర్మలాహ్లాదచంద్రా। తరువరనుతపాదాధర్మమార్గాదమోదా। కరికలితరథాంగాంకాస్తుభోపేతరంగా॥

గద్య ॥ ఇది శ్రీమోరుతోట ముక్తీశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోటమరాజు భాస్కరమంత్రిపుత్ర నాగయామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు సర్వంబునేకాశ్వాసము॥

అధ్యాత్మరామాయణము • సుందరకాండప్రారంభము.

శ్రీమత్ఫణీంద్రశయనమ । హీమండలదత్తసంత తేడితదివిజ । స్తోమ రాజీవగాత్రమ। భామాశాపార్చితాంఘ్రిపంకజరంగా॥ వ ॥ దేవాయవధరింపుము సర్వమంగళంబుగనుంగొని శశాంకశేఖరుండిట్లనియెనట్లు పవమాననందనుండానందకందళితహృదయారవిందుండయి మహానందంబున శతయోజనవిస్తీర్ణంబగునంమకరాలయంబు దాటిచననిశ్చయించి పరమాత్మయగు రామచంద్రుందలంచి నిఖిలవానరులంగనుంగొని॥ సీ ॥ వనచరోత్తములార కనుగొనుండీ జనిహాయిసమాగమమున లీలనరుగుచున్న । రఘునాథువర శిలీముఖముభంగిని నేగిధరణిజగనుగొనిమరలివత్తు। కడుకృతాఘుండవేగరముపీరుగని యెవ్రాంతమునను నేవసి । విమలనామము భక్తినమరదక్ని నఘోరసంసారమను పెద్దజలధి దాటి। యవ్యయానందహరిపదప్రాప్తుడగునో। నరుడు నేనట్టిశ్రీరామనామధేయు । డగుపరాపరుదూతనైనట్టి నేను । మమరజెలువొందునంగుళీయకము దాల్చి॥ ఉ ॥ ఈలవణాబ్ధిదాటి చనుటెంతయు టంచుమహాయుతుల్యమా । వాలము జెంచి పాదముల వక్రతగాగనుగేలుత్రొప్పిదృ। జ్జాలము నన్విహాయసముఖంబున జేవిఁభుజాళి పాచ్చిది॥ గ్వాలురు గాంచనయ్యధథీపైకొనె మారుతసూనుడయ్యెడజ ॥ క ॥ ఇటుదక్షిణాభిముఖుండయి। పటుతరవేగమున నేగు పావనిదనియా। స్పటగ్గలుదీక్షజసంఘములిట్టు నటుబలుకంగద్రోణగిరిభసిభగమునా॥

—దేవతలు సురసాభిధానయగు నాగమాత నాంజనేయుని బరీక్షించుట—

ఉ॥ ఈకపివీరు డెంతొ వడి నేగెడు లంకఁ జొరంగ నోపునో । గాకబలం
బునో దెలియఁ గాదగునంచు భుజంగమాత యో । భీకర క్రూర వాసురస జేరొక్క
నీవుత దీర్ఘదోర్బలో । ద్రేక మెరింగి రంపనినధిఁత వాసురసాభిధానయై ॥
క॥ తగ వనుదెంచి భయంకర । ముగ మాఁగన్ ముగప్పి పలికె ముదమందెదనో
యగచర నాకాహారమ । వగు మిప్పుడు నిన్ను బిడువనందుక తిందున్॥ అనుడు॥
మ॥ వినువాతాత్మజుఁ డిట్లు పల్కె నిదె దేవీకు నే నైము కెక్కడన్ । ఘనుఁడౌ రా
మమహీశు కార్యమిది వేగం బొప్పవత్సుందరిన్ । గనియెవ్వాక్యము సంమహీశు
న కెరుంగం బల్కి నీవక్త్రముం । దునజొత్తుం గరుణింపుమిప్పుడనన త్యుగ్రాస్య
యై యిట్లనున్॥ క॥ నాకాహారమగు మిపు । డీకొరంగా ములుసటంచు నెటు
నమ్ముదుని । న్నోకపివర భక్షించెద । గాకేమి గుటన్న నోపకలితాత్ముండై॥
గీ॥ తెరువు మయ్యాననమటంచు దరిమె తోడ । నిలిచె నొక యోజనమున మేను
నివ్వటిల్ల । నంతసురసయు వక్త్రంబు నయిదు యోజ । నముల బొడవుఁ వెడ
యొనర్చెనపుడు ॥ ఉ ॥ అంతసమీరపుత్రుడు నిజాకృతి తద్ద్విగుణంబొనర్చె ద
ర్పనయ్యెంతి జాననంబుబల మెక్కఁగ తద్ద్విగుణంబొనర్చె న । ట్లంతయు జూ
చి మారుతి రయంబున ముప్పది యోజనంబులౌ । నంతట యోజనాయుతము
నాస్యమొనర్చె భుజంగమాతయున్॥ అంత ॥ గీ ॥ మారుతాత్మజుఁడంగు
ష్ఠమాత్రుఁడగుచు । వక్త్రమునఁ జొచ్చి వెడలి యోవనిత జూడు । జొచ్చితి వె
వచ్చితి పోచ్చుమీర । ననిన సురసయు మెచ్చి యిట్లనియెనపుడు ॥ చ ॥ వన
చరవంశపావన భవద్గరిమం బెరుఁగంగ దేవతల్ । బనుపఁగ వచ్చి కాంచితి నిభ
ద్రమనీకగు వేగ జానకిన్ । కనుగొను మంచు నేగె సురకాంతయు మారుతసూ
నుడంతన । వ్వనధి విలంఘన ప్రభల వాంఛితుడై విహగేంద్రు బోల్పునన్॥ వ॥
జనుచుండె నంత నిదీవల్లభుండు మైనాకంబను మణికాంచన పర్వతంబు గాం
చి నిపువేగంబ మహాసత్త్వ సంపన్నుండగు జగత్ప్రాణ నందనుండు నన
గు నాంజనేయుండు శ్రీరామ కార్యార్థియై జనుచున్నవాడు వేగంబ య
య్యాగచరోత్తమునకు నచి పుండవ్రగంబు మేనును సగరపుత్రుల చేత వర్ధితుం
డను యీ సాగరుడనం బరఁగిత నా మహీపతి యన్వయంబున దశరథరాజనందనుం
డయి రామచంద్రుండు జనియించెననిన మైనాకుండును జలంబులు బెడఁబాసి
పొన్నతంబును వివిధ మణిమయ శృంగంబును శైలంబు దనరారనందున
రాకారుండై నిలచి నాయునందనుం జేరి॥ ఉ॥ ఒకపివర్య యేని దెమ పొూద

ధీపరపగవచ్చి చాడమై । నాకుడసిల్వ్వమింతకరుణన్ ఫలమూల్ గొనుమన్న పె
ల్కానో, హో కుధ కేంద్రయాఫలములో కృపగా నై కొనిసిల్వ బోలునే । నాకిట
రామకార్యను నానర్వకనంచటదానిశ్వంగముక్ ॥ వ ॥ కరాగ్రంబునసంటిమి
త్రోత్వంబు నెరపిసురలిచె హావేగిరమై చనుచుండె నాసమయంబున ॥ క ॥ మా
యాగ్రహామనుసింహిక । వాయుజుడయ్యుదధి దాటివడి నేగగత । ఛ్ఛాయ
గృశించెనుంతట, వాయుజుడరుగంగలేక పడిసుగ్రుండై ॥ ఉ ॥ ఈవనరాశి
మధ్యమున నింతయుగన్పడదెమిచూడనా । లావుగృశించెనంచు సలిలంబులు
గన్గొనియుండుసింహికన్ । పావనిగాంచివారిధిగుభుభల్గునద్రోహమగ్రుం
గిశచ్ఛిరో । జాకళిబట్టి గ్రుద్ధి చరణాహతి జంపి సమీర వేగమై ॥ చనిచని॥
మ॥ ననిమేక్ గంధవహాత్మజుంజటరంగత్పక్షికోలాహలం। బును నానాఫల
సంయుత ద్రుమలతా మోదంబు శైలంబునం । దునలంకానగరం బనేకవరసౌ
ధోపేతముక్ దేవతా।జనహృద్భేదను దైత్యరాడ్భటభుజా సంరంభసంచా
రముక్ ॥ ఇట్లులంకానగరంబు గాంచి సంయనంబున ॥ ఉ॥ ఏగతజొత్తునిప్పుర
ము నేగతి భూసుత గాంతునైననే । నీగిరినందునంబిలచి యేపుగ భాస్కరుడ
స్తశైలము। దేగిన సూక్ష్మరూపమున నే గెదనంచు వలంచెనంతలో। నాగతితా
నెరింగి స్వకులాధిపు కార్యమటంచు వేగమై ॥ గీ ॥ జనెనాకోయన గ్రుంకె
నవ్వనజబంధు। డంతతిమిరంబునద్గలం బయ్యెనపుడు । పవనతనయుండు సూ
క్ష్మరూపముధరించి । జొచ్చె లంకాపురిద్వార మిచ్ఛతోడ ॥ వ ॥ ఇట్లు
సూక్ష్మాకారుండైజనుచుండ తత్పట్టణంబు రాక్షసవేషధారయైనిల్చి ధిషించి
యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ఓరివెఱంగునావానరమహోజ్వలమాదివిజారిపట్టణం। బీ
రెయిసూక్ష్మరూపమున నేటికిజొచ్చెదవేమిసేతువం । చారజనీచరాధమమ
హాగ్రహమైబాడువంగముష్టిచే । మారుతిదానిపెన్నురముగ్రగ్గగ మొత్తె
హిమాద్రినందనా ॥ గీ ॥ అంతనదియురుధిరమెంతయుగ్రక్కుచు । నేలగూ
లెచిలచిపవన।తనయనీదుచేతదరగెలంకావైభ। వంబు నేపకొనుజయంబు
నీవు॥వ॥ఇందుకుతొల్లిటివృత్తాంతంబెఱుంగించెదభూభారహరణార్థంబు తన
చేత ప్రార్థితుండై యష్టావింశతిపర్యాయంబున త్రేతాయుగంబున నారాయ
ణుండు శ్రీరామాభిధానంబునదశరథరాజనందనుండై జనియించు యోగమా
యయుజనకుమందిరంబున సీతయై పుట్టు రామచంద్రుండును భార్యాసమే
తుండై మహావనంబున కరుగుదెంచి యచ్చట రావణునిచేత మాయాసీతంగో
ల్పడి సుగ్రీవుతో సఖ్యంబుసేయు సుగ్రీవుండును సీతాన్వేషణంబు సేయు ష్టనం

గవీరుఅంబనుచు నందొక్క శాఖాన్యగస్త్రయుంచు రాత్రియందు జన[illegible]ంచునతంబును సీచేత చక్కితుంగై యుష్టి[illegible] [illegible] నంతోసిన్నుదు దుఃఖింపనా సమయంబునపం క్తి కంఠుండు మఘని [illegible] ప్రాప్తుండగు నొక్కొంబనవు తురాననుచేత వింటినిన్నిధంబున॥ క॥ నీ చేయుంగ గజ వైరజ। నీవరనాం బ్రాజ్యలక్ష్మి కొక్కమనుమనుజాల్। నీచరితంబులు పలపగ। నీచారిత్ర [illegible] నమసిమణులచరితా॥ ఇంకనీతాపిధంబెఱుగించెద॥ క॥ రాజ[illegible]ప్రసా। ధాక్షికటమీదశింశుపా[illegible]నిరుహమా। నావసుధా[illegible]నరఘు, ధూవల్లి భూదేవిదనుజపాలతుబుగొలుచ ॥ క ॥ [illegible]వెగగనుగొని। దెలియంగనుబళుక్కరాము చేవ్రనకికసిక। [illegible] తొలిజన్మమునందోనచిఱతోసేనుహరీ॥ గీ॥ పరగఢన్యసై[illegible] పొచని। నైనరాముభక్తియమరెరాము। భక్తునిన్నుగంటి [illegible]। నిలుపవలయు రాముడెలమినింక ॥అంత॥ చ॥ అఖిలనూభక్తుండులు[illegible] భువిజాటిగత్రతలంబుగ। జనకసుతాసు[illegible]లకుసంచలితంబులగ[illegible]వామహా। స్తనయుగముల్ [illegible]మునిదక్షిణనేత్రిభుజంబులక్కడక। జనులునుతింపగానవశైవాముసరోరహాప్రలోచనా॥ వ ॥ అనుచుఘాలాంబకుండునిజకుటుంబినియగుసర్వతరాజనందనితోడతదనంతరవృత్తాంతంబుల్లసిరెను॥

—హనుమంతుండు లంకలోజొచ్చిసీతనువెదుకుట—

క ॥ అంతనిశాముఖమునహను। మంతుండనిమాత్రడగుచుమనుజాశనసౌ। ధాంతరగోపురసీమల। నంతటవెదుకంగదొణగెనవనీతనయక॥ వ॥ ఇట్లుపరమశోభనంబగులంకానగరంబంతయు బరికించుచునొక్క యెడసుర సాదపసంబాధంబును రత్నసోపానవాపికాకలితంబును నానాపక్షివ్యాకీర్ణంబును స్వర్ణప్రాకారంబును ఫలభారానమ్రశాఖాగ్రిపాదపపరివారితంబును నగునశోకవనంబుగని[illegible]బరసీగనుంగొనజాలక జనిచని మణిస్తంభశతాన్వితంబగుదాశేషమండలంబుమరియు చైత్యప్రాసాదంబుగాంచితన్నభాగంబున। సీ॥ [illegible]శాఖా[illegible]కేవమౌశింశుపాతరుమూలమునదైత్యస్త్రీ[illegible]జలెల్ల। [illegible] రాము[illegible] పలికుమునలయెల్లజడగట్టిరక్షించుజనలులేక। మసిలాంబ[illegible]చే[illegible] [illegible]ఫలేపుకన్యకామణిసిట్లు గాంచియొక్క। పద్మాంతరమునసేర్పడ[illegible]గకిడుక[illegible] [illegible] [illegible]ఘండనునేడు। కంటిజనకాత్మజను రామకార్యమెల్ల। చక్కబిడె[illegible] [illegible] నిక్కమనుచు। నిచె

నంతటకలకలకలయటంచు। రవము వీతెంచె వసుజవురాంగమున॥ ఉ॥ ఆనినదం
బు తా విని తదంతరవరన్నములందు సిగియు। ద్దానవనాథు దైత్యవనితాయుతు వ
చ్చెడునట్టివాని ఘో। రానను గాంచి విస్మయమునొంది దృఢంబుగనుండునంత
న। ద్దానవుడేగుదెంచుచును తద్దయు బుద్ధిదలంచె నిట్లుగన్॥ వ॥ అంతకమును రావ
ణుండు రాఘవుచేత నెవ్విధంబున మరణంబు గలుగు భార్యార్థంబైన జనుదేరం
డయ్యెననుచు నిట్లు రామధ్యానతత్పరుండై యుండి యాఘనరాత్రంబున రామప్రే
రితుడగు పావని కామరూపధరుండై యొంటిగ శాఖాగ్రంబున నిలచె నారా
త్రంబున నట్లు స్వప్నంబు గాంచి సత్యంబగుననుచు జానకింబట్టి బంధించిన యా
వ్వానరుండు రాఘవున కెరుంగించెడు ననిరూఢచిత్తుండయి యంజనశైలంబు
వోలె నిజశరీరంబు వెలుంగ దనుజాంగనాపరివృతుండై జనుదెంచుచుండె నా
సమయంబున॥ క॥ వనితల కంకణరవములు। తన చెవులకు సోక జనకతనయ
యదుఃఖం। బున తలవంచుచు తనలో। తను గుందుచు రాఘవార్పితస్వాంత
యునై॥ వ॥ నిలిచియుండె నా సమయంబున రావణుండు సమీపంబునకుం జ
నుదెంచి॥ చ॥ వినుము సుమధ్య సొక్కి పలవింపగ నేటికి నీదు భర్తయు। వ్వన
చరులందు నిల్చెగన వచ్చునొకప్పుడు గానరాడు నే। నెనయగ బంపగన్పడడొ
కింతయు నాక్రియ నిస్పృహాత్ముడై। నినుదలపోయకున్న జను నేదలపోయగని
వు నాతనిన్॥ మరియును॥ చ॥ ఘనమదు నిన్ను గూడ సముఖంబున నీ వెపుడు
నైననా। తనికొకయింత ప్రేమ మది దాకదు నీదగు సర్వభోగముల్। గుణ
ములు గాంచి నిన్ గనదు క్రూరుడు నిర్దయుడున్ కృతఘ్నుడున్। గనసటుగాక
యున్న నినుగైకొనపోవక యున్నె భామినీ॥ గీ॥ అట్టి శక్తిహీను ననుసరింపగ నే
ల। దైత్యలోకనాథుడగు నన్ను। దేవకాంతలెల్ల నీవు బల్కినయట్లు। సేయు
వారు చింతసేయకికను॥ వ॥ ఏను నీయందు మిక్కిలి మనంబు జేర్చినవాడనను
రవల్లభుండ రాఘవుండు నిష్కలుండును నిరహంకారుండును విరాగుండును
మునిమార్గవంతుండును బ్రహ్మచర్యవ్రతాచార్యుండును విమానియు లోక
చారుండును నరాధముండును నీయందుల విముఖుండును నగు నతని నేమి సేయంగ
లవు నన్నుం గవయుమనిన దశాననువాక్యంబులకు రోషశోకంబులు నివ్వటిల్ల ప
రమపతివ్రతాతిలకంబు గావున భాషింపనోడియధోముఖియై యొక్క తృణం
బుపట్టి యిట్లనియె॥ క॥ దనుజాముఖమున హవ్యము। గొనిచను శునకంబు భం
గి గొనివచ్చితివి నన్ను జేశ్వరుడెరుగకుండగ। నినుదుంపక యున్నె కసిననిశితా
స్త్రములన్॥ అనియును॥ క॥ వేగమె తత్ఫలమందెదు। రాగలదు విఘ్నమని

స్మరణరంగమునఁ । జేగిమొనరించి చెండఁగ । బాగుగ నెరిగెదవు రాముప
రమాత్మునిగాఁ॥ చ॥ మరియును నిజ్జపాలయము మాన్యుఁ సశోషిల జేసినైన
సఖీ। కరశరపజ్త్రీఃఢ్డముగఁ గట్టియునై ననునిన్నుఁ దాకిన । దగపరివారయుక్త
ముగ థారుణిఁ గూల్చి యయోధ్యకుఁ బుత్తో । సురలు నుతింపఁగఁ గొనుచు నూర్ఘ్య
కులోత్తముఁ డేగు రావణా॥ క॥ అని యిటు ఘనుఁ డిటు బలుకఁగ । దనుజుఁడు తా క్రమా
త్ముఁడగుచుఁ దగ ఖడ్గముఁ గయి । కొనిద్రుంతుననుచు నెగయఁగ । గని మండోదరి సు
ధర్మ కలితోక్తుల చేఁ॥ పతిహితంబు దలంచుం గావునఁ॥ క॥ పలికెనిశాచరవల్లభ ।
గరమలరభుజంగముఖ్యకాంతలు నిన్నుం । వలసినవారలు వారల । దలపక మా
నుషి నికృశను దలపఁగ దగునే॥ వ॥ ఇట్లు బలుకు మండోదరి వాక్యంబుల నుపశమిత
క్రోధుండై రావణుండు నిశాచర వనితలం గనుంగొని యిట్లనియె॥ క॥ ఏవిధమున
వశమౌనటు । గావింపవలయు నట్లు గావింపుచు నా । కీవనిత నుసవ కూర్చిన
యావనితకు రాజ్యమిత్తు వగ నిజమనుచుఁ ॥ వ ॥ ఇందుకు రెండు మాసంబులు
గడువుచేసిన యటపైని నాదు శయ్యాగమనంబునకొడంబడకయున్న ప్రా
తఃకాలాశనంబునకు విశసించి తెండని పలికి నిజాంతఃపురంబునకరిగె నంత నిశా
చరకాంత లెల్ల జనకనందనం గనుంగొని తర్జనభర్జనంబు ద్రోణంగిరం దొక్క
తె యిట్లనియె॥ మ॥ వనితా యేదార కేసిదు జవ్వనము బోకఱి త్తమైనుండగా। జ
ననేదానవనాదు జెందుము యదేచ్ఛనొక్కగమల్వాం చెదీ । వనసందొక్క తె
గూటలేటికిదగా యంబెల్లఖండింతుమం । చనవేరొక్కతె ఖడ్గమెత్తి తెగ ద్రవ
యంజూచిరిట్లం ధరుఁ॥ క॥ భజింపదోణగిరచ్చట । నిజేవయపోలెసీతసిలచె
నునందుఁ । కజమెరిగి త్రిజటయనెడు । నిజరరిపు కాంత లేచి నిజసఖుల నటఁ॥
క॥ వారించి పలికె దుర్వ్యా । పారంబులు మానుడింక పదముల కునమ । స్కారం
బు సేయుఁడీ వ్వని । తారత్నము దుగ్ధవార్ధి తనయ దలంపఁ॥ వ॥ ఇందుకు నొక స్వ
ప్నంబు గాంచితిని నాటులనిన॥ సీ॥ కమలాత్ముఁడు నుజగత్కల్యాణుడని యొస్న
దగు రాముఁడయిరావతంబు నెక్కి । మనలంకఁ గాల్చి రావణుఖండములు ద్రుంచి
జనకనందనం కమునను చిఁ । శైలాగ్రమునసిల్వ పౌలస్త్యుఁ డొక గోమ
యాప్రహ్లాదంబునను తాద్యఖిలజనుల । గూడి గ్రుంగగ భక్తితోడ రాఘవునకు మన
విభీషణుఁడెంతో ఘనము చూప । మేలు కలగంటిదశకంఠు వేలు సెల్ల । దలగసీత
యొనర్పగ గలదు రాము । డనుచు త్రిజటయు బల్కఁ భూతనయ యుంత । నం మక
ను దుఃఖమును నొందె నెంమనమున॥ వ॥ ఇట్లు రక్షించు కనులు లేక చింతాభరం
బునం గుందుచు ప్రభాతంబయిన నన్నుందిని మొదలింకి నెవ్వ హంబున నను స్మృతి

బొందుటకార్యంబు దలంచి॥ గీ॥ ముక్తకంఠయగుచు పొగిలి దుఃఖాగ్నిలో। మునిఁ
గిమునిగి హస్తములను సోఁకఁ। శాఖవంచి మృతినిజంబని తదుపాయ। మెఱుఁగఁ దం
డె రాము గరిత తరుణి॥ వ॥ అనుచు బల్కుచలి మలపట్టితోడ కరకఁ దుండ స్వలి స్వ
త్తాంతంబిట్లని యో నావి దేహాకన్యారత్నంబు మిగుల చింతాభరంబున॥ మ॥ అక
టా రాఘవుబాసి యిచ్చట నక్రవ్యాదాంగనామధ్యమం। దుకడుఁ దీనతనుం
డగా వల నెనుద్ఛద్దిక్ విచారింపనో। క్యాకరంబొకఁటి వేణిచేఁ బిగియఁగాకం
ఠంబు బంధించినే। నుకడుఁ మేనుదారం గెదం చుమనమందూహించి యున్నం

—*హనుమంతుండు సీతనుజూచి సంభాషించుట-*—

తటఁ॥ క॥ మెల్లన గనుఁగొని పవనజు। డల్లంబున తనదు కార్యమూర్వీసుతకుఁ। తె
ల్లంబు సేయుసిటులని। నల్లన పలుకంగఁ దొణఁగె నగరాజనుతా॥ సీ॥ సాకేతపట్టణ
స్వామియౌ దశరథుండతనికి లోకవిశ్రుతులు నలువు। రాత్మసంభవులందున
గ్రజుండగు రాముఁడతడు భూసుతయను జానకిఁ జేడును। దోడరాజనకాజ్ఞతోడ
గౌతమియను పుణ్యాశ్రమమున నింపుగ వసింప। నతడు లేకుండంగ నతని కాంత
పతివ్రతాత్మజా జానకి సజ్జనాభివంద్య। రావణుఁడు దోడుకొనిపోవ నావనాళి। వెద
కుచును నేలబడియున్న విహగవర్య। ఘనుజటాయువుగని మోక్షమొసర నొ
సగి। యంత సుగ్రీవుతోడ సఖ్యంబొనర్చి॥ గీ॥ అతని కహితుడైన యా వాలిని
గూల్చి। భానుజునికి రాజ్యభారమొసగి। మంముసీత వెదుకమహిమీద బనుపంగ
వెదకి యేము భూమివివరముననుఁ॥ వ॥ కనుంగొనకనందు యేనొక్కండ సుగ్రీవ
సచివుండ సంపాతివాక్యగౌరవంబున శతయోజనవిస్తీర్ణంబగు నిమ్నగారాజ
యంబని మునసంబునం దాటి దుర్గమంబగు లంకానగరంబెల్ల వెదకి యియ్యశోక
వనంబునం గృశీభూతయగు రామభార్యను మత్పరాకృత పుణ్యాతిశయంబు
నం గంటి కృతకృత్యుండనైతినని పలికి బుద్ధిమంతుండగు హనుమంతుండూరకుం
డ జనకనందన యుగ్రమక్రమంబున నవ్వాక్యంబులు విని విస్మయంబునొంది॥ మ॥ క
నపింపం డొకఁడైన జూడఁగను మక్కన్స్వాప్నశాఖాలతై। యనయుఁ వాక్యము
లొప్పు స్వప్నమున నే వింటిం నిద్రారతిం। గన నే ధన్యుఁడ నానసిచ్చట నెరుంగం
బోలు నంచన్నన। స్వనితారత్నము వాక్యము ల్పిసిజగత్పవిత్రాత్ముఁడౌ డెంత
యుఁ॥ గీ॥ సంతసము నొందిఁ నుపించు సమయమిస్సు। డము రెశ్రీరాఘవాను
గ్రహమున ననుచు। దివ్యరూపంబు దాల్చి యత్యాభవ్యచరితు। డెలమి వందనము నొన
రించి నిలిచె నపుడు॥ ఇట్లు రత్నాస్యుండను సీత వాక్యంబును నైంలిథిన పవమాన

నంపనుంగాంచి భయంబునొంది రావణుండిప్పుడంబున మాయాశనచరుండు ము
నన్ను మోహంబునొందింప జనుదెంచెనో యనుచు నాననంబు వంచి బలుకకుండె
నంతకృతాంజలియై రామభక్తిస్వాంతుండగు హనుమంతుండిట్లనియె॥ శా॥ త
ల్లీ నాయడ భీతిచేవిడుము నీదాసుండ దాసుండ స। త్యోల్లాసత్రేశుండైన రాఘవ్వన
కేపుత్రుండ బ్రాణాత్ముడై। యిల్లోకంబున నొంప్రవాయువున కే నేప్రాద్భవక్షై
తిరిం। జిల్లంభానుజు గూడి యుండెవనసీచిత్రేశు నాజ్ఞండగన్॥ వ॥ కోస
లేంద్రుండును పరమాత్మయునగు రామచంద్రునకు దాసుండ తచ్ఛాసనంబున॥
క॥ వచ్చితినిపక్కల్మషుడను। సచ్చరితుడ బ్రహ్మచర్యసద్వ్రతుడననే యచ్చె
రువునొందిపలికెవి। యచ్చరనుత సీత మారుతాత్మజుతోడన్॥ క॥ నరులకు వాన
రులకు చేకురునేసఖ్యంబు సేవకుడవంటివిసీ। వెరిగిననాతనితనువును। గరిమ
ముగుణములును నెరుంగగాబల్కుమిగిన్॥ అనిన వాయునందనుం డిట్లనియె॥
సీ॥ సకలాభరణభూషితనుచ్ఛాయాసమేతుండు। రాజీవనేత్రుండు సుందరుం
డు। వరజటాకోటీరవల్కలాజినధరుండసమానపూర్ణేందుచంద్రాననుండు తూ
ణబాణాసనపాణిసరోరుహచతురుండు మృగరాజసదృశవధ్యు। డురుభుజా
గుర్వుడు సింధురయానుడంబోధిగంభీరుడయు తార్క్యకాంతియుతుడు। నీవనో
నాయకుడు దుష్టనిగ్రహుండు। దేవమునిగణవినుతప్రభావజలధి। నిఖిలభూపవ
యాళుండునీవులేక। యుసికిగుందుచు నున్నవాడు కక్కదక్కి॥ గీ॥ విభుమనీ
కాంతిచేపద్మనీవిభుండు। నీవరుమశక్తిచేభవానీశ్వరుండు। నీధవుడుబల్మిసం
యమనీధవుండు। నీపతిగభీరమునతటినీపతిసతి॥ గీ॥ అన్నకన్నిగుణంబులకను
గుణుండు। తమ్ముడనదగు నాసుమిత్రాసుతుండు। దగవుకెనలయములబోలుత
ప్పదములు। వనములజరింపబంగారువంటివాడు॥ వ॥ దేవినిన్నుగోలుపడినఖిల
కాననంబులు వెదకుచుశబరిచేతపూజితుండయి ఋశ్యమూకంబునకుం జను
దేరసుగ్రీవుండు సుభయంబున వారలహృదయంబు తెరుంగ నన్నుంబనిచిన నే
నునుబటురూపంబునం జనివారలసద్భావంబు తెరింగి స్కంధంబుపై నెక్కిం
చుకొని సుగ్రీవుసముఖంబునకుం జనుదెంచితినంతనగ్నిసాక్షికంబుగ సుగ్రీవుతో
డసఖ్యంబొనరించి యతని భార్యాపహారియగు వాలినొక్కసాయకంబునం
ద్రుంచి వనచరరాజ్యంబునకు సుగ్రీవునభిషిక్తుంజేసెనంత సుగ్రీవుండఖిలది
గ్భాగంబులకు మహావీరులగు వానరులమిమ్ము వెదుకంబనిచె నాతనిపనుపున
వెడలువారలలో సారంబుగా నన్ను॥

—*హానుమంతుండంగుళీయకము సీతకొసంగుట*—

సీ॥ గనిభవన్నాథుడొకమలాప్తకులవర్యు డతిముదంబుననిట్టులనియెనప్పు
డు। పవనజునిచేత బాగుగుమతాత్కార్యమటుగానభూపుత్రినెచటగనిన। యప్పుడు
మత్కరతలంబునంతయునెరిగింపుమంగుళీయకమిదెయానవాలు। గాగ నైకొ
నుమంచుకడువేగనొసగెనేనదియుసద్భక్తిచేనమరసిచటి। కిదియెతెచ్చితిజూ
డుసంపదలవెలది। భద్రముద్రికనైకొనుపరమసాధ్వి। యనుచుముద్రికనొసగి
పావనిసభక్తితోడసిలిచెనుతలనుచేతులుధరించి॥ వ॥ ఇట్లుసాధువతనుండ
గు హానుమంతుండుదూరంబుననిల్చిన జనకనందనయు రామనామాంకితంబ
గు నమ్ముద్రికారత్నంబుగాంచిశిరంబున దరియించియానంద బాష్పకలితలో
చనయై యిట్లనియె॥ చ॥ పవనతనూజనాకిపుడుప్రాణముసంగితివింత భక్తి
లి। కెవరిటులక్ష్మణాగ్రజునకింతటివాడపటంచెరింగినిం। నవసిపుడిందుబంచె
గని యిచ్చట నాదగుబాములెన్నిరా। ఘనవున శౌరుంగబల్కెదయగ్రంమగసాధ
నమీవుసేయువే॥ ఇచ్చటితెరంగువినుము॥ మ॥ ననుమాసద్వయమింకనైతురర
టపైవాహాయుధోపేతులై। తనువింతింతలుసేతురయ్యసురకాంతల్గానసీలో
నని ద్వనుజుంబేరడగింపతీక్ష్ణశరుమత్ప్రాణేశుమార్తాండనం। దనసౌమిత్రు
నితోడదెమ్ముననుహార్ధవాక్యంబుసర్వంసహా॥ అనినపావనిసవినయంబుగాని
ట్లనియె॥ మ॥ జనకినమ్ముమునాదువాక్యములుకంజాతాప్తవంశాబ్ధిపూ। ర్ణని
శాచారకుడైనభూధవుభానాసారఘోరంబుగా। ననిలోరాక్షసులనుక్కడం
చినిజవాహాంకంబువన్నిన్నునౌ। యొద్దగైకొంచునయోధ్య కేగుదివిజాధ్య
క్షామలుగ్గింపగన్॥ వ॥ అవినమేయాత్ముండగు రామచంద్రుండపారంబగుని
మ్నగాధీయకూపారంబువానరానీకంబులతోడనెట్లుదాటువాడనిన మారుతి
యిట్లనియె॥ క॥ వినుశాఖామృగసైన్యము। లనుభానుజరామచంద్రలక్ష్మణులను
[illegible]నునాదుస్కంధముననిడు। కొనివచ్చెదదల్లిదైత్యకులముడగింపన్॥ వ॥ [illegible]
[illegible]త్తంబుసకలరాక్షసనాశంబుగాగలదైనను॥ క॥ చనవలయురామచం
ద్రుంగనవలెరఘూత్తముడుగవినమ్మోడీమా। [illegible]నియానవాలొసంగు
ము। జనపీ[illegible]నివిన్నవించ జనకాత్మజయున్॥ వ॥ ఇంచుకంతవిచారించికేశపా
శాంతస్థంబగుచూడామణియొసంగి కమలలోచనంబుల సాదరంబుగాజూచు
చు॥ క॥ ఇమ్మణిగొనిచనుసువ్రత। నెమ్మిరఘూత్తముడుమరియునమ్మెదుపవ్ర
త్తాం। తమ్ముకకాటిబలెక్కదమును। సమ్మతితోచిత్రకూటశైలమునందున్॥ వ॥

వసియించియుండనొక్కనాడునాదుతోడవైరంబుజేసి॥ శా॥ ఏ[illegible]బు
న రామచంద్రుడుసుఖంబింపొందనిద్రింపగా। కాకంబొక్క[illegible]
మెరుపైగన్పట్టమాంసేచ్ఛచే। వీకన్ గోరులజీరిపోగమరి వ[illegible]
నా।భూకాంతుండదిలేచిచూచితృణముంబోసిక్కైవాచికన్॥ [illegible]యాను
బ్రహ్మాస్త్రంబయి। వదలకవెనుదగులఁబ్రోచువారెవ్వరున్ [illegible]
రఘువరు।పదములపైబడియెమరలిబరువగుభీతిన్॥ వ॥ బ్రహ్మా[illegible]
నునపరిహార్యంబైనని జాస్త్రప్రభావంబున కోడిదయాసిద్ధ[illegible]
జొచ్చినకాకంబునీక్షించి శరణాగతవత్సలుండు గావున రామచ[illegible]దిట్ల
నియె॥గీ॥వినుమమోఘంబునాదగుఘనశరంబు। నీదుసవ్యాంబకమ్మొ[illegible]గునే
డసంగ।నట్లొసంగుచుజనియె నేడట్టిపౌరు। షంబులెటుబోయెనన[illegible]
దురితోడ॥ వ॥ అట్టివాడివ్యోడనుపేక్షితుండగునేయనిపిన్నవి[illegible]నసీత
సుభాషితంబులువిని హనుమంతుండిట్లనియె॥ఉ॥ఏనెరిగింప[illegible]
కరాలయమెంతదాటిలం। కానగరంబుదుత్తుమురుగానొనరింపజాల[illegible]
ముకాక।జ్యానినదప్రముక్తశరజాలములన్ రఘుసత్తముండునీ। పైనసమంబు
పెట్టియొకపండునుదెమ్మసడారగింపగన్॥అనినజనకనందనయిట్లనియె॥ క॥ అ
తిసూక్ష్మదేహుడవునీ।గతినందరుదలపవిలయకాలమహోశ। ప్రతిభులు దాన
వులికనే।గతిబోరెదవన్నజనకకన్యకకపుడున్॥ వ॥ మేరుమందరసంకాశంబు
ఘోరతరోగణవిభీషణంబునునగుపూర్వరూపంబుగనుధరించిన పర్వతోపమానుం
డగునాకపికుంజరుంగనుంగొనిమిక్కిలిహర్షంబుతోడనద్దేవియిట్లనియె॥ ఉ॥
చాలుదువెంతకైనబలశాలివినీకికమాగమందునన్। మేలగురామకార్యము
ను మేలగు బొమ్మనవాయుపుత్త్రుడుం। జాగిలిమ్రొక్కిపోవుచు మనంబునద
ల్చెనురామకార్యమున్। మేలుదలంకకుండనటమీనొనగ్న[illegible]గబోలు నెంత
యున్॥వ॥అదియునుంగాకయూరకచనుటకజంబుగాదొక్కింతపౌరుషంబు
చూపెదంగాకయనుచుమనంబుననిశ్చయించిమహాసాహసుండును బలియును
గుచుపావనియుసీతాశ్రయనగంబు దక్కనయ్యశోకవనంబంతయు నిముస
మాత్రంబుననిర్వృక్షంబు నొనరించెనాసమయంబున విపినోత్పాటనుండగు
హనుమంతుంగాంచిరాక్షసవనితలెల్ల జానకింజేరియివ్వానరరూపధరుండె
వ్వండనినవైదేహియు॥గీ॥తగనిదుఃఖాబ్ధిబొగిలెదుదాననాకు।దనుజమాయలు
దెలుసునేయనినవారు।భయముననుబారిపౌలస్త్యుపదములకును। నొంగి
కయ్యంగబలికిరత్తెరగునపుడు॥ వ॥ఇట్లువానరదేహధారియైయెవ్వండో

సత్త్వుండు సీతతో సంభాషించి యశోకవనం బెల్లఁ క్షణంబునఁ బెరికి చైత్యప్రా
సాదంబును భంగంబు జేసి తద్రక్షకుల నెల్ల నేలం గలిపి యతివిక్రముండై యచ్చ
టఁ బొంచి యున్నవాఁడనిన స్వాప్రియంబగు వనభంగంబునకుఁ గనలి॥ ఉ॥ అంతనిశాట
కోటులబలాఢ్యులఁ బంపఁగ వారు తద్వన। ప్రాంతముఁ జేరి పెంచి పటుభల్లపరం
పరపాలు సేయను। స్వాంతుఁడు మారుతాత్మజుఁడు వాలము కింత చెలంపఁ భీ
తర। క్రాంత విలోచనుండగుచు నార్చుచు ముద్గరఘోరపాణియై॥ చ॥ తలలురఁ
ములక్షిరంబులు పదంబులు జానువులుం గటీతటం। బులు వికలంబులై నటులఁ బో
ల్పఁగ ముద్గర మెత్తి వేయఁగా। స్థలములు ఘోటకంబులును భద్రగజంబులుఁ ద
న్మకోంచున। య్యలబడె బత్త్రి కంధరున కెంతయు కీడొరిగించు పోలికన్॥
వ॥ ఇట్లు నిమిసమాత్రంబున బలంబు నేలం గలపిన విని మండోదరీవల్లభుండు
క్రోధమూర్ఛితుండై పరమదుర్మదులైన యేగురు సేనాపతులం బనిచిన వార
లలో హస్తభాయుధంబునం జంపిన విని క్రుద్ధుండై మంత్రిపుత్రుల నేడ్గురం బ
నుపఁ బూర్వక్రమంబున వారలను నిమిసంబున నిశ్శేషంబొనరించి తోరణస్తం
భంబు చేరి రక్కసులరాక కెదురు జూచుచుండె నాసమయంబున రావ
ణుశాసనంబున బలవంతుండును ప్రతాపశాలియునగు నక్షకుమారుండు వె
డలిన మారుతియును సింహనాదంబు సేయుచు సముద్గరుండై విహాయసంబు
న కెగసి వాని రథంబు పైనుమికి మూర్ధంబు పగలనడచి తత్సైన్యం బెల్లహ
తంబుగావించిన॥ క॥ విని క్రోధమూర్ఛితుండయి। దనుజాధిపుఁ డింద్రజిత్తనె
నయశ్రేష్ఠుం। గని తనయయ్య నాటుని। గొని వచ్చెదపుత్రహంతకుని యన
వడిగన్॥ వ॥ ప్రాణంబులనైనం గొని మెదననివృతుండయి నకుమారు సామ
ర్థ్యంబు దలంచి॥ గీ॥ గనలి మఃఖించు తండ్రియాననము గాంచి। మేఘనా
దుండు బలికెను మేఘనినద। భాషణంబుల తండ్రియీపట్లనీవు। యేనుగలు
గంగ దుఃఖంబు బూననేల॥ క॥ బ్రహ్మపాశంబునను వానిఁ బట్టికట్టి। తెచ్చెదన
టంచు రథమట్లు తేరబన్ని। బలుని శాటులు గొలువను పర్వతాధ। వైరిజను
వెంచె వెడలి సామీరికడకు॥ వ॥ ఇట్లు పిరవిక్రముండైజను దెంచిన పవననంద
నుండు॥ సీ॥ పటుసింహనాద దుర్భర రవంబున దిశాదంతావళములు చిందర
గొనంగ। విను వీధి కెగసి యవ్విహాగవల్లభుమాడ్కి దిరుగ దానవ నాథ వగసు
తుండు। ఘనశరంబులు నైదు నేనిమిది ముఖమున నాటించి హృదయంబునను
పదంబు। లను నారు మరి యువాలమున నొక్కొక్కటిబరపవాయుతసూజుడు
ఘ్రుపడించి దుమికి రథసారథుల తురంగముల బట్టి। నుగ్గు గావించి వాడును గ్గ

లంపు । రోషముననొందు తేరెక్కి రుచిర దార్ఢ్య । మైనబ్రహ్మాస్త్రమునసం
ధించెననిలసుతుని॥

—* ఇంద్రజిత్తుహనుమంతునిబ్రహ్మాస్త్రముచేబంధించుట. *—

వ॥ ఇట్లుబ్రహ్మాస్త్రంబున పావనిం బంధించి మహాబలుండగు మేఘనా
దుండు దశకంధరు సభాభవనంబునకుం గొనిపోవుచుండె నప్పుడు ॥ సీ॥ ఏజగ
త్స్వతంత్రాణుసే ప్రొద్దునారాయణాద్యనంతాఖ్యల ననవరతము । నూరులు దల
చు చు దారుణాజ్ఞాన కర్మకృతబంధనములు బాసికోటి । భాస్కరతుల్యమా
పదము ప్రాపించె దరట్టి శ్రీరాముపదాంబుజములు । మరువకనే ప్రొద్దుమాన
సాబ్జమునందు నిలిపిభజింపుచు నిఖిలబంధ । సములవలన విముక్తుడౌనగచ రే
శు డట్టి లనందనుడతనికియ్యల్ప దనుజ నిర్మితములయినబంధముల్ గడనయగు
నె దలచి చూచిన తుహిన భూధరతనూజ॥ అనుచు॥ క॥ గిరితనయతోడ దో
షా కరమౌళి యెరుంగబల్కె కాకుస్థకులే । శ్వరుతదనంతరకథనము । మర
లగబల్కగను పక్రమింబొనరించెన్॥ తత్సమయంబున ॥ గీ ॥ పగ్గములచేతబ
ద్ధుడై పట్టణంబు జూచుచును బేలగతి జనుచుండు పవన । తనయుజూడంగవచ్చి
మొత్తంగదొణగి రప్పురంబునగలవారలచలతనయ॥ వ ॥ ఇంద్రజిత్తుండును
వివిధరత్న ప్రభాభాసురంబగు దనుజరాజసభాభవనంబునకుంగొని చనియ
ప్పౌలస్త్యసుందరం జెట్టించి యిట్లనియె॥ గీ॥ తండ్రి వీడె పెక్కు దానవశ్రేష్ఠ
ల జంపి పట్టి వీగు శైలచరుడు । దెచ్చినాడ మదికి వచ్చినట్టులు శిక్ష । సేయుమ
నీన దైత్యశేఖరుండు॥ వ ॥ కాటుకకొండ తెరంగున ముందు నిల్చి యున్నప్రహ
హస్తుంగనుంగొని యిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ఎవ్వడు వీడు నాదువనమేటికిద్రుంచెను
ఘోరదైత్యులన్ । కొవ్వడగించెనే క్రియను కొంకకనాపురమెల్ల జొచ్చె దా
నివ్విధమంతనీవరయుమిప్పుడనన్ గరుణాదరంబులున్ । నివ్వటిలం బ్రహస్తుడు
వినిర్జితశత్రు సమీరపుత్రునిన్ ॥ గనుంగొని యిట్లనియె॥ చ ॥ నినువిడుపింతు వే
గ రజనీచరనాయకు సమ్ముఖంబునన్ । వనచరసి తెరంగెరుగబల్కుము సన్ ఘ
నాయకాంఘ్రులన్ । మనమున మాటిమాటికిని మక్కువమీర దలంచియంజని
తనయుడు బల్కగా దొడగె తక్కథలంబుజపత్రలోచనా॥ వ॥ ఇట్లు లోకత్రయ
కంటకుండును దేవగణాదులకమి తురిండును నగు నప్పా సువల్లభుతోడ స్ఫుటం
బుగ వినుమనుచు నిట్లనియె॥ క॥ చావునకై యే దేవ్రని । దేవిన శునకము హవిస్సు తె
చ్చినగతిని వావనమున దెచ్చితొనే । నావసుదాధిపుని బంటననిలాత్మజుడన్। సీ॥
మలయాచలము పొంత వెల్లయము తంగ పర్వతమునందున భానుసూనుతోడ । న

గ్నిసాక్షిగసఖ్యమాచరింపుచువాలిదునిమి రాజ్యముఁ భానుజునికొసంగి । నిఖిల
వానరచమూనిచయంబులనుగొల్వనిలచెప్రవర్షణాచలమునందు । మరియు
భూమిసుత గాంచఁ గరుడానిలసమానవేగులౌ వానరవీరవరుల । బనిచెభూభాగ
మునకందుపవనసుతుఁడ । నేనొకండను వేగ వారధియు దాటిలంకనిటుజొచ్చి ప
ద్మపలాశనేత్ర। సీతఁ బొడఁగంటి సద్గుణోపేతనిచట॥ వనంబుద్రుంచితివంతేని॥
గీ॥ వానరుఁడ గాన పెకలించివైచితింక । నఖిలదేహులకును ప్రియంబగుట జేసి
దేహసంరక్షణార్థంబు దివిరినీదు । సైన్యములఁ ద్రోలితిని మృత్యుసదనమునకు॥
అంత ॥ మ॥ అమరక్ మేఘనినాదనామకుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబుచేఁ బట్టి బం। ధ
ముగావించి టు దెచ్చె చూడుమి దైత్యబ్రహ్మాస్త్రమింతైనబం। ధముగావింప
దుగానినీకిదియసద్ధర్మంబుఁ దల్పంచుబు । ద్ధిమతుల్ బల్కఁగ నచ్చి నీక్ భుజబలో
గ్రదేకాపహస్రక్రియక్॥ సీ॥ జీవవివేకమాత్రైవబుద్ధి నెఱుంగ మికద్రైస్య
బుద్ధిబోవకుముదైవ।గతియెసంసారమోక్షత్వ హేతువదేహులకు నాశ్రి
యింపబొల్పడుసుఖంబు । దనరబ్రహ్మాన్వయంబునజనియించితివిధనేశుభం
ధుడవీవ్రజూడ । తనువునేననుటచే దానవుండవుగాని యయ్యాత్మబుద్ధి లే
దయ్యేనేని । దైత్యుడవుగావు దుఃఖసంగతతియు లేదు। దేహబుద్ధీంద్రియా
దులదివిరియున్న । నిర్వికారుండవీమాటనిజమునీదు । బుద్ధినూనుముసతతంబు
పొందుసుఖము॥ వ॥ మరియునీవునిద్రించుసమయంబునసజ్ఞానహేతుభూతంబ
గుసంతతిమొల్లనసత్యంబుగ పాయిదినీవునంగావునీకు విచారంబులు లేమ్యా
కాశంబుసర్వగతంబయ్యును నంటనితెరంగున నీవుదేహగతుండవయ్యు సౌ
క్ష్మ్యంబునతజ్జన్యవికారంబులనంటవు దేహేంద్రియప్రాణహృదాది సాంగ
త్యంబుసాత్మయనిభావించిన వాడఖిలబంధభాజనుండగు యేనుచిన్మాత్రస్వ
రూపుండనజుండ నక్షరుండనానందభావుండ ననితలంచుప్రాజ్ఞుండుసంసార
బంధంబువలనవిడువంబడునిదియునుంగాక॥ సీ॥ ఆత్మదేహంబుననదిమృద్వికా
రంబుప్రాణంబనంగనుపవనయుతము । మనమునహంకారమును కారికళితం
బుప్రకృతివిపారజపరగబుద్ధి। మరియుచిదానందమయుఁడు నిరంజనుండు వికా
రయుతుడు దేహాదిసంఘ । ములవ్యతిరిక్తుండు ముక్తాశ్రయుండును నీశ్వరుఁడ
నబుద్ధినెపుడునాత్మ । నెరిఁగియుండునా ముక్తుఁడౌనరుడు మరియు। ప్రస్తుతము
నీకువలసినపరమధర్మ। మెఱుఁగఁబల్కెదతత్పరాత్పరుడునైన। విష్ణుచరణాబ్జ
భజనగావింపుమదని॥ వ॥ అదియునువిశోధనిగావునవతినిర్మలంబగుజ్ఞానం
బొసంగుసంతతశుద్ధతత్త్వానుభవుండవయ్యెదవు దానఁబరమపదంబునుం గలుగు

సంయమంబులేదు నీవ్రసువేగంబమనంబున శత్రుభావంబగుమౌఢ్యంబు విడిచి
ప్రకృతివిలక్షణుండును పురాణపురుషుండును హరియనుశరణాగత ప్రియుం
డునునగురామచంద్రు సమీపంబునకుసపరివారుండవైజనక రాజనందనం
గొనిచనియొప్పించియమ్మహాత్ముచరణకమలంబులకు నమస్కరించియశుభం
బులుబాపుకొనిగత కల్మషుండవృగమ్ముయిదియునుంగాక॥ చ॥ అనుదినముం
సభక్తినినిజాంతరవర్తియుసౌఖ్యరూపకుం । డనుపముడుం పరాత్ముఁయుచు
హాధికుడైవెలుగొందురాఘవుం । గనినినరుండుదుఃఖఘనకల్పితభూరితరంగ
ఘూర్ణితం। బనజెలువొందభీషణభవాంబుధిపారముగాంచనేర్చునే॥ చ॥
మరియునునీవొనర్చినయమర్షణకృత్యములగ్నికీరలై । పొరిబొరిగాల్పశాత్రి
వునిపోలికనాత్మకుమేలుసేయుకుం । నరకమునందుద్రోతురిదినాయముమో
క్షుయినీకుదూరమం।దరికినిదోచుచేసెడువిధంబుగనుంగొనుసన్మనీషణా॥ వ॥
అనుచుబలుకునమృతాస్వాదనసమానంబగువాయుసూనుభాషితంబు వినియ
సురవరుండగు దశకంధరుండమృష్యమాణుండునురక్తాంతలోచనోజ్వలుం
డునునగుచుయిట్లనియె ॥ ఉ ॥ ఎవ్వడురాఘవుండనగనెవ్వడురారవిజుండ
నంగవా।నవుడొహరుండొనాదుభుజసారమెరుంగవువానినిన్నుని। ద్యావని
జ్జబట్టిచంపెదబలాఢ్యుఁపోలికనాటుముంచెదరం। గవగోనికూసెదింతయునకా
లభుజంగమహోగ్రకోపుడై ॥ ఉ ॥ పావనిబల్కెనిట్టులనిపంక్తిముఖాననా
బోలనేర్తురే।నీవునుకోటిరావణులునిక్కువుబంటమోఘబాణుడా నావసుధా
సుతాధిపతికించననాజ్యముబోయమందున । ప్పావకుభంగిరాత్రిచరపా ళివు
మండీసమీంతదైత్యులం॥గనుంగొని॥ లన్న

చ॥పొడువుడివానరాధమునిపొంకమడంపుడటన్నదానవుల్। ...ట్లుచూ
ముల్గొనుచుగ్రమ్మగనంత విభీషణుండుకా। దుడుగుడటంచు ...బునంగలు
ప్వగగన్గొనియన్నవానరుం । వడిగలవానిజంపబలవంతులగ ...చనయ్యె మి
డియే॥ క ॥ పరరాజుబట్టినీనిం । బొరివచ్చినకయ్యమెట్లు ...ఏగాముద్దులను
బొరివుచ్చుకంటెమిక్కుటం । మరయగనొకశిక్షచేసి... చునుంటనినుము
నీవు రామచంద్రుతోడసమరంబుగాంక్షించి యింతజే... ...యని పలుకుచు
బండునట్లొనరించినవీడును॥గీ॥చిహ్నముతోడబోయి... బలల్కెగ చట వెడవి
...ంచితత్పుత్రులబట్టిచంపి।
రుసేనతోడవత్తురపుడు।పొసగుకయ్యమనిన పా... ...చనె తెంచితినినుంచు కాంక్ష
నిజభటాళినప్పుడుగాంచి॥ ... పవననందననీవొనరించుమహా

రెద।మనసంగదుడట్లుబలుకనగచరులంతఁ॥ చ॥ వనమటుజొచ్చియొడ్డమగు
వారలనుక్కడగించితద్వనం । బునగలచూతముఖ్యఫలముల్గొన భూమిజమా
తులుండుత। ద్వనపరిరక్షకుండుదధివక్త్రుడుకోపముతోడభానునం । దనుస
ముఖంబుజేరివననాశముచేయునిజావమానముఁ॥ శ॥ పలికివనౌకసనాయక।
దలపగనీవనముదేవతలకైననుక।న్నులజూడబోలదదినే । డిలగూల్చిరిపవనత
నయుడిటునీసుతుడుఁ॥ చిలుకాలాభిరక్షితంబువ్యర్థంబయ్యె॥ చ॥ అనినము
దంబునొందిగననాదురుభూనుతగాకయున్నమ। ద్వనమెటుజొత్తురందులను
నాయుతనూజుడెగాంచబోలునం । చనరఘువీరుడేమిజనకాత్మజబేర్కొని
మాటలాడెదీ । వనరవిజుండనెందశరథాత్మజగాంచిరిత్వత్సఖీమణిఁ॥ గీ॥
పవనజాంగదులటుగానిపగిదినైన। ద్రొక్కనెతుఁజరెనామధువనమునట్లు।
గాననిక్కంబుగాంచిరక్కపులుజనక । కన్యనని మేనమామనుగాంచి పలికె॥
క॥ మామాభయమేటికిచని । యామారుతిమొదలుగాగనగచరవరులఁ। సే
మమునదోడితెమ్మన। నామాటకుసంతసించియాదధిముఖుడుఁ॥ అతివేగుం
డై॥ చ॥ చనిప్లవగేంద్రులారరఘుసత్తముడుఁరవిజుండుమిమ్ములం । గనుగొ
నువేడ్కనఁబనిచెగావునమీరరుదెండనంగవా । వనియునునాదిగాగలుగు
వానరులంబరవీధివైనతే। యునిగతివచ్చికాంచిరిపయోజహితాత్మజుతక్క
లీనునిఁ॥ వ॥ ఇట్లుగనుంగొనిముందరరామచంద్రునకుసాష్టాంగదండప్రణా
మంబులాచరించినిలువంబడిరందు పవమాననందనుండు కౌసల్యానందనునకి

ట్లనె.* శ్రీరామునకాంజనేయుడుసీతావృత్తాంతముదెలుపుట. *—
త్యం॰సీ॥ కనుగొంటిమిథిలేశుకన్యకారత్నంబునచటనిరామయయగుచుద
రూపుణపావృతుంబుచెంతమీకుశలంబునడిగెనెమ్మదిలోననుడుగదెపుడు
బంధంబువేఁమరామాయనుచునుండునుదానవాంగనిలెల్లతన్నుగొలువ।కు
గంబుప్రాణంబ్చికొంకగట్టరుకంటసీరునించుచుబుద్ధినిన్నెదలచు । చుండునే
బుప్రకృతివిపాడజేసి।మీకథావళులెల్లనులోకమాత । నైననద్దేవికెరిగిం
పయాతుడుదేహకేబ్రోడగితిరామభూపాలయపుడు॥ ఎట్టులనిన॥ చ॥ ఇనకు
నిబుద్ధినెప్పుడునాత్మ ఁగదాటకి ద్రుంచిగాధిపు। త్రునిగరుణించిగౌతముని
నీకువలసినపరమధమత్నావముఁ । హననమొనర్చిభూతనయనందిపథంబు
భజనగావింపుమదిని॥ వ॥ శ్రీ॰ జేసిజనకాజ్ఞనిజానజుడున్మహీజయుఁ॥ సీ॥
బౌసంగుసంతశుద్ధతత్త్వానుభవ్రవికుఅకాంతనసురుచేగోలుపోయి।దినినా

ధనుతునితోడను మైత్రి యొనరించి యతనికింపుగ వాలి నడుగు పరచి । సంతభా
నుతనూజుడతి బలాఢ్యుల బుక్షవానరాధిపుల భూవలయమెల్ల । నవని జగన
బంచెనందు నేనొకడ మద్భాగ్యంబున నులంకఁ బరగఁ జొచ్చి । గాంచితిని రామ
భూపాలు కాంతనిచట। నాదు కష్టంబు ఫలియించి మోదమొదవె । ననినకను
విచ్చి చూచి యవ్వనిత యిట్టు। లని యె శ్రీరామ దాసుడ నన చు నెరిగి ॥ క ॥ కర్ణా
మృతతుల్యములయి। వర్ణింపగ బోలునట్టి వాక్యము లేసం । పూర్ణముగ యిక
స్కుడు బల్కెనొ। నిర్ణయము లేని నిచట నిలువగ వలయున్ ॥ వ ॥ అనియు
పతివ్రతాతిలకంబు బలికిన నేనును శాఖాగ్రంబుడిగి చరణకమలంబులకు నమ
స్కరించి దూరంబున ముకుళిత కరకమలుండనై నిలిచిన నమ్మహానందనయు నా
దు వృత్తాంతంబంతయు నడుగ నేనును సవిస్తరంబుగా నెరిగించిన నమ్ముకుందు
నంతనరిందమా భవన్నామాంకితంబగు ముద్రికారత్నంబొసంగిన సంతసించి
శిరంబున బెట్టుకొని నన్ను విశ్వసించి యిట్లనియె ॥ చ ॥ కనుగొనవయ్య యీ యసు
రకాంతల మధ్యమునందు భీతిచే । ఘనమగు దుఃఖమొందియిటు క్రాగుట లింత
యునీ వెరుంగగా । మనవియొనర్పు రామునకు మారుతి యెంచన నేను బల్కె
తిన్ । జనని రఘూత్తముండు నిను సంతతముం దలపోయుచుండెడిన్ ॥ వ ॥ అ
హోరాత్రంబులు నీదువార్త నెరుంగక ॥ మ ॥ మదిజింతింపుచు నుండు నె
ల్లప్పుడు శ్రీమంతుండు రాముండు నే। నిదె వేగంబున నేగి బల్కగ నెకీశేశుండు త
మ్ముండు బల్లి। దులౌ వానర యూథపుల్గొలువ దోర్లీలలన్ సురారాతినిం। గద
నక్షోణినడంచి స్వాంకమున నిక్కైకొంచు సంతోషితయె ॥ గీ ॥ జనెదు సాకేతపు
రికి గావున తల్లి యానవాలిప్పుడొసగుమయ్యవనివిభుడు । నమ్మునటులన్న
తనమది సమ్మతించి। రమణి కరుణించి తనశిరోరత్నమపుడు ॥ వ ॥ ఇట్లు చూ
డాంతరస్థంబగు నిమ్మహారత్నంబు గరుణించి తొల్లి చిత్రకూటనగంబున గలు
గునతిరహస్యంబగు కాకాసుర వృత్తాంతంబెరింగించి సాస్రులోచనయై మి
మ్మంతలంచి ॥ సీ ॥ అడిగితి ననుము దైన్యము బావుమనుము నామనవిగా ముద్దుల ము
రదినైన। లక్ష్మణుతోడ మూలగ నాడు ఫలమిప్పు డనుభవింపుచునుంటి ననుము
యింక। క్షమియించి మీయన్న కరుణబుట్టెడునట్లు బలుకంగ జేయని పలుకుమను
చు। దుఃఖించె నేను తద్దుఃఖోపశమనంబులగు వాక్యములు బల్కి నా చట వెడలి
వానివనమెల్ల పెకలించి వైచి హానీ । భటుల సమయించి తత్పుత్రుల బట్టి చంపి।
పురము దహియించి నీ పాదసరసిజములు । గాంచనేతెంచితిని మించు కాంక్ష
తోడ ॥ వ ॥ అనిన రఘునందనుండు సంతసించి పవననందనా నీవొనరించు మహా

త్కార్యంబుతొల్లి దేవతలచేతనైననొనరింపంబడదు యింకనీకు ప్రత్యుపకారంబేనొనర్పంజాలనాదు సర్వస్వమ్మునుగైకొమ్ము యిదియునుంగాక హరిపుంగవా పరమాత్మునగు నాదుదుర్లభంబగుపరిరంభణంబుగంటి వతిధన్యుండవనుచు పెద్దపడవు గాఢాలింగనంబుజేసి బాష్పజలపూరితలోచనుండై యత్యంతముదంబునొందెననుచుమహాదేవుండిట్లనియె॥ చ॥ అనుదినమేమహాత్ము చరణాంబుజములులసీదలంబులన్ । మనుజుడుపూజసేయగసమస్తశుభావహమైనమూగణముల్ । గనునొయట్టిరాఘవునికార్యమొనర్చిమహాకటాక్షముం।గనినమరుత్తనూజునకుగౌరియసాధ్యముఇంకగల్గునే॥ క॥ అనిశివుడంబికకెరుగిం। చినగతివిధినారదునకుజెప్పినవ్యాసుం । డనువాల్మబల్కెవినుడం।చనియెనుసూతుండుశౌనకాదిమునులకున్॥క॥మునిసముదయపాపతమోదినకరవనజదళనేత్రధృతరథచరణా।సనకసనందననుతపద। వనరుహకస్తూరిరంగవసుధాసంగా॥పంచచామరము ॥ దిగంతసంతతప్రకీర్ణదివ్యకీర్తిశోభితా। ఖగేంద్రవాహసర్వలోకకంటకాసురాడహా । జగత్త్రయైకపోషణానుసార్యమాణసద్గుణా।వ్యగంతభక్తభాగధేయధీరరంగనాయకా॥ ✱

గద్య॥ ఇదిశ్రీమోరుతోటముక్తీశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోటమరాజుభాస్కరమంత్రిపుత్రనాగయామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణంబనుమహాకావ్యంబునందు సుందరకాండముసర్వంబునేకాశ్వాసము. ✱

అధ్యాత్మరామాయణము - యుద్ధకాండము.

శ్రీరంగనాయకీముఖ। వారిరుహ సహస్రకిరణవరకావేరీ । తీరసదననిఖిలధరా। భారవిధారణస్వభక్తపాలనరంగా ॥ గీ ॥ అవధరింపుముశుహీనశైలాధినాథ । కన్యకామణికన్నీలకందుడెంతొ । ప్రేమదక్షికొత్తబలికెశ్రీరామపుణ్యా। కథలుసద్భక్తజనసుధానిధులుదెలియ ॥ ఉ ॥ అంతసమీరపుత్రుడు యుంబునతాగనినంతరామభూ। కాంతునితోడబల్కెగనుగాంచిముదంబునబొంగిసాహస । స్వాంతభవత్సమానులునరామరవగణములందునెల్లెడన్ । చింతయొనర్పగల్గుదురెచెండితవిక్రమదీప్యదుఃఖయిల్॥ వ॥ అదియునుంగాక ॥ గీ॥ ఈయకూపారమువలీలనెవడుదాటు।లంకదగ్ధంబొ

నచ్చినిశ్శంకతోడ। మరలిజనుదెంచుగానకింకఁజెప్పంగ బ । లేశహనుమనేడు
బడెనీదుచేతనిపుడు॥ అనిమఱియును ॥ సీ ॥ మిత్రాప్తబంధుబోలుమిత్రుంసు
చూడంగఁగలుగడింక మీదఁగలుగబోదు । చేసినట్టియుపకారికేంచేయుదు
వంశమవనిజగాంచుట వనిలసుతుని । చేతసిద్ధమాయె రక్షింపంగ జలధిని
య్యాతివబాగుగనేడు వెదుకబడియె। గానిభీషణమత్స్యకచ్ఛపాకీర్ణమహాజ
లధిబేర్కొనబుద్ధికలకనొందు । గడవశతయోజనంబులపెద్దపుజూడ। నెవ్వి
ధంబున దాటెదనిందుమహిని । గాంతునెట్లొకొయనిచతురిమ మెరింగి। భా
నునందనుడిట్లనిపలికెనపుడు ॥ ఉ ॥ చింతిలనేలభానుకులశేఖరవార్ధియను
నంగనెంతదు। జాణంతపరాక్రముల్పవనతాత్మజవార్యులుజూడు వాన
రుల్ । పంతములాడినీవనుపవావకునయిననుజొత్తుమంచుబల్ । గంటులు
వైతురభ్యుదయకౌశలులందరునీకుజూడఁగన్ ॥ చ ॥ మరియును చింతకార్యగ
రిమంబులడంచునునట్లుగాకయం | గరమునసిచ్చినీవు పటుకార్ముకమెక్కిడసీ
ధుమందరన్। సరసిజసంభవాదులునుజాలుదురేనిలువంగచింతబో । పరు
ముముకన్నమిత్తములుతాకొనితోచుచునన్నవిచ్చటన్ ॥ గీ ॥ గానమునకిప్డు
జయలక్ష్మిగలుగునింక। మించనవ్వార్ధిదాటియాలంకజొచ్చి । దైత్యుడను
మూషపాయంబుదలపవలయు । నమిన మదిమెచ్చివాయునందనునిగాంచి॥ వ॥
పవననందనా యింకనెన్నియు పాయంబుల నైనమహాబలం ఘనంబు
సిద్ధ్యంబైనను దేవదానవులకును దుస్సాధ్యంబగు నాలంకాస్వరూపం బె
రింగింపు మంతయునెరింగి వలయునుపాయం బొనరింపంబోలు ననినహను
మంతుండును కరంబులుమొగిడ్చి యతివినయంబున తాను గనినంతయట్లు నె
రింగించు వాడైయిట్లనియె॥ సీ ॥ వినవయ్యరఘునాథవసధిమధ్యంబునజను
త్రికూటంబును శైలమొకటి । యందులంకయనంగనమరావతిపురముకాంచన
సౌధములచేసదనరుచుండు । నాకసిమెచ్చిరిదార్త్యులాకరు తత్పురిమంద
దుగలదునేనుసులంకగాల్చికాని । బలములోనాల్గవభాగంబుజంపితియంత్ర
ముల్ విరిచిఖడ్కటికింక । మీదువిచ్చేయనవిగడతేదుగాన। వేగయుదన్ను
పూనుడివేగసనిన । సంతసమునొందియారామచంద్రుడపుడు । భానుజుని
తోడట్లనిపలికెనర్థిఁ॥

—॥శ్రీరాముడు వానరవీరులసహితముగలంకమీదికి దండెత్తివెడలుట॥—

ఉ॥ రిపుడు [illegible] లిరవ్రగయనా కెనయుగలంకి [illegible]
[illegible] ॥

మునఁదాఁకొనిచంపియయోధ్యకున్మహో । త్సవముగజానకింగొనుచు సయ్యో
ననేఁగెదనింకనిప్పుడున్॥ వ॥ నాకును మేలుగలిగెడు తెరంగున దక్షిణాంగంబులద
రుచున్నయవిలంకా ప్రస్థానంబునిరూఢంబిట్లుగావున వేగంబమన సేనలవార
లకుంబ యనంబుసెప్పుమవ్వాహినులకు వెనకముందరనుభయపార్శ్వంబుల
నుద్దండతను శిలాపాణులైనిలిచిదండనాయకులతి ప్రయత్నంబునరక్షింపవల
యునేనును సుమిత్రాపుత్రుండును వాయుజాంగదులస్కంధారోహణంబు
జేసిచనుదెంచెదము భానునందనానీవునునాతోడనేయుండుము గజగవయగ
వాక్షగంధమాదన నలనీలమైందద్వివిదజాంబవంతాదిభల్లూకప్లవంగసేనా
వల్లభులును నప్రమత్తులైబలసిజనుదెంచెదరనుచు సుగ్రీవలక్ష్మణ సహితుం
డై యతిహర్షంబున రామచంద్రుండునునక్షత్రగణ పరివేష్టితుండగురోహి
ణీవల్లభుసొంపున సేనామధ్యంబుననిలచె నాజగత్ప్రభుండు సేయునుత్సాహం
బునకుననురూపంబుగా కామరూపసంపన్నులును వేదండతుల్యులునునగువన
చరులాసమయంబున॥ సీ॥ వాలముల్ద్రొద్దాడువారుగంతులువైచునారుమల్లు
లుసరచువారుమరియు । పాదంబులుదీసిపక్వఫలంబులుదినువారు రఘునా
థదనుజునిదెమె। బొరివృత్తమునువారుధరణియీనినయట్లుప్లవగులీక్రియదన్నా
బలసికొలువ। తనుకాంతియాతపంబనబాలభానునిగతినొప్పె నాజగద్ధిత్యయు
శుండు। మరియుసందులతోకలుజరచిచరచి । శైలములుదాటియవలీలజను
చునుచు। వాసిగనుసింహనాదముల్జేశిచేశి । వాయువేగంబుననునేగుచుండె
రుకపులు॥ వ॥ ఇవ్విధంబునరామచంద్రుండను పెన్నిధానంబుపారిపై యునికి
జేసిమ మహోత్సాహబలయియు మహారాత్రింబులు యుంచుకంతైనను నిలు
వకజనిచని॥ గీ॥ సహ్యమలయాచలంబునుసకలకాన । నములుగనుగొంచువి
విధసైన్యములతోడ । జనియుపారంబుభీమనిస్స్వనముమత్స్య । కచ్ఛపాకీర్ణ
మగువార్ధిగాంచిరప్పుడు॥ వ॥ ఇట్లుదక్షిణపారావారంబుగాంచి లక్ష్మణుం
జూచువాలినందనుండిగి మొనప్పుడు రాఘవుండు॥ చ॥ అనిలతనూజుడిగ్గిరి
మహారాత్మజుగన్గొనిఇంతవట్టుచే। తనుసటునట్లుజేసితమిదాటనింకనకశ్యమై
ననీ । వునుమనసైన్యముల్గొనిమహాంబధితీరమునందునిల్పుమీ । మనముల
దోచుచందములమంత్రనముల్జనిసేయుడంచనన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునసుగ్రీవుండు
నుతత్సాగరతీరంబున సైన్యంబునుడించిదండనాయకులం గాచియుండనియో
గించినవారునుమ మహోన్నతరంగాఢ్యంబును భీమనక్ర భయంకరంబును న
గాధసలిలంబునుగగనాకారంబునునగు మకరాలయంబుగనుంగొని క్షోభిల్లి

ఖితులై॥ క॥ మునిరఘునాయకుదేవిని । గొనిపోయినదనుజునిపుడె గూల్చెద మైనన్ । వననిధిసంసారార్ణవ । మునుబోలెన పారమగుచు మొనసెన్నే చటన్॥వ॥ ఎవ్విధంబునందాటి లంకానగరంబుగాల్చెద మోయంచునందరు చింతాపరులై రామపార్శ్వంబుననిల్చిరంత నద్వితీయుండును చిదాత్మయు నొక్కరుండును పరమాత్మయు సనాతనుండును నగు రామచంద్రుండు దేవకార్యంబుకొరకు మానుషవేషంబుధరియించెంగావున మహత్తరంబగుదుఃఖంబుచేతనావృతుండై జనకరాజనందనందలంచి బహువిధంబులవిలపింపం దొడంగెమరియును॥ చ॥ తనదగునుస్వరూపమునతత్త్వమెఱింగినమానవోత్తము ల్గనరటదుఃఖసంఘములగన్గొన తద్రఘునాథమూర్తికిం । పునముగుని మెఱుంగమినిగల్గదు శోకములోభమోహము ల్బైనపడుక్రోధహర్షభయ పీడలుజెందునె శైలనందనా॥ వ॥ యీయజ్ఞానచిహ్నంబులప్పరమాత్మయం దునెట్టులుండు దేహాభిమానులకుంగానిలేనివారలకును నాత్మజ్ఞాన సంపన్నులకును దుఃఖంబులులేవుబుద్ధినైర్మల్యంబున రెండవపదార్థంబు లేదనియె ఱింగెనేని పరమసౌఖ్యంబ చేకూరునింకగాఢసుషుప్తియందు మనంబులీయం బైనదుఃఖంబు ప్రాపింపదట్లుగావున నఖిలదుఃఖంబులకు మూలకారణంబు బుద్ధియయసంశయంబగునదియునుంగాక ॥ గీ ॥ నిత్యుడుపురాణపురుషుం డునిత్యసుఖుడు । నధికుడునిరీహుడునుపరమాత్మయయ్యు । వెలయుమాయాగుణంబులగలసినుఖియు । దుఃఖియునురాఘవుడనంగదోచుచెలియ॥ గీ॥ అనుచువిమలాత్మమైనయయ్యచలతనయ । తోడదత్పురధ్వంసుడీడనైన। రామచారిత్రమిదియుమారమణియనుచు । బలికెయవ్వలితెరగును పక్రమించె అంతలంకానగరంబునరావణుండు॥

—* రావణుడుహనుమంతునిపరాక్రమంబుదలంచిచింతించుట. *

ఉ॥ మారుతియట్లొనర్చినయమానుషవిక్రమమాత్మలోపలం । జేరిచి మోమువంచిబలుచింతతోమంత్రులజీరుపల్కెనో। శూరవరేణ్యులారయిటు జూచితిరేయొకవానరుండుకూ । పారములీలదాటిమనపట్టణమంతయు జొచ్చిభూసుతన్॥గీ॥గనివనంబెల్లపెరికియక్షునిమడియ । బాలకునిద్రుంచిపుర ములాంగూలవహ్ని। భస్మమొనరించిచనియెనిభయముతోడ । నహహ యిటువంటిప్లవగులెందైనగలరె॥వ॥మరియుబలపరాక్రమ సంపన్నులరగుమి మ్మునందరలెక్కగొనకస్పూర్వప్రకారంబునగోప్పనంబుభంగి నపారంబగు

పారావారంబుదాటిస్వస్థచిత్తుండైచనియె మీరును బుద్ధిమంతులరు గావున
నింకమనకుగర్తవ్యంబగునుపాయంబువిచారింపుండనినవారలిట్లనిరి॥ సీ॥ పా
కశాసనుబట్టిపక్షంబులనుజుట్టిశిలిపెకారాస్థలినిడుతుండు। జనికుబేరునితోడ
సంగరంబొనరించిపొసగగైకొంటివిపుష్పకంబు।మయుఁడునీదుప్రతాప మహి
మంబునకునోడి మెచ్చుపుట్టగకూఁతునిచ్చెనియె। కాలదండమొకింతగడనె
సేయ ననేకదైత్యనాయకులు నీభృత్యవరులు। గానశంకింపనేల యవ్వాన
రుండు। వానరుండనియొప్పుడుగర్వంబుతోడ। యేము పేక్షయొనర్చిననింత చే
సె, గాకనిలిచినబ్రతికిపోఁగలఁడెవాఁడు॥ అయినను॥ క॥ ఒకరొకరినిబంపుచతు।
మఁకరాలయమధ్యమందమానవమకపి। ప్రకరంబుగనొనరించెద। ఇంక మే
మకుంభకర్ణుఁడిట్లనిపలికెన్॥ ఉ॥ నీవుదలంచుకార్యమది నిక్కము దానవ
వంశనాశనం।బావసుధాసుతాధిపుడయూకరుగన్గొన నేరవైతివా। భూవిభు
డింకజూడనినుపొంకమడంపకబోవనిచ్చునే। రావణరామచంద్రుడుపరాత్ప
రుఁడెవ్వఁడటంచెరింగితో॥ క॥నారాయణుడివ్విధమున। శ్రీరాఘవుఁడయ్యెల
క్ష్మిసీతయనంగన్। ధారుణినుదయించెదురా। చారులనడగింపకమలజన్ము
డు వేడన్॥నీవును॥ క॥ గాలముమీనముమ్రింగెడు। పోలికలోకైకమాతభూ
సుతస్వకులో।న్మూలనమొనరింపగనీ। వీలంకకుఁదెచ్చితివి సురేంద్రవిరోధీ॥
ఇదియుకాదు॥ చ॥ అనుచితమైనకర్మచయమంతయుసేయకనొప్పెనీదుచే।
తనుసికనే మొనర్చెదవుదాకొనవైననుదోషానతుండనీ। యనుజుఁడగానస్వ
స్థహృదయంబునసిల్పిమటన్నకుంభక। ర్ణునివచనంబులున్వినితనూభవు
డింద్రజిదాహ్వయుండనున్॥క॥ఎంపుముదాశరథులబల। సంపదలడగించికీ
శసముదాయములన్। జంపిభవత్సముఖంబున। కింపుగజనుదెంతునేనయి
పుడనిపలుకన్॥

—❋ విభీషణుఁడు రావణునకు నీతి జెప్పుట. ❋—

వ॥ అప్పుడువిశుద్ధబుద్ధియుసురబృందసన్నుతుండునుబుద్ధివంతులలోనగ
రిష్ఠుండును పరమభాగవతశ్రేష్ఠుండునునగు విభీషణుండు శ్రీరామచంద్రవి
మలచరణకమలయుగళంబు నాత్మీయహృదయకమలంబునందిడుకొనిరావ
ణుసభాభవనంబునకరుగుదెంచి యామందోదరీవల్లభునకుంబ్రణమిల్లియుచి
తాసనంబునంగూర్చుండి కొలువునంగల్గుకుంభశ్రవణాదిమహాప్రమత్తయా
తుధానగణంబులంగాంచి యతివిస్మయంబున వారలందరుసినుచుఁడధర్మా

సుకరాలంబునగువాక్యంబులదశాననునకిట్లనియె॥ చ॥ పరగఁగకుంభకర్ణుఁడును
పార్శ్వుఁడుమేఘనినాదుఁడుక్రమమహా। దరుఁడునికుంభకుంభులును దాశరథు
ల్వరచాపపాణులై। దురముననిల్చితీవ్రమగుతూపులపైపరపంగనిల్తురే। క
రములుకంధరంబులుచకాచకనైచనువారుగావునన్॥ ఇదియుకాదు॥ క॥ సీ
తయనుదుర్భరగ్రహ। మీతెరువుననినుగ్రసించె నిక్కనైసుధా। శ్రీతలనా
థునకయ్యెన। సీతనయానొసంగువిడుపనినప్రాణముచేన్॥ క॥ మఱియును
రాఘవుఁడుభీకర। శరములుమనలంకఁజొచ్చిసకలబలంబుల్। బరిమార్పక
మున్నెశుభా।కరసీతనొసంగిమమ్ముగావుముకరుణన్॥ఇదియుకాదు॥ మ॥ కు
లశైలాభులు సింహవిక్రములులాంగూలాఢ్యులున్మించుదం। ష్ట్రిలచేతన్న
ఖపంక్తిచేతదురమున్సల్పన్మహాయుజ్జులం। దలఁగుల్వానరులింక వారుమ
నపైఁబండెత్తకమున్నెభూ। తలనాథాగ్రణిజేరుబొందుకరుణన్ దైతేయ
వంశాగ్రణీ॥ఇట్లుగాదేని॥ క॥ నినువిడువఁడుపాతాళం। బునఁజొచ్చినజము
నిగనినపురహరువీక్షించి। చినదేవనాథుఁజెందిన। ధనదునిమరుగునకుఁజనినతల
గకొగ్రుంచున్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునశుభప్రదంబులును హితకరంబులును పవి
త్రంబులునుంగాగవిభీషణుండుపలుకువాక్యంబులకులికిపడిరెట్టించినకోపం
బునమృతిబొందెడువానికిదివ్యౌషధంబులైనను నసహ్యంబులైతోఁచు భంగి
కాలచోదితుండైరావణుండిట్లనియె॥ క॥ ఏనొసఁగినభోగంబుల। మేనుబలి
ష్టించికిందుమీఁదెఱుఁగకనా। తోనెదిరించెదవహితుఁడ। వౌనాదినయుంగఁతే
మ్ముడందురెనిన్నున్॥ క॥ శత్రుత్వముమదినుంచుక। మిత్రునిక్రియమంటి
వీవుమిత్రద్రోహీ। గాత్రముఖండింపనెప। చ్ఛాత్రివునకు దోసమలుకు
జెనుసింకొకనిన్॥ వ॥ ఇట్లుగావుననార్యులతోడమకృతఘ్నులదోడనుమూ
కుసాంగత్యంబుఘటియింపనేరదిదియుకాదుజ్ఞాతియైనవాఁడెల్ల కాలంబుకీడు
దలంచుచుంగావుననీవును నవ్విధంబయనినత ద్వాక్యంబులువినిసహింపకవిభీ
షణుండునుగదాపాణియైనల్వురుమంత్రులంగూడుకొని యంబరంబునకెగ
సిరావణుంగనుంగొని॥ క॥ జనకసమానునిగనునిను। గనుగొనినీబ్రతుకుతె
రువుగరపినన్నీవున్। ననుదూలఁగనాడితివిక। కనుగొనియెదవాఫలంబుకాల
ముచేరెన్॥ అదియెట్లంటేని॥ సీ॥ కాలుండురఘునాయకస్వరూపముతోడదద
శరథాలయమునఁతగఁజనించె। జనకభూవిభుగృహంబునసీతయనఁగమృత్యువు
నీదుకొరకుసంభవమునొందె। వారలిద్దరుమహీభారతమంతయుమాన్పఁజను
దెంచిరిటవారిపనుపుచేత। హితవాక్యములొకింతవుఁదిసుంచవారాముఁడక్షి

షన్నై ॥ క ॥ శరణనువారలఁ బ్రోవఁగ । బిరుదు వహించితి వటంచుఁ బ్రియముగ
వీనిని । చరణంబు లాశ్రయింపఁగ । ధరణీశ్వర వచ్చినాఁడు దయఁ జూడుమనన్॥
వ॥ ఇట్లు విహాయస మార్గంబుననుండి బలుకు విభీషణు వాక్యంబులకు రామ
భద్రుం గనుంగొని సుగ్రీవుం డిట్లనియె ॥ క ॥ మనుజోత్తమ వీఁడరయఁగ। దనుజు
డు మాయావి నీదు శరణని గొనిపో। యిన పాపకర్ముతమ్ముఁడు। మనవివరముల
రసి దునుమ మదిన రుదెంచెన్॥ వ ॥ ఇట్లు గావున విశ్వాసంబునకనర్హుం డాజ్ఞ
యొసంగఁదగదని వాని దేహంబు నింతింతలు సేయింతు నాకు నిత్తెఱంగునఁ దోఁచు
చున్నది యది చిత్తంబు కొలందిన వధరింపుం డనిన మందహాససుందర వదనార
విందుండై రఘునందనుం డిట్లనియె॥ క ॥ నిముసమునన్ సమస్తధరణీసలిద్రుం
పసృజింపసత్యమిం । పమరెడు నాకు నేడ భయమా తనికిచ్చితి దోడి తెండు వీర
ము నెడినీదు నాఁడనని ప్రాంజలి చేసినఁ బ్రోతునంచుని। త్యము జెలువొందు మద్వ్రి
తము తప్పదు సత్యము సత్యమంచనన్ ॥ వ ॥ ఇట్లొంక్ సారైన నీవాడనని శ
రణంబు వేఁడిన సకలభూతంబులకును నభయంబొసంగెదననుచు బలుకు రఘు
నందను సత్యభాషణంబులకు హర్షంబునొంది సుగ్రీవుండును యథాన్యా
యంబుగ విభీషణుని ముందటికిం దోడి తెచ్చెనంత॥ మ॥ శరచాపాంచిత బాహు
నీలజలదశ్యాముఁ బ్రసన్నాననాంబురుహున్ శాంతు సలక్ష్మణుం గని మహా
మోదంబుతో సాగిమ్రొ। క్కి రమావల్లభుఁ డంచు లేచి నుదుటన్ గేల్మోడ్చి స
ద్భాషణస్ఫురణన్ సన్నుతి సేయ దాదొడఁగె నపూర్వామరేంద్రుం డొగిన్॥
ఉ॥ నీకిదె వందనంబు ధరణీతనయావర రామభూవరా । నీకమృగేంద్ర భక్త
జననీరదపూర్వసమీర క్రూరద। ర్వీకరతుల్య చాపపటువిక్రమ రావణగర్వయా
మినీ। కోకసమూహపర్వకపికుంజరమిత్ర పవిత్ర రాఘవా ॥ గీ ॥ అమిత తేజ
సే మహాత్మ నే శాంతాయ। యఖిలజననభరణహానన మూల । కారణాయమా
నిగణవంది తాత్మయ। వాస్తువాయతేన మోస్తుయనుచు ॥ మరియు నిట్లు స్తుతి
యించె॥ సీ॥ తెలియంగ నీవనాదిగృహస్థుఁడవు లోకములవారలకు నెల్ల ముఖ్యో
తముడ । వంతంబులేని రామాఖ్యుఁడవును గాన మరిమరి నీకు నమస్కరింతు।
జగములు గలిగింపఁ సంస్థితి గావింప విలయంబు నొందింప విభుఁడనంగ । దనచిత్త
మరుగుభంగి బోవఁగలఁడన స్థావరజంగమాత్మకములైన । భూతముల వ్యాపక
వ్యాప్యభూరిమహిమ! బయలలోపలఁ దగు జగన్మయుఁడనంగ । వేదములఁ జా
టుదొరవివ ఖేదమోద। రహితగతకామకోప శ్రీరామభూప ॥ వ ॥ దేవా భ
వదీయమాయాసహాయంబున మ్మనంబు భ్రమించి వినష్టజ్ఞానులై పాపపు

—॥ శ్రీరాముడు విభీషణునకభయం బొసంగుట. ॥—

లియప్పుడు ॥ అని యిట్టులనిన ॥ సీ ॥ అతిరహస్యము సుభాష్యితము నన్నిశ్చ
యంబిదె విభీషణేకు నెరుగ సేతు । యోగివర్యులు వీతరాగులు ముముక్షుల
తిశాంతులగువారలాత్మయందు । ననుదలంచెదరేను సచటనిత్యదగాన నీవు
సుశాంతసద్భావివగుదు । కల్మషాపహుడవై నమభక్తినను గొల్వ మనఘ
సంసార ఘోరాబ్ధి దాటగలవు మత్ప్రీతికరము గా వెలయు నీదు । స్తోత్ర మెవ
రయిన వ్రాసిన నొంపు మీర వినిన జదివిన సారూప్యమొనరగలుగు । నిసిసిజంబ
నికరుణజెన్నొందనపుడు ॥ వ ॥ భక్తవత్సలుండగు రాఘవుండు లక్ష్మణుం
గనుగొని సుమిత్రానందనా నాదుసందర్శనంబుల సగుఫలంబు గనుంగొనుము
వేగంబ సముద్రోదకంబులు దెప్పింపుమీక్షణంబ లంకారాజ్యంబునకు విభీషణు
నభిషిక్తుం గావించెదననిన నతండును ॥ క ॥ ఎంతవడవుర విరజననీ । కాంతు
లు మేదినియును నాదుకథలు నిలుచుదా । నంతదడవు విభీషణు । డెంతయు లంకా
పురంబు నేలెడు సుఖియై ॥ వ ॥ అనినిదేశించి సముద్రజలంబులు దెప్పించి
సచిలను లక్ష్మణునినియోగించి శాశ్వతంబుగా నభిషిక్తుం జేయించె నంత ॥ గీ ॥
సాధుసాధువనుచు సకలవానరులును । పొగడిరెలమి రామభూతలేంద్రు । న
ర్కతనయుడప్పు డవ్విభీషణు గాంచి । కూర్మి నెరయ బలికె కుధరతనయ ॥ చ ॥
వినుపరమాత్ముడైన రఘువీరు నిమ్మాతలమందు నీవు రా । ముని సుపరిగ్రహంబు
నను ముఖుడ పంకసహాయు నాదకౌ । ననుబరిమార్ప రాముని కినక్ ఓనిభానుజ
లోకనాయకుం । డనదగు రామమూర్తికి సహాయము నొనర్చెడినంత వాడనే॥
గీ॥ ఇంక దాస్యవృత్తి నేనొనర్చెదమింము । కూడి శక్తికలుగు నొలదిననిన ।
పక్ష్మికంతు చేత బనుపంగబడితివుం । డనుచి శాచరుండు విహాయసమున ॥ వ॥
నిలచి సుగ్రీవునింగనుంగొని భానునందనా మత్ప్రభుండగు దశాననుం డనదగు
వాక్యంబులు గాగనీకెరింగింపు మన్న తెరంగు వినుము ॥ చ ॥ ఎవయుగ గొప్ప
యింటజనియించితి వెక్కుడు వానరాళికిం । దనయుడవంశుమాలికిని తంము
నిబోలుము వింక నాకునీ । వలతయు గాదు వేరొకని వల్లభ దెచ్చిననీకదేమిబాం
మనుము మ్లనంగ సైన్యములనందరతోలుక బుద్ధితో డుతక్॥ ఇట్లుగాచేని॥ గీ॥ సు
రలకైన నసుకసుపిచ్చి చూడదగని । లంకనిస్సారులగుసట్టిస్లసగమనుట । కీటకం
బుల కెటులోటు పాటునొందు । నని యొనన్నిపల్కు మని పల్కెనగచరేంద్ర ॥
అనిన విని ప్లవంగవీరుల తిరయంబున ॥ విను పిధి కెగసి వానిక్ । ఘనతర ముష్టి
ప్రహారులకంతగతప్రా । ణుసేయు రామచంద్రుని । గనుగొని మొలుగ

త్రిపలికెఁ గడుభీకరుండై ॥ మ ॥ చనునే మాతల నిట్లొనర్చుటలు రాజశ్రేష్ఠన మస్కంబె వేదనసైపంగనుజాలఁబ్రోవఁగదవే వాత్సల్యమాహింపవే । ఘని నక్రప్రముఖాసుగానవారలను బాణకబట్టే బల్కంగన। ద్దనుజుండంబరవర్తియై మిహీంద్రపుత్రా యంచుసోచ్చాకరన్ ॥ ఇట్లు సుగ్రీవుం గాంచి ॥ క ॥ ఏప నీపల్కెదదనుజ । గ్రామణితో నన్నివాలిగతి యుత్నమునన్ । రామునిచేత నుసుతకాం। తా మాత్సస మేత్యమునగనునడతువనుమనెన్ ॥ వ ॥ మరియు సక లలోకనాయకుండగు రఘురాముడు నారీరత్నంబు నందోడితెచ్చి కులంబునే లంగలు పుటక జన్మంబు గాదనుచు నెరుంగంబలుకుమనిన ప్లవంగవీరులను రఘునా థు రాజ్ఞనన్నిశాచరుంబట్టి బద్ధుంగావించి రంతమున్న రావణప్రేరితుండై శా ర్దూలుండను దానవుండొక్కరుండు జనుదెంచి కపిబలంబులంగనుంగొని భయం బునబరచిన రావణుండగు రాజునకెరుంగింపవాడును విని భ్రాంతి చెందియుం డయ్యెంతనంత రాఘవుండును నిజశరంగభంగనిష్కాంతిబధిరీభూతకమలజాం డంబగుమకరాలయంబుఁ గనుంగొని రక్తాంతలోచనుండై సుమి। తానందనున కిట్లనియె ॥ శా ॥ రంఘుత్తుంగతరంగుడై పటురవోద్రేకంబునంబున్వషా । ప్రాం ఘుంబుల్ ముదమంద భృత్యునిగతిన్ దన్మానసామోదియై । పుంఖోపింపనను న్సమాత్రునిగనన్ బుద్ధిన్విచారించిమత్పుంఖాటోప మెరుంగకొప్పు లవణాం భో తాళి వీక్షించితే ॥ మఱియును ॥ క ॥ కోపములనీతసిలత్స్యము । సేతువొనరించి నన్నుగడవ నేయుండి దెస। ఘూర్ణతజలాధ్యుజేసి మ। హీతలము సభంగి కపులని కైన పిపింతున్ ॥ వ ॥ అని పలికి క్రోధతామ్రాక్షుండయి కరాగ్రంబుననిడికొ

—* శ్రీరాముడు సముద్రునిపై బాణము సంధించుట. *—

ధ్వజంబు భంగి జెలువొందు చాపంబు ధరియించి ॥ మ ॥ తుది రేపు వెఱెలు వొందు భాస్కరుగతిం మాణీరమందున్ జ్వల ప్రదంబొక్కటి దీసి చాపగుణపుం నంబల్కి సంధించిదు। మ్మదపాథోధివారింపు నాడాడెదె భానుస్పృష్టిస్మితుఁడా త్తకాం। డవఘోరానలకీలలం ముభుజదండస్ఫూర్తి నాటోప్పిగన్ ॥ వ ॥ నిబిడధను ష్టంకారంబు గావించి శరమోక్షణంబు సేయంగ సుకరింపు మయంబున సద్దై వనకాననంబగు ధరాచక్రంబంతయుం సంచలించెఁ దోంచెఁ గౌ సఘనచరా చరం బులవంధకారంబు బంధురంబయ్యె మకరాలయంబునుం క్షోభింపఁ బడు వేలాస్త లంబు దప్పి యతిభయంబున యోజనమాత్రదూరంబు లోనికిం జనియె నందు జె లువొందు నక్రగ్రాహపాఠీనకచ్ఛపకర్కట కాకోదరప్రముఖ జలచరానీకంబు

లునిజజీవన శంకాకితేయు బహుళదోషంబౌ వంచనసహుప్రకటమును విశ్వ
[illegible] దేహ [illegible] జగంబుతదీయ [illegible]
[illegible]
[illegible] ధిరాజస । [illegible]
[illegible] । [illegible] । భక్తి
[illegible] ॥ క్రీ ॥ [illegible]
[illegible] । జగదాత్మ [illegible]
[illegible]
[illegible] । భూతంబులు [illegible] నిజేనొప్పిరియా
[illegible] । తామసజల [illegible] భూతములుబుట్టు । నరయ కారణమె
[illegible] । వెనకబల్కిన [illegible] విసరములకు తామసత్వజడత్వ
[illegible] దేవా [illegible] గుణంబుండదు [illegible] నెవ్వేళను మా
[illegible] భూత [illegible] నెవ్వేళను విరాట్పురు
షుండవనంబరగుదవు [illegible] సత్వగుణప్రధానులగు కమల
సంభవాది ప్రజాపతులును [illegible] ప్రధానులగు భూతనా
థాదిరుద్రులును [illegible] లీలామాను
షవిగ్రహుండవు [illegible]
[illegible] నదియునుంగాక ॥ గీ ॥ [illegible] లగుచుంబుగలి
[illegible] ప్రసిద్ధ । మదియు [illegible] లోకనయ
[illegible] రామ [illegible] ॥ గీ ॥ శరణు జగదీశ భక్తవత్సలరమేశ । [illegible]
[illegible] ప్రదాన [illegible] । జ
నకజా [illegible] ॥ వ ॥ అని [illegible]
[illegible] రామభద్రుం [illegible] ॥ ఉ ॥ నాదుశరం
బమోఘము [illegible] ధను [illegible] । [illegible] లోకములగా
[illegible] । [illegible] త్తరభాగ
[illegible] ॥ వ ॥ ఇ
[illegible] యనుచోటని
[illegible] త్రంబున [illegible]
[illegible] మరలి [illegible]
[illegible] రామచంద్రా ధీశ్వ

ర్థికింపగను దర్పాక్రాంతంబునం జేసిహా । యనసమాగమంబునన్ బ్రీతి వసించినవా
క్యంబుల్ వచింపన్న నా ! కనుం [illegible] కొనిస్రుగ్గక మొత్తరామా
యటం । చును భీకరంబు [illegible] యూథపుండు॥ *

—* రావణుండు శుకునిచే వానరబలంబు తెలిసికొనుట. *—

క॥ కనుగొనిపీనక్ విపులవృషు । [illegible] పతిరాజ్యం । బు
ననన్ను విడచి రేనును । గనుగొం [illegible] చరేంద్ర కపిబలంబులనుక్॥ వ॥ వానరుల
కుమనకుంజాడను రాసుమల భంగి బలంబులు [illegible] సంఖ్యంబుగా నే
రదు దాశరథులును నిజభుజాసారంబు మాపుటపు సమయంబుచే కూ [illegible]
నా సంభ్రమంబుననున్న వారలింకను నపట్టణంబంతయును నాక్రమింపంగలరు
నీవును బుద్ధిమంతుడ వేనిత [illegible] నిజసేనా
యుక్తుండవై యాహానంబునకు [illegible]
సేయుమింక రాఘవుండు తనదు వాక్యంబులు గాగని [illegible] తెరం
గువినుము॥ క॥ ఎవనిబలంబునన లనా । [illegible] రాఘవ తనికనా!
హావమునను జూపుమనుమా । [illegible] ॥
క॥ రేపటిదినముల్లపంగచు । [illegible] ॥ గో
పురముల స్త్రీపురుషుల । [illegible] ॥ క॥ మ
రియును సమ్మోహనమును । [illegible] సకలబలంబు । [illegible]
[illegible] ॥ వ॥ [illegible]
ధంబునం బరికి [illegible] పరి
దేశంబున కుంజని [illegible] రావణబలంబంత
యును [illegible] సవర్గం
బులం గనుంగొని త్రికూటశిఖరంబు [illegible] నగరంబుతోడ జేరికి యుద్ధ్యాపార
మధ్యంబునం బడవై [illegible] కలోక్యంబునకు [illegible]
నున్నవారలు వారలబలం [illegible] బట్టి [illegible]
[illegible] మొరింగితి [illegible]
[illegible] పమానశరీరులునై [illegible] జెలంగొం
బుష్ట వానరచమూని [illegible] సామర్థ్యంబు చాల
దైనను ముఖ్యయూథాధిపతుల నెరింగించెద॥ సీ॥ లక్ష సేనలం గొల్వలం [illegible]
ముఖుడునై యాచుక్ వాడ [illegible] దగ్నిసుతుడు । వాలంబు జరచి దోషాల
సంహారించువాడె [illegible] । [illegible]

సిపుత్రుని నసిమిహేనాసుతి గాండివ[illegible] | [illegible]నాసిపరతిదే. సనా
ఈ వేరంభుడశిబలాఢ్యుడు [illegible] సముడు| [illegible] యూథపులైన గొల్చుచే
టిపగడు | శరభుడతిసాహసుడ [illegible] | [illegible] నొక
రికియొకరుతోడు | బలశక్తియు [illegible] బల [illegible] యున॥
క॥ వారలు మైందద్వివిదులు | వారలు [illegible] | ఘోరాపు
పులితో [illegible] | [illegible] ఈశతము
బంధించెజగత్ | [illegible] | [illegible]
డుబలాతిశయుం [illegible] | [illegible] ములు
ను | సతత [illegible] కాంక్షలు సాహసులు | [illegible] బునే
ల | రాచెరమటుంచునున్న వారలు [illegible]॥ వ॥ [illegible]
కొడని [illegible] యొక్క [illegible] సహ [illegible] నొక్క
కోటియును నిరువదియొక్క సహస్ర [illegible]
త్రులను సుగ్రీవ [illegible] నాధిపులును [illegible]॥

—* శుకసారణులు శ్రీరామునిమాహాత్మ్యము రావణునకు జెప్పుట. *—

సీ॥ అదినారాయణుండఖిలేశ్వరుడు రాముడు [illegible] మను [illegible] సుర
కార్య| సీత [illegible] | స్థా
వర [illegible] | [illegible]
లోభ [illegible] తములకింకెటువంటివారితోడను నీకువైరమేల | పరగ [illegible] మును
[illegible] కంబు | పంచభూతాత్మకంబును పంచవింశ | తియగు తత్త్వంబులన
నొప్పు [illegible] | [illegible] తెలుము॥ వ॥ వారియు
[illegible] బద్ధాత్మకంబు [illegible] కలన [illegible] డవ
[illegible] కం
బు [illegible] దేహం [illegible] ను
[illegible] కారణంబులు గలుగు
[illegible] బునొందుచుండు [illegible]
[illegible] దేహంబునకు [illegible] యును [illegible]
[illegible] నిరంతరంబై యుండు
నాత్మ [illegible] శుద్ధుండును [illegible] నాత్ముండును [illegible] లుండునునవ్య
యుండును నగు నిం కతన [illegible] జ్ఞాన [illegible] బులంజెందుచు [illegible]
బడుచునుండు నదిగాన [illegible] నమండవై దేహాలయం

దభిమానంబవిడచి పరమాత్మనెఱుఁగుచుపుత్రదార గృహాదులయందు నిర
క్తుండవుగమ్ము భోగంబుల దినినిరయప్రాంతంబులగుజీవులకును శునకసూక
రంబులంబోలికనకవిముక్తంబులై గలుగుచుండునదియెఱుంగాక॥ సీ॥ జనియిం
చితివిపద్మసంభవాన్వయమందుబ్రాహ్మణుండవు వేదపారగుడవు । మొనసి
భారతవర్షమునందునదులభంబగు కర్మభూమియందధికఫలద । మిన్ని
గల్గియుభూమినెవడువిద్వాంసుడీట్లాత్మహితార్థ మమరిమేను। భోగా
నువశతగాబోవవిచ్చును పామరుడవైన నీవాకుర్రాడవుదక్క । యింకనై
ననునికామంబులెల్లమాని। భక్తితోడుత శ్రీరామభద్రునిత్య । ధీరుపరమా
త్మగాంచితద్దేవిరమైన ? జనకజనాసంగిసౌఖ్యంబుగనుముదనుజ॥ గీ॥ ఇటు
లాసంగియమ్మహాశుభక్తులగూడి। యుండుమిట్లునీవుయుండెదేని । విష్ణులో
కమునకువిమలస్వరూపివై। జనియెదవుమహాఘచయముబాసి॥ వ॥ గాదేనివు
నరావృత్తివర్జితంబులగుయధోలోకంబులనొందెదవుగావున యేనుబల్కిన
ముహితవాక్యంబులన్నియునంగీకరించి॥ చ॥ హరిపదభక్తిగలుగుసుగుణాత్ముల
తోడనుమైత్రిసల్పు భా।స్కరకులభూషణుఁ గలితకార్ముకసాయకసౌఖ్యదా
యకుఁ । సురతరవిక్రముఁ మరకతోపలకాంతిసుకాంతుత్వత్సహోదరనిజ
సోదరార్జునదాశ్రితు రాఘవుజెందు రావణా॥ ఇట్లు॥ క॥ ఫణికుండబ్లుడ
బ్జవభో।మణిహతవహనయనుడాహిమాలయకన్యా । మణికెరుగబల్కిశు
కరా।వణసంభాషణముమరయబల్కిదొశంగెఁ ॥ చ ॥ అనియిటులాశు
కుండువివిధాజ్ఞతలెల్లనుబాసిపాజ్ఞతఁ। గనెదుహితోక్తులంబలుకకాలభు
జంగముభంగిరోషమెం । పెనయగవానిజూచికులహీనజగత్రిచుశాసనుఁ రి
పు। ఘ్నునిననుశిక్షసేయుదువెకోవిదుభంగిరిపుల్నుతింపగఁ॥ క॥ నిననిష్ప
డ్రుడుంచెదనై।నసురయుపకారంబున్నార్పితిఖటుగా । వునబ్రిశుకుకంటె
నింకేట।జనదుండగజనుమువినగజాలదురుక్తుల్ ॥ క ॥ అనిపల్కినభీతిల్లుచు।
జనిమెశుకుండవుడుతనసదనంబునకో।వనితాయనిపల్కగవిభు। గనుగొని
గిరికన్యామునిమెకాంచనవసనా॥ వ॥ దేవానిశాచరుండయ్యెనుశుకుండువిజ్ఞా
నవంతుండగుటకేమి హేతువనాయందు లక్ష్మపగలదేని వినిపూర్వవృత్తాం
తంబెరింగింపుమనిన సంతసంబునొందినిజవల్లభకుప్రమథవల్లభుండిట్లనియె॥
గీ॥ వినుముశుకునిక్రైనవృత్తాంతమంతయు । వీడుద్విజుడుతత్వవిదుడుఘను
డు। వనమునందునిలచెదనరవానప్రస్థ । నియతితోస్వకర్మనిరతుడగుచు॥ వ॥
ఇట్లుపూర్వంబున బ్రహ్మనిష్ఠుడు బ్రహ్మవిత్తముండును నైవనంబునని యోగిం

వుచు దేవహితార్థంబును దనుజవినాశార్థంబును [illegible]
వనంబు సలుపం దొడంగెనంత నవ్వేషంబు [illegible]
క్రనిశాచరుండు నిజనాశకరంబుగా వ్రసవానికి [illegible]
వహితుండ వ్యైనొక్కనాడు [illegible]
గస్త్యమానియు వ్వనమున కేగుదెంచి యతిథిం [illegible]
నకు నిమంత్రితుండగుచు పోయి జలంబులు [illegible]
యమిదె వాకొనసందున గస్త్యవేషి [illegible] జనుదెంచి [illegible]
అశనము సగదేసి యామిషంబును నాకు । [illegible]
దసయుక్తమైన భాగాంగ సంభవం । [illegible] ॥ వ ॥
శుకుండును నవ్విధంబ యొనరించెనంత కుంభసంభవుండు కృతస్నానుండై
జలంబులు వెడలి జనుదెంచి భోజనంబునకు గూర్చున్న సమయంబున ॥ గీ ॥ శుకు
నిభార్య భంగి నుండకీరూపుడై । దానవుండు పేచు బూనిమాని । నానవమాంస బ
న్నిచూను మామిషమప్పుడొసగి చని యెవరు హాహ్వలాక్షి ॥ వ ॥ ఇట్లు సుప
క్వంబును బహువిస్తరంబును నగు నరామిషంబు గనుంగొనిని ఖిల జగద్రూపకే
క్షేత్రుండగు నగస్త్యమునీంద్రుండు కోపసంభరిత మానసుండై యరుణంబు
లగు నేత్రంబుల గనుంగొనుచు నోరి విప్రాక్షమాయ ట్లు సేయుపాపాత్ము లుగ
ల రేయది గావున నిబ్భంగి కుటిలవర్తనుండవై నరామిషం బొసంగితివి గావున
నీవును నరామిషహారుండవై రాక్షసరూపంబున జరియింపుమను చునతిఘోరం
బగు శాపంబొసంగెనంత శుకుండును భీతచిత్తుండై కరంబులు మొగిడ్చి ॥ గీ ॥
దేవ మీరాతనతిచ్చిన తెరగు యేనొసంగితిని గాని యితరంబు నల్పనాడు । శాప
మేటికి యునకొంతసేపు ధ్యాన । మాశ్రయించితదానురంబంత దెలిసి ॥ శుకుం
గనుంగొని యిట్లని యె ॥ క ॥ నివానరింపవకృత్యము । భావించితినైన వాయుపలు
కుల మోఘం । బీవును నైన్వే జగ । ద్రావణుండు రావణుండు వధింపబడు నాపడ
డై ॥ వ ॥ భక్తపరాయణుండగు నారాయణుండు భానువంశంబున ॥ క ॥ జని
యించి దనుజసైన్యము । లనుగ్రహింప మహోగ్రభంగి లంకాపురిపై । జను
దెంచునంతవట్టును దనుజాకృతి నుండుమంతనైవముక్తుడ వచే ॥ వ ॥ దనా నన
ప్రేరితుండవై రఘునందనుం గనుంగొని యమ్మహాత్ము దర్శనంబు ముక్తగా
పుండవైప త్రికంధరునకు తత్వజ్ఞానంబును పదేశించి పరమయోగి గమ్యంబు
గు నారాయణస్థానంబు నొందెదవనుచు కరుణార్ద్రహృదయుండగు కుంభ
సంభవుండానతిచ్చితివో హితుండవై శుకుండును రాక్షస రూపధరుండై

దశాననుననుసరించియుండె నేడునునిర్మలవచనుండగు నగస్త్యవాక్యంబుల భంగిసలక్షణుండగులక్ష్మణాగ్రజుం గనుంగొని రావణాసురునకు తత్త్వజ్ఞానంబునెరింగించి భూసురుండై వైఖానసవర్గంబులంగూడి నారాయణభక్తిపరాయణుండై జరియింపుచుండె శైలనందనా విజ్ఞానసంపన్నుండగు శుకుని వృత్తాంతంబిదియింక నావలికథాక్రమంబెరింగించెద॥

—* మాల్యవంతుండు రావణునికినీతి సెప్పుట. *—

మ॥ శుకుడిట్లేగినమాల్యవంతుండతిసంశుద్ధుండుమాతామహుం । డకలంకస్థితిఁజెంది రావణభవద్వ్యాపారముల్ క్రూరముల్ । స్వకులంబెల్లనశించెకాలమిపుడాసన్నంబేసంకైనము । ల్లికగావింపవుమానసం బౌరుల యాలిన్ జేరసత్కీర్తియే॥ ఏనునునీకుమేలుదలంచెదగావున నొక్కవాక్యంబు బల్కెదనెట్లనిన ॥ సీ ॥ ధరణిజయిచటపాదముబెట్టినదిమొదల్ దుర్నిమిత్తములెల్లదోచుచుండు । నన్నంబుమొలుచునిత్యంబుమేఖాబళుల్ రుధిరంబు గురియుదుర్వ్యథలుఘనము।పురమెల్లనుదఃకునొప్పదు దేవలింగముల్చెరియుంచుకన్నులజలమునించు । పచ్చనిపండ్లతో పకపకయనినవ్వు కాళికాదేవిచుక్కలునుదుల్లు। గాధలభంబులగోవులగాంచుమరియు । ముంగిలునుగాచునెల్లెడమూషకముల। గుడ్లగూబలునక్కలుగూయుపగలు । మనపురంబునచెలరేగిదనుజవర్య॥వ॥ఇదికాదుకే రాళవదనుండునుముండుండుసుకృష్ణపీతాంబరుండును నైయుంతకుండు దైత్యాలయంబులనర్ధరాత్రంబునసంచరించుసివ్విధంబునభవన్నాశనకరంబులైనదుర్నిమిత్తంబులనేకంబులు దోచుచున్నయవి గావునజనక రాజనందననుసధనంబుగాగ జగధీశ్వరుండగురాఘవేశ్వరునకుసమర్పించి కులంబును బ్రాణంబును రక్షించుకొనుము రామచంద్రుండు నారాయణుండనియెరుంగుమువిద్వేష బుద్ధిదలంపకుమెట్లంటేని॥ చ॥ అనుదినమిమ్మహాత్ముసుగుణాఢ్యువిదేహసుతామనోహరున్ । వినుతచరిత్రసజ్జనులువేడుకతోడతదంఘ్రియుగ్మముల్ । ఘనమగునిబ్భవాబ్ధితుదిగాంచగగాంక్షరొత్తద్విధంబునన్ । దనుజవరేణ్యరాఘవుడుతామరసాక్షుడు మానవుండిలన్॥ గీ॥ అట్టిరామచంద్రుడఖిలహృదాలయు । భక్తిభావనమునభజనసేయు । నీవొనర్చినట్టినిఖిలదుష్కార్యముల్ । దొలగుభక్తివలనగల్గుగుశుభము॥అనిఇవ్విధంబుననీతివంతుండగుమాల్యవంతుండు ॥ క ॥ కులకౌశలహేతువులుగ। బలుకగతనదైనకాలపక్వముదెలియన్. । బలికెనుక్రియాసా

గ్రహులై బలికెదశాననుడు వికచపద్మదళాక్షీ॥ అదియెట్టులనిన ॥ చ ॥ కృ
పణుమునిప్రియుఁ డీమనుజకీశకులాశ్రయు రామచంద్రుని । కృపుదొరగా
గబల్కెదవు గన్గొననంత సమర్థుఁడే నితం । డ్రిపను పనేల వచ్చు బెదరించెద వా
తని బంటుభంగిదు । ర్నివృనతలింక మానుని నువృద్ధని సైచితి చంపఁజాలకన్ ॥ సీ॥
నీదువాక్యంబులెల్లను నేసహింప । జాలజను మింక నిలువంగఁ బోల దనిన జని యా
దశకంధరుండంత సకలయాదు। ధానవర్గంబులును గొల్వఁ దనరుచుండె॥ వ॥ ఇట్లు
సౌధాగ్రంబున నిలచి వనచరసైన్యంబులెల్ల గనుంగొనుచు నాహవంబునకు నిజ
సైన్యంబుల నాయితంబుగండవిని యోగింపుచుండె నంత నవ్విధంబంతయుఁ గ

—* శ్రీరాముడు రావణునికిరీటంబుల శరంబుచేఁబడ వైచుట. *—

నుంగొని॥ మ॥ వరకోదండము కేలఁబూని సురభివ్రాతంబు భీతిల్ల భా। స్కరవంశా
గ్రణియర్ధచంద్రశరముగ్రంబొప్పఁగా నేసె త। ద్వరకాంగేయ మహేంద్ర
నీలిమఃఖభాస్వద్భూరికోటీరమం । దరశైలాభకిరీటపంక్తి దుములై ధాత్రిస్థ
లిఁ గూలఁగన్ ॥ వ॥ ఇవ్విధంబున దశాననుదశకిరీటంబులు నొక్కసాయకంబు
న నేలబడ నేసిన నతిభయప్రదంబగు తత్క్రమణంబునకు సురానీకంబులెల్ల విస్మ
యంబునొందిరి యఖిలవానరులును నతి సంభ్రమంబున వాలంబులెత్తుక గం
తులువైచుచు గర్జనంబుల సేయుచు రామలక్ష్మణులును తత్పాలిత బలుండగు
మార్తాండనందనుండును జయంబునొందెదరుగావు తయనుచు బలుకందొ
ణంగి రంత రఘునాథు శాసనంబున నాంజనేయాంగదకుముదనల జాంబవంతద
ధివక్త్రి తారకేసరి ప్రముఖయూథాధిపతులును తక్కినసైన్యంబులును బ్రి
హ్మాండకటాహంబు చిటిలిపడంబటు సింహనాదంబులు సేయుచు దండధరకిం
కరప్రతిమాన దోషాచరభటసేవ్యంబగు లంకానగరంబు చతుర్ద్వారంబులు
నిరోధించి శైల పాదపంబులను వజ్రాయుధతుల్యంబులగు నఖదంష్ట్రాయుధం
బులను నడ్డంబైన నిశాచరవ్యూహంబుల మెండుదనపక నంతకప్రతిమానులై గి
టణంగింపదొణంగి రాసమయంబున నచ్చటి యాతుధానులును ప్రళయకా
లబలాహకవర్గంబుభంగి భైరవారావంబులు సెలంగకుఠారశూలభిండివాలఖ
డ్గప్రముఖాయుధంబులు కరంబులం బట్టి తత్పుర ద్వారంబు వెలువడి ప్లవంగసై
న్యంబులం దలపడి॥ మ ॥ గదలన్ వైచుచు భిండివాలముల దోర్గర్వంబు తూ
లించుచున్ । ప్రచరాఘంబుల మేనుదూరిచనను ద్వృత్సింహనాదంబులన్ । చ
ద్దరై పోరఁగ నేసియార్చుచు నవిచ్ఛిన్నోరుబాణాబోరిరు । న్మదదోషాటభటాళి

వానరచమూమధ్యంబుసంభావ్యతీ॥ ఇట్లునిశాటులువిజృంభించిన॥ గీ॥ వార
లేసినక్రూరాస్త్రవర్గమెల్ల। ఘోరశైలంబులనునొడ్డుకొనుచుప్లవగ । ముష్టి
ఘాతంబులెల్లనుదైత్యమూకలెల్ల । బెండుపడజేసిరక్కపుల్భీమగరిమ॥ చ॥
మరియునుఘోటకంబులను మానకఘోటకపంక్తిచేత । దుత్తుమురుగవైచి
కాల్బలముతోడుత కాల్బలపంక్తిబిట్టుగా। జరచిజయైషణంబుల ప్రచండప
రాక్రమమొప్పబోరిరి। తరుచరవీరులాసురలదాకిదుపార మహీధరాత్మజా॥
వ॥ ఇట్లు నిశాచరవనచర వ్యూహంబు లన్యోన్యజయాభిలాషులై యాయు
ధంబులెల్లభగ్నంబులయినను పిఱుతివకనుల్లయుద్ధంబునకుండలపడి పోరందొ
డంగిరయ్యాహవంబునైమానికసిద్ధనిచయంబులకు విస్మయావహంబై మాం
సశోణితపంక సంకులధరాతలంబై యొప్పె నాసమయంబున నారాయణస్వ
రూపుండగురఘునాయకునివిమలవీక్షణంబునది నిజాంశసంభవులుగావున వా
నరసైన్యంబులెల్ల నమృతంబుద్రావెడుభంగి మహాసత్త్వసంపన్నులై విక్ర
మించిరియాతుధానులునుజనకజాహరణపాశ బద్ధుండగురావణుచేతపరిపా
లితులుగావునదైన్యంబునొందివిగత సత్త్వులైప్రగ్గందొణంగిరిటు నిముసమా
త్రంబునచతుర్థాంశంబగు రాక్షససైన్యంబెల్లనశియించె నాసమయంబున॥
చ॥ తనబలముక్కడంగుటయు తద్దయువానరసేనలుబ్బుటల్గ। గనుగొనిమేఘ
నాదుడురు కార్ముకకహెక్కిడియాకసంబునన్ । తనకజుడిచ్చినట్టి వరదర్ప
ముచేతనదృశ్యదేహుడై । దునుమగజొచ్చెవానరులతోయజపత్రవిశాలలో
చనా॥ వ॥ ఇట్లుధారాధరమండలమధ్యవర్తియై బ్రహ్మాస్త్రప్రముఖదివ్యా
స్త్రంబులునిగుడించున ప్రతిహతప్రతాపంబునజరియించుమేఘనాదుంగనుం
గొనికొంతసైచియంతయుం బోవకసైన్యంబులదైన్యంబునొందింపం దొడం
గెనాసమయంబున॥ చ॥ వినుతమహాస్త్రకోవిదుడువీరశిఖామణిరాఘవుం
డుత।ద్వనచరసైన్యముల్పడుట వాసిదలంగుటజూచితమ్మునిన్ । గనుగొనిల
క్ష్మణాయదియే కార్ముకమిప్పుడుదెమ్ముదానవుం । దునిమిమదీయసైన్య
ములుదోగినభీతినణంచిద్రోచెదన్॥ క॥ అనియుద్విధమునబలికెడు । మను
జోత్తమువాక్యంపుడుమదిదెలసిభయం । బునబారిలంకిజొచ్చెను । దను
జాధముడదియుగాకతరవేనిలువన్॥ గీ॥ అంతతనసైన్యమంతయునణగుటకు
ను।చింతనొందుచునారాజశేఖరుండు ।పవనసందనుగాంచి యోభద్రమూ
ర్తి। నీకతగునాదుకార్యంబునిర్వహింప॥ ఉ॥ కావునదుగ్ధసాగతముఖంబున
ద్రోణగిరీంద్రమందునసం । జీవనిలుంగుగాన కపిశేఖరతద్గిరిదెచ్చి వేగసం

జీవితులఁ జేయొనర్చు మన సేనల కీదగు కీర్తి శాశ్వతం | బై వెలయుం దివాకర
సుధాకరులుండెడునంతకాలముఁ ॥క॥ అని యిటు బల్కిన వాయుజు | డనఘ
వతాంకార్యమునకు నాదటగలడే | యని పాదములకు వందన | మొనరించి విఖగేం
ద్రుభంగి నురుతరజవియై॥ వ॥ విహాయసమార్గంబున కెగసి రెండవ పవమాను
చందంబున మహావేగియై యపారంబగు పారావారంబు దాటి నిఖిల మహీధర
ననంబులం గనుంగొనుచు మహోత్తుంగంబగు ద్రోణాచలంబు గనుంగొని
యామధుగా సంగకున్న మహోహితుల్యంబగు తనదువాలంబునం జుట్టి శిరం
బున నిడుకొని॥ గీ॥ మరలి యతివేగమున వచ్చి గిరిచరాళి | నెల్ల బ్రతికించి చిత
ద్భాధకేంద్రమపుడు | తొంటిచందంబునను వైచి తోనవచ్చె | వాయునంద
నుపటువంటివారు గలరే॥ గీ॥ అంత తొంటిభంగి నగచరానీకము | జెలగి గర్జ
నములు సేయ నవియు | విని దశాననుండు విస్మయస్వాంతుడై | యిట్టులనుచు బలి
కె బిట్టు దూలి॥ సీ॥ బలుశత్రువుడు నాకు బ్రాప్తమయ్యెను రాముడ దేవసమిం
తుండగుచు నేడు | సతని ద్రుంపగ నెసడఖిల బాంధవులును | ప్రియకాంతులగు
వారు నయముతోడ | నిటుగాక నిలుచునే డెవడు మచ్ఛాసనంబును దాటి
ప్రాణభీతిని దలంకి | వానికండలు గోసి వైతు పత్తులకంచు బలుక దానవులెల్ల
భయమునొంది | యితని చేతను మృతి బొందదే మిఫలము | గలదటంచును
సంగరకౌతుకమున | ధరణిపడ కంగ దుర్నిమిత్తములు గాంచి | సరకుగొనక
నువెడలి రిచంద్రవదన॥

—* అతికాయప్రముఖులయుద్ధము. *—

వ॥ ఇవ్విధంబున నికుంభ దేవాంతక నరాంతక ప్రహస్త మహోదర మ
హాపార్శ్వాతికాయప్రముఖ దోషాచరవీరులు శతసహస్రసంఖ్యలు గల సై
న్యంబులు తమ్ముం బలసి కొలువ ధరాధరసన్నిభంబులగు రథంబుల నెక్కి వివి
ధాయుధంబులను కరంబులం బట్టి ఘోరాంధకారంబుల దరసింహనాదంబు
లు సేయుచు ప్లవంగసైన్యంబులం దలపడి ముసలి డిభిండివాల పరశు పట్టిస ఖడ్గ
ప్రాసాది ముఖ్యసాధనంబులు ప్రయోగింపరంతవారును వికృతవియుక్త విశా
లంబులగు సాలంబుల మనఖదంష్ట్రాయుధంబులను బొడిచియు నడచియు నిముస
మాత్రంబున నిశాచరమండలంబంతయు బెండువడం జేసిరందు॥క॥ కొందరు
రాఘవు చేతను | కొందరు లక్ష్మణుని చేత కొందరు నలు చే | కొందరు భానజు
చేతను | కొందిరి దానవులు జముని సేకఖ [illegible] ఆసనయంబున్॥ గీ॥ తనదు

బాంధవులని బుద్ధిదలపబోక । దనుమదోడగె విభీషణుండను మహోగ్ర।
తరగదాహస్తుడగుచు నద్దనుజభటుల । నవహాసద్భక్తియుత నిట్టులమరవల
దే॥ వ॥ ఇవ్విధంబునతక్కినిశాటసైన్యంబులనెల్లను నాంజనేయాంగద ప్రము
ఖబలీముఖసత్తములునుక్కడంచిరిట్లు॥ వ॥ వనచరులెల్లనురాఘవు। ఘనబల
మునవెలసిరేలమిగావునలేదు।న్నను దేవతాళికైనను । బనితాయిటువంటిబల
లమువలసినగలదే॥ గీ॥ సర్వమయుడునయ్యు సర్వేశ్వరుడునయ్యు । ధాతయ
య్యుజనవిడంబనార్థ।మమరనిట్లుసచ్చిదానందుడయ్యును । కదనమనుచు
మాయనొందనెతరుణి॥ వ॥ అనుచునవ్వలివృత్తాంతంబు భవానీసతింగనుంగొ
నియభవుండిట్లనియెనంతలంకానగరంబున రావణుండు॥ చ॥ కదనతలంబునం
దునతికాయముఖాత్మజమానసమూహము। ల్బదుగురునీల్గుటల్దెలిసిబల్వగురో
షచుశోకముక్కమదిన్ । గుదులుకొనంగనేనచనిగూల్చెదనంచటమేఘనాదు
తో।పదిలముపట్టణంబనుచుబల్కి మహోజ్వలభూషణాంగుడై॥ గీ॥ సక
లశస్త్రాస్త్రకలితమాస్యందనంబు । పటుజవంబుననెక్కివిస్ఫుటము లగుచు।
దశకిరీటంబులువెలుంగదాశరథుల । నడతుననితత్పురిద్వార మపుడువెడలి॥
వ॥ ఇవ్విధంబునరథారూఢుండయి యిరుదెరంగులనిశాటభటులు జయజయ
ధ్యానంబులుసేయనిరువది కరంబులనుశరాసనంబులుధరియించి విహాయస
మార్గంబంతయుశరలాఘవంబున గాఢాంధకారంబుగావించుచు చనిచని
శాఖామృగసైన్యంబునంజొచ్చివిజృంభించి యెదురులేనిపరాక్రమంబున॥ సీ॥
ఆశీవిషోగ్రతుల్యంబులౌశరముల త్తరుచరావళిమీద బరపిపరపి । తనతేరిక
డ్డమైజనుదెంచుసుగ్రీవపవనజాదులనెల్లబారదరమి । పటురయంబునరాగప్లు
వగసేనామధ్యము ననుండియవ్విభీషణుడుక్రోధ । రక్తాంతనేత్రుడై రాక్ష
సాధనువచ్చితేయటంచును పండ్లుగీటుకొనుచు । బలుగదాదండమెత్తుకప్ర
శయకాల। శూలిపోలికజనుదేరజూచియద్ద । శాస్యుడిప్పాపకముడజక్క
డతుననుచు।మయుడొసంగినశక్తిసమంత్రకముగ॥ గీ॥ దిగిచియేసెనదియువీ
ప్తానలాభమై। భీరమగుచునవ్విభీషణునిని । జంపనేగుదేవశరణాగతత్రా
ణ।పరుడులక్ష్మణుండుపరగనదియు॥ వ॥ గనుంగొనియీతనికభయంబొసం
గితిమింకపరసాధనంబువధియింపంజూచుచునిక్కిసద్ధముడలకుకజనంబుగాదు
గావునదీనిందప్పించెదననుచుశరాసనంబు కేలనందికొనిరయంబున॥ గీ॥ జనివి
భీషణుముందరశైలమొక్క । యనగనిలిచెనులక్ష్మణుండంతనద్దియు।శక్తి
యుణగకపటుతరశక్తితోడ । దాకెసౌలక్ష్మణునియురస్థలముచెలియ॥ తాకి

యు॥ మాయచేతభూమిమండలంబునబుట్టి। శక్తులకును మూలశక్తియతడు। శ్రీనివాసుమొదటిశేషాంశయటువంటి । మహితునేమిసేయుమయునిశక్తి॥ వ॥ అయిననుజగద్విడంబనంబుగ జరియించుమహానుభావుండుగావున మను ష్యభావంబు నంగీకరించిని శ్చేష్టితుండై ధరాతలంబునంబడియె నంతదశానను డునరదంబుడిగ్గనురికి యతిరయంబునంబరతెంచికైలాసకుధరోత్తారణంబులగు తనవింశతిబాహువులనమ్మహామహుదేహంబు నొక్కింతయైననుగదల్పనోపక వెల్లనయినమొగంబునదిక్కులు నిరీక్షించుచునుండెనిట్లుగాదేని॥ క॥ పరమేశ్వరులోకాశ్రయు।వరదుజగత్స్రష్టవిష్ణు జగధీశువిరా । ట్పురుషునుమిత్రానుతుభా।సురదేహంబెత్తరక్కసునకుదరంబే॥ వ॥ అంతతద్విధంబంతయునెరింగిదూరంబుననుండిపవమాననందనుండురోషదందహ్యమానమానసుండైయతిరయంబునంబరతెంచివజ్రాయుధోపమానంబగు తనదుబలుపిడికిటంబొడిచెనావేటునకురావణుండురుధిరంబుగ్రక్కుచు గిరగిరందిరిగిచేష్టలుదక్కిజదికిలంబడిమెల్లనరదంబుజేరెనంత॥ క॥మనుజానికిప్రియదనుజానికే । క్తినిధరపడియున్నమహితుధీరుసుమిత్రా తనయునిమారుతతనయుడు। గొనిచనియెనుకరయుగముల గొనిచనుసరియై॥ఆసమయంబున॥ గీ॥తనకునతిసేకిగలుగు మిత్రత్వముననునతనిభక్తికి గురుతరుండయ్యెనట్టి । యెడల ఘుగ్వమునొందె రామానుజుండు । తరుణిపుణ్యులు భక్తవత్సలులుగారే॥ గీ॥అంతనాశక్తినారాయణాంశజుండు । పుణ్యతమ డీతదనిశంబుపోగడదగిన। వాడటంచునుసౌమిత్రివదిలిచనియె । పజ్తికంధరురథముపయికటురయంబున॥ అంతరావణాసురుండురువణించినకోపంబున॥

—✻ రావణాసురుడుశ్రీరామునెదుర్చుట. ✻—

క॥ కాండాసనధరుడైబ్రహ్మాండంబులుతల్లడిల్లవార్పుచునమ్మ । ర్తాండకులాగ్రణిపయివర।పాండురహయకలితరథముబరపెమ్రగాడ్పీ॥ వ॥ఇట్లుతనపైకిబరతెంచు దశాననుగనుంగొనిరాఘవుండునుమహాబల సంపన్నుండగు వాయునందనుస్కంధారోహణంబు చేసిబలువింటవారిమొక్కించిగుణంబుమెరయించుచునన్నిశాచరుండగ్గరిమేఘగంభీరభాషణంబులనిట్లనియె॥ చ॥ దనుజసమస్తభూతసమదర్శనునాయెడతప్పొనర్చితీ। వనిశముబోవనేతుఁడనై ఖరాగులపాలికిబుత్తుగాకస। య్యనిలుమంచుబల్క్రిదశారియుకోపసమగుడైవహిం । చినపవమాననందనునిశీఘ్రముఘోరశిలీముఖావ్రాతిఁ॥గీ॥ జె

గమపరభక్తధారలుబిట్టుగురియ। నేయదొడఁగెనుయయ్యాంజనేయుడపుడు।
తచ్ఛరీరంబుమార్తాండుననుకరింప। కణఁగియార్వంగదొడఁగె రాక్షసులుగ
లఁగ॥ వ॥ ఇట్లురుధిరధారాసంసిక్తశరీరుండయ్యునుచలియింపకనిలుచుపవమా
నవందను శౌర్యసౌశీల్యంబులకువిస్మయంబునొంది రావణుండింత యొనరిం
చెడువాడేయనుచుతద్రదాభిముఖుండై ॥ సీ ॥ కోపంబుననుభుజా టోపం
బుదిలకింపజయశీలమగువిపటశరముదిగిచి । యొకబాణముననూతునొకటత
చ్ఛత్రంబు డొకటకోదండంబు నొకటరథము । నొకటకేతువుమరియునొ
క్కటశస్త్రాస్త్రసమితియొక్కటరథాశ్వములనిట్లు। భంగంబులైభూమిభా
గమందునగూలనేసియారాజలోకేశ్వరుండు । మరియుతద్వక్షమతిఘోరశ
రపరంప । రములునొవ్వంగనేయబెగ్గిలుచుకింత। చేతులెల్లనుసూతగాజేసి
వింట్లు।విడచిమూర్ఛిల్లెదోషాటవిభుడుజెలియ॥ అసమయంబున ॥ గీ ॥ ధ
ర్మమార్గముననుదనరుపుణ్యుడుగాన।చంపకనుతదివ్యశాతకుంభ। పద్మరా
గరత్నభాస్వత్కిరీటాళి । తుమురులగుచుధరణిదొరలనడచె॥ ఇట్లువిగతవి
క్రముంచేసియంతకరుణించి మారుతింగనుంగొని॥ గీ॥ పవనతనయనీవుబవరం
బుననుడస్సె।సౌరగగానలంకజొరగనిమ్ము। సేదదేరునింకనాదుకాముకశ
క్తిగాంచుమెల్లిగల్గుకలహముననను॥ వ॥ పలికెనంతదశాననుండునుకనువిచ్చి
తనకైనయవమానంబునకుంగుందుచువిగతదర్పుండై బ్రతుకుగంటినింకనితో
నిముందరనిలువంబోలదనుచుసారథ్యంబగు నరదంబుతోలుకొనుచు లంకాభి
ముఖుండైచనియెనంత రాఘవుండును॥ క॥ ఘనచరమూర్ఛారతుడై। దనరె
డుతనకైనముద్దుతమ్మునిగనిహా। యనుజాననువిడనాడుచు । జనియెదవేతు
చ్ఛుడగునిశాచరుశక్తిన్॥ అనిమరియుచింతాభరంబున॥ ఉ॥ తమ్ముడయివ్వి
దేశమునదానవు చేతనునిట్టిదుర్దశల్ । గ్రమ్మెడునంచు వ్రాసెనొకొకట్టక
డైనవిధాతయింకమీ।యమ్మమదియ్యసూనుడుగుణాఢ్యుడు లక్ష్మణుడేడట
న్ననేనెంమెయిబొందుదుంజయమదృష్టవిహీనులకేలగల్గెడున్॥ ఉ॥ ఆలినిగోలు
పోయినుగుణాకరుతంమునిబాలియింకనా।కేలనొకండనైబ్రతుకుటీశ్వరహా
యనిధారుణీస్థలిన్ । వ్రాలెసుషేణుడంతరఘువల్లభధాతువు మేయిబ్రా
ణముల్।తాలిమితోడజేకురుముదంబగుమీకిటచింతయేటికిన్ ॥ గీ ॥ అనుచు
సేదదేర్చియవారతొల్లిటియుపా। యుం బల్కనమ్మహామహుండు ।పవనత
నయుగాంచిభవ్యసికయచెల్లు।గాకనోరులుదలపగలరెమదిసి॥ క ॥ కావున
నసురక్షింపుము। పావనిమూసుమనబలంబుబ్రతికింపవేసీ । మావిధముననిప

లుకగ | దేవరసత్కృపయటంచుదృఢతరమతినై ॥ గీ ॥ తత్పదాంభోజము
లకువందనమొనర్చి। గగనపథవర్తియగుచు వేగమునజలధి । దాటిపనుచుం
డెనంత నేతద్వివిధంబు। వినిదశాస్యుండు చింతించెపెఘ్నమపుడు ॥ వ ॥ అట్లు
శాసమయంబునసత్పథగామియగు కాలనేమిగృహంబునకుం జనిపాద్యార్ఘ్యాద్య
పాద్యాదివిధులంబూజించి ముకుళితకరకములుంకై దేవా యేనొసగెం. ఎల
యుకార్యంబెయ్యదియానతియ్యుండనిన నతిశిక్షపీడితుండై రావణు డిట్లని
యె॥గీ॥ కాలవశత చేతకష్టమొకటియేను నాకు । వాప్తమయ్యెనేటిబవసమున
ను।మయసిశక్తిచేతమహాలక్ష్మణుడుగూలి। నతఁబ్రతుకనేయఁదలనుతుడు॥
దివ్యౌషధంబులు దేరద్రోణాచలాభిముఖుండై। క ॥ జనుమన్నాడు గావు
న । ననుబ్రోచెదవేసివానినమమనలఘువై । జనకుండ జేయుమాయల।ముని
రూపమునన్ని మైనముదమునసేవ్యక్॥

—* కాలనేమి రావణునకుహితోక్తులు చెప్పుట. *—

వ॥ అనియిట్లు పలుకుదశాననుని వాక్యంబులకు కాలనేమియిట్లనియె॥ సీ ॥
వినునిశాచరనాథఘనతత్త్వకలితంబు మద్వాక్యమొకటి నెమ్మని వహింపు।
ప్రాణభీతినినీకుబలుక నేక్రియనన్ను మృగరూపమునను మారీచుడెట్టు।లాగె
నోముసునాకు నివ్విధంబను నేను కలిగినిశ్చయమింకకణగివుత్ర । మిత్రా
దులనుజంపిశాత్రవుల్చేలరేగ బ్రతికియుండిననేమిఫలమునీకు। దనరుభోగం
బులనుజడాత్మకమునైన । దేహమునుగానరఘునాథుదేవినొసగి । సకల
రాజ్యంబునునవిభీషణునకిచ్చి । బుద్ధితోడుతనడవికబొమ్మియిపుడు॥ వ॥ ఇ
వ్విధంబునకలితవిజ్ఞానుండవైయతిరమ్యంబును మునిగణాశ్రయంబునునగువ
నంబునకరిగియరుణోదయావసరంబున విమలసలిలంబుల కృతస్నానుండవై
సంధ్యాదిక్రియలు నిర్వర్తించియొక్కయేకాంతప్రదేశమునందు సుఖాసన
పరిగ్రహుండవై బహిర్విషయంబులవలనసాంగత్యంబుదిగనాడితత్ప్రవృత్తు
లగునక్షగణంబులనెల్లమెల్లమెల్లన ప్రత్యాహారంబుగావించి ప్రకృతిపల
నభిన్నుండగు నాత్మనువిచారింపవలయు మరియు దేహబుద్ధీంద్రియాదులవలన
నాబ్రహ్మస్తంబపర్యంతంబునుచరాచరాత్మకంబై గనుపించుజగంబంతయు
ప్రకృతియనియు మాయయనియుగీర్తితంబగునదియుజగద్వృత్తంబువలనన
గుసర్గస్థితివినాశంబులకు లోహితశ్వేతకృష్ణాదిరూపంబుల ప్రజలసృజించు
చుండునదియు కామక్రోధాదిప్రవృత్తియునఁతనవగుగుణంబులవలననెన

రుండగునాత్మను భ్రమనొందించుచుండునిదియుకాదుకర్తృత్వ భోక్తృత్వా
దిస్వగుణంబులెల్లను నీశ్వరుండగునాత్మయందు నారోపించివివశత్వంబు నొం
దించియీద్వైతంగలసి క్రీడించుచుండునాత్మయునతిశుద్ధుండయ్యును తద్గుణసాం
గత్యంబువలన మోహితుండై తనదుయాత్మనుమరచిబహిః పదార్థంబులెల్ల
నుగనుంగొనుచుండుమరియు నేసమయంబుననైనను విజ్ఞానవంతుండగు సద్గు
రువువలనసలక్షణంబుగా గనుపదేశంబునొందినివృత్తబహిర్దృష్టియై స్వకీ
యంబగునాత్మను స్ఫుటంబుగగనుంగొనునాసమయంబుననే దేహప్రాకృ
తగుణంబులవలనవిడువంబడిజీవన్ముక్తుండగుసంశయంబు లేదుగావుననిశాచ
రవల్లభానీవునునియతేంద్రియుండవైప్రకృతివికారంబులవలన భిన్నుండగునా
త్మనెఱుంగునీశ్వరునారాధింపుమెట్లనిన॥ సీ॥ శ్రీమించునాత్మీయహృత్పద్మక
ర్ణికాగ్రమునందుకనకపీఠమునవివిధ । రత్నప్రభాభాసురంబైనమృదుతలం
బునజానకీయుక్తువనజనేత్రు । మాణిక్యకుండల మాతాడకులవర్యునజు
మహాబాహువీరాసనాఢ్యు । విద్యున్నిభాంబరువిజ్ఞానముద్రాభి శోభితునతి
శాంతుసుందరాంగు। నమరవినుతాంఘ్రియుగళు కళ్యాణచరితు । కలిత
కోదండనమితభాస్కరభాభు । సకలహృత్స్థితుశ్రీరామచంద్రవిష్ణు । భజన
మొనరింపగలుగుతత్పదవినీకు॥ వ॥ ఇవ్విధంబున పరమభక్తియుక్తుండవై యితే
రచింతలుమానియమ్మహానుభావువిమల చారిత్రంబులనుదినంబును వినుచు
తచ్ఛేవాపరతంత్రుండవై యుంటివేని తూలానలవ్యాయంబుననేకజన్మార్జి
తంబులగుమహాపాతకంబులైననుతత్క్షణంబయి నశియించు నిదినిజంబుమరి
యును॥ ఉ॥ భజనమొనర్పుభక్తజనభావితుపద్మపలాశనేత్రుభూ। భుజకులర
త్నముఖ్యకనకభూషణ భూషితుసేవ్యమానసూ । ర్యజహనుమద్విభీషణసీ
జానుజుఘోరిశరాసురాఘవున్ । సుజనులభంగిబొమ్ముమదిజూడకుమింకో
కటింకరావణా॥ వ॥ ఇదికాలనేమివచనంబనితదనంతరకథనంబు తుషారాచ
లనందనితోడ మహాదేవుండిట్లనియె నిట్లనామయుండునుపురాణ పురుషుం
డునుపరిపూర్ణుండునునొక్కరుండునునగు రఘునాయకుచరణ కమలంబులా
శ్రయింపుమనుచు నమృతతుల్యంబులుగాగ కాలనేమిపలుకు వాక్యంబులకు
నాజ్యసంయుక్తంబగు హుతాశను చందంబున సాగ్రహుండై కరవాలంబు
చేతనంకించి యోరిదుర్మదామచ్ఛాసనపరాఙ్ముఖుండవగు నిన్నునిప్పుడ బరి
మార్చెదననుచుపీరంబుడిగ్గనురికినకాలనేమియు భయసంత్రస్తుండై దేవాభ
వచ్ఛాసనంబుతోలందియు నొనరించెదననుచు నిజాలయంబు వెలువడి॥ చ॥సీ

నిహిమాచలముపొందనపుష్పఫలలతాఢ్యానుపమంబగు తపోవనమొనర్చి। శి
ష్యవర్గముతోడ జెలగితన్మార్గావరోధియైయుండెమారుతియునంత। జను
డెంచివిస్మయంబునయేనుమునుగనుంగొననట్టివనముసన్మునియుతంబు। మా
ర్గంబుదప్పెనోమతిభ్రమించెనొయైనసిమ్మునీంద్రునిచేతనెరిగిజలము । గ్రోలి
చనువాడనాద్రోణశైలమునకు।ననుచుఖజూరకదళికాననసాల । మహ్యవ
రణీరుహోపేతముగవెలుంగు । నవ్వనంబటుజొచ్చివాతాత్మజుండు॥ వ॥
ఇవ్విధంబున సకలమృగపక్షిగణవైరభావనిజకతంబైయోజన విస్తీర్ణంబు
గనొప్పువనంబుజొచ్చియచ్చటనింద్రయోగంబునాశ్రయించి శివపూజాత
త్పరుండగుకాలనేమియనుమహాసురుంగనుంగొని మునీశ్వరుండనుతలంపున॥

—॥ మునిరూపముదాల్చినకాలనేమిని హనుమంతుడుజూచుట. ॥—

గీ॥వందనమొనర్చియోభగవత్స్వరూప । యేనుహనుమంతుడను రాఘ
వేంద్రుదూత। నమ్మహామహుడను పదుగ్ధాంబురాశి । కరిగిద్రోణాద్రిదో
తెంచునానతోడ॥జనుడెంచితినిప్పుడు॥ ఉ ॥ ఆకలిబాధసేయునుగునాకర
యొక్కజలప్రదేశముగా । నాకెరుగింపుతృప్తిగవనంబునుగ్రోలియుఖేచ్చబో
దున్నంచాకవివర్యుడిట్లనవనాటమదీయకమండదలోదకం । శీకరకల్పతోయ
లనునింపుగగ్రోలివిసింపుమిచ్చటగా॥ ఏనును॥ క॥ఎరుగుదుజరిగినయవిమరి।జ
రిగెడునవినాదుతపముసామర్థ్యమునగా । తరుచరలక్ష్మణులటలే। చిరిరాఘ
వువిమలదృష్టిచేతనుసుఖులై॥ క॥ అనిపలికినమారుతియప్పు । డనియెగాముని
నాథతృష్ణయతిశయమటుగా। వునునొక్కకొలనుజూపుము । చనవలయున
టన్నవాడుసమ్మతితోడగా॥ వ॥ మాయావికల్పితుండగుతనశిష్యుంగనుంగొని
బాలకాయివ్వ నాటునకుగాధసలిలంబగునొక్క కాసారంబుగనుపింపుమ
నుచుపావనింగనుంగొని॥గీ॥కనులుమూసిజలముకదుపునిండగగ్రోలిరమ్ము
మఖిలయాధమ్ములెల్ల । గానుపించునట్లుకడు వేడ్కనొకమంత్ర । మిత్తును
నినకపికులేశ్వరుండు॥ వ ॥ వెడలితన్మాయాశిష్యుండు గనుపరచినకాసార
ప్రాంత్యంబునకు॥ క॥ చనముసుమునిపలికినతెర। గునగనుగవమూసిజలము
గ్రోలగనతనిగా । గనుగొనిపటురోషంబున।ఘనదుర్భరమకరమొకటి గ్రసి
యించెసఖీ॥ఇట్లుగ్రసియించిన॥ ఉ ॥ మారుతపుత్రుడమ్మకరిమర్మములెల్ల
నుజించిమేనువిస్తారమొనర్చి కంఠమెడదన్నగనూపిరియాడకగాదదా । కార
ముభాసియొక్కసురకన్నియయైసపవమానపుత్రవి! స్వాకచరిత్రసిద్ధగుప్తసావ

మునక్ మునినాథుశాపముక్॥ గీ॥ బాసితొంటిరూపుబడయంగఁగంటినా। స్వై
రుధాన్యమాలిధీరవర్య। నీదుస్పర్శనమున నిర్ధూతపాపనై । జనెదనిపు
డు బ్రహ్మసదనమునకు ॥ వ ॥ దేవాయియ్యాశ్రమంబున న్నున్నవాఁడు రావణ
ప్రేరితుండగు కాలనేమియను నిశాచరుండు నీకువిఘ్నంబు సేయం జనుదెంచి
మునిరూపధరుండై యుండెగావున శీఘ్రంబ యువ్వానిం జక్కాడి క్షీర సాగరం
బునకుం జనుమనుచు తిరోహితయయ్యె నంత పవమాననందనుండును॥ గీ॥ మరలి
దొంటియాశ్రమమునకే తెంచిన । కాలనేమియతనిగాంచిపలికె । గొనుము
మంత్రమిపుడు గురుదక్షిణయొసంగు । మనినతలయ యేటికాలసంబు ॥ వ ॥ అ
నిపలికిన మారుతాత్మజుండును బలువిడెంబర తెంచి మహాహేతుల్యంబగుభుజా
దండంబు సాచి॥ క ॥ గొనుమిదె గురుదక్షిణయో । దనుజాధమయనుచు నైగ
సితదృఢముము । ష్టిఁబొడువవాఁడు జెగ్గిలి । మునిరూపము వదలి ఘోరముగ
రక్కసుడై॥ ఉ॥ మాయలుబన్నిపైనడువ మారుతియుక్ బల మెక్కనమ్మహా।
మాయనుదూతగా నక్షణమాత్రముచేతనె వానిమాయలుక్। మాయగజే
సిచంపి గిరిమంబుగ ద్రోణమహాద్రికేగెనా । గాయుతసత్వుడై వడివిహా
యసవీధిహిమాద్రినందనా॥ వ॥ ఇవ్విధంబున పవమాననందనుండు నిఖిలకానన
ధరాధరంబులు గనుంగొనుచు చనిచని ద్రోణాచలంబు గాంచి యందుజ్జ్వలు
వొందు దివ్యౌషధంబులెల్లను న్నదృశ్యంబులైన నతికోపంబున నమ్మహాచలంబు
వాలంబునంజుట్టి శిరంబునందిడుకొని మహావేగియై రఘునాయకు సమీపంబున
కుంజనుదెంచి నమస్కరించి యిట్లనియె॥ ఉ॥ ద్రోణధరాధరంబిదియ తోడు
కవచ్చితి రాఘవేంద్రక । ల్యాణముగల్గు కార్యము విలంబము సేయకు డింక
న్నసక్షీణ పరాక్రముండు రఘుశేఖరుడవ్విధి జేయబంప । స్వప్రాణుడు నిద్ర
మేల్కనీనభంగి నిలక్ష్మణుడాక్షణంబునక్॥ గీ ॥ లేచి ధనువందియోరజనీచరా
ధ । మాదశానససనిలుపోకుమదమణంతు । నిదియయనిపల్కు లక్ష్మణుముద
ముతోడ । గాంచి రఘునాయకుడు కౌగలించియపుడు ॥ శిరంబు మూర్కొని
వాయునందనునకిట్లనియె ॥ చ ॥ అనిలజనీదు దార్ఢ్యమున నామయవర్జితు
ప్రాణయుక్తు । లక్ష్మణుబొడగాంచగంటిమదిగన్గొన మారఘువంశ మెల్లనీ।
ఘనభుజశక్తిపై బ్రతికె గావున నీఋణమింక దీర్పనే । ర్తునె వవామెంచితి
వు మము బ్రోచితి వంచు యశంబు భూస్థలిక్ ॥గీ॥ అనుచు బలికె నంత నఖిలశైల
చరాళి । గందమారితుంటికంలెబుగుల । బలముతోడ వృక్షపర్వత పాషా
ణ । హస్తులగుచు నిలిచిరనికి మరలి ॥వ॥ ఇట్లు విభీషణాలోచనంబున నఖిలవా

నరసైన్యంబునుసమరోన్ముఖంబైయుండె నంతనక్కడ రావణాసురుండును॥

—*రావణాసురుడుకుంభకర్ణునినిద్రలేపనాలోచించుట.*—

క॥ హరిచేమదగజమునుఖగ । వరుచేభుజగంబుమాడ్కి-పడిరాఘవుచే । భూరసాయకాళిచేజ। ర్ఝరితాంగుండగుచుజనినిశాచరపతులన్ । వ॥ తగు వారలరావించిస భాభవనంబునంగూర్చుండి చింతాక్రాంతుండై యిట్లని యె॥ సీ॥వినుడిదానవులారమనుజుచేమృతిగల్గుననిపల్కెమునునీరజాసనుండు నాడువంశంబునసనాతనుండునుపరమాత్మయనగువిష్ణుడవతరించి। దునుము నిన్ననెనట్లయనరణ్యుడనువాడు చనియెనంతటదివంబునకువారి। వాక్యంబు కతనతద్వామదేవుడమేయు డాదినారాయణుండరక్కపంక్తి। మనసుశ్రీరా ఘవాఖ్యచేజననమంది। వచ్చెనను(దుంపకష్టంబువచ్చెనాకు ।కుంభకర్ణుం డునిద్రమేల్కనడుదీని। కేమిసేయుదునింకమీరేదితెరువు॥ వ॥ అయినను ముందరికార్యంబువిచారింపవలయుగావున।గీ॥ మీరలనని వేగమేలుకొల్పుడట్లు న్న। జనియనేకదనుజసముదయములు। బొబ్బలిడగగొంత ప్రొద్దులేవక లేచి।నీళ్లిమాంసములనునైదిభుజించి॥ వ॥ తన్నుమేల్కల్పినకార్యంబుజెప్పి నిద్రానసనుండెంతబేలయగునేయనుచు దలంచుచు సభాభవనంబునకరిగి జను దెంచియచటసింహాసనస్థుండగు తనయన్నంగనుంగొని నమస్కరించితగినపీ ఠంబునంగూర్చుండెనాసమయంబునపంక్తికంధరుండిట్లనియె॥చ॥ కనుగొను కుంభకర్ణమృతికాలమునాకుతటస్థమయ్యెనె। ట్లనినప్లవంగసైన్యములు నాదుకవార్నిధిదానేడుబై। కొనియెరఘూత్తముండతనిఘోరశరాళినసేక రక్కసుల్। మనిగిరివాసిమార్కొను సమర్థులులేరుజగత్త్రయంబునన్॥ ఇదియకాదువిచారించిన॥ గీ॥ మేటిదనుజవరులుగీటణంగిరిమన। సైన్యమున నువాదిసయిన్యమునను। వెదకనొక్కప్లవగవీరుడైనజావ। డహహదైవ బలమునగునేదలప॥వ॥ ఇట్లుగావునమదర్థంబై దాశరథులసయిన్యంబులంద లపడిభుజపాండిత్యమునెరపుముకీర్తివడయుమనినకుంభకర్ణుండందరికితెలి యునట్లుగంభీరంబుగనిట్లనియె॥క॥నారాయణుడారఘుకుల। వీరాగ్రణియోగ మాయపృథ్వీసుతయ। వ్వీరుడుధరణీభారము। దీరుపజనియించెననెతెలి యగనితోన్॥మరియును॥ క॥ దనుజేంద్రతొల్లియాలో। చనచేసెడుసమయ మునసుసయిపదురఘురా। మునితోడవైరమనిచెప్పెనేసీవిటువినకచేటుపాటు దెలియకన్॥ గీ॥తెచ్చుకొంటివివైరంబుదీర్పనగదు।ఇదియుకాదొకవ్రతాం

తమేనువింటి। మునువిశాలపురంబునందునను నేను। నిలువనడు రేయియెందు
మౌనికులవరుడు॥ వ॥ నారదుండరుగుడెంచి నేనును నమస్కరించి మహాత్మా
యెటభో యెదరనిననమునీంద్రుఁడిట్లనియె॥ క॥ వినుదేవతలరహస్యం। బున బు
ట్టినమాటమీమభుజబలమునపీ। డన జెందిహరికి మొరయిడ। వనజాక్షుండుమి
మ్ముదునుమవసుధాస్థలిపై॥ క॥ జనియించెదననియభయం। బనిమిషులకొ
సంగెసత్యమాతనిపలుకెం। దునుగాననేమదశరథ। తనయుండై రాముడ
నగధరణిజనించెన్॥ క॥ అనిపలికితిరోహితుడ। య్యెనునారదమౌని నేనున
దిమొదలుమనం। బునరాముడు నారాయణుం। డనిదలచెదదనుజనాథయ

నుపమభక్తిన్॥ ఉ॥ కావునసినెవరుంగుమవికారుసనాతను రాఘవేంద్రుని। ధ్యా
పమునొందువైరమిక బాయుముబ్రోవగలండుభక్తిచే। సేవయెనర్పభక్తి
యుప్రసిద్ధిగతల్లినిబోలుజ్ఞానస। ధ్యావునిసేయభక్తియ ముదంబుగముక్తి
యొసంగునిచ్చలన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునమాయామనుష్య రూపుండునుపరబ్ర
హ్మయునగురఘునాయకు వలనభక్తిగరిష్టుండవుగము యెట్లనినభక్తివిహీ
నుండెద్ది సేయునదియెల్లను నిరర్థకంబదియునుంగాక యీమహానుభావులీ
[illegible] వ్వార్థంబులగు నవతారంబు లనేకంబుగలవరిదు సహస్రాంశలగనుం
గాన శ్రీరామచంద్రుండు జ్ఞానమయుండును శివుండునునగుంగావుననిపుణు
లగువారలువాక్కునమనంబునననమహాత్ములతలంచుచు ననాయాసంబున
సంసారసాగరంబుదాటిశాశ్వతంబును సనకాదిపరమమునీంద్రవంద్యమానం
బును వైష్ణవంబునునగుతత్పదంబు నొందెదవిదినిజంబుమరియును॥ ఉ॥ ఏనరు

లైవసత్యమతి నెప్పుడుతద్రఘు నాథునీశ్వరున్। ధ్యానమొనర్చితత్కథలు
హర్నిశముంబఠియింతురొక్కొ—వా। రీనిరయప్రదంబనగనింపగుసంసృ
తిదాసిజానకీ। మానసచోరు రాఘవునిమక్కువమెంకివసింతురింపుగన్॥ వ॥ అ
నిశైలనందనతోడతదనంతరవృత్తాంతంబు చంద్రమౌళి యిట్లనిచెప్పందొడం
గెనివ్విధంబునకుంభకర్ణుండు॥ క॥ తనకతిహితకరములుగా। నెనయగువాక్య
ములుబలుకభృకుటీవికటా। ననుడైననుబోధింపగ। బనుదెంచితెనిద్రలేచి
సద్గురునిగతిన్॥ వ॥ వినుముమదీయకృత్యములువీనులుసోకనివేనినిద్రకై। జ
నుమిటుమూలునాడ వెటుసయితువుపోరొనరింపనంచనన్। వినియతిక్రూరుడీ
తనికివేరొకమాటలుసయిపవంచుగ। జననమొనరించుచున్ వెడలె సర్వవనా
టులుభీతినొందగన్॥

* కుంభకర్ణుఁడు వానరసయిన్యంబులం దలపడి యుద్ధము సేయుట. *

వ॥ ఇవ్విధంబునకుంభకర్ణుండునుకాలవశత్వంబునతొల్లిబల్కిననీతివా
క్యంబులనెల్లనడుగు పఱచికరాళవదనుండై మహోత్తుంగంబగుల లంకా
ప్రాకారంబు విలంఘనబుసేసియొక్క నాదంబుగావించెనంమహానాదంబు
నకుమకరాలయంబెల్ల ప్రతిధ్వనిపిఱిచెనిట్లు సాగ్రహుండైబరితెంచినప్లవం
గసయిన్యంబులందానికి॥ చ॥ కరములబట్టికొందరనుగ్రక్కునమ్రింగుచు కొంద
రంధరా। ధరమిటుపత్తుయుక్తముగదాకొనెనంచుభయంబుతోడమతంబరు
వకపోకపోకుమనిబట్టివధింపుడువీరువారటం। చెఱుగకకొంతసేపువరియిం
చెనిశాచరుడబ్జలోచనా॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ శిరములుకరములునురములుపరి
యలుగనువికలములుగబగులగబలుము। ద్గరమెత్తియడ్డులేకను। తరుచరసయి
న్యమునుదుౘ్రించుతగనాదైత్యుఁడు॥ వ॥ గనుంగొనిభ్రాతృస్నేహంబునవిభీష
ణుండునుగదాకలితహస్తుండై సమీపంబునకుంజనుదెంచి నమస్కరించియి
ట్లనియె॥ మ॥ ఏనువిభీషణుండదయనించుకజూడుముపత్రికంతుతో। జానకీంము
రామునకునయిపదువైరముశ్రీజనాధాసుం। డానరనాయకుండనపదాహతిన
స్సిట్లుద్రొబ్బ యేనుని। బ్జానుకులావతంసురఘుపాలుపదాబ్జములాశ్రయిం
చితిన్॥ గీ॥ ఆనుచుబలుకతంముడనిమోరింగికరాంబు। జములగౌగలించిప్రమద
మొప్ప। బ్రతుకువత్సరామభద్రు పాదాంబుజా శ్రయుడవగుచునితరభ
యము వెడలి॥ క॥ ఏనునుమునునారదముని। చేనెరిగితిదనుజహితముసేయ
క్షశ్రీ। మద్భానుకులాధిపచరణ। ధ్యానపరాయణుండవగుచుదనరెదవనుచున్॥
వినుము॥ క॥ నావారునొకరివారని। భావింపగజాలనిపుడుబలిమత్తతచే। గా
వునజనుమనచింతా। వ్యావృతుడైపదయుగములకానతుడగుచున్॥ వ॥ కన్ను
లనీరునించుచుంజని రామజంద్రుపాశ్వాంబుననిలిచె నంతకుంభకర్ణుండు
నుగదాదండంబుద్రిప్పుచు శాఖామృగసయిన్యంబులందలపడి మోలమాస
గొనకకరంబులనుపాదంబులనునెగరజిముచుసయిన్యం బంతయుంజీకాకుప
రుపరాఘవుంమను॥ సీ॥ కనుగొనినాగ్రహంబునభూరికోదండధాగిమైజ్యాని
నాదంబొనర్చి। వాయవ్యశరముప్పుదేయతద్గదతోడ వానిహస్తముభూమివ్రా
లెనపుడు। దానిక్రిందననేకవానరుల్మడిసిరంతటవాడు నొకమహాధ్వని యొన
ర్చె। నంమహాధ్వనికికైలాధిపుల్వెగడొంది రాకసంబునవాసనాదిసురలు। రా
మరాక్షసులక్షుగల్గుభీమరణము। గాంచగవిమానములనెక్కికణగిసిలచి। రం
తదనుజాధముఁడుసవ్యహస్తమిట్లు। బోవకదునెక్కి రోషపిస్ఫూర్తితోడ॥

ఉ॥ సాలమువామహాస్త్రమునచయ్యనఁగైకొనిరామరామనిక్ । గూలితునం చుమైనఁదువకొంకకనైంధ్రిమహాస్త్రమేసిత । త్సాలసమేతమా నటుభుజం బిలగూలిచె రామచంద్రభూ । పాలుఁడుసర్వభక్తజనపాలుఁడుశీతనగాధి పాత్మజా॥వ॥ ఇట్లుభుజాదండంబులు రెండునుందునిమిఁబెండుచెడకరుధిరధా రాసంసిక్తశరీరుండై జేవురు కొండచందంబున నాహవంబునకుగమకించరా మచంద్రనారాచంబులవచ్చేడువానిచరణంబులు ధరణీతలంబునం బడనడిచె నంతవాఁడునుమహానాగంబుభంగి బడబాముఖతుల్యంబగు వదనంబుతెరచు కొనియోరిరాఘవా పెద్దకాలంబునకు నాకాహారంబుగలిగితివిష్ణుఁడునిన్నుం దినియెదవశౌనసుమనస్సంతానంబు వాపెదననుచు నంతసురస్సారంబునను భాకరమండలంబు పైగవయు రాహుగ్రహంబుగతిద్రింగంబగ తెంచెనాస మయంబునరాఘవుండును॥ గీ॥ మొనసిసిశితాస్త్రములువానిముఖమునిండ। నీటుకొలిపినవాఁడోపాటులేక ।తోనగదిసినమూతాకాండతుల్యమైన । నైంద్రబాణంబుతనదుకణాకాంతముగను॥గీ॥దిగిచియేసెనదియుదివ్యకుండలరత్న ఖచితవరకిరీట కలితమగుచు । భయదదంష్ట్రమగుచు బరగుతత్కుంభక। ర్ణోగ్రశిరముఁదెంచియుర్విఁగూల్చె॥వ॥ ఇవ్విధంబునదేవనాధువజ్రియుద్ధం బునంద్రెళ్లువృత్రాసురు శిరంబుపగిది జగత్కంటకుండగు కుంభకర్ణుశిరం బునెగి మహా ఘోషంబు వీతెంచుచు లంకాద్వారంబునం బడిపెత్త తత్కాయంబును మహోదధిమధ్యంబునం గూలెనంత సకలదేవతావర్గం బులును మహర్షి సముదయంబులును నతిసంభ్రమంబున రామచంద్రా ద్రయానిధే యనుచు జయజయ ధ్వానంబులతోడ పుష్పవర్షంబులు గు రిపించిరాసమయంబునా॥

—*నారదుడుశ్రీరాముని స్తుతించుట*—

గీ॥ గగనమునుండిరఘునాధుగనుగొనంగ । నిచ్చజనుదెంచె దేవము నీశ్వరుండు।నారదుడుబ్రహ్మవిజ్ఞానపారగుండు । మహాకాంతులదిశలెల్లదే జరిల్ల॥ ఇట్లుజనుదెంచి ॥ విరాజితము ॥ ఈషత్తామ్రవిశాల విలోచనుఁడ దీవసుస్సోముజగ । త్పోషణుసైంద్రాస్త్రాంకిత బాహుకు భూరిశరాసను ధారాంగుక్ । భీషణశస్త్రనిపీడితసర్వకపిప్రబలోజ్వలసత్కరుణా । భా షలుశ్రీరఘునందను దోనవభంజనభీముగనుంగొనియొక్కె॥ వ॥ ఇట్లుగాంచి హావశగద్గదభాషణంబుల్నిట్లనివినుతింపందొణంగె॥ సీ॥ దేవజగన్నాథదివ్య

ప్రభావసర్వాధారనారాయణాభిధాన।శరణుసనాతనపరమాత్మ విశ్వసా
క్షీపరాత్పర సర్వపాపహరణ।జనవిశుద్ధజ్ఞానస్వరూపీవయ్యా। నీజగముల
నెల్లవంచనయొనర్చు । సుఖదుఃఖవంతునిసొబగునమాయచేమనుజాకృతికి ని
ట్లుదనరెదీవు।నీవుమాయచేతనెరిగఁబడిసర్వ । జంతుహృదయములఁజిం
తువార । లస్వభావమునస్వయంజ్యోతివిమలాత్మ । చేతనస్తుతవ్రముపూ
తలేంద్ర ॥క ॥కనుదెరచిండుభువనంబులు । జనియించుటకన్నామాయ సమ
యుటలేదే । వునివలననట్టిరఘుకుల। వనదిధిహిమకిరణసికవందనమిపుష క॥
గీ॥ అనియందునజనియించు నీచరాచ । రాత్మకంబగుజగములేరరయనైవ
। కనగలేరట్టిజగదీశఘనవిభాంగ । రామమ్రొక్కెదనోపకబ్రోవ్వనీకు॥
॥ కాలమవ్యక్తవక్తముల్ కణగిప్రకృతి । వురుషులును నీవయనిబుద్ధిపర
మమునులు। దలచెదుండెవరట్టినీతాసమేత । జనకభూవరజామాతశరణు
నీకు॥ సీ॥ కమలాక్షనిన్నువిజ్ఞానమయుండునుఃనిర్వికారుండును సర్వభూత।
లాధారుడునుశుద్ధుడఃశ్రుతుల్ గానంబుసేయునీకరుణావిశేషహీను। లగు
వేదవాదకులగువైదికులకు విరోధబుద్ధియుకానిరూఢీలేదు । మాయచేగ్రీడిం
చునీయందునవ్విరోధత్వంబుదోవదుదలచిజూడ । చవటభూమినిరవిరశ్మిజా
లమ్మెల్ల। జలముభంగినిధోచెడుసరణిజగము । తెల్లనీయందెభ్రాంతిచేనెరు
గబడును।గానినిర్గుణుడవుబుద్ధిగనుఁగొనంగ॥ వ॥ మరియుదేవాయివ్విధంబు
నదృశ్యాభావుండవగునిన్ను నెవ్వరెరుంగంజాలరైననునిపుణులగు వారలుభ
వదివ్య లీలావతారంబులుదలంచెదరేని ముక్తులగుదురింక మూషకంబునకు
మార్జాలంబుబోరసిబోరసియుండెడుభంగినాత్మకుకామక్రోధాదులుపరిపం
థులైసమయుంబు నిరీక్షింపుచుండునిట్లుగావునసమస్తజగత్పావనంబగు భవ
న్నామంబుజపియింపుచుహారకిరీటకుండలగ్రైవేయకౌస్తుభాలంకృతంబును
సర్వప్రహరణాయుధంబున శుభవద్విగ్రహంబు హృత్కమలమధ్యంబునంద
లంపుచుతత్పూజాపరినిష్ఠితులై భవచ్చారిత్రంబులవలననాసక్తులై వినుచునీ
శుభక్తులగువారలతోడసాంగత్యంబు నెరుపుచుకాలంబుజరుపు పుణ్యాత్ములు
సంసారమహార్ణవంబుగోష్పదంబు లీలందాటి భవత్సాన్నిధ్యంబునొందెదరి
దినిజంబురఘునందనా వీనునునిరంతరంబునీదు సగుణస్వరూపంబునారాధిం
చిభవపాశంబులవలన్ల విముక్తుండనైసకలదేవతాపూజ్యంబుగభువనత్రయం
బులసంచరింతెదనిప్పుడు॥ క॥ నీవానతించినకార్యము । దేవహితముతుంభ
కర్ణుదెగటార్చుటచే।నీఁనుధాభారముసగ । మాపలమైచనియోజనకజాధిప

రామా॥ గీ॥ ఇంకసౌమిత్రి రేపుదైత్యేంద్రపుత్రు । నింద్రజిత్తుఁ బరిమార్చు
నెల్లిగాక । యావలను మీరు దశకంఠుఁ జచ్చగలరు । సురలు మేమును దివినుం
డి చూడఁగలము॥ గీ॥ జానకీనాథ కరుణింపు జనెదనిప్పు । డనుచు నారామచం
ద్రుచే నధికముల గు । పన్నవలు గాంచి సురసేవ్యమానుఁడగుచు । నరిగె నారద
ముని బ్రహ్మపురమునకును॥ అంత రావణుండును ॥ చ ॥ తనయనుజుండు బా
హుబలదర్పసమగ్రుడు కుంభకర్ణుడి। ట్లనిరఘునాధుచే దెగుటలంతయు చారు
లచే నెరింగి హా । యనుజమనుష్యమాత్రునిశ రావళికిన్నిటు జేసె సేయుటం। చు
చునుధరణిస్థలింబడగఁ జూచి తదాత్మజుఁ డింద్రజిత్తనెఁ॥ ఉ॥ నీమది చింత మే
లరజనిచరవల్లభ యేను గల్గనా । రాముడనంగ నెంతమది రంజిల నిల్చుమిటఁ
నికుంభిలా । హోమము మొనర్చి కార్ముకము నుగ్రశరంబులు తేరుగొంచు సం।
గ్రామము మొనర్చి వానరుల రాఘవులఁ బరిమార్చి వచ్చెదఁ॥ యీసమయంబు బా
హు తాశను మెప్పించి రథాధికంబులు గొని యెద॥ గీ॥ అనుచు బలికి తా నుహా
వనాలయము చేరి । రక్తగంధమాల్యరాజి మెరయ । ఘోరమైన యన్నికుం
భిలాహోమంబు । సేయఁదొణగెతుహీనశిఖరితనయ ॥ వ ॥ అంత నివ్విధం
బంతయు నెరింగి విభీషణుండు రఘునాయకున కెరింగించువాడై సమీపంబున
కుంజని యిట్లనియె ॥ సీ ॥ మనల జయింప హోమము సేయుచున్నవాఁ డింద్రజి
త్తుడు రాఘవేంద్ర చూడు । విఘ్నంబుగాకుండ వేసవెళ్ళె నేని సురాసురాదు
లకైన నాగబోదు। గాన నాతోఁడ లక్ష్మణు నాయితము చేసి పంపు మీతఁడు వాని
ద్రుంపుటకును । బలవంతుడన రామభద్రుఁ డెంతయు సంతసము నొంది యావి
భీషణమతియ్యా । జయముగొరెదవతియుక్తి శాలివీవు । పిన్నవాడగు లక్ష్మణు డె
న్నఁ డిప్పు । డేను జను దెంతు వానిమాయింపమీద । గెలుగొల్పెద నస్త్రమాగ్నేయ
మనుచు॥ గీ॥ కాలరుద్రోపమానుఁడై కార్ముకంబు। గొని రఘునాధుతోఁ డనిట్లు
నె విభీష। ణుండు జగధీశ వీడు చావండు యితర । జనుల చేతను నెటులన్న విను
ము తెలియ॥ క॥ పదునాల్గువత్సరంబులు । నిదురయు నాహారమెరుఁగనిట్టి జనుల
చే । దుదిగాంచునని యొకమలజు । డదిగావున వానినణపను గులక్ష్మణుడుఁ॥
వ॥ ఎట్లనిన మీరయోధ్యాపట్టణంబు వెడలినయది మొదలు భవత్సేవాపరతం
త్ర్యంబున నాహారనిద్రలు మరచియున్నవాఁ డదియుకాదు సమస్తధరాధరుండ
గు భుజంగవల్లభుండే నను నెఱుంగుదు గాన ననుజ్ఞ యిమ్ము వాని వధించి సంప్రా
ప్తితవిజయుండై చను దెంచు నదియును గాక॥ ఉ॥ పాయక సర్వభూతముల
పాలనలీల యపారె సేయునా । రాయణమూర్తి వీవు భుజగాధ్యుఁడు లక్ష్మణు

డిట్లుమాయచే । నీయవనీభరంబణపనిన్ జనించితిరయ్యరామభూ। నాయక సర్వభూవలయనాటకసూత్రధరామహాప్రభో॥ వ॥ అనియివ్విధంబునవిభీషణుండనియెననుచుశివాశివసంవాదప్రకారంబు॥

ఉ॥ నీలఘనాభదేహరజనీచరవంశపయోధిమంధరా । పాలితభక్తలో కనిజపాదపయోరుహజాతదేవగం। గాలహరీవిలాసవరకాంచనచేలధాం గహస్తతాం । బాలమిళన్ముఖాంబురుహభూరిపరాక్రమరంగనాయకా॥

మాలిని॥ వనరుహదళనేత్రా వార్ధికన్యాకళత్రా। మనసిజహరతోషాపుంజ భాషావిశేషా । ఘనకనకశరాసాకాలమేఘావభాసా । దినకరనిభతేజా ధీరశ్రీరంగరాజా॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమోరుతోటముక్తీశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితావవిభ్రకోట మరా జుభాస్కరమంత్రి పుత్రనాగయామాత్యప్రణీతంబైన శ్రీమదధ్యాత్మరామా యణంబనుమహాకావ్యంబునందుయుద్ధకాండముప్రథమాశ్వాసము.

అధ్యాత్మరామాయణము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీలక్ష్మీవరబలభి । న్నీలవినీలస్వరూపనీశాధాత్రీ । లోలమహామునిస ముదయా। పాలారంగాభిధానభక్తాధీనా ॥ క ॥ శ్రీనారాయణకమలా। మా నససరసిజమిహీరమందరధరధా। శ్రీనాథపక్షిముఖముఖ । దానవకులభీమ గంగధామమురారీ॥ వ॥ దేవాయవధరింపుముహిమాచలకన్యకారత్నంబు నుంగనుంగొనిగంగాధరుండిట్లనియెనట్లురఘువల్లభుండు స్వకార్యామగతం బులుగాగవిభీషణుండుపలుకుమృదుభాషణంబులకుసంతసించియేనును మేఘ నాదుమాయావిత్వంబును బ్రహ్మాస్త్రనైపుణ్యంబునుమనలక్ష్మణు శరాసన కౌశలంబునునాయందులభక్తియుతత్స్వరూపంబును నెరుంగుదునైననుభా వికార్యగౌరవంబున నూరకయుంటి ననుచుసుమిత్రానందనుంగొనివిజ్ఞాపగ రిష్టుండగురాఘవేశ్వరుండిట్లనియె॥ ఉ॥ తమ్ముడమేఘనాదుబలదర్పముదూ లగజేసికీర్తిసాంద్రతై । కొమ్ముభవత్సహాయముగకోల్పువిమూకలభంగికీశసైన్యా మ్ములజాంబవంతుండునునట్లువిభీషణుడాత్మమంత్రివ। గణమ్ములతోడరాగల డుగన్నరచుక్కసుగ వైరిమర్మముల్॥ అనిపల్కిన॥ గీ ॥ అవ్విధంబమునాత్మబా

ణాసనములు। లక్ష్మణుండువిభీషణుండాతుణంబ । గొనిసౌమిత్రియంత రా
మునిపదాబ్జ।ములకువందనంబొనరించిపలికెనిట్లు॥ ఉ॥ ఓనరనాథమచ్చరము
లుగ్రశరాసముఁబిడియంత్యకా। లానలవృత్తిచారిధను జాంగముజొచ్చిబగ
ల్చిమున్సరా।పానవివృద్ధతద్రుతిరపంకముభోగవతీజలంబులం । స్నానమొన
ర్చిచాయుదివిజప్రకరంబునుతింపనిప్పుడున్॥ గీ॥ అనుచుబలికిరాఘవానుజ్ఞవ
డసిపెం । పమరనింద్రజిద్వధార్థమపుడు । వెడలెలక్ష్మణుండువివిధసైన్యము
లచే। పవనజుండువెంటదవిలినడువ ॥ వ ॥ ఆసమయంబునసిజమంత్రిసమే
తుండైకరాగ్రంబునగదాదండంబు వేలుంగవిభీషణుండును భల్లూకవర్గంబు
తోడజాంబవంతుండునుగూడనడిచిరిట్లుగగనపథంబువిహంగరాజసమానవే
గులైజనిచనిభుగభుగాయమానంబులుగ పొగలువెడలునికుంభిలాదేశంబు
గాంచియావహంబునకుసన్నద్ధులైరంత విభీషణుండు సుమిత్రానందనునకిట్ల
నియె॥ సీ॥ చూడుమల్లదెమహాసురయోధనికరంబుదృఢయత్నముననొందు
ధీరవర్య । వీరిద్రుంపకగానివెసనింద్రజిత్తుండు గనుపింపడదిగానతనకకుం
డు । మనవిభీషణుమతికను మతించిమహోగ్ర కోదండమటుకేల గొనితే
దిఘ్యా । సైన్యవర్గముమీదశరవర్షమడరింపవొణగ వానరులునుకణగిశైల
పాదపంబులుగొని వారిబడలుపరప । కణగిరంతటనారు ముద్గరశస్త్రాళి
సాధనంబుల మరలియాశైలచరుల । సంధులగలంగమొత్తనుసాగి రపుడు॥
వ॥ ఇవ్విధంబుననుభయసైనికులుదలపడిపిరుతీవకసంప్రహారశబ్దంబుడిపొరం
దొడంగిరందు శాఖామృగసైన్యంబులబలంబగ్గలంబయిన॥ చ॥ బలురజనీరుల్ధ
రణీపైబడమేఘనినాదుడున్నికుం । భిలయటుమాన్పికామునకము భీకరసా
ధనపఙ్త్రిగొంచును । జ్వలమగుదేరిపై యసితశైలమొకోయననెక్కివచ్చి
తా । నిలిచెస్వకీయసైన్యరజనీచరవర్యులుసేదదేరగన్॥ ఇట్లునిలిచిసుమిత్రా
నందనునకిట్లనియె॥గీ॥ఓరిలక్ష్మణనీవొందువోయెదింక । మేఘనాదుడువీడునీ
మెదడువేల్పు।నగ్నియందుననిగదాహస్తుడైన । తనదుపినతండ్రిగాంచియి
ట్లనియెగనలి॥ మ॥ తగురాసీకువిభీషణాయిచటజాతంబైమముంబోట్లమొ।త్త
గనేతెంచితి వేలమాటలిక పుత్రద్రోహిపాపీకంఠమున్ । ఛెగ్రవేయన్ పగదీ
రునేయనుచునాదిత్యోపమానప్రభున్ । జగతీనాయకుగాంచెవాయుజఘన
స్కంధస్థితున్ లక్ష్మణున్॥

—※ ఇంద్రజిల్లక్ష్మణులయుద్ధము. ※—

గీ॥ ఇట్లుగాంచికన్నులెఱ్ఱజేసిమహోగ్ర । మాణధనువుగొంచు మహాత

రవము । జేసిలక్ష్మణామహాశనితుల్యంబు । లివియకపిబలములదవిలిచంప॥
చ॥ అనుపమ హేమాగ్రసాయకములాత్మబలీముఖసైన్యపఙ్క్తిపై । బనుపఁగ
క్రూరపన్నగముభంగిని లక్ష్మణుఁడూర్పులుచ్చుచున్ । గనలిశరాసమొత్తిఘ
ననాదునిమేనటులంపవానముం । చినరథమధ్యమందున విచేష్టితుఁడైపడెవా
డుశైలజా ॥ఇవ్విధంబున॥క॥ ఆరామానుజశరముల । చేరహిదూలుచునుకొం
తసేపటికినివి । స్ఫారవిలోచనుఁడైనిజ । ఘోరశరాసనముఁగొంచు క్రూర
రత్వమునన్ ॥గీ॥ ఓరిలక్ష్మణామదుజ్జ్వలకార్ముకో । శక్తితీవ్రమొకటిసమర
మునను । దెలియవిపుడునీకుతెల్లంబుజేసెద । ననుచుసాహసంబులందమర్చి॥
సీ॥ ఉరుతరంబుగనాఁడునాక్కుటిశరములు గ్రితలక్ష్మణుని మేనుగాఁడనేసి ।
తీక్ష్ణధారలుగల్గుదృఢతరాంబకములు బదివాయుజునుమేనగుదులుకొల్పి యు
శనితుల్యములైనయమితసాయకములు జోఁపివిభీషణుతనువునాఁచి । యు
ద్ధులేకజరింపనవ్విధంబంతయులక్షణపంతుఁడౌలక్ష్మణుండు । గాంచినాయం
తవాఁడనుగల్గిపీని । ప్రాభవముచెల్లనిత్తునేబడలుపరతు । గాకయనిఘోర
మగుసాయకములవాని । దానవర్షణంబునడుమనభంగపరచి॥ క॥ గురుతరసా
యకములుపై । బరచితనుత్రాణమెల్లభగ్నముఁసేయన్ । దరుచగురోషము
నన్నురము । వరువమర్మముచించెనట్లవాడిశరములన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబుననుభయు
లసుత్రాణంబులును భిన్నంబులైన నోటుపాటులేకప రస్పర జయైషణం
బులశరసంధానమోక్షణంబు లెరుంగరాకుండవలయాకారంబులైకోదండం
బులుమెరయరుధిరధారలుగ్రమ్మ దేరదేహకాంతులుని దాఘసమయమధ్యం
దినమార్తాండమండలంబుననుకకలుషకాల భుజంగంబులభంగినిట్టూర్పు
లునిగుడించుచు కృతప్రతికృతులునైజయాపజయ వివర్జితులునై యుభ
యమర్మచ్ఛేదకరంబులగునారాచంబుల నిశాచరనాథనందనుండును సుమి
త్రానందనుండును పెద్దదడవుసమరంబుసలిపిరాసమయంబున॥ ఉ॥దశరథ
రాజనందనుఁడు తాకొనిమైనుశరంబులేసియా । దశముఖపుత్రుకార్ముకా
వతాకతురంగము లెల్లధాత్రిపై । యసముదొలంగఁగూల్పఁగ సురారితనూ
భవుఁడొండుచాపమున్ । కుశలతదాల్చిపైనడువగొంకకలక్ష్మణు డాశరాస
మున్॥గీ॥ తొంటిభంగిమఱాఁడుతూపులఖండింప । పరశుభిండివాలపట్టిసాది ।
సాధనంబులన్నినిశాచరుఁడడరింప । దునిమెలక్ష్మణుండుఁతోనవియు॥ వ॥ ఇట్లె
న్నిసాధనంబులుబట్టినవన్నియు సుమిత్రానందనుండుఖదుమనఖండింపనింద్ర
జిత్తుండును క్రోధతామ్రాక్షుండయియుండు శరాసనంబుకేలనందుకొని॥

క॥ నాలుకలు దెరచు క్రూర। వ్యాళములన ఘోరశరములా లక్ష్మణుపై। గీలు
కొలిపి వానరులను। మూలగ నిశితాంబకముల దొడరించె చెలీ॥ వ॥ ఇవ్విధం
బున తనదు చేతులతీట వోవ ప్లవంగ యూథపులం బరిమార్చుచు విజృంభించిన॥
గీ॥ ఇట్లు తనదు సైన్య మెల్ల నొంపుచున మో। ఘప్రతాపుడగుచు గండుమీరు।
మేఘనాదు గాంచి మించు కోపంబున। లక్ష్మణుండు శత్రుశిక్షణుండు॥ వ॥ విజ
యశీలంబగు కార్ముకంబు కేలనందివైంద్రాస్త్రంబు సంధించి సత్యంబు దను
జరాజనందను కంధరప్రదేశంబున దృఢతరంబు జేసి రాఘవేంద్రు చరణకమ
లంబులు స్మరియింపుచు సజ్జనహితంబుగా గనిట్లనియె॥ గీ॥ దశరథాత్మజుండు
ధర్మాత్ముడును సత్య। సంధుడును సమస్త జగములందు। తెలియ జనులకప్ర
తిద్వంద్వుడైననో। సాయకంబ వీని జక్కడంపు॥ క॥ అనియాకర్ణాంతంబు
గ। ధనువు దిగిచి యేసె రాము తమ్ముడు లోకం। బున క్రూరుడయిన ఘననా। దు
నిద్రుంపగ నంతనదియు దుర్భరజవి యై॥ క॥ చనిరత్న కుండలోజ్జ్వల। మును
మణిమయఘనకిరీట మును నైజెలువొం। దిన మేఘనాదు శిరమును। దునిమి
ధరాస్థలిని గూల్చె తోయజనయనా॥ తత్సమయంబున॥ గీ॥ సంతసంబున దే
వతాసముదయములు। పొగడ ద్రోణగిరి సౌమిత్రి భుజబలంబు। హర్షమును నొం
దె భగవంతుడగు మహేంద్రు। డమరఋషియుక్తుడగుచు శీతాంశువదన॥ వ॥
మరియు నమరాలయంబున దుందుభిధ్వనులు చెలంగె గగనతలం బెల్ల నైర్మ
ల్యాత వహించె విశ్వంభర ముసార్ధతస్థిరాభిధానయయ్యె నంతగతప్రాణుం
డయి పడియున్న దాశకంఠిం గనుంగొని లక్ష్మణుండును జయలక్ష్మీసమేతుం
డయి తనదు శంఖంబు పూరింపుచు నమ్మహారావంబునను విగతశ్రములగు
జాంబవదాంజనేయ విభీషణప్రభృతి మిత్రవర్గంబులును తక్కిన సైన్యంబు
లనుం దోడ్కొనుచు మాయావిలక్షణుండును నారాయణుండును నగు శ్రీరా
ఘవేశ్వరాభవత్కటాక్షంబున మేఘనాదుం బరిమార్చి సుఖంబునం జనుదెం
చితిననుచు ననేకవిధంబుల వినుతిగావింపన మ్మహానుభావుండును॥ సీ॥ అతికృపా
దృష్టిచే నాలింగన మొనర్చి। శిరము మూర్కొని నీవు జేసినట్టి। కార్యంబునకు వే
డ్కగంటి లక్ష్మణ దాశకంఠి గూలగ గూలె కడమబలము। యేవిధంబున ద్రుంతువీ
వటంచును షాదమహోరాత్రముల నుండియుంటి నిట్లు। యింక పుత్రుడు ద్రోవు
జెఱిగి దుఃఖంబున రాగలండనికియా రావణుండు। యేను ద్రుంపంగగలనంచు
నిట్లు బలుక। పంక్తిముఖుడంత తనపుత్రుపాటెరింగి। హాసుతాయంచు మూ

గ్భిల్లియవనిఁ బ్రాలి । కొంతసేపటికమ్మూర్ఛ కింత దెలిసి॥ పుత్రమోహంబు
నతత్ప్రభావంబు లుగ్గడింపుచు ॥ ఉ ॥ మేఘనినాద నీవిటుల మిత్రుల చేసమ
రంబునందుదు। వైర్యైఖరిఁ జెందనన్నుఁగువ వల్లను నాకెవరయ్యె యింక తం । ద్రీఖ
చరాళి స్వర్గమున ప్రీతిఁ జరింపఁగ గల్గెనీ భుజా। శాఖలు లక్ష్మణాస్త్రిలేటు చండ
ఈశారముద్రుంపనక్కటా॥ అనుచు నిష్ఫలంబున సహింపరాని పుత్రశోకం
బున॥ గీ॥ దీనివలన నిట్టి తెరగు నాకు తటస్థ । మయ్యెఁ గాన దీని నవణతూనను చు। సీత
పైకి తామసించి ఖడ్గము పూని। చనఁగ వాని గాంచి జనకజయును ॥ వ ॥ శోకభ
యంబులు నివ్వటిల్ల నచ్చటి దనుజకాంతామధ్యంబున నొదిగియుండె నంత దశా
ననునకు పరమసచివుండును బుద్ధిమంతుండును శుచియు మేధావియు నగు సు
పార్శ్వుండను నిచరసత్తముండు జనుదెంచి వారించి యిట్లనియె॥ గీ॥ వేదవి
ద్యావ్రతస్నాతవాదివవిత । వర్ధితగుణుడవు వైశ్రవణానుజుడవు । నిర్మలుడ
వెన్న గస్వకర్మ సుస్థితుడవు। తగదు స్త్రీవధ నీకు దైత్యప్రధాన॥ క ॥ ఏము స
హాయము గానా। రాముబలంబెల్ల గెలువు రామునిబలమిం । కామీద నీ దెకా
డే। యామానవతీలలామ యేటికి దునుమఁగ ॥ గీ ॥ అనుచు బలుకఁగ రావణుం
డాసుపార్శ్వు । వాక్యముల వేత మరలి సౌవర్ణమణిమ । యాంచితంబగు
తనగృహంబపుడు జేరి। మరలి దుర్బుద్ధితో సభఁ గరుగు దెంచి॥

—* రావణాసురుడు రెండవమారు యుద్ధమునకు వెడలుట. *—

వ॥ నిఖిలమంత్రివర్గలం గూడుకొని యాలోచనంబు జేసి శలభంబులు
శలభంబులం గూర్చుకొని దవానలంబుపైఁ గవయు చందంబున హతశేషులగు ని
శాచరవల్లభులనందర నాయితంబుగండ నియోగించి తాను నీ ప్రి వంతంబ
గునొక్కరథంబెక్కి సకలశస్త్రాస్త్రంబులను కరంబులం బట్టి యామినీచరవ
రులు మాతంగతురంగాదివాహనంబు లెక్కి తోడనడువ ప్రళయకాలబలాహ
కవర్గంబు భంగి గర్జనంబు సేయుచు లంకానగరంబు వెడలి దాశరథుల సై
న్యంబుల దాకి మారు లేని పరాక్రమంబున విజృంభింప రఘునాయకుండును॥ సీ॥
అశనితుల్యములైన యంబకంబుల వాని సైన్యంబులను నెల్ల జైన్యపరిచి। దశకం
ఠు చేతి కోదండంబులెల్లను ఖండించి వక్షంబు గాడ పెక్కు। బాణంబులడరింపప
స చెడి వాచునిర్గతద్వాఘ్యుడగుచు లంకాపురంబు । జొచ్చి హా దైవమా సోకు
మూకలకెంత పాటువచ్చెను రామభద్రుచేత । కీశమాత్రుండు హనుమంతజే
సెవాయు। నంవనుడు వీరినందర డింపపరతు । గాక యసిశక్రుమందిరాం

క॥ నాలుకలు దెరచు క్రూర। వ్యాళములన ఘోరశరములా లక్ష్మణుపై। గీలు
కొలిపి వానరులను। దూలగ నిశితాంబకముల దొడరించె చెలీ॥ వ॥ ఇవ్విధం
బున తనదు చేతుల తీటవో ప్లవంగ యూధపులం బరిమార్చుచు విజృంభించిన॥
గీ॥ ఇట్లు తనదు సైన్యమెల్ల నొంపుచున మో। ఘప్రతాపుడగుచు గండుమీరు।
మేఘనాదు గాంచి మించు కోపంబున। లక్ష్మణుండు శత్రుశిక్షణుండు॥ వ॥ విజ
యశీలంబగు కార్ముకంబు కేలనందీ యైంద్రాస్త్రంబు సంధించి లక్ష్యంబు దను
జరాజనందను కంధరప్రదేశంబున దృఢతరంబు జేసి రాఘవేంద్రు చరణకమ
లంబులు స్మరియింపుచు సజ్జవహాతంబు గాగ నిట్లనియె॥ గీ॥ దశరథాత్మజుండు
ధర్మాత్ముడును సత్య। సంధుడును సమస్తజగములందు। తెలియు జనుల కప్ర
తిద్వంద్వుడైన నో। సాయకంబ వీని జక్కడంపు॥ క॥ అనియాకర్ణాంతంబు
గ। ధనువు దిగిచి యేసె రాముతమ్ముడు లోకం। బున క్రూరుడయిన ఘననా। దు
ని ద్రుంపగ నంతనదియు దుర్భరజవియై॥ క॥ చనిరత్నకుండలోజ్జ్వల। మును
మణిమయ ఘనకిరీట మును నైజెలువొం। దిన మేఘనాదు శిరమును। దునిమి
ధరాస్థలిని గూర్చె తోయజనయనా॥ తత్సమయంబున॥ గీ॥ సంతసంబున దే
వతాసముదయములు। పొగడ ద్రోణగిరి సౌమిత్రి భుజబలంబు। హర్షమును నొం
దె భగవంతుడగు మహేంద్రు। డమరఋషియుక్తుడగుచు శ్రీకాంతువదన॥ వ॥
మరియు నమరాలయంబున దుందుభిధ్వనులు జెలంగె గగనతలంబెల్ల నైర్మ
ల్యత వహించె విశ్వంభర ముసార్థతస్థిరాభిధానయయ్యె నంత గతప్రాణుం
డయి పడియున్న దాశకంఠిం గనుంగొని లక్ష్మణుండును జయలక్ష్మీసమేతుం
డయి తనదు శంఖంబు పూరింపుచు నమ్మహారావంబునను విగతశ్రములగు
జాంబవదాంజనేయ విభీషణ ప్రభృతి మిత్రవర్గంబులును తక్కిన సైన్యంబు
లనుం దోడ్కొనుచు మాయావిలక్షణుండును నారాయణుండును నగు శ్రీరా
ఘవేశ్వరా భవత్కటాక్షంబున మేఘనాదుం బరిమార్చి సుఖంబునం జనుదెం
చితి ననుచు ననేకవిధంబుల వినుతిగావింప నమ్మహానుభావుండును॥ సీ॥ అతికృపా
దృష్టి చే నాలింగన మొనర్చి। శిరము మూర్కొని నీవు సేసినట్టి। కార్యంబునకు వే
డ్కగంటి లక్ష్మణ దాశకంఠి గూలగ గూలెకడమ బలము। యేవిధంబున ద్రుంతువీ
వటంచును మూడహోరాత్రములనుండియుంటి నిట్లు। యింకపుత్రుడు ద్రోవు
వెరిగి దుఃఖంబున రాగలండనికి యా రావణుండు। యేను ద్రుంపంగ గలనంచు
నిట్లు బలుక। పంక్తిముఖుడంత తనపుత్రు పాటెరింగి। హాసు తాయుంచు మూ

ఘల్లీయవనిఁ వ్రాలి । కొంతసేపటికిమ్మూర్ఛ కింత తెలిసి ॥ పుత్రమోహంబు
నతఁ బ్రభావంబులుగ్గడించుచు ॥ ఉ ॥ మేఘనినాదుఁ డేవిటుల మిత్రుల చేసమ
రంబునందుదు । ర్వైరికరిఁ జెందనవ్వగువపల్లను నారెవరయ్య యింకతం । డ్రీఖ
చరాళిస్వర్గమున ప్రీతిజరింపగ గల్గెనీభుజా । శాఖులు లక్ష్మణాస్త్రిలటు చండ
కుఠారము ద్రుంపనకట్టా ॥ అనుచు నిర్వేగంబున సహింపరాని పుత్రశోకం
బున ॥ గీ ॥ దీనివలన నిట్టి తెరగు నాకు తటస్థ । మయ్యె గాన దీనివణతు ననుచు । సీత
పైకి తామసించి ఖడ్గము పూని । చనగ వాని గాంచి జనకజయును ॥ వ ॥ శోకభ
యంబులు నివ్వటిల్లనచ్చటి దనుజకాంతామధ్యంబున నొదిగియుండె నంత దశా
ననునకు పరమసచివుండును బుద్ధిమంతుండును శుచియు మేధావియునగు సు
పార్శ్వుండను నిశాచరసత్తముండు జనుదెంచి వారించి యిట్లనియె ॥ గీ ॥ వేదవి
ద్యావ్రతస్నాతవాదిజవిత । వర్ధితగుణుడవు వైశ్రవణానుజుడవు । నిర్మలుడ
వెన్నగ స్వకర్మనిష్ఠితుడవు । తగదు స్త్రీవధ నీకు దైత్యప్రధాన ॥ క ॥ ఏము స
హాయము గానా । రాము బలంబెల్ల గెలువ రాముని బలమిం । కామీఁద నీదె కా
దే । యామానవతీలలామ యేటికి దునుమన్ ॥ గీ ॥ అనుచు బలుకగ రావణుం
డాసుపార్శ్వు । వాక్యముల చేత మరలి సౌవర్ణమణిమ । యాంచితంబగు
తనగృహంబపుడు జేరి । మరలి దుర్బుద్ధితో సభకరుగుదెంచి ॥

—* రావణాసురుడు రెండవమారు యుద్ధమునకు వెడలుట. *—

వ ॥ నిఖిలమంత్రివర్గంబుం గూడుకొని యాలోచనంబు జేసి శలభంబులు
శలభంబులం గూర్చుకొని దవానలంబు పైగవయు చందంబున హతశేషులగు ని
శాచరవల్లభులనందర నాయితంబుగం డని నియోగించి తానును నీప్రిమంతంబ
గు నొక్క రథంబెక్కి సకలశస్త్రాస్త్రంబులను కరంబులం బట్టి యామినీచరవ
రులు మాతంగతురంగాదివాహనంబులెక్కి తోడనడువ ప్రళయకాలబలాహ
కవర్గంబు భంగి గర్జనంబు సేయుచు లంకానగరంబు వెడలి దాశరథుల సై
న్యంబుల దాకి మారులేని పరాక్రమంబున విజృంభింప రఘునాయకుండును ॥ సీ ॥
అశనితుల్యములైన యంబకంబుల వాని సైన్యంబులను నెల్ల జైన్యపరిచి । దశకం
ఠు చేతికోదండంబులెల్లను ఖండించి వక్షంబు గాడ పెక్కు । బాణంబుల డరింపప
స చెడి వాడు నిర్గతధైర్యుడగుచు లంకాపురంబు । జొచ్చి హా దైవమా సోకు
మూకలకెంత పాటువచ్చెను రామభద్రు చేత । కీశమాత్రుండు నన్నింత జే
సెవాయు । నంవనుడు వీరినందర డించు పరితు । గా యసి శక్రుమందిరాం

గణముకరిగి। యెదమినపుణ్యుగని మ్రొక్కియిట్టులనియె ॥ ఉ ॥ దేవసమస్త
బాంధవులుదీరిరి శ్రీరఘునాథుకాముకా । కీవిషతుల్యబాణముల సిగ్గుగుని
ర్వ్యగసేమిసేతునా । కీవిధిమారుగల్గ జనియించుటలాప్పనెయన్న సత్కృ
పా। వ్యావృతచిత్తుడై పలికె నాకవిపద్మపలాశలోచనా॥ క॥ వినుపఙ్క్తివదన
హోమం। బొనరింపుమవిఘ్నమైనను ధ్రువమగుకాం । చనరథముశరశరా
సన। ఘనపఙ్క్తియువానగూడిగడగుమురవులక ॥ వ॥ ఇంతలోనవిఘ్నంబయ్యె
నేనిసబాంధవంబుగనీవనశియింపుదువనుచు తద్విధానంబంతయునుపదేశమి
చ్చిదివ్యంబులగు మంత్రంబులొసంగిన దశాననుండును నతిత్వరితంబునంజని
పాతాళసదృశంబగునొక్కగృహంబునిర్మించి యయ్యభిచారంబునకువల
యునుపకరణంబులెల్లసమర్థంబులుగావించిపురద్వారంబులు మూయింబని
చియొక్కపాషాణంబుతద్గృహద్వారంబుననిడి తానునుమౌనియై నిశ్చలచి
త్తుండైయనలంబున భార్గవోక్తప్రకారంబుగ హోమంబు వేల్వందొణం
గెనాసమయంబున॥ క॥ భుగభుగమనిపొగలెగయగ । నాగిగన్గొనియవ్విభీష
ణుడురాముడైరుం। గగనిట్లనెగనుగొనుమో । జగధీశ్వరరావణుండు సలి
పెడువిధముఁ ॥ సీ॥ మనుజేంద్రహోమ ధూమసమాజ మదెయదిసాంగ
మైననువీడసాధ్యుడగును । గానతద్విఘ్నంబుగావింపవారివీరులను వేగబంపు
మీవనినవర్క । పుత్రుసమ్మతివాయు పుత్రాంగదాదుల పటుపరాక్రముల
నుబనుపవారు । ప్రబలిలంకాపుర ప్రాకారములుదాటి పదికోటులుప్లవంగ
పతులురావ। శాలయముజొచ్చితద్రక్షకాగాళిదరమి। హయములనుజంపిగజ
ములనడుగుపరచి। యెదురవచ్చినవారలనేడిరావ । ణుండువేగమెమాకుజూ
పుండటంచు॥ వ॥ తలప్రహారంబులంబాధింపందొడంగినప్రభాతంబగు వేళసర
మయొసనొక్కపుణ్యవతిహస్తసంజ్ఞచేత గుహాపిధానపాషాణం బంగదున
కెరుంగింపమహాసత్వశాలియగునక్కుమారుండునుపదఘట్టణంబున నప్పా
షాణంబు చూర్ణంబు గావించినిజయూథప సహితుండై లోనికింజొచ్చి
యచ్చటనిమీలితాత్ముండును దృఢాసనుండునునగు దశాననుంగాంచి యతని
పైకికపులంబురికొల్పిన॥ సీ॥ కొందరుగుహానిండకోలాహలధ్వను ల్సేయుచుద
నుజులచండదొడగి। రందుకొందరుపతినఖిలసంభారముల్ దీసికుండములోన
వేసిరపుడు । వాయుజుండాపఙ్క్తివదను చేస్రువమె త్తివడిదీసిదాన నేవాని
వైచె । నఖదంతపదతాడనముల పైబడియొంప దొడగిరికొందరుతో నగదిసి।
రిట్లుచేసినమౌనిమొక్కింతజెడక । యుండుదశకంఠుగనియంగదుండు కోప।

పొసఁగ తలవెంట్రుకలు బట్టి యీడ్చుకొనుచు । వచ్చెను దోదరిని పంక్తి వదనుకడకు॥

—✻ అంగదుండు మందోదరిని రావణునిదటికిఁ దెచ్చుట. ✻—

వ॥ ఇవ్విధంబున నంతఃపురంబు కలననుండి పరమపతివ్రతా వరవస్త్రంబగు మందోదరిం దోడితెచ్చి యనాథవోలె విలపించుచుండ దశాననుకట్టెదుర నిచ్చుచు కరతలంబున వ్రేయుచు బాధింపుచుండ॥ మ॥ నవరత్నోజ్జ్వలమైన కంచుకము ఛిన్నంబయ్యెహారావళుల్ । భవిమాలెక్క ముఖవారిజంబు చురజస్సంచ్ఛన్నతం గాంచెగ । న్గవలంద్రుకుతిత్రము వ్యావిలసద్గ్రీవేయముత్త్వెడెవ । య్యావనీ పుత్రియు దేవతాసతులుకీశాళుల్ ముదంబందగన్ ॥ వ ॥ అంతనామందోదరియునతిదుఃఖంబుననిజవల్లభుంగనుంగొని ॥ చ॥ పరుఁడిటుసీవుజూడతలవట్టి ధరాస్థలినీడ్వవాదునుం । దరిఁజానిలజ్జలేకప్రమదంబనవేల్పదవేలమొందివై ధరబ్రతుకంగహాతనయుదైత్య విభూషణ మేఘనాథన । న్నారులిటునేయనోపుదు తెయుండినసీవుసజీవివైభవన్ ॥ గీ ॥ నిన్నుగన్నతల్లి నేడిట్టుకోతులచేత నీడ్చులాందజేసెబ్రహ్మ। ప్రూనినాదుభర్తన్ మానంబువిడువదు । వానిదూలిబ్రతుకునాసతోడ ॥ వ ॥ అనియువ్విధంబునవిలపించువిజవల్లభన్ గనుంగొని దశాననుండును మానంబువిడిచి ఖడ్గహస్తుండైయంగదుపయింగవిసిన॥ క॥ విడువిడుమనిఖడ్గముచే। వడికటిదేశంబువైవవదలిదశాస్యుం। బడదన్నివెడఁగసిచనెన। య్యెడనంగదుఁడుడుపథముననగచరయుతుడై॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునం జనిశ్రీరామచంద్రుపార్శ్వంబుననిలిచెనంతపంక్తికంధరుండును నతిశోకసంతప్తయనమందోదరింగనుంగొనియిట్లనియె॥ సీ ॥ సకలయుదైవాధీనమఖిలంబుబ్రతికియుండిననేమితనుగనుంగొనకయుందు । గానబోవిడువుదుఃఖముని శ్చయంబైనజ్ఞానంబువ్రూతమజ్ఞానమునను । శోకంబుబుట్టునాశోకంబుజేసెదుజ్ఞానంబుదాననేగల్గుమేన। న్నాదియంచనటయునాత్మయా దేహంబునందు దాననెకళత్రాదిబంధ। వితతిజెలువొందుదానసంసృతిజనించు । హర్షభయలోభమోహశోకాదులింక। జన్మమృత్యుజరాదులుజనులకెల్ల । దనరుచుండునుస్వాజ్ఞానమునననిజము॥ మరియును॥ సీ ॥ ఆత్మముక్తుండు భావాభావవర్జితుఁడానందరూపుడనంతుడమలు । డాకటసంయోగ వియోగంబులునులేవ్రజ్ఞాత్మశుద్ధుండుగాననిట్టు । లేనెరింగియుక్రోధమూనివానిపదంబుగాంతునసట నేయక్రమముగినుము । సీతనుఖడ్గంబుచేతద్రుంచినదియ్యా

తనువుతోడనుకూలుమనలమందు । ననుచుబలుకంగవినిశోకమునను దైన్య।
లోకనాయకనాబుద్ధినీకుచూరదు। మేటిమాటలునీవుజయింపగలవే । రాఘ
వేశ్వరుడివిజశరణ్యువిష్ణు॥ గీ॥ అమ్మహాదేవుడఖిలలోకాధినాథు । డతడువు
రుషప్రధానులకాధ్యుడింక।గలవనేకంబులతనలీలలువచింప। జలరుహాభవా
దులకునైననలవి గావు॥ వ॥ అయిననునాయెరుంగుకొలందివివరించెదనెట్లం
టేని॥ చ॥ మునువైవస్వతధారుణీరమణునంభోరాశిమధ్యంబునం । దునభీ
తింగనకుండభక్తుడని విద్యుత్పుంజముంబోలుమే । నునబల్గుద్లువెడందవా
లమునుజెన్నొందన్మహామత్స్యమై । గనిరక్షించెనురాఘవేశ్వరుడుసోత్కం
ఠతసురారీశ్వరా॥ మరియును॥ మ॥ వనధిన్మందరధారుణీధరముగవ్వంబొ
ప్పదెవాసురుల్। మునుదోశక్తిసుధార్థులైదరువతద్భూభృద్వతంసంబుని।
ల్వనుసామర్థ్యములేకవార్థిబడ భాస్వత్కచ్ఛపాకారమై । కనకత్మ్యాదరమె
త్తెరాముడుడరయంగాభూమిభృన్మాత్రుడే॥ వెండియు॥ మ॥ అవనీమండల
మెల్లగ్రొ గొనిహిరణ్యాక్షుండుపాథోధియం । దవలీలంజొరనిమ్మహావరా
డుశౌర్యస్ఫూర్తిన వ్వేళమం । చుమరాహాకృతిబూనిఖడ్గమునరక్షోవల్లభుం
ద్రుంచిబం । తివలెంకొమ్మునెత్తెధారుణిధరశ్రీనాథులీపాటిమే॥ యిది
యెకాదు॥ గీ॥ దనుజరాజసభాస్తంభమునపెలిల్లు । వసుచుద్వీకవీవనార
సింహాఖ్యవెడలి । రాక్షసాధముక్రూర హిరణ్యకశిపు । ద్రుంచిప్రహ్లాదు
బాలురక్షించెకరుణ॥ మరియును॥ క॥ అదితికిసుతుడైయూడగు । పదము
లుబలినడగియతని బంధించిసుఖా। స్పదునింద్రునిజేసెనుని । ష్పదితుడురా
ఘవుడుమునుత్రివిక్రముకరణిన్ ॥ తదనంతరంబ॥ క ॥ దమజాలుక్షత్రియు
లయిభువి । జనియించినిర్వదొక్కసారికుఠారిం । బునద్రుంచిధరణికశ్య
ప।మునికొసగెనుపరశురామమూర్తియనంగన్ ॥ గీ ॥ తద్విధంబునసకల
భూతములబ్రోచు। మేటిదొరకాననేమనిన్ గీటణంప । జననమొందెనసూ
ర్యవంశమునమాన । వాకృతినిరాముడనగనారాయణుండు॥ గీ॥ అమ్మహాత్ము
నిసతిసరణ్యమునవొంటి । దెచ్చి తెందుకునీవునజచ్చినాడు । నందనునిజంపు
టకుగాదెనాథమమ్ము । బ్రోవనేయంతజేసెనీబుద్ధినేడు ॥ క ॥ ఇంకనయిు
నమ్మహాత్మునారాయణుగానెరింగి బుద్ధిమంతుండవై॥ చ ॥ శరణనితత్సతీ
మణినిసమ్ముఖమందుననుంచిరాఘవే । శ్వరకరుణింపుమంచుజనసమ్మతుడై
నవిభీషణుంనిశా । చరపిభుజేసిరమ్మువనశైలతలంబులకేన్మహాత్మసుం । దరి
నటుగాంచిపల్కెప్రమదంబునరావణుసదిన్నందనా ॥మ ॥ వినుమందోదరి

సర్వబాంధవుఁ బాధింపంగ శ్రీరాఘవేం। ద్రుఁ బాఱింబడ ద్రోచి వేక్రీడను
విల్తుం గానదోష్నక్తిమై। జనితాత్వ్యాపకశక్తిచేతఁ బమఁ జక్రాడినెగాం
తురా । ముక్తైకల్పనదంబువై ప్పదము మఁ క్రాపసంసేవ్యమున్ ॥ చ ॥
ఎఱుఁగుదు రాఘవుండు జగదీశ్వరుఁ డాద్యుఁ డనిష్టతాటకనిం దించఁ జేకమాతను
తతీమణి జానకీయాటలిట్టులే । నెఱిఁగియుఁ బాపసంశయము లెల్లను బాసిరి తా
తమద్విరా । ట్పురుషపదంబునొంద టకుఁ బూనుత తెచ్చితి మాఁకైఁకీ॥
వ॥ మఱియు నిన్నును సంసారంబు విడనాడి యతిశీఘ్రంబులునగు మోహంబు
లునగు ఘోరాయుధంబులవలన విదళితదేహుండనై సదా ప్రియంబు
నుఁ బరానందమయంబును శుద్ధంబును నగుచు సిద్ధముముక్తులగువారలచేత
సేవింపఁబడునట్టి వారాయణస్థానంబునొందెదనదియునుంగాక॥ శా॥ పంచక్లే
శతరంగఘూర్ణితము శుంభద్విభ్రమాఢ్యంబు సో। దంచత్పుత్రకళత్రమిత్రరఘు
షముద్యద్దుష్కృతోర్వ్యాలం । బెంచఁగ సంసరణాబ్ధిగా నవిచినే జేగాంతు
సద్భక్తిసే। వించఁ గావ్యుఁ డెనఁగు శ్రీహరిని హృద్వీథిక్ నరో జానవా॥

—❀ రావణుఁడు మూలబలసారి యుద్ధమునకు వెడలుట. ❀—

వ॥ ఇట్లు దశాననువాక్యంబు మానసతికెఱుఁగించి యవ్వలివృత్తాంతంబు
మహాదేవుండిట్లనియె నట్లు దశాననుండు మందోదరి కెఱుఁగఁబలికి నివారిం
చి తాను నువివిధాభరణభూషితుండై సకలాబరంబును షోడశచక్రసమాకులం
బును ఘంటాశతశోభితంబునునై పిశాచవదనంబులగు యానడంబులం బూ
నినయరథంబెక్కి ఖడ్గగోమప్రముఖదోషాచరయూథపులు భవపార్శ్వంబు
లబలసించుచ సకలసైన్యంబులును సింహనాదంబులు సేయ భీషణుండుఁ డొక
కఁడుండును నగుచు పూర్వద్వారంబువెడలి సైన్యంబునకభిముఖుండై నడిచెనా
సమయంబున॥ క॥ జనుదెంచెదు రావణుఁగను । గొని వనచరసైన్యమెల్లఁ గొం
దల పడుచుఁ జనిరె సురాముఁ వెనుకకు । హనుమంతుండది గాంచి యా
గ్రహమొప్పన్॥ సీ॥ పరితెంచి జనదె దుఁరంత్రికంధరువక్ష మదరుదో చెడు
మష్టిఁ గొడుకవాఁడు । పసచెడి తికిలపడి యుంతదడవునకు మూర్ఛదేఱి పిదియో
రాంజనేయ। మేటిబంటవు నాకు మెచ్చువచ్చెఁటన్న పంక్తికంధరుని న్నిబహుక
నిచ్చె। గాల్పనే చాగుళ్ళకణఁగిసీవు నన్ను బొడవుచుఁ లేటసీద పోఁకముంగు।
ననిన సాగ్రహుండై వాయుతనయుఁ డు। మన్నిటుండ బొమువవా తొప్పుజూ
డు। ఘూర్ణలోదనదై వాత్రిశూలిపడలి । దెలిసి యొకకొండగొని కండ్లుదీ

టుఁగొనుచు ॥ వ ॥ దశాననుపయిం గపిసేన వాముభీతచిత్తంబై యొండుదెస
కుఁ దేరు పరపించెనంత ॥ గీ ॥ తత్సమీపంబునఁ గల్గు దైత్యవరుల । మేటిమగల
ను నలువుర గీటణంచి । పనసనీలాంగదాంజనీతయులపుడు । జనిరి శ్రీరామచం
ద్రుని సముఖమునకు ॥ వ ॥ ఇట్లగ్నివర్ణు సర్పరోమవృశ్చికరోములను క్రమక్ర
మంబున గీటణంచి విహరింపు ప్లవంగులం గనుంగొని రావణుండు తత్సంరంభం
బు సహింపంజాలక రథంబు ద్రిప్పించి పెనిమలు గొరుకుచు నతిరోషంబున ॥ చ ॥ వ
నచరసైన్యమెల్ల శరవర్షము చేత నుమించుచుఁ గృతాం । తునిగతి రాముపైన
దువ తోయజమిత్రకులీనుమఁ మహా । శనిసమసాయకంబులను చాపమునందొ
నగూర్చి వేసెన । దనుజారథంబుపై సమరదర్పమెలర్ప హిమాద్రినందనా ॥ వ ॥
అంత దశాననుండును నిశితకాండంబులా రాజరత్నంబుపైఁ బరపినవాటి నెల్లన
డుమనజక్కాడి రఘునాయకుండును డెబ్బదిసాయకంబుల నయ్యామినీచరువ
త్రుంబుగాడ నేసె నిట్లుభయులును దంతావళద్వయంబు భంగిబోరుచునవసరం
న ॥ గీ ॥ రథముపై జెలంగు రావణు ధరణిపై । నిలచిపోరు రామనర్చునృపవరేణ్యు । గాం
చి జంభవైరి గ్రక్కున మాతలిఁ । బిలిచి యిట్లులనియె జలజనయన ॥ ఉ ॥ రాజకు
లైనభూషణుఁడు రామవిభుండు రథంబులేకని । ట్లాజితలంబునం నిలువసాను
గుణాకర నీవు మద్రథం । బాజననాథునొద్దకు రయంబున దోడుకపొమ్ము కార్య
ముఁ । దేజముగల్గు రావణుకుఁ దీరుసుఖంపఁగవచ్చునందరుఁ ॥ వ ॥ అని యివ్విధం
బున దివిజవల్లభుండానతిచ్చిన మాతలియు తత్పదంబుల కెరిగి హరితవర్ణంబులు
గు తురంగంబులం బూన్చి యాయితంబు చేసి దీప్తిమంతంబగు నరదంబు గొని
చురఘునాయకు సమీపంబునకుం జనుదెంచి ముకుళితకరకమలుండై యిట్లనియె
ఉ ॥ దేవశచీవిభుండు భవదీయ జయార్థము బంపె నీ రథం । బీవరఖడ్గతూణియుగ
మింపగు నైంద్రశరాసనంబునుఁ । గావున వీఁ గొంచు దశకంఠు వణంపుముత్ప్ర
త్పృబట్టియా । దేవవిభుండు తొల్లిగడ తేర్చిన పౌలికమత్సహాయతఁ ॥ గీ ॥ అనుచు బ
లుకంగ రాఘవుండా రథోత్త । మమునకతిభక్తి మ్రొక్కి సేమము దలిర్ప । పూ
ర్వధరణీధరంబుపై బొల్చు మిహిరు । డనగ తచ్ఛందనారూఢుడయ్యెనపుడు ॥

—※ శ్రీరాముండింద్రరథంబుపై నెక్కి రావణునితో యుద్ధము చేయుట. ※—

వ ॥ ఇట్లు జగంబులకు లక్ష్మీనొనఁగూర్చు చునైంద్రరథారూఢుండై యశని
శంకాశంబులగు నిశితకాండంబుల నిశాచరవల్లభు పయింగురియింపనొండొ
రులకును రోమహర్షణంబగు తుములసమరంబయ్యెనయ్యవసరంబున ॥ మ ॥ అ

వలాస్త్రంబు దశాననుండును పవనాస్త్రంబు నేయుంచెను । ధన్యుఁడు శ్రీరాఘ
వుఁడంత రావణుఁడు దేవాస్త్రంబు సంధింపఁగా । నిజ మైనాస్త్రము చేసి సంచెని
టు లెన్నె యస్త్రములైన । నిజ విధ్యమందును మాడిపి - వెసగనిస్సిఁదుం
డు క్రోధాధ్యుఁడై॥ మ॥ పదిపిండ్లంబులు నాయకంబుగ డిభూపాలాధమానిన్నె
సీ। ప్రదరంబుల్వారి మార్చు చూడుమసితద్వారావళుల్ రామునై । వదలక్ష
మంటలు గ్రక్కుచున్న వియు భాస్వత్స్వరూపంబులై । బొదకించి క్రూరరాఘ
వేంద్రు రథమంభోజాత పత్రేక్షణా॥ గీ॥ ఆమరరిఘు వాధుఁడు భుజంగాస్త్ర
ములను । గాంచి కడుఁ రోష మునమించి గారుడాస్త్రి । మన్పుఁ డడరించెను వి
యుడ తత్సర్పములను । జించి చెండాడి శకలము లై సె చెలియ॥ వ॥ ఇట్లు దివ్యా
స్త్రంబులెల్ల నుక్రూరుని మనోరథంబుల భంగి విఫలంబులైన పౌలస్త్యుండు
నుసాగ్రహుండై యుచ్చిపోవుబలు కాండంబులశతాతంబులుగాఁగ నకా
సల్యానందను శరీరంబెల్ల నొప్పించుఁడు॥ సీ॥ కనకపుంఖములైన ఘనశరంబులు
జొచ్చి ధరణిసైమాతలి దెరలనడచి । నవరత్న ఖచిత కేతువు తుండములు జేసి
వాసవాశ్వముల గర్వముల డంచి । పదిశలలు నిరుపదికరంబులు నొప్పనధిపుడై
మై వాకఁదధరమట్టు । లాహవంబున నమోఘాస్త్రిడై విహరింప చింతనొంది
రి దేవసిద్ధగణము । లాతుఁడగు హరిని కొంచియఖిలమునులు । కలకనొందిరి
వానరబలము లెల్ల । కాలు చెయ్యాడక నసనేల ప్రేలబడిరి । తత్సమయమున నం
తట దాశరథియు॥ వ॥ క్రోధసంరక్తలోచనుండై బొమలు ముడివడ రావణు సాధ
ము దహించునో యను కోపంబొనర్చి యచ్యుతంబును దేవేంద్ర ఘనస్సమానం
బును నగు కార్ముకంబు కేలంబూని కాలరూపియగు భగవంతుండు గావున
వెలుంగు రేసి తేజంబున పరాక్రమంబు గనుపించుచు నఖిల వానరసైన్యంబు
లకు హర్షంబొసంగుచు దశాననుని కభిముఖుండై బరువ క్రుద్ధుండగుచు వీ
రాగ్రేసరుండు వదనంబు సకలభూదంబులకును ంద్రాసంబు బుట్టించె మేదినియు
నదరెను త్పాతంబులు బహువిధంబులయ్యె దనకు మరణంబు సమీపించెం గా
వున పంక్తికంఠుండకును మనంబునం దలంకుదోచె నా సమయంబున నుభయులు
ను కోదండపాండిత్యంబు దోరపుచు తనుత్రాణచ్ఛేదకరంబులగు శరంబు
లురంబులందు దిరంబు నేయుచు దివ్యాస్త్రంబుల పటు లాడుచు పరస్ప
రప్రేరితసాయకంబులు నడుమ నఖండింపుచు పదవతలంబెల్ల మాంసశోణిత
పంకసంకులంబును నిశాచరభూతభేతాళ ప్రమోదాకరంబును గాఁగ నొనరింపు
చు మందోదరీవల్లభుండును రఘువీరుండును నొద్దనడవు సమరంబున

లిపి రయ్యాహవంబును జగత్ప్రళయ తుల్యంబుగఁ జేసి విహాయసంబు
నఁ బవిమానారూఢులై వీక్షించు కిన్నరసిద్ధగంధర్వామర సముదయంబులకు విస్మ
యావహంబై కనుపించె నా సమయంబున॥ క॥ పిడుగుల దెఁగడె శిరములు। దొ
డిగె రఘూద్వహుఁడు వైవ దుదుకుకఁ దెగడై। దడదడ రావణు శిరములు। బడదొ
డగెను పుడమి తాఁకి పండుల కడిమిఁ॥ పడియును ॥ క ॥ దినమును రేయును సం
ధ్యయు। గనుపింపక శిరము లెన్ని ఖండించిన వెం। టనె మొలువ రామచంద్రు
డు। తన మనమున విస్మయంబు దనరగ నపుడుఁ॥ ఇట్లని వితర్కించె॥ గీ॥ నూట
యొక్క మారు గీటణంచితి వీని। శిరములింక నైన చేటు గనడు। తొల్లి మేటిరి
పుల దునిమి వైచినాడ। శస్త్రసమితి వ్యర్థ సారమయ్యె॥ వ॥ అనుచు సకల
శస్త్రాస్త్రవేత్తయు శూరుండును నయ్యు కౌసల్యానందనుం డివ్విధంబున
జింతింప తత్సమీపంబుననుండి ముకుళితకరకమలుండై విభీషణుం డిట్లనియె॥ సీ॥
వినవయ్య రఘునాథ మును వీనితపమున కాత్మ మెచ్చి పయోరుహాసనుండు। వ
రమొసంగెను పోర శిరము లెవ్వరు ద్రుంప జనియించు మరియు। నమరనాభిస్థాన
మందు పియ్యూషంబు కుండలాకారమై యుండుగాన। నింకింపు మనలాస్త్ర
మేసి యంతట వీని సమయునిక్క మటన్న సకలభూత। ములకు త్రిగుణంబు
లకుఁ జూడ ముఖ్యుఁడయ్యు। దెలిసి యుండియు నెఱుగని తెరగొనరిచి। పా
వకాస్త్రంబు సంధించి భస్మముగను। జేసె దశకంఠు నాభిప్రదేశమపుడు॥ వ॥
ఇట్లొనరించి వెండియు ననేక సాయక పరంపరల నయ్యారి నీచరావల్లభ శిరంబు
లెల్లను మహాధ్వని వివధ రాతలంబున బడ నడువ వాడును లెక్కసేయక నాత్మ
మమఃక్షోభకరంబులగు విభీషణుభాషణంబులకుం గనలి యొక్క శక్తివైచె
నదియు విభీషణుపయిం గవయ శరణాగతవత్సలుండుగావున రఘునాయకుం
డునడుమ నంతితలుగావించె నిట్లతిభయంకరంబుగ నొక్కశరింబును రెం
డు కరంబులును నవశేషంబుగాఁగ కదనరంగంబున నిలిచి వాఁడి చెడక సంసారసా
గరంబువలన విముక్తుఁడనై పరమ యోగీంద్రసేవ్యంబగు నారాయణస్థానంబు
నొందెదనను దృఢనిశ్చయంబున నాగ్నేయప్రముఖ దివ్యాస్త్రంబులెల్లను నడ
రింపుచు మహాచలతుల్యుండై నిలచె రాఘవేశ్వరుండును భవత్పాప సం
ఘంబులెల్లం జక్కాడి ముక్తియొసంగెదనను చందంబున నైంద్రశరాసన
తుల్యంబగు తనదు కార్ముకంబు కేలనందుకొని గుణంబు స్ఫారించి కాంచనపుం
ఖంబులును వజ్రసంకాశంబులును నగు ప్రచండసాయకంబులు తన్మాంసశోణి
తంబులు విహాయస మండలంబెల్ల గప్పించి చెండాడుచుండె నిట్లుభయులకు

సుక్రోధసంవర్ధనంబై పరాక్రమ విజృంభణంబై పెక్కుకాలంబుభయానీ
కంబులకుతుములసమరంబు చెల్లె నాసమయంబున మాతలి రఘునాయకుంగనుం
గొనియిట్లనియె॥ ఉ॥ భానుకులప్రసూనభవబంధవిమోచనరాఘవేంద్రసం।
ధానమొనర్చి వైపుమరిదర్పహరాస్త్రము బ్రహ్మమందని। దానవుకంఠఛేద
మదిదల్చకమర్మమెఱింగియున్నస । న్మానమొనర్చ సేతువనటు మాతలియం
చుమహాగ్రహంబునన్॥ క॥ దనపార్శ్వంబునపవనుం । డనలార్కులు ఫాల
మందునాకృతిగభమున్ । కనకాచలసిభగౌరవ । మనుసూర్యసహస్రతేజ
మునుసన్నుతమున్॥ వ॥ మరియుసకలజగద్భయనివారకంబును నందితంబును
జాజ్వల్యమానంబును వినాశకాలంబుసమీపించుదనుజులపై నేయునదియును
మహోగ్రంబునునగు బ్రహ్మాస్త్రంబు కేలనందుకొని వేదోక్తప్రకారంబు
నబాణాసనసంధానంబుగావింప. సకలభూతంబులును సంత్రస్తంబు లయ్యె
సర్వంసహాచక్రంబును జలియించెనట్లగువేళ మర్మఘాతకంబగు నయ్య
స్త్రంబతిప్రయత్నంబున రామచంద్రుండు విముక్తంబుసేయ నదియుమహా
జ్వాలాకలితంబై వెడలి బరతేరరావణుండునున్నయ్యస్త్రంబున కెదురునడచి
శరాసనంబుగొని బలుసాయకంబులనిగుడింపనదియును మహేంద్రప్రేరి
తంబగువజ్రంబుభంగిదుర్ధర్షవేగంబున తచ్ఛిలీముఖంబుల లెక్కగొనక॥

—* శ్రీరామునిచేత రావణుడుజచ్చుట. *—

మ॥ భయదంబైధరింతు దాకియురమున్ భంజించిగర్భంబుసొ । చ్చియు
టప్రేవులుచించి చంపిపడితచ్చేషాహినీక్షించిమ । ళ్ళియథాప్రక్రియరామ
చంద్రువెనుకన్ లీలాగతిన్నిల్చెనం । తయమర్త్యారిగుభిల్లుచుంబడియెతద్ధా
త్రింగతప్రాణుడై॥ వ॥ ఇట్లుశరాసనంబులువిడిచి ధరాతలంబునం బడిన
నిశాచరవల్లభుంగనుంగొని రక్కసనైన్యంబులునలుదిక్కులకుం బరచిరంతద
శత్రువుసిధనంబును రఘునాయకువిజయంబును గనుంగొని జితకాశులగు
వనచరసైన్యంబులెల్ల సంభ్రమంబున గిలకిలం బ్రదోలంగి రఖిలభువనంబు
లునిండ దేవదుందుభులుమ్రోసెసురలుపుష్పవర్షంబులుగురిసి రప్సరోగణం
బులునృత్యంబు సలిపిరిమహర్షివర్గంబులెల్లవేదవాక్యంబుల వినుతియొనరిం
చిరంత॥ గీ॥ రావణునిమేనువెడలి సూర్యప్రకాశమగుచునొక తేజమప్పుడ
యోధ్యాధినాథు । తనువునజొచ్చెనదిగనుంగొనిమహాత్ము । లసురులెల్ల
నుకడువిస్మయంబుతోడ॥ ఉ॥ ఎంతటిభాగ్యవంతుడఖిలేశ్వరుజెండదశాన

నుండును। స్వాంతుఁడుః ష్ఠమానవుఁడు సజ్జనహింసకుఁడయ్యె నేఁడు సే । వింతు
ముసాత్వికాంశులము విష్ణుఁ సత్కృపఁ గాంచినారము । ట్లింతయుఁ గల్గియున్న
నమొకింతయు సంస్కృతిబాయఁగంటిమే ॥ గీ ॥ అనుచు బలుకు సురలనటు గాం
చినారద। మునికులేంద్రుఁడిట్టులని యెమీరు । వినుఁడి ధర్మతత్త్వవేత్తలిట్లయిన
ను। యసురవంశజాతుఁడయ్యె వీఁడు॥ సీ॥ నిరతంబు రఘునాథుచరణాంబుజంబు
లుద్వేషియై మదలచి సేవించుచుండు। తత్కథాశ్రవణ యుక్తస్వాంతుఁడయి
యుండు కలలోననైన రాఘవుఁదలంచు । తనుజంపునని రఘూత్తము నేమరక
యుండు బోధకుండయ్యె సత్పురుషభంగి । నేటికి రాముచే నిఖిలబంధము లెల్ల
బాసె నిర్భీతి తత్పదవిఁగాంచె । పరధనాపేతుఁడైనను పాపకర్ముఁ । డైన
స్నేహంబునను భీతినైనఁ దలఁప। నిర్మలస్వాంతుఁడగుచు ననేకజన్మ। పాపము
ల బాసి హరిఁ జెందనోపు సతఁడు॥ చ॥ దనుజుఁడశాననుండు నిమి తద్ధనువద్ధరనిల్చి
నిల్చిలో । చనములకింపు సొంపొదవ సాయక మొక్కటి కేలఁద్రిప్పుచుం। దను
వుశరాళిచే రుధిరధారలు గ్రమ్మ శతార్కతేజుఁడై । యెనయఁగు వీర రాఘవమ
హేంద్రుఁడు మమ్ముల బ్రోచుఁగావుతన్॥ వ॥ అనుచు నవ్వలివృత్తాంతంబు పై
మవతితోడ శంకరుండిట్లనియె నంత పరితుష్టమానసుండయి రఘునాయకుండు
పవనతనయ విభీషణాంగద లక్ష్మణ సుగ్రీవ జాంబవంతాది నిజవిజయావహ
వగణంబులం గనుంగొని పుణ్యులారా భవదీయ భుజాసారంబున దశాననుం
బరిమార్పఁగంటి మత్కథాసంయుతంబయి కలితకల్మషనాశనంబయి యాచం
ద్రభాస్కరంబుగ మీదుకీర్తి ధరాతలంబునం జెలువొందెడు ననుచు బహువిధం
బుల గారవించె నా సమయంబున మందోదరీప్రముఖ రావణపాలిత కాంతాజ
నంబులు విస్రంభంబంతయు నెరింగి హాహారవంబుల యురంబులు మోఁదుకొనుచు
నతిరయంబునం బరతెంచి దశాననుపయింబడి విలపింపం దొడంగిరి విభీషణుం
డును ప్రబలదుఃఖావృతుండై యున్న పాటునకు వగచుచుండె నంత కౌసల్యా
నందనుండు సౌమిత్రిం గనుంగొని॥ ఉ॥ శూరవరేణ్య నీవ్రజ నిశోకము వల్లదని వేగ
భ్రాతృసంస్కారము సేయు తెమ్మని నిశాచరకాంతలనూరడింపుము । భీర
ముదక్కనిమ్ము విభీషణుతోడుత నన్నలక్ష్మణుం। డా రఘునాథు వాక్యముల
కానతుఁడై వసితద్రణస్థలిన్॥

—✻ రావణునికై చింతించుచున్న విభీషణుని లక్ష్మణుఁడూరడించుట-✻—

ఉ॥ వచ్చిన వానికక్కైదుట జచ్చిన పోఁకకవాప్రియున్నయో ॥ సచ్చరితున్
విభీషణుని సమ్మతిఁగన్గొని యేల వెఱ్ఱివై । కచ్చెరువయ్యెఁ దుందలఁపనావలనీవల

నేమసృష్టికిఁ బ్రవర్తించువాఁడవు నీవు మఱి ప్రవర్తించువానికి నెట్టి ప్రతిష్ఠ॥ వ॥ మఱియు
విభీషణా సలిలప్రవాహంబునం బడిన సైకతంబుల మాడ్కి దేహంబులను కాలప్ర
వాహంబునం గలయుచుఁ బిదపఁ బృథగ్గతంబులై విడిపడుచుండును మఱియు ఘరట్ట
పతితంబులగు ధాన్యంబులపోలిక జగదీశ్వర ప్రేరితంబులై యీ ప్రపంచ మహామా
యాగుణంబున భూతంబులవలన భూతంబులు నుద్భవించుచు లోకయాత్ర నడచుచు
నుండు నీవును మత్పుత్రుండగు దశాననుండును యేనును పక్షిన జంతువులును కాల
వశంబున జనియించితిమి మేము సమానులమింక నైక్యాలంబున నెవ్వరంబు
ననెవ్వానికి జన్మమృత్యువులు నిశ్చితంబులు కాలంబు ననవ్విధంబున వానికియు
లభ్యంబులై కలుగుచుండు నీశ్వరుండును అజుండయ్యును సకలభూతంబులవల
నను భూతంబులం బుట్టించుచు సంహరించుచునన పేతుకుండై బాలునిచందం
బున గ్రీడించుచుండు బీజంబువలన బీజంబు పుట్టిన చందంబున దేహియగు జీవుని
వలనను దేహంబుచేత నితర దేహసాంగత్యమువలన శాశ్వతుండును నవ్యయుం
డును నయ్యు జనియించిన చందంబునం దాను దేహియుద్భవించు మఱియు మా
తాకాశనంబునందు వారువృక్రియానుగత ధర్మంబులు గలవనుభ్రాంతిభంగి మిథ్యా
తాదాత్మ్యాధ్యాసవలన నాత్మయందును నానాత్వంబులును జన్మనాశనం
బులు నవ్వృద్ధిక్షయంబులుచు క్రియాఫలంబులును దోచుచుండు గాఢ సుషుప్తి వే
శిన యహంమానంబులు లేనివలన వానికి సంసారంబు లేదు కావున తద్విధంబున నీవి
తోంద్రైయుండిన నపి ముక్తుండగు వానికి నహంకృతి లేదు గావున సంసారంబు
నుం గలుగ నేరదదియంతయు మాయామయంబగు మనోమాత్రంబు గావున న
హంమమతలు రెండును విడిచి విగత బాహ్యేంద్రియార్థ సంబంధుండవై తద్దో
షంబులనెల్ల మనంబునకుం గను పరచి భగవంతుండును నాత్మయు నీశ్వరుండును
సర్వభూతాత్మయు పరుండును మాయామానుషవిగ్రహుండును నానంద సాం
ద్రుండును నగు శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మంబువలన మనంబు గీలుకొల్పుమింక
క్షణసంగమభంగురంబులగు దారాగారాదులును శబ్దాది విషయంబులును దే
హబుద్ధి కలవంగాని ఆత్మచేత దేహంబువలన విలక్షణుండుగా నాత్మ నెఱింగి
నేని యుపద్రవెల్లను బోవ నేరవట్లుం గావున నీవింక రాజ్యంబుననుండియు భూత
భవ్యభవిష్యద్వర్తమానంబుల నూహించుచు ప్రారబ్ధంబులను భవించుచు భ
క్తిభావితుండవు రఘునాయకుం దలంచుచు యథాన్యాయంబుగ విహరించెద
వేని యీ కానరాని మనంబున నైనను సంసార దుఃఖంబులు నిన్ను సంస్పృశిం
పనేరవిస్పృశనంబొనరించిననుపాపంబులు తెలిసినను పుత్త్రుకుండవల్ల సంపదలున్నా

బనిపనిచెంగావున నమ్మహాత్ము నాజ్ఞయొనరింపుము మూఢచిత్తులై విలపించు
మందోదరిప్రముఖ కాంతాజనంబుల నూరడింపుము బుద్ధివంతుండవై లంకానగ
రంబునకుం జనుమనియనేకవిధంబుల తత్త్వోపదేశంబులు గాఁగ రామానుజుం
డు పలుకవిభీషణుండు॥ గీ॥ విగతశోక మోహుఁడగుచు శ్రీరఘువర్యు । గాన వచ్చి
ధర్మకలితములుగ । నమర రామమానసానుకూలము గాఁగ । ప్రతుఁడగుచు ని
ట్లు పలుక దొణఁగె॥ క॥ క్రూరుఁడు నృశంసుఁడు పర । దారాసక్తుండు త్యక్తధ
ర్మవ్రతుఁడౌ సీ రావణుఁడో రాఘవ । యేరీతి నిదగు నుక్రియలు యే నొనరింపన్॥
అనిన సంతసించి రామచంద్రుండిట్లనియె॥ మ॥ మరణంబొందిన వైరమేలమి
నకుఁ గ్షమింపఁగా బోలునీ। సరినాకీతఁడు గాన సేయుమిక సంస్కారంబులన్నం
ధరా। ధరధీరా భవదాజ్ఞయుంచు పితృమేధప్రక్రియన్ యాహితా । జ్ఞరు
చిన్ వేగమె యువ్విభీషణుఁడొసఁగెన్ వహ్నిశైలాత్మజా॥ వ॥ ఇట్లు సబాంధ
వుండై దశాననునకు నలంబొసంగి స్నానంబు లొనరించి యార్ద్రవస్త్రంబుల
తోడ తిలదర్భలునుదకసమ్మిశ్రితంబులు జేసి విధిపూర్వకంబుగ విడిచి శిరోఘ
టితకరపుటుండై యన్నకు నమస్కరించి తద్భార్యల బహుభంగుల నూరడించి
లంకాపురంబునకుం బనిచి తాను నారఘునాయకు సమీపంబునకుం జనుదెంచి
యంతివినయుండై నిలచెనంత॥ గీ॥ సైన్యయుక్తుఁడగుచు సానుజుండగుచు సకీశ
వర్యుఁడగుచు వాసిమీరె । రామచంద్రవిభుఁడు రాతుషాధమువృత్రు। జంపి జె
న్నుమీరు శక్రుకరణి॥ సీ॥ అంత మాతలి రాఘవాంఘ్రియుగ్మములకు నొసలిం
డిమొక్కి యనుజ్ఞవడసి। గగనమార్గమున స్వర్గము జేరె రాఘవుండు నని
జానుజు గాంచియనియెనిట్లు । లక్ష్మణా మున్నెయీ లంక నేనొసగితి నైన నవి
వృదుత దార్ఢ్యగాఁగ। విప్రముక్తమౌ మంత్రవేత్తలౌ విప్రులచేత సేయింపు విఖ్యా
తచరితు। నివ్విభీషణునకు లంకకేగి వాధిక। జలము దెప్పించి సద్విప్రజనుల చేత।
ప్రీతి రామానుజుండు విభీషణునకు । చెలఁగి సేయించె రాజ్యాభిషేకమపుడు॥
వ॥ ఇట్లొనరించి పౌరజనంబులెల్ల నానోపాయనపాణులై తోడనడువ లక్ష్మ
ణుండును విభీషణుం దోడుకొని రామచంద్రుసమీపంబునకుం జనుదెంచి యు
భయులును దండప్రణామంబులను గావించిరంత రాఘవుండును పాత్రరా
జ్యుండగు విభీషణుం గనుంగొని భానునందనునకిట్లనియె॥ ఉ॥ మీ పృథుదోస్సహా
యమున నేటి దశాననుఁడీల్గె రాజ్యముం । జేబడియె విభీషణుఁడు సేమము నొందె
ను మత్ప్రతిజ్ఞ స। ద్వ్యాప్తిసకమయ్యె నంచు పవనాత్మజు గాంచి ప్రతాపవంతనీ।
వీపగిదింత యుండజని మహీసుతతోడ నెఱుంగఁ బల్కుమా॥ విభీషణానుమతంబు

న॥ గీ॥ బలికిరి ద్రేపివాక్యంబులాలకించి । నగజనారాధ్యమనుజపతిదేవి కర్తతోడ । జనని కాంచరె సేవ్యమైన దనుజరాజ । భవనమాటలు వ్యాప్తనామభాసుపాంచ విరళమున॥

—* హనుమంతుండు సీతకడకుఁజని శ్రీరాముని విజయంబు [illegible] ॥

వ॥ చూచ్చి తదంతఃపురంబున శింశుపావృక్షమూలంబున నుండినదానిఁ గాంచి యా సీతయు దనుజకాంతాపరివృత యయి రావణ రాక్షసాధముచేత ఖిన్నయై [illegible] ధ్యానించుచు దేహమాత్రావశిష్టంబులుగ నున్న పరమకృశ చికురంబులు మొగిడ్చి యున్నది వివర్ణవదనయై పరిపాలించుచుండెను । క॥ ప్రార్థించి ప్రణతితోడుత నా। పద్మేందునిభాస్య రామభక్తుడనయా । శ్రీరామ పంపు పంపింపఁగ। సుద్వ్యసు తయాననాబ్జము వ్యర్థముగ వచ్చితి ॥ క ॥ కనుగొని వాయుజుడనియెను। జనని కుశలంబు రామచంద్రుడు నకలంక ప్రముఖంబైన పరివారమును । గనులంకవిభీషణునకు కరుణను సంగరమున ॥ వ॥ సుగ్రీవలక్ష్మణవిభీషణసహాయుండై యంతయు నొనరించి యుపశమితక్రోధుండై సుఖంబునున్నవాడిప్పు జయవార్తమీ కెరుగింపుమనుచునను బని చెప్పి నన్నుతిముదంబున ॥ క ॥ తనవిభుని విజయవార్తయు। వినిపవనజ ప్రభు వనముల వెదకఁగ నీకే । వ్వనువస్తు పమితిగనుపఁడ। దనఘ భవత్సదృశులెవ్వరయగ నాకు ॥ వ॥ అని చుటహనుమంతులం గారవించి నీతల్లి విగతశత్రుండును సుస్థితుండును నగు రఘుపుంగవుం గాన నేగెదననిన జనకనందనయిట్లని యె॥ చ॥ అనిలతనూజ సద్గుణములన్నియు నీదగు రూపమయ్యోనా। జనవిభు గాంచవేడ్క యగు సమ్మతితోడ తదాజ్ఞ దెమ్ము పో । మ్మనిననమస్కరించి కమలాప్తకులేశుని జేరి వాయుజుం। డనుపమభక్తితోడుత ధరాత్మజపల్కులు తత్స్వరూపము॥ క॥ ఎరిగింపుచు మరియునిట్లని యె రఘునాయకా యీ యుద్యోగారంబు సీఫలోదయంబును నెవ్వరికొండకట్టి జనకనందనను రావించకునికి కర్తంబుగాదనిన విజ్ఞానగరిష్ఠుండగు రఘుశ్రేష్ఠుండును॥ సీ॥ మాయామహీజను మరచి పావకునందు దనరువసుంధరాతనయు నాత్మ । గాంచి విభీషణుకగను గౌరవగణసాంద్రసీవృమత్ సితిని విసర్జలాంబ । రాభరణంబులం బొందించి తగ గనటు సేయించి చెప్పింపు మనమారుతియును దానుః జనివృద్ధులంబున రాక్షసభామినుల చేత మజ్జనంబొనరించి మహితగంధ । మాల్యకౌశేయములనను మాల్యరత్న। సంకలితభూషణములనలంకరించి । మంచు శిబికాంతంబున నుంచి వెడలె। రామసాన్నిధ్యమునకప్పు రాజవదన॥ వ ॥ క్షణమాత్రంబున కోర్కెలగుపణంబు

లుఁ బూనివేత్రహస్తులగు పౌలస్త్యులుజుట్టునునిల్చిగావుసేయ నియోగించి
దోడి తెచ్చునవసరంబున॥ క॥ వనచరులతికౌతుకమున।జనకతనయఁజూడరా
గసార్భటలెగయఁగ।దనుజులవారింపుచునిటు । జనుదెంచినదియారామచం
ద్రుండపుడుఁ॥ వ॥ దూరంబుననుండిగనుంగొనిశిబికారూఢయగుటకుగార
ణంబేమియనుచుముందుజనుదెంచినవిభీషణుతోనిట్లనియె॥ చ॥ దనుజులువా
నరేంద్రులనదల్పగనేటికిశిబ్లికనుంచుగ । న్గొనెదరు గానడిగ్గి యిటకుంజనుదే
రగబల్కుమన్నన । మ్మనుజవరేణ్యుమాటవిని మైథిలిసయ్యనపాదచారియై
జనవిభుగానవచ్చె కపిసత్తములుబ్బునతన్నుగన్గొనన్॥ గీ॥ అమరకౌర్యార్థ
నిర్మితమైనయట్టి।సీతనటుగాంచిదుర్భాషలూతజేసి । పలుకదొణగినవిన
లేకబలికెలక్ష్మ । ణాత్మదగ్రజుడునుసురల్నమ్మునట్లు ॥ సీ॥ అనలంబొనర్పు
మేనందుజొచ్చెద నన్నసౌమిత్రియారామచంద్రుచిత్త । మెరిగివహ్నినొన
ర్చిమరలిరామునిపొంతనిలచెసీతయునంతనిర్భయమున। మూడుప్రదక్షిణంబు
లురామచంద్రునకొనరించిరాక్షసాంగనలునఖిల । లోకంబులునుజూడలో
హితాత్మునిముందు నిలచిచేతులుమోడ్చినిఖిలదేవ । తలకుభూసురులకును
వందనమొనర్చియనుదినంబును రామార్పితాంతరంగ । నైతినేనిజగత్సాక్షి
మైనయనలు।డంచితంబుననన్నురక్షించుగాత ॥ వ॥ అనుచుదగ్ధగాయ
మానంబులగునెరమంటలతోడం దేజరిల్లిననమ్మహానలంబునకుంబ్రదక్షిణంబు
గావించినిర్భీతస్వాంతయైతన్మధ్యంబుననిలచెనయినను॥ క॥ ఏమమ్మ బంటు
నిజవా।లాయితఘోరాగ్నిశిఖలకతిశైత్యకరో । పాయమొనర్చెనొాదలపగ
హాయమ్మకునహ్నిచల్ల నగుటకునరుదే॥వ॥తత్సమయంబుననఖిలభూత సిద్ధ
గణంబులునుహాహాస్వనంబుల॥ ఉ॥ ఏమిరఘూత్తముండుజగదీశ్వరుడయ్యో
నులోకమాతసీ।రామపవిత్రతాత్మనిజరాజ్యసుఖావహానిల్లెరుంగకన్। పా
మరవృత్తిదాల్చెననిపల్కదొణంగిరటంచుబల్కుచు । క్కామమదాపహుం
డుగిరికన్యకతోడుతతోనన్నిట్లనున్॥

—*బ్రహ్మాదిదేవతలు సీతనుగైకొనుమని శ్రీరాముని స్తుతియించుట*—

వ॥ అనుచుబలుకునవసరంబునయై రావణగజారూఢుండయిసహస్రాక్షుం
డగు శక్రుండునుపరేతరాజవైశ్రవణవరుణగిరీశులున్నలురియుబ్రహ్మాదుల
నుమునిసత్తముల తోభగవంతుండగుచతురాననుండునుసు మహర్షివర్గంబు
లునుపితృసిద్ధసాధ్యచారణ గంధర్వాప్సరోగణంబులునుతక్కనవిలింపసముద

యంబులును విమానారూఢులై గగనపదంబున లక్ష్మణుఁడు జానకీవల్లభుఁ గనుఁగొం
బుకుంజను దెంచి పులకితగాత్రులై పరమాత్ముఁ డగు నమ్మహాత్ముని ట్లని సన్ను
తింపందొడంగిరి॥ సీ॥ తత్వసంఖిల లోకములకు నాత్మవు జ్ఞానమయుఁడవు బ్రహ్మవు
డవు । వస్తువవనువు పూర్ణవ స్వసుఖ సుఖయుండవ సంచరుఁడవు రుద్రనయనుఁడవు ।
నాదికతత్త్వ చతురానన సంధ్య సిద్ధికి జగంబులు కన్నులు లక్ష్మణుల సూర్య । చం
ద్రులాద్యంతము లొకకలంబునకు నీవ నిర్ముక్తగుణుఁడవు నిత్య । బుద్ధాద్వైత
ద్వయుఁడవీవ భువినినీదు । మాయలోబడు వారికి వనుజభంగి । దోషములు
లేనివారి హృత్తోజయముల । నెల్లకాలంబులను విలసిల్లుదీవ॥ వ॥ రఘువర
నీదు నామస్మరణ సేయు మహాత్ములకు సంసారభీతి లేదు కరుణామయుండవీవ
మరియును॥ క॥ మును వీమమాదు వైభవ । మునుసులపాలంబులను గొని యముక్తి
ప్రదనేఁడనయంబు మీపరాక్రమ । మునసంతసముగ సమస్తమును జేకూ
రెన్॥ వ॥ తదవసరంబున సత్యధర్మశీలుఁ గలకాలేయుంగనుంగొని ప్రణతుం
డై పితామహుండిట్లనియె దేవా మీరిమ్మాయామానుషాకృతిం జూపుట లెవ్వరెఱుంగ
రిప్పుడు మహాత్మా శరణుసందుబరిత్యజించి తపంబర స్థాపితయగు జనక కన్యకాము
ణిం గైకొని నందగుచుంచు మరియు నిట్లనియె॥ సీ॥ ఓంకారవాచ్య సద్యోగిసం
ద్యపరేశ రంజితలోక సూర్యప్రకాశ । యాద్యంతరహిత హేయాహేయవ
జిత సర్వ హృత్సంస్థిత పరస్వరూప । మరకతశ్యామసుందర శుద్ధమధుకేశవ
విషయ జ్ఞాననిత్యబుద్ధ మానవరూప నిత్యానందభావితరూప లోకాధార పా
పహరణ। శంకరాదులు నీపదాబ్జాతయుగము । సంపదాసక్తులగుచు నర్చన
లొనర్తురు। రట్టియధ్యాత్మవిజ్ఞానులైనవారి । హృదయ భావ్యుండవగుచు నీ
వెప్పుడు రామ॥ క॥ బృందారక బృందంబులు । బృందావనమందు బొగడ బృ
థునీలలస త్కాంచనోపమసుందరుఁడవు నందగుగుణ భావవందనంబిదె రామా॥
మరియు విగతమోహులగు శూరులు దృఢవ్రతంబున॥ గీ॥ హృదయమందు నప
వనసముదయములను గుదియఁగనుబట్టి నుగట్టి కూర్మిఁ బట్టి । షట్టిపిడుగు భవ
ము బోగొట్టి యుట్టి దిట్టిదని రాసిగతిగాంతురనకలికి। సీ॥ పరిపూర్ణుఁడనుత నా
మభక్తిగవ్యసమస్త వేదశాస్త్ర ప్రతిపాదకార్య । దృగ్రూపరతత్త్వ కిరీట మా
యాతీత యాశ మాయాశక్తు డెఱుంగగలఁడె । మాసింద్రియోగవిధానయోగా
భ్యాసభావితులగు వారిభావమునకు । సహచారి వగుచున్న సకలలోకముల
కాద్యంతుఁడవు బ్రహ్మవైనదిపతివియు నీవైభవనాథ్యనా చేపసేవలొంద । నిం
ద్రనీలాభ దేహమిం బొందదార్ప్యి పరధర్మాధీశ్వరుఁడనవంపనాసిభంగి । కూ

మిఁ జెలువొందఁబుట్టినధార్మికుఁడవు॥క॥ఏకాశేషసుఖావహా। లౌకికమనాతి
గమ్యలక్ష్మీవరస। త్కాకుత్స్థకులాధీశ్వర । శోకార్తసమానరత్నకోటీరహ
రీ॥ వ॥దేవా విష్ణుండవ నాదిపురుషుండవు రమణీయుండవు భావాభావప్రత్య
యవర్జితుండవు జగత్పాదనుండవు ననుచు వేదంబులు బలుకునట్టి జగన్నా
థా నీవ యమ న్నాథుండ వింక శ్రద్ధాభక్తిగరిష్ఠులై యెవ్వరైనను నిన్నుం
గొని యాడినయట్టిసత్పురుష కామితకామప్రదుండవు శ్యామలతనుండవు
నగునిన్నుం దలంపుచు బ్రహ్మజ్ఞానవిధానంబును నాద్యంబును నగు నీ స్తవరాజం
బు బఠియించిరేని విగతపాతకజాలులై భవత్సాన్నిధ్యంబు నొందెదరు గావుత
యనుచు బహువిధంబుల వినుతి యొనరించె నిట్లు బలుకు లోకగురుని వాక్యంబు
లు విని ప్రపంచసాక్షి యగు వైశ్వానరుండు విమలారుణద్యుతికలితయు రక్తాంబ
రయు దివ్యభూషణాంచితయు నగుచు జెలువొందు విదేహరాజకన్యకామణిం
గైకొని ప్రపన్నార్తినిచయవిదారణుండగు రఘునాయకు సమీపంబునకుం జను
దెంచి యిట్లనియె॥ సీ॥ దేవ గైకొనుము విదేహావనీశ్వరనందన ముసుదశానను
వధింప। నటవియందు మాయామహీజనొనర్చి నాయందు నిక్షిపితవిమలాత్మ।వి
ను నేడు బాంధవసహితుడై దశకంధరుడు తావకాస్త్రాలినడగమించు। ధా
రుణీభర మెల్లదరగె తత్ప్రతిబింబితయతిరోహితయు వ్యానయముతోడ । బర
మపావని తావకపాదపంక । జార్పితస్వాంతనిదోషనవనినుతను । గైకొ
నుము దీననఖిలలోకములగన్ను। భీతి బాపుము నీ చెవి బెట్టుమనవి॥ చ॥ అనిశిఖివి
న్నవింపముదమందుచు తత్ప్రతిబింబరూపసీ। తను విడిపూజచేసనలు డస్సిము
దంబొదవన్ సదానవా । యనియెగు లోకమాతమిధిలేంద్రతనూభవసీతనంక
మం।దునధరియించె రాముడు మనోభవసుందరుడాక్షణంబునన్॥ వ॥ ఇట్లుజ
నకకన్యకాకలితస్వాంక ప్రదేశుండై వెలయు కౌసల్యానందనుం గనుంగొని ము
కుళితకరకమలుండై దేవనాథుండిట్లని వినుతింపందొడంగె॥ సీ॥ సన్మానిజ
నచిత్తసారసామూరుడయి భూరినీలాభశరీరుడగుచు। జనకసుతానందసందో
హదోహుడై సంభృతబిన్నిజోత్సాహుడగుచు। నఖిలప్రసన్నార్తిహరణాభి
ధానుడై ప్రబలరాక్షసతమోభానుడగుచు। నగజామనోభావితానందరూ
పుడయి పాపవనాగ్నిప్రదాపుడగుచు । యోగమాయనుగూడదానుర్వియం
దు । మనుజుకరణిని దోచుచు జనదుచరిత । ములు వినిహరుపంతసమున ము
నుంగ। దనరు నెవ్వరుగొల్తునద్దాశరథిని ॥ చ ॥ శతకోరకోటితుల్యముగ జె
న్నువహించిన పీరమందు భూ । సుతకనకాంబరా వృతంవిశుద్ధతటిత్ప్రభ

నంకమందుసం। తతముపహించిఘోరాభీలవిరావములై యుపరాళికెల్లను జ్వలి తముకనింపజేయురఘుపుంగవు గొల్తుసదా శ్రీతాపసుకా॥ క॥ అసురులదాంభ ముల్లెల్లను। సమముగజేయుతరి మొదటసాధనమైన। ప్రముఖాసులకగప డుపం। కీర్తిముఖాంతకుజానకీపతినిభజియించుచుకా॥ క॥ పొగడదగిహరివరేణ్యాం। డగచరహితుడీశుడనునిరాకారుడుప। న్నగవలయసఖుసన్నైదుం। స్తగునైవ్వడుగొల్తునాపరానందమయుకా॥ క॥ యోగులుసహజభూరితపో। యోగంబున దలపతనువునొగిదాల్చితడు। ద్యోగానసారించుచుచును। బాగనుచిన్మయు రామభద్రుదలంతుకా॥ గీ॥ గర్వమునసాంటినుస్నుపసర్వలోక। నాథుడవటంచునోజగన్నాధనీదు। పాదదర్శనమునసడిబానెనింక। మీదనీదాసులను గూడిమెలగువాడు॥

—* దశరథుడుశ్రీరామునియాశీర్వదించుట. *—

సీ॥ ఆఖండులుండిట్టులను వేరదివమునభగవంతుడగు పురభంజనుండు। వ్యోమయానంబునందుండిబల్కెను రామరామ రాజకులాబ్ధి సోమజూడు। మీదెభవమైవ్యభవంబెలమిగన్గొనదశరథనృపేశ్వరుడొంతుతనువుదాల్చి। మ త్పార్శ్వకమునకుసమ్మతిదీనంబునసుంధించిన రాఘవుడు సుమిత్రాత్మజుడు నుంభక్తితోడుతసవ్వినంభుపదమునకు కనక। వందనమొనర్పనాగిటియుంచజేచికా శిరముమూర్కొనిమిగులనాశీర్వదించి ప్రకటితనస్తృత్రపుత్రుదజ్జపత్రనయన॥ । భూరిదుఃఖాలయంబుసంసారజలధిఃనత్సనిచేతదీనికావలయునయితి। గా ఁసువీడియుంటనాకమునసయిన। సంతతములేదు సుతుడనజను నెనిన్ను॥ । అనుచుమరలియాలింగనంబొనర్చె రామచంద్రుచేతపూజితుండయి దివి ంబునకుంజనియెనప్పుడు ముందుముకుళితకరకమలుండయి వినుతియొనరిం ఁపాకశాసనుంగనుంగొని రఘువల్లభుండిట్లనియె॥ వ॥ సురవరవానరోత్త ములజూడుమదియ్యాజయంబుగోరుమీ। సరణమందుతొంటికి క్రియలేచెడునట్లు కృతంబుజల్లుస। త్వరమునవస్నాట్లమృతవర్షమునర్పెష్ఠవంగసైన్యముల్ ప్రబిరమేలుకొన్నక్రియలేచితొల్లిటనున్నదాక్ష్యాలయి॥ వ॥ ఇట్లులేచినసింహ నాదంబులు సేయుచు రామచంద్రునిసమీపంబునకుంజనుదెంచిరి శైలసం ౯నాతత్సమయంబునవిభీషణుండురఘువల్లభు సమీపంబునకుంజనుదెంచి కర యుగంబులుమొగిడ్చి యిట్లనియెదేవా నాయందుకృపగలదేని సీతాసమే తుండవై మంగళస్నానంబొనరింపుముల్ల్మణుండును గూడవివిధాలంకా రశోభితుండవై మమ్ముల్వనదోడుకనెల్లిజనందగునని రాఘవేశ్వరుడిట్లనియె॥

మ॥ సుకుమారుండుమదీయభక్తుడతిసంశుద్ధుండటఁ నాదుపో । లికదీ రాజన
ధారివైయొభరతుడక్లేశంబునన్నిల్వవ । య్యాకలంకున్విడిస్నానమేక్రియను సే
యన్నేతుఁడసుగ్రీవము । ఖ్యకపిశ్రేష్ఠులబూజసేయుమిటుసేయంబ్రీతి నాక
య్యెడిఁ॥ క॥ అనిపల్కవిభీషణుడ । వ్వనచరసైన్యములవలయువస్తువుల
నుకాంచనవస్త్రభూషణాదుల । దనిపెమదంబొదవనప్పుడునిసిరివారల్॥
వ॥ రాఘవుండును వారినందరవీక్షకొలిపి విభీషణుండు దోడితెచ్చిన భా
స్కరసదృశంబును నుత్తమంబునునగు పుష్పకాఖ్యవిమానంబున యశస్వి
యలజ్జమానయు విద్యున్నిభాంగియువివిధాభరణభూషితయు స్మేరానన
యునగువిదేహకన్యకారత్నంబును స్వాంకస్థలంబునందిడుకొని విక్రాంతద
నుర్వతుండగులక్ష్మణుండగుదోడునిలువ నారూఢుండై సమస్తవానరులనుసు
గ్రీవాంగదవిభీషణులంగనుంగొనియిట్లనియె॥ గీ॥ మిత్రకార్యమెల్లమీచేత సే
యంగ। నొప్పెనింకకష్టమొందనేల । సైన్యయుక్తులగుచుజనుడునిజాలయం
బులకుమీకుసమముగలరెభువిని॥ వ॥ విభీషణానీవుసద్భక్తుండవై సకలసుఖం
బులనుభవింపుచులంకారాజ్యంబుననిలువు మాఖండలసహాయులగు దివాక
సులయినసునిన్నుధర్షింపసమర్థులుగారేనును పిత్రురాజధానియగుసాకే
తపట్టణంబు గనుంగొననిశ్చయించెదననిన విభీషణుండునుసుగ్రీవప్రముఖవన
చరోత్తములును బాష్పాకులలోచనులై యిట్లనిరి॥ మ॥ పరమాహ్లాదముతో
నయోధ్యనగుమీపట్టాభిషేకంబునీ । శ్వరునింబుత్రునిగాఁగ తాఁ గనుసకౌసల్యా
సతింగాంచనం। దరముంగోరెదమాజ్ఞయిండనన సీతావల్లభుండయ్యెడఁ।
బరమోత్సాహమునొందెనంతరఘుభూపాజ్ఞచేవారలుఁ॥

—* శ్రీరాముడుసీతాసమేతుడయి పుష్పకమునెక్కుట. *—

వ॥ కాబేరంబగుపరమాసనంబునవాయునందననలనీలాంగదజాంబవంత
ప్రముఖులతిముదంబున॥ క॥ ఆరోహణంబొనర్చిరి । యారఘువరునాజ్ఞచేత
నదియురయమునఁ । ధారాధరమండలమటు । మీరిదివంబునకునెగసెమీ
ననిభాక్షీ॥ తత్సమయంబున॥ క॥ ఆకౌబేరంబందునన । కాకుత్స్థనులేశుడా
ప్పెగగనమునను నానీకముబాగడమరాళము । పైకాంతాసహితుడైనపద్మ
జుకరణిఁ॥ గీ॥ అదియుమార్తాండబింబతుల్యాభమగుచు। రామలక్ష్మణసీత
లచేమెరుంగువెట్టునటులవ్విహాయసవీథియందు । జనగదొడగెనుపవనుచం
దమునవడిని॥ అనుచు॥ క॥ శైలజకిటుశ్రీరాముని। లీలలుబల్కుచునుశంఢలికుం

జలిదా । ర్యాలంకారుఁడు [illegible] । [illegible] తెలంగబడిన [illegible]
గెక॥ వ॥ అక్కడనుండి [illegible] పుష్పకంబు
ప్రసరింపఁజేయుచు తత్కాలంబున [illegible] కన్నులా
మణియు కసీతతో [illegible] ॥ సీ॥ అదిగో [illegible]
బున నులంకరణ భూమి [illegible] । సంకులంబగు [illegible] కీశ
వైశసస్థలంబిదె వానరులు [illegible] । [illegible]
ప్రజిత్కుంభకర్ణులు [illegible] చ్చోటనే [illegible] సముద్ర
మున సేతువుఁ గట్టించితిని [illegible]
[illegible] పాత్రేత్రంబు [illegible] రంబున నజనయన॥ క॥ ఇదె జగత్పతిశంభుం । డచలుఁడు రామేశ్వరాఖ్యవలరె
మనాచే। నిటవిభీషణుఁడురుస । ద్వచనుఁడు నను శరణముగాంచె ససమంత్రుల
చేక॥ వ॥ ఇదియు సుగ్రీవుని రాజధాని యగు కిష్కింధానగరంబు [illegible] కాన
నశోభితంబై యొనచ్చట సుగ్రీవుండు సీతా ప్రియార్థంబు తారాప్రముఖ వానర
కాంతాసాముదయంబుల రావించె [illegible] పుష్పకంబంబరంబున జను సమ
యంబున రాఘవేశ్వరుండు జజీవితేశ్వరిం గనుంగొని॥ సీ॥ కమలాక్షి ఋష్య
మూకధరాధరేంద్ర మల్లదిగో వాలిని ద్రుంచినతీర్థస్థలము। పంచవటీవనపు
ణ్యాశ్రమ మిదె ఖరదూషణాదుల నరికట్టె చటన గస్త్య మునీంద్రు నాశ్ర
మ మదెయిదె సుతీక్ష్ణు మతపంబొనరించు చోటు। తాపసోత్తములెల్ల నపము లో
నర్చించు చోటులెల్ల విచిత్రకూటభూరిభూధరేంద్రంబు కైకయీపుత్రు కిచట
టమత్ప్రసాదంబు గాంచె సత్వ్యాధరితు। దగ భరద్వాజ మౌని పుణ్యాశ్ర
మంబు జూడుము నాతటంబున [illegible]॥ మరియును॥ సీ॥ గాంగ
భాగీరథీగంగ పావన త్రైలోక్య పావన పుణ్యలోకదాయి, సిరియమాపరాపు
నియగు సరయూనదియదియ సుందరి యయోధ్యాపురంబు। సేయు ప్రణా
మంబు చేతులెత్తి యటంచు బలుకుచు కనిభరద్వాజాశ్ర । మంబు కడిగి వత్స
రంబులిబహనాల్గు జనిని పంచమియను దినమునందు। నమ్మహాత్ముని గని భూమి సు
తా సజాఫే । యుక్తముగ మొక్కి మునివర్య నెప్పుడుర । భరతశత్రుఘ్ను
లుంచుకే, క్షేమమును, భిక్ష మేత్రతికి తల్లులా [illegible] యాచట॥ గీ॥ అనిన మునివ
ర్యుఁడనెక లోకత్రాణచరిత్ర। కుశలులందరు నిరా [illegible] జడలు । జాల్పెక్కృతకా
ర్యములుసి వేసనరొమువల్కి సామకలుగొల్పితమ్ము పొభ తుడొప్పు। క॥ వన
మున నిరాసింపిన। ఘనకార్యము లెల్ల దమకిడు నైనసుమా। జననగనా

రాయణుఁడవు। మనుజులహృదయములనిలుచు మహితుఁడవీవె ॥ గీ ॥ ఆదిమ
ధ్యాంతరహితుఁడవైన బ్రహ్మ।వనఘ కరుఁడవు సర్వవిశ్వాత్మకుఁడగు । బ్రహ్మ
బుట్టెఁ డెవని నాభిపంకజమున।లోకగురువని ప్రఖ్యాతికెక్కనఁడె॥అట్లుగావున॥ గీ॥
నీవు లోకములకు దేవుఁడవట్లన । మస్కృతుండవీవు మాధవుఁడవు । సీత లో
కమాత శేషుండు లక్ష్మణుం।డరయు జనులకిట్టులౌగు వీవు ॥ వ ॥ మరియు మొ
దట సలిలంబు బుట్టించి భూతకృతుండవై యందు శయనించినవాఁడవగుటను వి
శ్వాత్ముండవై నరుల హృదయంబుల వెలుంగెదవు గావునను నారాయణుండవ
నుసభిధానంబు గంటివి సకలభూతంబులకును బహిరంతరంబులు నీవయొ
క్కరుండవయ్యు నాకాశంబు భంగిన లేపకుండవయ్యు మూఢదుష్టులకు పెక్కు
భంగుల గనుపింతువు రఘునందన నా సీలీలలెన్నియనివర్ణింప నేర్తు మకల్పితంబ
గు విశ్వంబును తద్విశ్వాధారుండవును పరిపాలకుండవును భోజ్యంబులగువ
స్తుచయంబులును భోక్తవును భూతభవ్యభవిష్యాదివర్తమాన త్రికాలంబు
లను గలుగు సకలంబును నీవయనుచును భవదన్యపదార్థంబు లేదనుచును జగద్వి
దితంబుగ శ్రుతులు జాటుఁగదా మరియు నచలంబులగు వృక్షాదులు చలనక్రియ
గలుగు మారుతసంబంధంబువలన చెలించుపోలిక మీచేత బ్రేరితంబగుచు
జడభూతంబగు మాయ నిజావయవంబులగు మహదాదులచేత నొనరించిన జ
గంబంతయు మూఢులు మీయందునారోపింతురు గదా జగదీశ్వరా యిది యుం
తవిచిత్రంబగు నింక దేహశూన్యుండవు జగద్రక్షకుండవు నగు నీకు విరాడ్వా
జ్ఞయగు స్థూలంబును సూత్రసంజ్ఞయగు సూక్ష్మంబును నను రెండు దేహంబు
లుగలవవ్విరాట్సంజ్ఞయగు స్థూలదేహంబువలన ననేకలీలావతారంబులనుద్భ
వింపసేయుచు కార్యాంతరంబుల ద్దేహంబున నేమరల ప్రవేశింప సేయుదువ
య్యవతారకృతలీలాశ్రవణమనననిధిధ్యాసలవలన జనులు విముక్తులగుదుర
ట్టియాది నారాయణుండవు మద్దృష్టిగోచరుండవైతివి నేమని నాను భాగ్యంబు
గొలందిసేయనగు మరియును ॥ మ ॥ ధరణీభారము మాన్పఁ బద్మజునిచేతన్ ప్రా
ర్థితుండౌచుని । కరణిన్ బుట్టితివార్యసమ్మతములౌ కార్యంబులెన్నిదు చే।స
రణిన్ జేయగ నొప్పె తత్పరసహస్రంబుల్ ధరాపాలన । స్ఫురణన్ జెన్నుమ
హింపఁగాఁగలవు మత్పుణ్యాతిరేకంబునన్॥ గీ॥ రామచంద్రభూపతి తురంగమేధం
బులు జేసితత్కథలను వాసి మీర।నిఖిల జగములందు నిండింపఁగలరవి । జనువ
వినినముక్తి జనులు జెంద॥క॥ మాయాశ్రయంబు నను నా రాయణ రమ్మతి పవిత్ర
మానీ గృహమున్ నీయంఘ్రిరేణువునని। దేయిచ్చటనిల చితగును రేఁటజనగన్।

—* శ్రీరాముఁడు హనుమంతుని భరతునియొద్దికిఁ బంపుట. *—

వ॥ అనిమహర్షివర్యుండగు భరద్వాజుండు విన్నవించిన నాలకించి సీ
తాలక్ష్మణసమేతుండై ససైన్యంబుగఁ గలసియుండు కంఠదఘ్నవిహారించిన
పవమాననందనుంగనుంగొని యిట్లనియె॥ ఉ॥ మారుతి పుత్ర నీవిపుడు మన్మను ఘు
డౌగుహుతోడఁ దమ్ముఁడును! యూరిలోఁ జని భరతుతోడుత మత్కుశలంబు
బల్కుడి మోక్ష! రావణాదులను జక్కడగించుట దెల్పి వెల్లిలే! తీయనుం
డిరో జలిసి త్రెమెరమ్ము సుబుద్ధిశాలివై। గీ॥ అనుచు బలికిన వనచరాధిపహ
ఈలేంద్రుఁడు। గదియుపిన తాతనూభవు కరణఁ జెగి। ప్రీతితోడుత గమ్మఁగి శృంగిబే
రపురమునందుఁ గని రాఘవుల క్షేమమంత నుడువుడు॥ వ॥ తెలుపువాడై బ్రహ్మా
నచిత్తంబున నిట్లనియె నిషాదవల్లభా శ్రీమంతుండును భగవత్స్వరూపుండును నగుదా
శరథి సీతాలక్ష్మణసమేతుండై నీతోడ కుశలంబు బలుకుమనియె నమ్మహాత్ముం
డును భరద్వాజమునీంద్రు చేతననుజ్ఞాతుండై యిప్పుడు కుంజనుదెంచు నీవు సం
జూడఁగలవనుచు పులకాంకితతనూరుహుండగు నప్పావని పిమ్మట నిర్వాయుపథం
బున వెడలి రామతీర్థంబగు సరయూప్రవాహంబు దాటి నందిగ్రామంబునకు గా
వ్యూతిక్రోశమాత్రదూరంబున నుండి యప్పుడు॥ క॥ మలపంకవిలిప్తాంగుఁ ఫల
మూలాహారు రామభద్రపదాబ్జో। జ్వలితస్వచిత్తాపరు। బలకృశితుని తో
రుచరితు భరతుం గనియెన్॥ మరియును॥ సీ॥ సకలసుందరాచక్రభారంబంత
యును పాదుకలయందునుంచి పక్క। లంబులుగట్టి జేహాంబుశుష్కింపంగనా
శ్రమంబున నుండియఖిలపౌర। జనులు మంత్రులు పిసజాలక కాషాయవస్త్రి
తైతను గొల్వవసుధయందు। తనువుతో ధర్మమంత యునస్థితి నొంది యున్నట్లు
లున్నధర్మాభినిరతు। భరతుఁ గని పుణ్యయే దేవపాదద్వ। నంబు వీక్షించెదీవ
ట్టియుంబుజాత్ము। డాహవంబున దశకంధరాదివీర। దానవ్రజ కీకసశిలసైన
సరునిపుడు॥ ఉ॥ ఏటికిఁ జింతలక్ష్మణ మహీజలతోడుత రామచంద్రుఁడిఁ। చ్చోటికి
వేగ రాఁగలఁడు జూ చెదవీవ నసంశయించియు। మ్మాటకు మ్రొక్కినొందికలమంద
నుఁడా భరతుండు లేచినై। లాటము లాగ్రహించి పవనాత్మజు కౌఁగిలించె స
కెన్। సీ॥ పుణ్యచరిత్ర ప్రవ్యంబున రాఘవేంద్రుని సద్వార్తలు నేఁ డిట్లు
మనుజుండవో కాకమమ్ము రక్షింపంగ కరుణ నే తెంచినసురవరుఁడవో। యు
వ్వీర్యమునకు నీకిచ్చెద గ్రామకోనగోసహస్రిదులను భాగ్యమాన। భూషణకాం
చితలగు పాలతులపది యాగ్గుపిన గ్రామశతము సేయుదును నిదియు ...
సత్యబ్రతికిన యేసి సౌఖ్య। మొందునే ప్పుడైయును గాథయొక్క ...

సమ్యంగమనుజులకగచరులకు।బలుకుసాంగత్యమెబ్భంగిగలిగెమరియు ॥ వ॥
ప్రీతికరంబగురఘునాథుకీర్తనంబువిని బహుదినంబులయ్యె గావునసత్యంబుగ
బల్కినవన్నెదను॥ మ॥ అనినమ్మారుతనందనుండపుడు కల్యాణంబునారాఘ
వేం।ద్రునవృత్తాంతమనందబల్కినను చేతోమోదముఁజెందిన । య్యనశ
త్రుఘ్నుఁజేరి నీవిపుడయోధ్యాపట్టణంబెల్లకాం । చనరత్నోజ్వలమౌక్తికాం
బురహాభాస్వద్వస్త్రమాల్యాదులన్ ॥ వ ॥ అలంకరింపునట్టులును నెల్లెడల
గల్గుదేవతాయతనంబులగునానోపహారబలి విధానంబులాచరించు నట్టులు
ను సేయింపుము వెండియు॥క॥ మాతలుస్తుతిపాఠకులును। వైతాళికజనులవార
వనితలుగుములై। సీతాచేతోవల్లభు । భాతింగనుగొనగ వెడలుఁదిరయము
నన్ ॥ గీ ॥ బ్రాహ్మణోత్తములును సర్వపౌరజనులు। రాజకాంతలుమంత్రు
లు రాఘవేంద్రు। పూర్ణచంద్రుని బోలునెమ్మోముగాంచు । వేడుకలుపల్ల
వింపంగవెడలిరపుడు॥ క ॥ జనుదెంచుటప్లొనర్పుము । యినవంశధ్వజచ
యంబులెత్తఁగద్వారాళిసితోరణములుగట్టఁగ । ఘనతరసౌధములమేలుగా
నొనరింపన్॥

—* భరతశత్రుఘ్నులు శ్రీరామునెదుర్కొనుట. *—

వ॥ సేయింపుమనినవల్లెయనియట్లనియోగించి శిబికారూఢులగుచురాజ
కాంతలువెడలశత సహస్రతురంగంబులును నయుతగంధసింధురంబులును
స్వర్ణరత్న భూషితంబులగు దశసహస్ర రథంబులును నానోపాయన
పాణులగు భూసుర కాంతలం దోడుకొనిశత్రుఘ్నుండు గూడిరాగభర
తుండునుతనయున్న యగు రామచంద్రుపాదుకలు శిరంబునందిడుకొనిముకు
ళితజరకములుండై పాదచారియగుచుతద్దర్శనాభిలాషియై వెడలెనాసమ
యంబునముందర ॥సీ॥ కనుపించెపీరజాసనమనోనిర్మితంబంబరంబునపుష్ప
కంబుచంద్ర। కాంతితోడుతనంతగనుగొనుండదెజానకియు రామలక్ష్మణుల్
కీశవిభుఁడు । సుగ్రీవుఁడదెబలోదగ్రుఁడైన విభీషణుండు మంత్రులతోడనుండు
చూడు । డనిహనుమంతుడిట్లనినబ్భరతుండుస్త్రీబాలవృద్ధులుజెల్వమీర ।న
దియెరాముడురాముడంచనగదొణగి । రందురునువాహనంబులనపుడుడిగ్గి।
కలితముకుళితపాణులైనిలిచిరంత । దానదంబునచంద్రరథంబుగతిని॥ వ ॥ స
మీపించె నాసమయంబునహృష్టమానసుండై కరయుగంబులుమొగిడ్చి పే
రుధరాధరస్థుండగుభాస్కరునకు నమస్కరించుచందంబున ॥క॥ రామునకును

స్నేవత్సా। తాత్రాముసకుసమస్తదైత్యదానవభటవ్రా । క్షీముసకుఁదైత్యసీ
తా। భూమునకునమస్కరించెభరతుండప్పుడున్॥ క॥ రామాజ్ఞనవ్వి మానము
భూమిస్థంబయ్యెనంతబాలుపుగతమ్మున్ । శ్రీమంతుభరతుకౌగిట। నేమం
బునదిగిచికరముచేదుబుకంబున్ ॥ పులుకుచు రఘువల్లభుండు॥ కనుగొంటిని
బహుదినములకినియింకమునందుదిగుచు కాతనిదేహం । బునగల్గుభూపరా
గము। తనకరయుగములనునిమిరె తామరసాక్షీ॥ వ॥ ఇట్లుభరతుం గౌగిలించె
నాసమయంబునలక్ష్మణుండుజనకనందనసద్గుణాంకులు పన్యసింపభరతుండు
ను సంతసంబునొందివినుతించుచు జాంబవంతాదివనచరులం గౌగలించుకొని
కుశలంబరసె వారునుమానుషాకారంబుల నబ్బరతునకుమైత్రి జూపిరందు
భానునందనుంగనుంగొని॥ సీ॥ నీసహాయంబునను భూసుతాసమేతు । డగుచు
జనుదెంచెరాఘవుడసురవరుల । గెలిచియటుగాననన్న దమ్ములము మేము।
నలువురమునీవయైదవదలగు మూర్తిన్ ॥ అంతశత్రుఘ్నుండును॥ గీ॥ రామలక్ష్మ
ణులకును శ్రీరామకాంతయైనభూపుత్రికిని వినయమునమ్రొక్కి । వినుతి
యొనరించె రాఘవుండునుస్వమాత । యైనకౌసల్యసన్నిధి కరిగియప్పుడు॥
వ॥ శోకకర్శితయగు నప్పుణ్యవ్రతకునమస్కరించి కైకేయీసుమిత్రలచర
ణంబులకెరగివినయంబు సలిపెనాసమయంబున॥ క॥ భరతుడుస్వాభావికస
చ్చరితుడుపాదుకలురామచంద్రునిపదపం । కరుహములందునిలిపెను। గు
రుతరపూజలదనర్చుకొని ఘనభక్తిన్ ॥ వ ॥ ఇట్లురఘునాయకుపాదారవిందం-
బులయందుపూజితంబులగుపాదుకలునియోజించి ఫాలతలఘటిత కరయుగ
ళుండైయిట్లనియె॥ సీ॥ జానకీనాథరాజ్యంబింతపర్యంతమును పాదుకలయం
దునునిచియిప్పుడతిభక్తిమీకుసమర్పణ గావింపసఫలమయ్యెను నాదుజన్మమె
ల్లిరంజిల్లెననన్నోంథములయోధ్యాపురమ్ముసకరుదెంచుమిమ్ముగాంచ। బా
గుమీరంగకోష్ఠాకారబలకోశములుదశాంశలముంచెదెలియుమీదు । తేజ
మునసింతబూనితిరాజవర్య। యనుచుబలికినభరతుని గనిసమస్త। వనచరేం
ద్రులుకన్నులవారిసించు । చునుబ్రశంసించిరంతటసుందరాంగి॥ రాఘవుం
డును॥ క॥ తనయనుజునిసద్గుణముల। కనుమతుడైవెడలియతనియాశ్రమము
నకుం। జనుడిగ్గిపుష్పకంబును । గనుగొనిరాఘవుడుబలికెకరుణాదర్పన్॥
వ॥ జనుముకుబేరువహింపుమురేమదలచుసమయంబునరమ్మనుచు బుష్పకం
బునువీడుకొలిపి॥ క॥ దేవేంద్రుండుబృహస్పతి । సేవించినభంగిననవ్వసిష్ఠునఁభ
క్తిన్। సేవించెరామచంద్రుం। డావనమునపీఠపంకజాయతనయనా॥ వ

అనుచు తద్వృత్తాంతంబంతయు మహాదేవుండు భవానికిం జెప్పి మరియు నిట్లని
యె నిట్లు మహాత్మ నకుం దనకు రెండు సింహాసనంబులు దెప్పించి యుభయులు
నుం గూర్చుండి సంభాషించు నవసరంబున॥ క॥ వినయంబున భరతుండో। వనజా
క్షు చుదీయ జననివలన నుకృపచే। తను రాజ్యము నొసగితి రియది। మునుపొసగిన భం
గి గొనుడు ముదమున మరలన్॥ గీ॥ అనుచు భరతుండు ప్రాంజలియగుచు వేడ।
కైకయీదేవి వినుతింప కార్యమనుచు। సర్వసిద్ధుండు బలుక రాజ్యాధిపత్య।
గౌరవము నూనె రామ భూకాంతుడపుడు॥ వ॥ అమ్మహాత్ముండు మాయాగు
ణంబు ననుసరించి యార్యచేష్టలు చేయుచుండు నదియుకాదఖిల దేవతారా
జ్యవైభవ ధారేయుండును సుఖజ్ఞానైకరూపుండును నిరస్తాతిశయుండును నా
నందరూపుండును నగు జగదీశ్వరునకిమ్మనుష్య రాజ్యం బెంత మరియును॥ సీ॥ ఏ
దేవు కరుణారసేక్షణం బాఖండలాధిపత్యము మానవాళికొసగు। నేపుణ్యు
భ్రూభంగమీరేడు జగములని ధ్వూతముగ జేసి సీడగలుపు। నేభవ్యు లీలచే
నీ సృష్టి జనియించు నెవడు విరక్తుడై యెనయుచుండు। నే మాన్యుడిటు మానవేం
ద్రుడై జనియించి సకలలోకముల కోరికెల నొసంగు। నట్టిధీరునకీ రాజ్యమన
గ నెంత। మనుజుడయ్యును గాన తదనుసరణము। గాగ దొరయంచు జెలువొం
దె గాసి లేక। యున్న నేతద్వికారంబులున్నె యుచట॥ వ॥ అంత శత్రుఘ్ను వచ
నంబున రామాభిషేకార్థంబు నిపుణులగు శ్మశ్రుకృంతు లఖిల సంభారంబు
లు నాయితంబులు జేసి రాసమయంబున॥ గీ॥ జడలు విచ్చి చిక్కు చక్క గా గా
వించి। భరతలక్ష్మణులును పజ్జికంరు। సోదరులును మరియు సుగ్రీవుడును
మజ్జ। నంబులొనరజేసిరంబుజాక్షి॥ వ॥ ఇట్లు స్నానంబులొనరించి మహా
ర్ఘంబులగు వసనంబులు గట్టి చిత్రమాల్యానులేపనులై యొప్పిరంత భరతుం
డును సేవకవర్గంబులచేత రామచంద్రునకు రాజకాంతలవలన భూతనయకు
ను మజ్జనంబుల సేయించె రాజార్హంబులగు వస్త్రమాల్యచందనాభరణా
దులనలంకృతులం గావించె నయ్యవసరంబున పుత్రవాత్సల్యయగుటం జేసి॥
క॥ కౌసల్యయు వానర కాం। తా సముదయములనలంకృతల సేయింగాన్। భా
సురమణిమయ భూషణ। వాసోస్రక్చందనాది వస్తువుల చెలీ॥ వ॥ అంత సుమం
త్రుండు శత్రుఘ్ను శాసనంబున సూర్యసంకాశంబగు రథంబు దోడి తెచ్చి
ముందర నిలిపిన॥ గీ॥ సత్యధర్మప్రవర్తనశాలి రఘు। వేంద్రుఁడాస్యందనం
బుపైనెక్కె ముందు। పవనజవిభీషణార్కజప్రముఖులశ్వ। వారణాదుల నె
క్కి జోహారు సేయ॥ గీ॥ దేవి జనకాత్మజయును సుగ్రీవసతులు। యానముల నె

క్కిరెట్లు దేహంబు గొలుపు ననుష్ఠుమురుడు పాకశాసనసుభాగి । మనోభావన్మబు
తోప్పైతత్సముడయ్యెను॥ ఇట్లు రథారోహణంబు చేసి

—* శ్రీరాముడు సపరివారముగా నయోధ్యఁ జొచ్చుట *—

సీ॥ శ్వేతాతపత్త్రంబు జెలఁగి శత్రుఘ్నుండు బట్టసారథి యూఁచు భరతుఁ డొ
ప్పు। సౌమిత్రి వ్యజనంబు సద్భక్తి భరియింప రాక్షసేంద్రుఁడు చామరము వీవ।
సురసిద్ధసాధ్యులంబరమున వినుతింపమనుజులై వానరుల్ [illegible]। భేరీ
మృదంగశంఖారావ ఘంటానసకాహళ జాంకదంబు ఘోషిలంగ । [illegible] జెలఁ
వొందిచెడలె నారాయణుండు । రాఘవేంద్రుఁడమలోకసంకకుండు। దివ్య
కోదండధారియాదిత్యవంశ। వార్ధిచంద్రుండు సత్యశోభనుండు॥ వ॥ ఇట్లు
హరితవర్ణంబులగు తురంగంబులం బూనిన యరదం బెక్కి వివిధాలంకార శోభి
తంబగు నయోధ్యానగరంబు దరియఁ జొచ్చి రాజమార్గంబునం జనుదెంచువ
వసరంబున పౌరకామినులెల్ల రామాగమనంబు విని సత్వరంబున నేయుపను
లు మాని కాంచనసౌధంబు లెక్కి। సీ॥ పీతాంబరావృతపీన భుజాంతరు రవితు
ల్యతేజు వారక్తపంక। జాయతనేత్రు సన్ముక్తాఫలహార కిరీట కేయూ
రకటక । కుండలకటిసూత్రమండితు మృగమదగంధలిప్త సకలగాత్రుఁ గల్ప।
భూరుహసుమదాము సూరతనూజాది సేవంతు వానరసైన్య జనసుశోభి।
రాముదూర్వాదళశ్యాము రాముఁ గాంచి। యతిముదంబున తన్మూర్తి ఘనవి
తిఁ। నాత్మకును వృకుకులనుపథ్యమైన దాని । నిలిపి రాత్మీయ మానస సీరజ
ముల॥ వ॥ మరియు దృక్చకోరంబుల రామముఖచంద్ర చంద్రికాస్వాదనంబు సే
యుచు లాజలును వివిధంబులగు పుష్పంబులును స్వానందమూర్తి యగు నారా
జరత్నంబు పయిం జల్లం దొడంగి రా సమయంబున॥ గీ॥ మందహాస సహాసనాం
దుబింబమునకు। దోమ[illegible]లు సతనయులాడుచుండ । వారి [illegible] వైఖ
రి చూచుచు నుండె రాఘవేశ్వరుండు ప్రజల ॥ వ॥ ఇట్లు [illegible] సాపలోక
నంబుల సకలజనంబులకు సౌఖ్యంబాచరించుచు తూర్యఘోషంబులతోడ భర
తుండు రథంబు నడుప సర్వాలంకారశోభితంబగు పితృగృహంబు జొచ్చి తదం
తఃపుర సౌధాంతరంబున తపస్విని యగు కౌసల్యాదేవి కంగనుం గాంచి నమస్కరిం
చి తక్కిన దశరథకాంతాజనంబులకుం బ్రణమిల్లి యుచితాసనంబునం గూర్చుం
డి వసిష్ఠాది మహర్షివర్గంబులు వేరువేర పీఠంబులం [illegible] నిజ వల్లభుం
డును [illegible] సత్య పరాక్రము [illegible] రామచంద్రు [illegible] తుంగసం[illegible]

ట్లనియె॥ గీ॥ అఖిలసంపత్సహాయ యుక్తమైననాదు। మందిరము వేగ మర్కటకుమా
రునకును । దానవేంద్రునకును జూపి తగిన యెడల । నఖిల సైన్యంబులును నిల్చు
నట్లొనర్చు॥ వ॥ అని నియోగించిన భరతుండును తద్వచనానుకూలంబు గవిడి
దలలుగను పరచి సుగ్రీవుం గనుంగొని భానునందనా రాఘవాభిషేకార్థంబు
తిత్వరిత వేగులగు ప్లవంగ పుంగవులం బనిచి చతుస్సముద్ర సలిలంబులు దెప్పిం
పు మెల్లియె నవరించుట నిశ్చయంబనిన సుగ్రీవుండును॥ గీ॥ సముఖమునకు వా
యుజసుషేణజాంబవ। దంగదాదుల సుప్రియముతోడ। బిలిచి వారిని బంధుల
జలము దెండుమ దాజ్ఞ । దాత రాఘవాభిషేకమునకు॥ క॥ అని పలికిన వా
రు చతుర్వననిధులకు నేగి వివిధ రత్నఖచిత కాం । చనకలశముల జలంబులు।
దినకరనందను నిగడకు దెచ్చిరి ప్రీతిన్॥ వ॥ అవ్విధంబు శత్రుఘ్నునకెరుంగిం
పన తడును నిఖిలమంత్రిగణ పరివృతుండై గంగాది పుణ్యతీర్థ సలిలంబులును న
వియు వసిష్ఠముందరను నిచినమహాత్ముండును వృద్ధులగు బ్రాహ్మణవర్గం
బులం గూర్చుకొని సంభ్రమంబున॥ గీ॥ కనకరత్నఖచిత ఘనపీఠమున రాఘ।
వేంద్రు నిఖిలభూతలేంద్ర వైభ। వప్రకాశు సేయ వసుధాతనూజాభి । యు
క్తముగను గూరుచుండ బెట్టె॥

—* శ్రీరామచంద్రుని పట్టాభిషేకము. *—

వ॥ ఇట్లు వివిధాభరణభూషితులగు నా దంపతుల తత్సింహాసనాసీను
లుగావించి భేరీమృదంగాది మంగళవాద్యంబులు చెలంగ నభశ్చరగనంబులు
జయజయశబ్దంబులు బలుక సుగ్రీవ పవననందనాది ప్లవంగచమూవల్లభులు భ
య పార్శ్వంబుల వివిధాలంకార శోభితులును వృత్తపాషాణపాణులు నై బల
సికొలువ మహేంద్రాలయసన్నిభంబగు తత్సభామంటపంబున॥ సీ॥ గౌతమ
వాల్మీకగాధేయ పైంగళవామ దేవవసిష్ఠవాలఖిల్య । జాబాలికుంభసంజని
త భరద్వాజ ముఖ్యమహర్షులు ముదముతోడ । లలి మించు తులసీదళంబులకు
శల చేపుణ్యతీర్థోదకంబుల సుగంధ । సంయుతంబులొనర్చి శక్రునకైం
ద్రాభిషేకంబు వసువులు సేయు భంగి । రాఘవునకు జనక రాజకన్యాశోభి।
తాంకదేశునకు వశాననాబ్జ । గంధసింధురునకు గణగి రాజ్యాభిషే । కంబొన
ర్చిరప్పుడంబుజాప్తి॥ తదవసరంబున॥ చ॥ విపులములై పయోనిధులు విష్ణు
పదీజలమంటె మేఘసం । ఘములు మహోష్ణముల్సెలగె గంధవహుండనుకూలి
యయ్యెసం । భ్రమమొకసత్త్రమయ్యె రవిరాజముఖ గ్రహసేవ్యమానమై।
యమరెనభంబు నచ్చరలు నాడిరి పాడిరి కిన్నరోత్తముల్॥ వ॥ ఋషివర్యులు

సుబ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులను తత్కాలంతానివహాంబులను సంతుష్టులను ప్రకల్పితపీఠ
సంబులనభిషేకంబులు గావించిరిగగనతలంబున నింద్రాదిదిక్పాలకులు స్వస్థాన
నరూఢులై సనుతింప దేవగంధర్వయక్షాప్సరసంబులు సింహాసనారూఢుండగు రా
జ్యాభిషిక్తుండును నగు రాఘవేంద్రునకును ॥ సీ॥ పాండురచ్ఛత్రంబు బట్టెశ
త్రుఘ్నుండు చామరంబులు విభీషణవనాట । జల్లభల్లై చిరవాసర ప్రోది
తుండగుచు సమీరుండు హార మొకటి । మణిమయాంచితము రాకాకీర్తి శుభకు
సనుపమ గావించెనమ్మహాత్మ । దంతకర్ణ్నమిక్కిలిగు హారమొక్కటి
ప్పించె సత్కారుగాచేమించియప్పుడు । జంఝమారుతఝంఝ జనియించె ఘన
యుటంచు । మొరసెదుందుభులాకసంబుననుసురలు । వినుతిగావింపుచును
ముంచిరి విరులవాన। జల్లొనచిత్తరియా రామచంద్రుమైని॥ అప్పుడు॥ సీ॥ హా
రకిరీటకేయూరాంగదోజ్వలకటిసూత్రనూపురకలితుండద్య । పత్రాయతేక్ష
ణుభావజకోటి లావణ్యసుమధ్యమారవ్యదళాభ । దేహుపీతాంబరుదివ్య
చందనలిప్త గాత్రుమహోదారసుకంబుకంఠు । నఖిలలక్షణునంతాదిత్య
సంకాశు ద్విభుజు మందస్మితదీర్ఘబాహు । భూసుతాధిష్ఠితస్వాంకు పుణ్యచ
రితు । భూరిసింహాసనస్థితుపురుషవర్య । వీరవానరసేవ్యదోర్వీర్యధుర్య।
రాఘవేశ్వరుదివిజశరణ్యువిష్ణు॥ మరియుతదంకప్రదేశంబున ॥ సీ॥ కనకస
న్నిభదేహకమనీయరత్నసంఘటితభూషణగంధకలితసిటల। విద్యున్నిభాం
బరవికచాంబురుహనేత్ర రక్తోత్పలకరాబ్జరాజవదన । సర్వాతిశయయుక్త
చారుచందనలిప్తవక్షోజయుగళ హార్యక్షమధ్య । నూపురాంచితపాదనూ
త్నరత్నపత్రపదాలకహారహారాభిరామ । పావనచరిత్రరామహస్తావలం
బి। తోయమస్తకమైయొప్పధారణీత । నూభవునిసిట్లుగాంచితవైభవము
న। కతిముదమునొందిగిరికన్యకావిభుండు ॥ వ ॥ విహాయసంబుననఖిలదేవ
తాగణయుక్తుండయి ఇట్లనివినుతించె ॥ సీ॥ చారునీలోత్పలశ్యామలవిగ్రహ
హారకిరీటకేయూరమహిత । భూపసుమిత్రాసుతోపేతశ్రీరామ సీకువందన
మగుగాకవాజ్ఞ । నోకేహములనీవు నూదియొక్కాలంబు నాద్యంతరహి
తుండవగుచునాత్మ । మాయచేలీలలు సేయుచునొకడవైయొప్పెదవీసనిజో
రుసౌఖ్య। మునని తాంతంబురతుడవై మూడుగుణము । లనుజగంబులబుట్టించి
పెంచిద్రుంచి। లేశమైనవజ్ఞతలేకదనరు। పూజితుడవీవదశరథరాజతనయ ॥
క॥ కరుణానుభక్తులబ్రోచెదు । కొందరురుఘపాద్యాదితులను కరుణాయుక్తుడవై।
ధననుద్ధ్వవించిజ్ఞానుల। కిమ్ముగనుపించుప్రభుడ వీవమునసిత్మా॥ ఉ॥ ఘన

మగుస్వాంశతోడుత జగంబులోనచిర మహాఫణీంద్రమ్ము । త్రినతధరాప్రదేశో
మునదీకొనియయ్యుపరిస్థలంబునన్ । దనరుసభంగి మేఘములనిన్నిటునిప్పిప్ర
వర్షరూపివై । దనరమపహాషధుల్ మరియుదాత్రృపివై సరోజలోచనా ॥
మరియును॥ చ ॥ అనలునిమాడ్కి దేహభృతులందుననిల్చిసమస్తభుక్తిప్రస్తుని
చయముల్ వతుంగకాతుల సొంపొదవన్ బచనంబుసేయుచున్ । బనివడినిత్య
ముంబవన పంచసహాయుడవై జనంబులెల్లను భరియింపుచున్ దనరుదు లక్షణా
వంతుడవీవ రాఘవా॥ గీ॥ చంద్రసూర్యాగ్నులందును సకలభూత । ములను
జెలువొందుకాంతియు మొనసివారి । ప్రాభవాయుర్యశోశ్చైర్యవైభవము
లు। నీదుసత్యంబకాదెసిష్టదరూప ॥ క ॥ శివనారాయణకమలో । ద్భవరవి
శశికాలకర్మ। పరిభేదములన్ । ధృవముగదోచుచువాదుల । కవనీతలపిభుడ
వొకడవయ్యునురామా ॥ గీ ॥ మచ్ఛకచ్ఛపవరాహమనుజసింహ । వామ
నాద్యాకృతులధరావలయపోష। ణములజెలువొందితివొత్రిపురాణములనొప్ప
పుణ్యుడవునీవరామసంపూర్ణకామ ॥ వ ॥ దేవాయవిగారణంబున సదస
ద్విభాగంబగు ప్రపంచంబంతయునీవయుమరియు ననంతంబగు సృష్టియందు
భూతభవ్యభవిష్యద్వర్తమానంబులగు స్థావరజంగమంబులెల్లను నీవెకా
కభవద్వ్యతిరిక్త పదార్థంబెందునుంగనుపింపదు పరాత్మవగునీదు యా
దార్థ్యంబు కమలసంభవాదులు నెరుంగంజాలక భవన్మాయా వృతస్వాం
బులవలన బహిరంగెడవనుచు దలంతురింకనీదుభక్తి సేవామలమానసులగు
పుణ్యులకు నిశ్చయంబుగా నెరుంగంబడును మరియును ॥ క ॥ ఏమననీదా
మముమది । మానికృతార్థుండనగుచు నోగిస్మృతులగున । మ్మానవులకుదెలు
పుచుకా। గీనిలయంబునవసింతుశివతోడన్పృపా॥క॥ఎందైనినిత్యమీస్తవ । మ
విరళమతిజదువ్రాయు నాగణికంపన్ । బ్రబిమలసౌఖ్యాస్పదులై । శివము
గునీకృపనునిన్నుజెందుదురనఘా ॥ వ ॥ అనియిట్లుపార్వతీవల్లభుండువినుతిం
చుసమయంబుననింద్రుండిట్లనియె॥ గీ॥ భానువంశతిలకదానవాధముడబ్జ । జా
నివరంబుచేతగొనియెమాదు । సుఖములవియునీదుసుప్రసాదంబున। మరలగ
లిగెనిపుడుమడసిరిపుడు॥ దేవతలిట్లనిరి ॥ గీ ॥ యజ్ఞభాగంబునెల్ల తానపహ
రించు। నివ్వడొకమైనయన్నిచునిడుపుమీరు । కూల్పుటనుమాకునవీసమయగా
డెమరల। మా హృదయాంబుజదినేశ జానకీశ ॥ వితరులిట్లనిరి ॥ గీ ॥ ఓమ
హాత్మరఘుకులోదధిసంపూర్ణ । చంద్రనీమముగులసాహాసమున। నపహ
రించితినగయాదత్తపిండము । లను రెమాకుతొంటివిగట్లంపుడు ॥ యక్షులి

ట్లనిరి॥ ఉ॥ పట్టముఁగట్టి రఘువీరుని తాంతవసుధాఫలపట్టిరి। [illegible]
వసిడిదియయానము[illegible] మాభుజాగ్రములన్। గొట్టిన [illegible]
డిలగూలెను వాడికగానవచింపఁడే। దట్టిన వాంఛితసేవల [illegible] మిసప
మింకమికృపన్॥ గంధర్వు లిట్లనిరి॥ గీ॥ ఏము సంగీతసప్తస్వరంబుల [illegible]
ధాళిజదువుడు నిత్యసౌఖ్యమునసుందు। పటువుగా [illegible] ధ్యాన
ముందు। గ్రుంగుటనుతో [illegible] గలిగె॥ వ॥ అని యిట్లు
సమహోరగసిద్ధకిన్నర పతంగ్రిణ ప్రజాపతిప్రముఖులు వేదవేదకర్తృ
కృతులగు వారాజదంపతుల వినుతింపుము [illegible] గనుంగొనుచు సభ
నందితులై నిజస్థానంబులకుం జనిరి బ్రహ్మాదులును అమ్మహాపురుషు
కల్యాణగుణంబులు గానంబు సేయుచు సింహాసనస్థలంబున సీతాలక్ష్మీ
సమేతంబునునగు నారాజవల్లభు రూపంబు మానసంబున నిజనివాసంబుల
కుం జనిరి తదవసరంబున॥ మ॥ చెలఁగెం దుందుభులాకసంబున సురల్ సేసం
బున సంబూలవా। నలుగావించిరి సంతసించిరి మునుల్ నారాయణుండార
మా। లలనాధీశుడు రాఘవుండమరసాలంకారుఁడై ధరామిజా। నిలప్రతాప్రి
ర్తజలక్ష్మాణాద్రిచరమానవ్యూహముల్ గొల్వఁగన్॥ వ॥ అని యిట్లు
ధానివుండంబికతోడ నిట్లు [illegible] లోక సుఖావహుండగురా
ఘవేశ్వరుండు ధరణీపాలనధురీణుండై [illegible]
సంపన్నయు మహీరుహంబులు ఫలవంతంబులు సుగంధ [illegible] ంబులగుసుమం
బులును గంధసహితంబులునగుచు [illegible] మహాపురుషుండును
తనసహస్ర సంఖ్యలగు గజతురంగ సేనా [illegible] వాకిలి [illegible]
[illegible] వస్త్ర
భూషణాదులును బ్రాహ్మణోత్తములకు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ట్లుసీతాదత్తంబగు హారంబువలనవిరాజమానుండయి కరకమలంబులుమొగి
డ్చియున్నపవమాననందనుంగనుంగొని తద్భక్తితాత్పర్యంబున సంతుష్టచేత
స్కుండైరఘువల్లభుండు॥ గీ॥ అఖిలపుత్రసీహృదంతరేప్సితమెద్ది । వేడుమనిన
యిందువేల్పులకును । నమరనట్టిదైవసమకూతుఁననినసం । తసమునొంది
పవనతనయుఁడవుడు॥ ఉ॥ నామదినీదునామభజనంబునతృప్తి వహింపదింకనే।
నీమహిలోన దాసిభజియింపుచు సౌఖ్యముతోడనుందుశ్రీ । రామవరంబొ
సంగినధరాస్థలినిల్పుముమత్కళేబరం । బావహనీయనామముగలంతటిగా
లముదీనివేడెదన్॥ వ॥ అనినరామచంద్రుండునుకవ్విధంబున నగుంగాకము
క్తుండవైయుండుముకల్పాంతరంబున నాదుసాయుజ్యంబు నొందెదవనుచుక
టాక్షించెనంతజనకనందనకృపాహృదయంబున॥ సీ॥ వినవయ్యహనుమంత
వేల్పుమూకలువత్తురెచటనీవుండిననచటికెల్ల । మాయాజ్ఞననినయుమ్మారుతి
యతిభక్తితోడుతనాదంపతులకుమ్రొక్కి । జనలేకజనలేకనులనానందాశ్రు
లొలుకమహాబుద్ధియుతుఁడుగాన । తపముసేయఁగశీతధరణీధరంబున కరిగె
రాఘవుఁడంతకరుణతోడ । గుహునిగన్గొనిమత్సఖకొమరుమిగుల । శృంగి
బేరంబునకువేగుమంగళములు । స్వార్జితంబులుభుజియింపు మనుదినంబు।
ననుభవింపుముసారూప్యమొనరుతుదిః॥ వ॥ ఇదియసంశయంబనుచుదివ్యా
భరణంబులును విపులంబగు రాజ్యంబునువిజ్ఞానంబునుయొసంగి నగ్గుహుండు
సుప్రముదితమానసుండై స్వభవనంబునకుంజనియె భానునందనవిభీషణులు
నుదక్కిన వనచరవ్యూహంబులు నమూల్యాభరణవస్త్రాదులయుదాహారం
బుగబూజితులై నిజనివాసంబులకుంజనిరి రామచంద్రుండును॥ శా॥ పాలిం
చెన్ధరతంత్రిభంగిని కృపాపారీణుఁడైలక్ష్మణుం । డాలక్ష్మీవిభుచేతకోరిక
యొకింతైనన్మదిన్లేకయున్ । పాలుండయ్యెనుయావరాజ్యమునకున్భ
వ్యాత్ములిట్లయ్యుత । ల్లోలస్వాంతుఁడుగాకనన్నకనుకూలుండైజయించెన్మ
దిన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునతమ్ముండుసేవలుసలుపపరమాత్మయుధర్మాధ్యక్షుం
డునునిష్కలుండునుకర్తృత్వాదివిహీనుండును నిర్వికారుండును నయ్యు
రఘునాయకుండునిజానందంబున సంతుష్టుండగుచులోకంబుల కుపదేశంబు
సేయుచందంబున మానుషదేహానుసార్యుండై విపులదక్షిణలనశ్వమేధాది
యజ్ఞంబులనేకంబులుగావింపుచు సకలజనవత్సలుండైధరాతలంబు శాసింపు
చుండెనకాలంబున॥ సీ॥ కలుగుటలేవాపదలుసర్వభయములు విధవలువా
ధులుబధిరులంధు। లరిభయంబులువృద్ధులమృతులైయుండంగ బాలురుగు

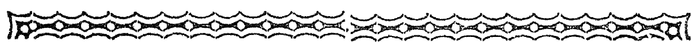
గుటల్బాసెనరయ। జనులెల్లరామపూజాపరుల్ రాఘవచింతనకల్పకులో త్తశీలపరులు । కాలాంబుదములు మేఘములు పౌరాంగనల్ పతిభక్తియుతలు లుసప్పాపులిట్లు। వెలయనందరికిని తండ్రిపిధముదోప । స్వాలక్షణ సహితుండు సర్వధర్మ। యుతుడునై రాఘవేశ్వరుండుర్విపేలె । పోత్సవంబున పదివేలవత్సరములు॥ చ॥ అనుచుశశాంకమౌళి తుహినాచలనందనతోడబల్కె-పా।వనము శుభప్రదంబు ధనవైభవదం బురుహాస్యమెవ్వరై । ననువిని నంబరించినవ నంబునగల్గెడికోర్కెలెల్లబం। దునకృతపాపసంఘములు దుల్లి ననేకములైననిమ్మహిన్॥ గీ॥ ఇందుప్రత్యహమీ రాఘవేంద్రుభూతి । లాభిషేకంబువినిధనార్థులైన। నమరుధనమింకపుత్రార్థులైననార్య । సమ్మతుడుసుతుడుగలుగునిస్సంశయంబు॥ గీ॥ మొదలనుండియుసద్భక్తిజదువు నతడు।జీవనుతుడును పూజ్యుడౌ చేరవినిన । వంధ్యయైనను భాగ్యవతియు పుత్ర।వతియగునగుపజ్జికా-ధరవైరికరుణ॥ సీ॥ శ్రద్ధనీయధ్యాత్మరామాయణమువినుసంభ్యుండు త్రైలోక్యసమ్మతుండు। సురులెల్లసంతసించెదరు దుర్గమములగుకార్యముల్ గడుచుసౌఖ్యములుగల్గు। రఘునాధుభక్తిపరిజలమౌసతిరజస్వలయైన శ్రీరామచంద్రపగ్ర । హోతతస్నానయైయాకర్ణనమొనర్ప నాయురారోగ్యసౌఖ్యాభియుతుడు। సుతుడుజనియించు పరపతివ్రతయునంగ బరగునెవరైననిత్యంబుభక్తితోడ । వందనమొనర్చి పూజించి జెం దిరామ।చంద్రునిలయంబు పాపసంచయము లెడలు॥ గీ॥ మనుజుడధ్యాత్మమఖిలంబువినినజదువ। వానివలననుజానకీవల్లభుండు।సంతసిల్లునమ్మహామహా సంతసమున । ధర్మమోక్షార్థకామములనకుగలుగు॥ గీ॥ భాస్కరాదిగ్రహంబులు పరమమునులు। నమరులునపితరులునుతృప్తులగుదురభయ।మనరు నధ్యాత్మరామాయణముపఠింప।నోరులవలననువినినసత్పురుషులకును॥ మ॥ విను డధ్యాత్మము చిత్రమెట్లనసద్విజ్ఞానవైరాగ్యశో।భనయుక్తంబు సవిస్తరంబు జదువన్ భక్తిన్ వినన్ వ్రాయుతా । రనుమోదించినమానవోత్తములు దుర్దాంతోగ్రసంసారవా। ర్ధినిమగ్నత్వవిముక్తుడౌ నహహా యీతెరెండులం గల్గునే॥ అనుచునప్పుడంబున॥ గీ॥ వేదరాశిసమస్తంబువెదకిరాఘు । వేశ్వరుడు తారకబ్రహ్మమీశ్వరుండు।విష్ణుడనుసద్రహస్యంబువెలయబలికె । నంబతోడ త్రిపురారియతిముదమున॥ గీ॥ అఖిలసారసంగ్రహమ్మెరిగిసంక్షేప । మునను పరిస్ఫుటముగమనుజుడైన। దాశరధినిగూడతత్వంబువిచారించి। శైలతనయతోడ శంకరుండు॥ క॥ అనిశివుడంబికకెరుగిం।చినగతివిధినారదునకుజెప్పిన వానున్

డును నాకు బల్కవినుడం। చని యెను సూతుండు శౌనకాదిమునులకున్॥ క॥ ఫణి
భోగశయన యగణిత। గుణమణిఘృణఘటితభరణకుభరణకుభవవా। రిణదుఃఖహా
రణభవతా। రణరంగప్రవణరంగధామధురీణా॥ మాలిని॥ హరిహయమణితు
ల్యశ్యామలాంభోజనేత్రా । యరిదరకరశ్రీసిళాబ్ధికన్యాకళత్రా రమధుబల
కాలాంభోధరాస్వత్సమీరా। సుగనుతవరశౌర్యస్తోమ శ్రీరంగధామా॥

గద్య॥ ఇది శ్రీమోరుతోటముక్తీశ్వరప్రసాదలబ్ధకవితాపవిత్రకోటను
రాజుభాస్కర మంత్రిపుత్ర నాగయామాత్యప్రణీతంబైన - శ్రీమదధ్యాత్మ
రామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు యుద్ధకాండము సర్వంబును

ద్వితీయాశ్వాసము - సంపూర్ణము.

అధ్యాత్మరామాయణము * ఉత్తరకాండము.

శ్రీకంఠపద్మగర్భా । నీకార్చితసకలభక్త నివహాదివాకా । నోకహశ
రుణాకరధ। ర్వీకరపర్యంకశయన శ్రీరంగపతీ॥ దేవా యవధరింపుమవ్వలివృ
త్తాంతం బెఱింగించెద॥ క॥ ఇనకులతిలకుడు దశముఖు । ఘనదోర్బలహానవ
మూలకారణుడు సనా। తనుడు నితాంతామోదిత । జననీస్వాంతుండు రామ
చంద్రుండలరున్॥ వ॥ మరలిభువనాలంకారుండగు రఘువల్లభుండు గుణసము
దయంబులాకర్ణించుతలంపున నిజవల్లభుం గనుంగొని శైలనందన యిట్లనియె॥
చ॥ పురదనుజప్రహార రఘుపుంగవుడద్దశకంధరాదిను । ర్భగదనుజాదులం
దునిమి రాజ్యము నొంది జగత్ప్రసిద్ధుడై ధరణికి జెప్పి నర్ధములు తామని యెన్
మరి యేమి చేసెవి। స్తరముగ బల్కుమిప్పుడు ప్రసన్నుడవై రఘునాథు సత్క
థల్॥ వ॥ మరి యోపు సనాతనుండును పరమాత్ముడునగు నా రాజవల్లభు కథామృ
తంబు గ్రోలం బెద్దయు నాసజనియించెను బల్కవే యనిన మహాదేవుండిట్లని
యె॥ సీ॥ దోషాచరులనెల్ల దునిమి రామవిభుండు సామ్రాజ్యకలితుడౌ నా స
మయమునను । కశ్యపదూర్వాస గాధేయభృగ్వంగిరస వామదేవాత్రి
యసితకణ్వ । ముఖ్యర్షులును దేవముని కుంభసంభవుండును శ్రీరామ
భద్రుదర్శ। నార్థులై జను దెంచి యయ్యయోధ్యాపట్టణ ద్వారంబున నుసిల చిద్వార

పాలు । రనుగనుంగొనికుంభజుండనియెమీర । [illegible]
వేశ్వరునకు । విన్నవింపఁదగునుగొని వేడ్కఁగలదు । [illegible]
ద్వారికులును॥ వ॥ సభాభవనంబునకుంజని [illegible]
ల్లఘుం గాంచిమ్రొక్కి దేవా భవదర్శ నాభిలాషులై [illegible]
సిందుఁగిలువచ్చినిలచియున్నవారనిన వేగంబతోడి తెం[illegible]
నట్లయొనరించిరంత రాఘవుండును॥ క॥ [illegible]
గొనిప్రణతులు వొనర్చికడు వేడ్కఁసుభా । [illegible]
న గోగణములు వొసంగిలోకులకరుణ ॥ సీ॥ [illegible]
నుచు। బలికిరో రాఘవేంద్రదయ [illegible]
జవరులు। ననఁచి రాజ్యాభియుతుఁడవై [illegible]॥ చ॥ [illegible]
దులను మొత్తిముమ్మంగ్ర [illegible]
లోకములఁ జ్సృజింప [illegible]
నింక గ।న్గొనగను మేఘనాదుని [illegible]॥ వ॥ అ
నిపల్కిన భావితాత్ములగు నమ్మహాత్ముల వాక్యంబులకు [illegible]
స్తంబులు మొగిడ్చి కౌసల్యానందనుండిట్లనియె ॥ గీ॥ [illegible]
ట్టికుంభకర్ణ । దశముఖాదులపిడనాడి [illegible]
చునేలయనిన । నందగస్త్యుండు బలికెనిట్లు [illegible]॥ వ॥ రాఘవా రావ
ణిమేఘనాదుల జన్మకర్మ [illegible] ప్రకారంబు సంక్షేపంబుగ [illegible]
పూర్వంబు కృతయుగంబున పులస్త్యుండను చతురాననుని [illegible]
హాత్ముండు మేరు ధరాధరపార్శ్వంబున తృణబిందునాశ్రమంబున స్వాధ్యా
యనిరతుండై తపంబు సేయుచుండె [illegible]
వాద్యవినోదనంబుల తత్తపో విఘ్నంబు [illegible]
లిగి మద్దృష్టిగోచరులగు వారలు గర్భంబులు [illegible]
వారలును తద్భయంబున [illegible] ప్రకారంబు [illegible]
తృణబిందునందనయు నిర్భయంబున చరియించు [illegible]
బులేర్పడ సతిభయంబునం జనుదెంచి జనకునకెఱింగించిన రాజఋషి [illegible]
డగు నా తృణబిందుండును॥ గీ॥ జ్ఞానదృష్టినలన [illegible]
గి భార్యగాఁగనిచ్చెత్తనదు। తనయునమ్మహాత్ము [illegible]
డెనతని సేవ చాలియు॥ వ॥ ఇట్లు కన్యకాప్రదానంబు [illegible]
తుండై [illegible] పులస్త్యుండు [illegible]

శ్రవస్సనియభిధానం బొసంగెనక్కుమారునకు భరద్వాజకన్యవలనపితృసము
ఘ్యుండగు వైశ్రవణుండు జననంబయ్యెనతండును॥ మ ॥ తపమునఁదన్పి తామ
హునిదన్పిధనాఢ్యతయుక్ దివౌకసా । ధిపతులు మెచ్చుపుష్పకము తీవ్రమె
సైకొనితండ్రిఁజేరిన । తత్కృపనాకచోటనిల్వ నెఱిఁగింపుమటన్నను లంకవా
రియం। దుపరులు జేరకుండదగుతుల్యము నాకముతోడఁజూడఁగన్॥ వ ॥ తొల్లి
నిశాచరసమయంబుగా విశ్వకర్మ నిర్మించెనిప్పుడును ॥ గీ ॥ అందు రాక్షసులల్ల
నారాయణునిచే । దర్పమునకు జనిర సాతలమునందు । జడిసియుండెదర
టనివాసంబుగాఁగ । నిలువుమనిసెబేరు డప్పలుకులకును ॥ వ ॥ ముదంబంది
యాలంకానగరంబున వసియించియుండెనంతఁ గొంతకాలంబునకు రసాతలం
బు వెడలి సుమాలియను నొక్కపిశితాశనుండు మర్త్యలోకంబునం జరియింపు
చుఁ బుష్పకారూఢుండై విహరించు కుబేరుం గనుంగొని రాక్షసాధిష్ఠితంబగు
లంకానగరంబిట్లులగు నేయని చింతింపుచు రాక్షసహితార్థియై మెలఁత్రియనం
దగు కైకేశియను నిజనందనం గనుంగొని యిట్లనియె॥ గీ ॥ యౌవనము నీకు సం
ప్రాప్తమయ్యెనిదివి । వాహకాలంబుగావున వరుడు విశ్ర । వస్సువరియింపు
మిప్పుడు వరసుతులను । దనదుతుల్యులఁ గాంతువు దనరుసుఖము ॥ అనిన కైకే
శియును మాలివచనప్రకారంబున ॥ క ॥ చనియమ్మునిఁగనుఁగొనఁగను । తన పా
దాంగుష్ఠమున ధరవ్రాయుచుని । ల్చిన నెవ్వరీవు చనినను। మునివరచిత్తము
న దెలియ మొనకొను ననియెన్ ॥ వ ॥ అనిన మ్మునీంద్రుండు యోగదృష్టి నెఱిఁ
గి పుత్రార్థినై జను దెంచితివిది దారుణంబగు వేళ గావున నతిదారుణులగు
రక్కసులుద్భవించెదరనిన నక్కన్యక యిట్లనియె ॥

క॥ మీయంతవారి జెందిన। సీయులమటలేల యనిన నింతీ విను నా । రా
యణభక్తిపరాయణు । డై యొకనందనుఁడు గల్గు నాతఁడు నిల్చున్ ॥ సీ ॥ అనిప
ల్కుసమయమందున జనించెను పంక్తికంఠుండు నీలమేఘంబో యనఁగ । బలు
మేను పదియగు తలలును నిరువది హస్తముల్వేల యనద్యుసురుఁడచట । పుడమి
పైబడినయప్పుడె చెల్లడిల్లెను భువనముల్నాశహేతువులు బాల । గనుపించెన
టకుంభకర్ణుండు జనియించె పర్వతంబనఁగ శూర్పణఖ బుట్టె । నంత బ్రభవించె
రామభక్తాగ్రగణ్యు । డమలకర్మానువర్తి స్వాధ్యాయపరుఁడు । సౌమ్యదర్శ
నుఁడురుశాంతిశమదమాఢ్యు । డీషణత్రయహరుఁడు విభీషణుండు ॥ వ ॥ ఇట్లు
నియతాహారియు నిరంతర ధర్మమార్గానువర్తియగుచు జనియించి బాలచం
ద్రుండునుంబోలె వృద్ధిఁబొందుచుసుండె దశాననకుంభకర్ణులు మూఢాత్ములై

ఋషి సంఘంబులం దిరుగుచుఁ దిరుగుచునుఁ గుహాంతర్గతస్సంయుక్తులనై
ఘోరాటవుల సంచరింపుచు లోకంబులకు నేరంబులు గల్పించుచు నుండె
దురుగుడుండెని జానకీవల్లభా సకలాంతర్యామివై జ్ఞానస్వరూపుండవు నాఁగ
వియుసినవారలుండవు సకల వెలుంగు పరమేశ్వరునకు దేహంబెల్ల సాక్షి యా
డనే యేమనను స్వస్వామి కుమారుఁ డగుచుఁ బుత్రులను విని దినదినంబు గాఁ
నంతఃస్ఫురంబెరుఁగించితిని నాదు నగస్త్యమునీంద్రుండు పలికె నిట్లు ॥
అనియగస్త్యుండు పలుకంగ నానసమున । మందహాసంబు దొలఁకఁ గౌతుకంబు తో
గ । కీర్తనంబిలసజ్జనకీర్తనంబు । ఫలదమని పల్కె రాఘవుఁ డా మునిని ॥
వ॥ అనఘుఁ శశిశేఖరుండవ్వివృత్తాంతంబు పర్వతరాజనందనకుఁ దెల్పినట్లు యె
ట్లు దశకంధరాదులు ప్రభావంబు మఱియు నెఱుంగించుచు వాడై కుంభసంభవుం
డిట్లనియె ॥ సీ ॥ నరనాథ వినుము కైకసి నాఁడుకుఁ బేరుండు పుష్పకారూఢుఁ డైన కుబేరు
నైనం । తనతండ్రికిం గని జనునేఁడు కైకసి పైభవము గాంచి యాత్మ గుం
ది । దశకంధరునిఁ జేరి తండ్రికిఁ గన్న ధనాఢ్యత్వంబు నీవటుల గుటలేసు । గను
గొను డెన్నఁడో యనిన రావణుఁ డిట్లనిరెయె జూడుము తల్లి యలతని కన్న । మిన్న
యయ్యెదనటు గాక యున్నఁ గనుము । నైనయ్యెద దుఃఖంబు నుడువుమనుచు తల్లి
నట్లు లూరడించి యా దశముఖుండు । యనుజులనుఁ గొంచు తపము సేయంగ జ
నియె ॥ వ ॥ ఇట్లు కార్యసిద్ధి కోరి గోకర్ణశంబను పుణ్యక్షేత్రంబున కంజ
నిచేరు వేర సుప్రదేశంబులేసు పరచుకొని తపంబు సేయందొడంగి రందు రావ
ణుండు ॥ సీ ॥ దేహంబు దశవర్ష సాహస్రములు మోఁకాలు పాదంబుననునిల్పి పం
డుతైన । దినకని రాహారమున దివ్యసాహస్రవర్షములిట్లు చెఱచి మువ్వర్షములు
సాహస్రంబులైననుహవ్యవాహుని యందొకతలఁ ద్రెళ్ళుచునొసరనిట్లు । దల
లతో మ్రిదిద్రెళ్ళ యిలవాకపడినుగు కంధరంబట్లు ద్రుంచగణాననప్పుడు । వ
లముగలదని భారతీకాల్లఘుండు । వేగజను దెంచి తత్సరస్సుఁడు తాను । శక్తిశంబు
లు గరుణించునిప్పుడనిన । బరికెదశకంఠుఁ డానందభరితుఁ డగుచు ॥ వ ॥ దేవా
కరుణించెదవేని సుపర్ణయక్షరాక్షసులవలన నవధ్యత్వంబును సమరత్వంబు
ననుగ్రహింపుము తృణభూతులగు మనుష్యు లెంతవారలనినఁ దెలిసి పితా
మహుండిట్లనియె ॥ క ॥ వినుదశకంధరయనఘ । బునకెలలుమును పటిక్రమంగ ।
ట్లుమునకు యంబులగుచును । దానినునరగరంగమునను తోడసెయుసుచుక్ ॥ వ ॥ స
త్యధర్మపరాయణుఁ డైన నిర్మలభావుండు ననగు విభీషణుఁ డుపాసంబునకుం
జనియుతనిసాత్వికతపంబునకు మెచ్చి యిట్లనియె ॥ గీ ॥ వత్సధర్మార్థమయ్యెడ

పత్తపంబు । మేలువేడుకకోరికల్ మిక్కుటంబు । లైనగరుణించునా నదె
య్యాముసబలైకు । నవ్విభీషణుడపుడు సీతాంశువదన ॥ చ ॥ వనరుహగర్భ
కోర్కులుకృపామతి నిచ్చెదవేసిధనమున్ । దుఃసుమఃబుగీల్కొనగము
ప్పకవతిఁగాని గాకయుండ । సద్యఃగరుణింపుమన్న సుగుణాకర యొనటు
లింక వేడకు । న్ననుయు మరత్వమిత్తునని నామదిసీనప మెప్పుజేసెదన్ ॥
వ॥ అనుచునమరత్వంబుగరుణించి యూర్ధ్వగబాహుండై సర్వలోకతాపనం
బగుతపంబు సేయుకుంభకర్ణు సమీపంబునకు జనివరంబువేడుమనిన వాడు
సువాణీచోదితుండై యారుమాసంబులు నిద్రించుటయు నొక్క దివసంబు భో
జనంబును వలయునని నకమలగర్భుండు నట్లగు గుంగాకయని నిజభవనంబున
కుంజనియె సరస్వతియుం తద్వక్త్రంబునిర్గతయై . త్యంబున కరిగెనంత కుంభక
ర్ణుండు । గీ॥ తెలిసి దుఃఖముందితలపు కేరా కటయ్యో । దైవఘటనమా స్వద
నమొయెనుచు । మారకుండెనత వాణిజానుచేత । పౌత్రులిద్వరముబడ
సిరినుచు॥

—* సుమాలి రావణునియొద్దికి వచ్చుట. *—

వ ॥ తెలిసి సుమాలియు నిర్భయంబున రసాతలంబు వెడలి ప్రహస్తాదులం
గూడికొని దశాననుసమీపంబునకుం జనుదెంచి॥ క॥ నినుగనుగొంటిని దైవగతి
నిమనలరి కాపురంబధిష్ఠించుధనే । శుని వెడలనడిచి యాస్వరి । గొనదగునని ద
శముఖుండు కోపంబాదనన్ ॥ వ॥ మనకు కుబేరుండు గురువు నగ్రజుం
డు గావున వలువనని నవ్వుప్రహస్తుండిట్లనియె ॥ క ॥ ఈగతి వాండవునీవి । లా
గునబలుగంగదగునె నఘుదధ్యుండవై । యాగిరిభిన్ముఖదివిజుల । తోగణ
నకిజ్ఞాతులను చుదొలగిరెయసురుల్ ॥ వ ॥ కశ్యపసూనుజులక్కౌ దైత్యేంద్రబిడ్డ
లుగావున తాములగు వారలకు సౌభ్రాత్రంబు లేదు సామదానాది చతు
రుపాయంబుల ప్రయత్నంబుగావించు కార్యంబు నిర్వహించుట రాజధర్మం
బనిన దశాననుండు సమ్మతించి చిత్రకూటాచలంబునకుం దాడి వెట్టి ప్రహస్తు
ని చేత గుహ్యకేశ్వరు వెడలించి యప్పురంబధిష్ఠించి సుఖంబునినాండె కుబేరుం
డును పితృవచనప్రకారంబున లంకానగరంబు విడిచి కైలాసంబునకుం జని ॥ గీ॥
మిగులతపముచేత మెప్పించి శివునితో । సఖ్యమొంది నిత్యసౌఖ్యప్రాప్తి । యు
లకయను నె మనగరముపుష్పక విమానమని । మిగులపసిలివియుండె దేహుచేయుచట ॥ వ॥
ఇట్లు సబాంధవభుజ పరిపాలితుండై దిక్పాలకత్వంబు వడసి ధనేశుండు శోభిల్లె

దశాననుండు విక్రమరూపి నగుకుమారప్రహస్తాయనుతః భగినిని [illegible] జేమ్యాంప [illegible]
యొక్క నిశాచరవీరుః కొంగి తాను భువనంబులకుం బ్రభు రావణరాజ్యంబున
దీప్తియుండెనంత॥ గీ॥ పద్మికంధరుకార్య సంపదకు నెచ్చి । మదయుతమా
నవిశ్వకర్మజాతనకూతు । నొసగె మందోదరిని తోడ నాకు [illegible] । సీతా [illegible]
కేలదుషదియును బుచ్చుకొనియె। అంత॥ గీ॥ వజ్రమాలిను [illegible] సమర్తై [illegible]
తు । కుంభకర్ణునకును గోరి పట్టి । కంతుడొసగెనంత గంధర్వ [illegible] ।
లూషుతనయ నవ్విభీషణునకు ॥ వ ॥ నరవర [illegible] వివాహంబు
గావించెనిట్లు ముగ్గురును భార్యలం గూడి సుఖియింపుచుండెనంత గొంతకాలం
బునకు [illegible] మందోదరియొక్క [illegible] వాసవజయంబు [illegible]
ఘంబుభంగి మహాశ్వనియొనరించెగావున మేఘనాదుండనం బరగె [illegible]
కర్ణుండు నిద్రబాధించెమఃనుడు నొక్క నికాలంబగు గుహానిర్మాణంబు సేసి
యందు ఘూర్ణమానుండై శయనించెనంత రావణుండు తొలిబిరుదంబు
లు మానక జగద్విద్రావణుండై మునిజనంబులను [illegible] బాధింపు
చుండనదివిని కుబేరుండిట్లనుచు నేయొక్క మాతంబున వదశాననుండు ॥
గీ ॥ ఆగ్రహంబున నద్దనదాలయమున । కరిగి [illegible] మొనర్చి [illegible]
టు । పరచి [illegible] చేత బడసినట్టి । పుష్పకము [illegible]
నియె [illegible] సీ ॥ [illegible]
యించి పాకశాసను [illegible] । [illegible]
[illegible] వేటులాడు [illegible] । [illegible]
మేఘనాదుండు [illegible] । [illegible]
దలించి [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] ।
[illegible] ॥ గీ ॥ అంత [illegible]
ంచి । సకల [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ వ ॥ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

వేగియమ్మహాసత్త్వుచేత చతుస్సముద్రంబుల ముంపంబడి కరుణించి విడిచి
నని తనితోడ మైత్రియాపాదించి యప్రతివీరుండయి జెలువొందె రఘునంద
నాదశానన మేఘనాదుల ప్రభావంబు లిట్టివి జగద్రక్షణ పరాయణుండవ
గు నీచేతమహాచల తుల్యులగు రావణకుంభకర్ణులు దెగటారి రయ్యిం
ద్రజిత్తుండును ప్రఖ్యాతకీర్తనుండగు లక్ష్మణు భుజాసారంబున వినిగతదా
ర్ఘ్యాండయ్యె మేమును సకలజనంబులును సుఖంబుగంటిమి మరియును ॥
సీ॥ జగములకెల్లరక్షకుడవౌ నారాయణుండవీవఖిలబ్రహ్మాండములను । కర
ము ప్రవిచ్ఛరాచరజంతుజాలములీ స్వరూపము జగన్నేత్రమైన । బ్రహ్మాసీద
గు నాభిపంకజంబున నగ్ని వాక్కుతోడుత నీదువదనమునను । బాహువులను
లోకపాలకుల్చంద్రభాస్కరులు నేత్రములను కర్ణములను । దిగ్విదిశలను
ప్రాణముద్దెలియనశ్వి । మలునుఘ్రాణంబునను జానువులను జంఘ । లను భు
వలోకమాదిగా నెసగు లోక । ములును జనియించె నీమహామూర్తి యిట్లు ॥ వ॥
తనరు మరియును శ్రీద్రదేశంబువలన చతుస్సముద్రంబులును వక్షోజంబువల
న నింద్రవరుణులును రేతంబువలన వాలఖిల్యాదులును మేఢ్రంబున యమ
ముండును గుదంబువలన మృత్యువును కోపంబున త్రిలోచనుండగు రుద్రుం
డును శల్యంబులవలన పర్వతంబులును శిరోజంబులవలన మేఘంబులును
రోమంబులవలన నఖిలౌషధులును నఖంబులవలన ఖరాదులును నుద్భవం
బులయ్యె జానకీవల్లభా మాయాశక్తిసమన్వితుండవై గుణవ్యతికరంబుల నా
నారూపంబులగనుపించు విశ్వరూపపురుషుండవు నీవ మరియును ॥ సీ॥ నిన్నా
శ్రయించుటనేకదా యమృతమధ్వరమున సురలకు ద్రావగల్గె । నరయస్థావర
జంగమాత్మకంబగు భూమి నీచేతనేకదా నిర్మితంబు । త్వద్భక్తి మగుగ
దా వస్తుసంచయమెల్ల పాలలోపల నెయ్యిబరగునట్లు । నంతటనీవు వెల్వొం
దియుందువుగదా పరిధవిల్లెడు చంద్రభాస్కరులును । నీదు తేజంబుననేకదా
నీవు వారి । తేజమునగాదుగదయిట్లు దెలియ నెల్ల । జ్ఞానవంతులనేకదా
మానవేంద్ర । యంతవింతే నవచ్చు నీయట్టి మహిమ ॥ గీ॥ నీదు భక్తి నాకింతైన
నూనె నేని । నిత్యచిన్మాత్రు సర్వజ్ఞు నిర్వికల్పు । నిన్నుగనుగొననోపు గా కు
న్నహోండు । కరుణి మనుజుండు నిను గాంచగలడె రామ ॥ వ॥ దేవా భవగ్రహ
హాభాగుండనగు నాయందు లగరుణించి సర్వజ్ఞుండవగుని మందరంబల్కినవా
క్యంబులుతుమిలయింపవలయు మరియును॥ చ॥ అరసి భజింతు నిత్యచలనాదివి
వర్జిత దేశకాలది । స్వగహితు సర్వగున్ని మవేద్యుల కేశునననన్య మాఖ్యు

నే। ధీరునజుదూతవాయువరశాంతునసంతుగుణత్రయాత్మకున్ । నిరవధి
కప్రకాశుహరినీలనిభున్ రఘువల్లభున్ శివున్॥ క॥ తానిటుబల్కి హనుమా। త్మా
నాయకతనయ తోడమరియును దెల్పంబూనె సదాశివుదవ్వలి । భానుకు
లాంభోధిచంద్రుపావనగుణముల్॥ వ॥ అనుచువినుతించుకుంభసంభవుంగ
నుంగొనిరఘుపుంగవుండిట్లనియె॥ క॥ తెలియంగవాలిసుగ్రీవులజన్మము వారి
తత్వముస్ఫుటయునువా। రలుసేయువిక్రమంబులు । బలుకుడుకృపననికలశ
భవుడిట్లనియెన్॥

—✱ వాలిసుగ్రీవులజననము. ✱—

చ॥ వినురఘువంశభూషణసవిస్తరమొప్పగమేరుభూధరం। బునశిఖరం
బునస్వర్ణబుబొల్పగునొక్కటియందునూరుయో । జనములబొల్చునొక్క
సభసారససంభవుడందునొక్కనా । డనుపమయోగమందికనులందు లబా
ష్పజలంబుజారగన్॥ వ॥ కరంబునందిగిపడియుంచుకంతధ్యానంబువిడిచిననా
య్యుదకంబుడమపయింబడునంత॥ క॥ జనియించెనొకమహాకపి। వనజజుడు
నువానిగాంచివచ్చసమీపం। బుననిలువకొంతకాలము । దనరుశుభంబంతనని
సతద్వాక్యమునన్॥ వ॥ వాడుచలిచికొంతకాలంబునకుఫలమూలాద్యర్థమైవ
నంబునసంచరించునపుడు నొక్కమణిశిలాంచితంబగు వాపింగనుంగొని నిక్కి
చూచియందు నిజబింబంబు ప్లవంగమంబని భ్రమంబునొందిదుమికి నేమి
యుంగానకవెడలివచ్చియప్పుడు॥ సీ॥ తననేహమొకదివ్యవనితతోపమైనన
తివిస్మయమునొందియచటనిల్వ । శక్రుండుమధ్యాహ్న సమయంబునసరో
రుహాసనుబూజించియరుగుచుండి । కనుగొనిమోహసంకలితుడయి వీర్యంబు
వదలవీర్యమువ్రాలవాల । దేశంబునబడదేవేంద్రతుల్యపరాక్రమాఢ్య
డువాలియనజనించె। వానవుండునువానికిస్వర్ణమాల । యొకటిగరుణిం
చిచనెనంతమగ్రికిరణుజట్లకనుగొనిమనస్సజాత ప్రవశిత । చిత్తుడైవీర్యము
నవిడచిఘ్రీవదియు॥ క॥ గ్రీవంబునబడుటచేను । గ్రీవుండనసద్భవించె ప్ర
యముడీవనికన్ । గావనయసహస్రకిరణు। ధీవిలసితహనుమానగిరివిధమునకో
రిగెన్॥ అంత॥ గీ॥ వనితయవ్వాలిసుగ్రీవులనుతనూభ । వులనుగొనిచిరనిద్రనొం
దిసూర్యోదయమున। లేచిననేమనతొంటిరూపునొందుచుదదర । నేమియునునవచ్ఛా
పరమేశ్వరాజ్ఞచేదిమనడచు॥ క॥ తనయులనిరువురనైకొని । చనియధ్వగమెల్ల
వనజసంభవునకుబ । ల్కినవనజభవుడంతవందని । తనభటునొకనిగనుగొని

ను తాత్పర్యమునఁ॥ ఇట్లనియె॥ క॥ మానుగ ధర పైఁ గిష్కింధానగరము గలదు
దేవతలు తైనను కన్నొనగ బోలదు నీవి । వ్వానరకులతిలకు సేయుము వల్లభునఁ జె
టఁ॥ చ॥ అనయము గన్నభూవలయమందు లగల్గఁ జేయుదైనవా ! నరులువా
డాజ్ఞనీప్లవగుఁ మిండ లిగొల్తురు గాక శ్రీకరా । వరుడు సనాతనుండు జనవత్స
లుఁడెన్నఁడు గానలేయుఁడై । ధర రఘునాథమూర్తియన దానుదయించునో
నాఁడు వీరునఁ॥ గీ॥ ఆమ్మహామహునకు సహాయమ్మొనర్ప । నేగెదరు గావ్రత
యుటన్న నెట్లు బ్రహ్మ। బ[illegible]కెనట్టుల యొనరించి తెలియజేసె । మరలి యద్దూ
తపంక్తికంధరవిదారి॥ క॥ అది మొదలు ముఖ్యవానర । సదనము కిష్కింధయ
య్యొ సర్వేశ్వర । మీరుదయించి తరిజగంబుల । కొదువలు మాన్పంగ వారికో
రికలలరఁ ॥ వ ॥ దేవాకమలసంభవుండు ప్రార్థించుటవలన మీరు నైకొని
సమనుష్యదేహంబుచేత లీలయుపోలెను సకలభూభారంబు మానసంబయ్యె నిం
కసర్వభూతాంతరస్థుఁడవు నిత్యముక్తుండవు చిదాత్మకుండవు నఖండానంద
విగ్రహుండవు నగు నీకివ్విధంబున నెంతయగు నైనను భవద్యశో వైభవంబున
కలలోకకల్మషాపహంబును సుఖప్రదంబును గావున లీలామానుషవిగ్రహుం
డవనుము భవద్విషైక సగుణారాధనాతత్పరులై పుణ్యులగు వారలు ప్రొద్దుపు
త్తుము మరియును॥ గీ॥ నికు భక్తులగుచు లోకులివ్విధిను । శ్రీవజన్మకమణకీ
ర్తనంబు సేయపినిన వారియనాయురారోగ్యంబు । లమరు పాపసంచయము

—* సీతపూర్వవృత్తాంతంబు రామునకగస్త్యుండు చెప్పుట. *—

ములుడుల్లు॥ వ॥ రఘునందన భావ ప్రాగ్యుంబగసింకొకవృత్తాంతం బెరుం
గించెద రావణుండు జనకనందనం గొనిపోవు కారణంబు వినుము తొల్లి కృత
యుగంబున సనత్కుమార మహాసంయమీంద్రుంగనుం గొని యతివినయంబున దశాన
నుండిట్లనియె ॥ సీ ॥ ఏదేవుడఁడరు దేవేంద్రాదులకు మున్నబలవంతుడ డఁబు
ధరాభరణగరిమ । నేపుణ్యుగొంలవ తా రెపరించి సంగరంబు [illegible]
ల్బాంకుస పరతు। రేభవ్యయోగీంద్రకై [illegible] నెల్ల
దవిలికొలుతు । [illegible]
రకరంబు।ల ట్టిజగధీశు నా రాయణు నాభ ధాను। [illegible]
లిపి। యనినదశకంఠుహృత్సంశయంబు దెలిసి । బలుకఁ దొడగెను [illegible] తిలకు
డప్పుడు॥ సీ॥ పరగజన్మావిషద్భావవర్జితుఁడౌచు నెవఁడొప్పవాఁడు ధాత్రీశ్వరుం
డు। [illegible] రాయణుండనఁ [illegible] నెల్లచుతే నేయుము సహస్రజాపతుల కై

ల్లి విభుఁడైన బ్రహ్మాద్యవేద్యుని నాభికమలంబున సంభవించె నిఖి
రాచరాత్మకమగు భూచక్ర మతనిచే నిర్మింపఁబడె శేషనిద్రాళు ల్ల । కమ్మ
హాసమహాలుగొల్చి తారావహాముసు । రిపులనిర్జించి సౌఖ్యంబు లమరమిత
ము । లొందుదురు యోగులును ధ్యాన యోగముల । భజన సేయు
నరింతురర్ద్వేవ్య పాదయుగము ॥ వ ॥ అని దశానను నిట్లని పల్కె । దే
వతలచేతనడగిరే తేజ్వగాంతు । రరయ నారాయణుని కారాహవమున
మణగిపురమందు నెట్టి సన్మార్గగాము । లగుదురు భక్తులు దెలియంగ
నగుమునీంద్ర ॥ వ ॥ అనిన సనత్కుమారుండు దశకంఠుని కిట్లను నాఖండలాదిదే
వతాబృందంబులచేత సమయింపఁబడిరు నాకంబునందు భోగానుభవంబై
నపీదపభ్రష్టులగుచు భూతలంబునం బడి పూర్వార్జితంబులగు పాపపు
ణ్యంబులవలనం బుట్టుచు జచ్చుచునుండుదురు మఱియును ॥ క ॥ నారాయణుచే
నిసుదర్శన। ధారకాగేటంగగువారుదరగనిసాఘ్నాం । భోరాతికేలుసాకఘు
వీరాగ్రిణీమూలకొంకి వెలయుదురుసుతా ॥ వ ॥ అనిన విస్మితుండై దశవద
నంగరంబొనర్చి నిహతుండనై తత్పదప్రాప్తుండనగుదుం గాకయనుచు ద
లంపనమ్మునివల్లభుండు మఱింగిదశకంధరా కొంతకాలంబునకైనను నీదు
మనోరథంబు సఫలంబగు నరూపకుండగు మహా [illegible] నగుదుర్దే
వుని ముఖ్యవిలయాంబు లెరుఁగించెద నెట్లంటేని ॥ సీ ॥ ఓంకారమనుచు స
ర్వోర్వీతలంబున సావిత్రి వలసను సత్యమనసను । ప్రాపరాదులందును సకల
శబ్దముల నములయందునుజగన్నాయకుండు ప్రజలు వొందు సకలభూవలయం
బుభరియించు శేషాహి యారాజశేఖరుండు । పగలును రాత్రియు ప్రజ్ఞా
స్యుడును బ్రహ్మరుద్రాదులును యీసముద్రములును । శమనవాతాగ్నిస్స్వ
త్వ్యవ్రల్ చంద్రసూర్య । కాలవరుణేంద్రులును సంకగలుగుచిట్టి । దేవదా
నవముఖరులు దేవదేవు । డయిననారాయణుని రూపులని తెలుపు ॥ వ ॥ మఱి
యానిర్విశ్వంబు సృజియింపు చుండె వృచుకాల పరిపక్వంబై సంప్రమింపుచుని
లాభివర్ణనుండై యుండు సనాతనుండమ్మహామండన చే కొమ్మది నంతరాసు
నతనిచేత వ్యాప్తంబని యూధపిత్తుండవు గన్ము మఱియును ॥ సీ ॥ కమలీయజలధ
రాకారమింపగు మేనునీలోత్పలంబులబోలు కనులు । తోలకరిమెరువు తోడుల
దూగు వస్త్రంబుచిరునవ్వుదళకొత్తు చిన్నిమొగము । హారకుండలకౌస్తు
భాంగదాదిపిభూషణాంచితంబగువిగ్రహంబుతీరు । బాలువారుచుబంగరుబొ
మ్మయొయ్యనలక్ష్మి నాగికౌగిటను జేర్చియున్న రూపు । త్రిజగదీశురూపమ్ము

వెలమిఁగాంచ । గలుగుదురె దేవభుజగాసురులకునైన । నమ్మహాత్మునిసత్క
టాక్షమ్ముగాంచు। సజ్జనుఁడెయింతఘనయోగశాలి గాక ॥ గీ ॥ కలుగదయ్య
జ్ఞదానాదికమఖములను। ఘోరతపములనైనం వ్యారిజాక్షు । పాదదర్శనమిక
వేకపగిదిఁగల్గు। గాంచఁగలవేనివినుపంక్తికంఠయిపుడు॥ క॥ వేదాంతాములదృ
ష్టిని శ్రీదైతుముకుందుఁ విష్ణు చిద్ఘనసుజనా । మోదుపరాత్పరుగనుగొన। గాఢ
గుమునులాశ్రయింతుగతియి దైవత్వా॥

వ॥ మరియు తద్భక్తుండును తద్గత ప్రాణుండును తచ్చిత్తధూమకల్మషుండు
నునగు పుణ్యుండు గాంచనోపు నింకనొక్క సులభమార్గం బెఱుంగించెద॥ సీ॥
అతీర్థపాదుండు త్రేతాయుగమునందు దశరథస్య పతికి తనయుఁడగుచు । నృప
విగ్రహంబుననిటలాంబక ప్రీతార్థ్యుఁడయి జనియించి యఖిలలోక । మాత
యానిజమాయతోఁ తండ్రి పనుపునఁ జనుదెంచు దండకంబునకు గాగ । సేవిం
పుచుపుడులక్ష్మీనాథుననియా రావణుండదిమొదలీవిరోధి । మునకునారం
భ మొనరించితనదు దేహ। హాననముకైట్లుయుద్ధార్థి యగుచు లోక । ముల
చరించునుయటుగాన దెలియుమరయ । పంక్తికంఠుండు సీపాద భక్తుఁడన
ఘ॥ క॥ మనుజులు యీకథవినినను । వినిపించిన తానుజనువ వేడ్కతో వ్రా
యన్ । ధనధాన్యపుత్రసుఖవర్ధనులయి పాదభక్తిఁగనరుదురుభువిన్॥ అను
చు॥ గీ॥ కలశజుండు సూర్యకులపవిత్రునితోడ । బలికెననుచు తెలిపె బలికిశై
లి। తనయతోడ శివుడు తదనంతరకథాక్ర । మంబు పక్రమించె మరియు దెలు
ప॥ వ ॥ అప్పుడు కుంభసంభవుండు మరల జానకీపతింగనుంగొని రఘునంద
నాయింకొక వృత్తాంతంబుగలదు తొల్లి బ్రహ్మలోకంబునుండి చనుదెం
చె నారదమునీంద్రుం గనుంగొని నమస్కరించి దశాననుండు నాకుం బ్రతి
వీరునెరింగింపుమనినయం మౌని వర్యుండు యుంచుకంతవిచారించి ॥ శా ॥ శ్వే
తద్వీపము నంతుమన్ హరికరాశన్ గూలువారున్ జగ । త్ఖ్యాతుండైనస
రోరుహాక్షు చరణధ్యానార్చనప్రక్రియో। పేతుల్వచ్చిజనింతురట్లగుటశ్వేద్వీ
పమహాక్షోణియం। దూతంబైవిలువంగనేర్తుగన తానుష్వాంగియుద్ధార్థివై॥

—॥ రావణుడు శ్వేతద్వీపమునకుబోయి భంగపడుట. ॥—

క ॥ తోబలములు రహిజెలఁగగ । కాబేరం బెక్కిబాహు గర్వ సమగ్రం ।
డై బిట్టుమగగ పుష్పక । మావెడిదపుకాంతికోడిఁ గూరుగ కనిలెచెన్ ॥ గీ ॥ తా
నదంబట్లు నిగఢతదార్ద్ర్యమైన। విడిచివనిచనియా సీతద్వీపమున్। బాలికల
హస్తములదిక్కిబలక్కబడియె । నెవడునిన్ని చ్చటికి బంపె నెవ్వడనుచు॥ వ॥

ఇట్లు హాస్యంబునం బల్కెంబటి మెట్టికేలకు శల్యారిపిను శత్రుఘ్నభరతు సౌమిత్రు ర్యాంబులు సర్వటిల వారాయణుండి. రేయొక్క సేయను నసైన్యసంఘము ॥ మ ॥ హారి సేతక్కృతినొందిపోందెదను పుణ్యంబైన వైకుంఠము । దిరముం దేనతి నా యొడక గనలు నద్దేవుండు మేనప్పుడు । బుధి రాజుంబొప్ప నసేనసంఘము జీవుల్ దీక వడిం గొంపునే । గిరమా మానిని లోకమాత యగుని భక్తిం బెన్పెలంకా శ్రీక ॥ క ॥ ఇదిసిక్కి మునిరఘువందన । మదిపరమాత్మ నత్రసాధన మందను డవటం । చుదివింబు గనైరుగునుదశ । వరను డీటులయ్యాత్మ వర్తకై జేసెన్ ॥ వ ॥ ఇనకులవార్ధిచంద్ర దశరథ మేశుడ వాశ్రితబృందవల్లభా । రిన గతి జేయు దుండు పురిశ్రీని లింగ గల్గుచున్నగ । ల్గమగల యట్టి జీవులకు కారణమా శ్రీ వినాశివందను । మనుజాడవీవనంగ నిజమాయ వెలింగెదవట్లు రాఘవా ॥ గీ ॥ అనుచు సుతిజేసి యా రాఘవేంద్రుని । చేత పూజలందిరి ప్యజనము । సకలమౌనివరులు నదు దేరస్వాశ్రమం । బునకుజనెనగస్త్యమునివరుండు ॥ వ ॥ అంతరాఘవేంద్రుండు సీతాసమేతుండయి మంత్రిజనమ్ములు సుతమ్ములును హనుమత్ప్రముఖ వానరానీకంబులు సంబలసి కొలువ నాసక్తిలేని వాడయ్యును సత్త్వుండయిపోలె నిఖిలభోగంబు లనుభవింపుచు పరమానందుండు సంహారియునై జెలువొందె నొక్కనాడు పుష్పకంబు జనుదెంచి సుదేరుండుఁ న తెరంగు పరిఘు ల్లఘుతో నిట్లని నొ ॥ చ ॥ ననుదశకంధరుండు ప్రధనంబున నోటఁ బొందినన్నునై । కొనెరఘునాథుడ ద్దశముఖుం ధరగూల్చె నుగాన వాల్పుమ । యారఘువీర వైకుంఠనిలయమ్మునకేగినరమ్ము పొమ్మనన్ । మనుజ శరణ్యా నచ్చి శినుకు నంగళవిగ్రహానికవహింపగన్ ॥ వ ॥ అనంగాగవింది యే మదలంచు నవసరంబునం జనుదెమ్మనిన నదియునంత ర్ధానంబు నొందె రఘుపుంగవుండు ॥ గీ ॥ పౌరకార్యములు కృపా చిత్తుడై యుధా । న్యా యము మొప్ప నలిపెను జనమంత్రి । నరులు గొలువ పుత్రసురదానులు లేక । శిలితసౌఖ్యము మ్యోకాలవపుడు ॥ సీ ॥ శ్రీరమావల్లభుండా రామవిభుడు రాజ్యంబెల్ల పాలించు సమయమునను । ధరనెల్ల సస్యసంభరితంబు ఫలవంతము లుభూజహాబులు కలితధనాళా । పతులనానేకసుఖవ్యథమానను కూలులు తనసాలు జానకీవల్లభుఁడు । దినదినంబు విమానమునెక్కి జనక నందనుఁడు కె మననొ స్పృశనదుతమ్ము । లుసుకవి శ్రేష్ఠులనుమిత్రులను జెలంగ । ధరణి నెల్ల నావిహారించు సంప్రీయాత । జనగ ప్రజలను పోషించునదు తెల్ల । సొచ్చు కార్యంబు బోనరించు మొండు కిరుణ ॥ వ ॥ ఇట్లు విహరించుచు నొక్కనా

డును కాలమృతుండగు నందనుందోడితెచ్చి విలపించుబ్రాహ్మణుం గనుం
గొని మహాబలుండు గావున నెరింగివనంబునకిష్టసలుపు శూద్రుంబరిమార్చి
విప్రనందనుంబ్రతికించియాశూద్రునకుస్వర్గంబొసంగెనిట్లొసంగి ॥ గీ॥ ఎల్లజ
నులకునుపదేశమిచ్చుభంగి। నిలనుకోటులుశివలింగములనొనర్చి। సకలభోగం
బులనుభూమిజాసమేతు। డగుచునొందుచు రాఘవుండలరెనిట్లు॥వ॥అమాను
షంబులగుభోగంబులనుభవించుచు సకలలోకకల్మషాపహంబగనిజగుణకథ
నంబువిస్తరింపుచుమాయామానుషవిగ్రహుండును లోకవంద్యపదాంబుజుం
డునుఏకపత్నీవ్రతుండును రాజర్షి యనగుచునగ్నిహోత్రాదులయథావి
ధ్యుక్తంబుగానడుపుచుజనులరక్షింపుచుధర్మంబున రఘునాయకుండుపది
వేలవత్సరంబులుధరాతలంబుపాలించెనాసమయంబున॥ గీ ॥ సముదమంబుల
నొప్పుచుసాధ్వియనగ। బరగిరఘునాథుచిత్తంబుపగిదినడుచు।కొనుచుజగదే
కమాయజ్జనకతనయ।సురలువినుతింపకాలంబుజరుపుచుండె॥వ॥అంతనొక్క
నాడుసర్వభోగసమన్వితంబగుక్రీడావిపినంబున ॥

—*శ్రీరాముడుసీతాసమేతుండైక్రీడావనంబునవిహరించుట.*—

సీ॥ నీలమాణిక్యసన్నిభ దేహుదివ్యాభరణ భూషితుసుశాంతుప్రధనభీ
ము। విద్యున్నిభాంబరువేద్యశ్రీరఘు ధుగనిసర్వభూషణకలితయగుచు।
కమలాక్షిమిథిలేంద్రకన్యసయ్యావజేరకరములతత్పాదసరసిజములు। లాలిం
పుచుస్వభక్తపాలన యాదిమధ్యాంతవర్జితజగదాధ్య దేవ। దేవపరమా
త్మసకలవ్యాప్తియశేష। కారణసనాతనభవాంధకారహరణ। ఘనచిదా
నందమయసుమంగళపరేశ। యామినీచరసంవర్తకాభ్రసదన॥ వ॥ మహా
త్మానిలింపసముదయంబులునన్నుంజేరివైకుంఠాగమనంబపేక్షింపుచుబల్కి
నతెరంగువినుండు ॥ ఉ ॥ కూరిమిమందిరంబగువికుంఠమువీడిస్వశక్తివైననసీ।
తోరఘువల్లభుండుగుణతోయధి భూస్థలినిల్పె గాననే। డారయనీవునందు
గప్రయాణమొనర్చినతోనవచ్చునా। భూరమణులుదయిట్లనబొల్పగుసా
ధిపమైవికుంఠమున్॥అనివిన్నవించిరిగావున ॥ గీ ॥ తెలియబలికినచిత్తంబుకోలి
దినవధి। రిప్పుడిటుగాదటంచు శాసింపగలరె। యనినంచుకధ్యానించియ
నియెనిట్లు। జనకనందనతోరామచంద్రవిభుడు ॥ వ ॥ దేవీయింతయునెరుంగు
దునిందుకుయొక్క యుపాయంబు బల్కెదనీదుకలననొక్కయపవాదగ
ల్గినననిమ్మిషవలనభీతుండపోలెవనంబుననిన్నువిడిపింపుదునీకున॥ క॥ జనియింప

గలరువాల్మీ | కిమునియాశ్రమమునను గవలుఁ గొమరులు నేడుఁ | గనుఁగొనఁగఁ
భర్త చిహ్నములు | లోన గైదువే మేనని వ్రముర్విశ సయా॥ గీ॥ అంతనన్నాగాంధవ
రుదెంచిజను తెల్ల | నమ్మబానజేసి నెమ్మిజనుము | వతలనివరమునపికంఠరా
మంబున | కిదియనిజముమనలకీర్ధ్గాకును॥ వ॥ ఏనంతోడనె జనుదెంచె దననుజు
మ్మహాదేవినివిడిచి ముఖ్యజ్ఞానంతుండగు జానకీ వల్లభుండు నిజపరివారం
బులుగొలువ గొలువునం గూర్చుండి హాస్యప్రౌఢకథావిశేషంబులంబ్రొద్దు
పుచ్చుచుప్రసంగవశంబునవిజయుండనునొక్కభటుం గనుంగొనియిట్లనియె. ॥
చ॥ నగరమునందుబల్లెలవంబులు యేమనిపల్కుచుందురిం | పుగననుమన్న
హోదరుల భూతనయుక్ దెలియంగ బల్కుభీ | తిగనికబల్కుచున్న నను
ద్రుంచినయట్టులటున్నబల్కవా | దుగడుభయంబునొందిదేగడున్నినాలోక
ములంచుపావటతి॥ వ॥ వరియుయిట్లని యెల్లవారును రామచంద్రుండు దు
ష్కరంబగు కార్యంబొనరించియు రావణుండు గొనిపోవుటలడుగుపరిచితోం
టిభంగితనభార్యంగైకొనియె మనమజంబునకుం దలంపదుష్కర్మంబగు
బలియులనువారల నేమిచనంబోలుఁ దియు కాదు॥ గీ॥ ప్రభువులెట్టివారొ ప్రజ
లట్టివారౌదు | రిదినిజ బురాఘవేశ్వరునకు | యేమిసుఖముం వాదు రంతతా
నొత్తిగట్టి | నగుదునను చుసీతదగిలియుంట॥ వ॥ అనుచునిశ్చయంబుగఁ బల్కుచు
రనినసుహృజ్జనంబులనడుగ వారునునట్లు పలుక నందఱిగొలువువిడిచననిరయో
గిరిచిలక్ష్మణుంబిలుపించి॥ సీ॥ అవనిజవలనలోకాపవాదజనించె భరియింపజా
లరేపటిననంబు | నీవుమీవదీనెను జముగవాల్మీకి యాశ్రమంబునడించి యాతి
రయమున | జనుదెమ్ము మొండుబల్కిననన్ను ద్రుంచినయట్టులన్నసుభీననొంది
లక్ష్మ | ణుండుప్రొద్దునలేచి మెండైనరథముపై నెక్కించి మంత్రితో నేగియు
చట | డించిమాతల్లిలోకంబు లెంచుమాట | కోడి రఘువల్లభుడునిన్నువి
డబనిచె | జనుము వాల్మీకియాశ్రమంబునకుదోప | మెఱుగజేసిలి రామాజ్ఞ
నింతవట్టు॥ గీ॥ అనుచు రాముజేనరుదెంచిలక్ష్మణు | డంతజనకజయును హా
రఘూత్త | మాయటంచు మూర్ఛయొనియనివిలపింప | దెలిసిరామచంద్రు ననుజ
యనుచు॥ వ॥ యోగదృష్టివలన రాగలకార్యంబులదెలిసివాల్మీకిమునీంద్రుండ
తిరయంబున్నంజను దెంచితల్లిదైవఘటనకు చింతింపవలువదు జనిన్యాతనం గనికొ
గొనంత యేమియున్నదుమ సర్ఘ్యపాద్యాదులవలన బూజించిమునికన్యకలనో
సంగివారలువాల్మీకి వాక్యంబువలన పరమాత్మయగు నారాయణునిలక్ష్మియు
నితలంచి యనుదినంబును రాజోపచారంబులవలన బూజింపుచుండిరి |

చ॥ జనకజలేకయుండుటనైసర్వజగద్వ్యాపకుండయ్యుఁ దా। ననుపమభోగసం
గములవన్నిటి వీడివిరక్తుఁడైమునీం। ద్రునిగతిమౌనిసేవితపదుండుపరాత్పరు
ఁడాదిదేవుఁడ । య్యనఘుఁడురాఘవుండు గృహమందులనిల్చె హిమాద్రినం
దనా॥క॥అనుచుఁ గుమారాచలనం। దనతోఁడవిదేహరాజతనయాధిపుఁ డా। వన
జోత్తజాదివిభుఁడో । య్యనవద్యుని తెఱఁగు దెలుపనారంభించెన్॥ వ॥ ఇట్లు జగన్మం
గళంబగు నాత్మశక్తివలన రఘుపుంగవుండు మంగళాత్మకంబును మత్తమంబు
నగు రామాయణంబనునిజకీర్తిసుధాకరకిరణసముదయంబు జగంబులం
జల్లి పూర్వకాలంబున రాజర్షివర్యులచేత నభిసేవితంబులగుధర్మమా
ర్గంబుల తానుసంచరింపుచు। గీ॥ తగును దారబుద్ధి దగులక్ష్మణునిచేత । నదు
గబడిమహాసురాగ్రహముడ । న్పగుమహేంద్రునకును జగతిపైతిర్యక్త్వ । ము
ను భవింపఁగలిగెననుచుబలికి॥ వ॥ పావనంబగునొక్కకథనుపన్యసించె నంత
నొక్కనాఁడేకాంతంబునం గూర్చున్నరమాలాలిత పాదపంకజుండగు తన
యన్నంగనుంగొని సంపాదితశుద్ధభావనాండయుకరయుగంబులు మొగిడ్చిచి
నయంబునమరలసుమిత్రానందనుండిట్లనియె ॥ ఉ॥ ఆరయసర్వదేహులకు నా
త్మవధీశుడవయ్యుండవు దే। దూరితవిగ్రహుండవు విదుండవుశుద్ధవిబోధకుం
డవు। తిరమగునట్టులయిసభవదీయపదాంబుజభృంగబిమ్మతో । దారనిజాం
తరంగులగుధన్యులకుం గనుపింతువిశ్వరా ॥ గీ॥ ఏమనస్కరింతుమానిరాజన్
చయుస। ద్వంద్వములుభవాపవర్గకరము । లైననీపదములకజ్ఞానవార్ధివే
గమునదాటుసరణిగరపగదవె॥ వ॥ అనుచువిన్నవించుముద్దులతమ్మునింగనుం
గొనినిఖిలాంతరస్థుండును ప్రపన్నార్తిహరుండును ప్రసన్నబుద్ధియునగుజా
నకీవల్లభుండుసంతసించి శ్రుతిపరిపన్నుండును వేదశిరోభూషణంబునునగువి
జ్ఞానంబుఅజ్ఞానతమోపశాంతియగు భంగిపల్కందొడంగె నెట్లనిన॥

—* శ్రీరాముఁడులక్ష్మణునికితత్త్వోపదేశముచేయుట. *—

సీ॥ మనుజుండుప్రథమంబునతనయాశ్రమమునవర్ణితములౌక్రియలస్మృతి
నొవర్చి । సరవివిధానవత్తుష్టయనుసంపత్తిభాసురసమాసాదితశుద్ధమాన
సత్వంబుగలిగి స్వేచ్ఛనుతక్కిరియలనెల్ల నొకయెడనిలిపి తానొక్కగురు
వునాత్మసంప్రాప్తికయియనుసరింపగబోలుననగనేడునిట్టులంటివేని। యా
క్రియలగోరియొనరించునట్టివారి। కగునుహేతువుబొందుదేహమునకవియ।
యగుప్రియాప్రియములకుధర్మాధర్మములకు । కారణంబులువాత్మీగకంభీర

నిజము ॥ క ॥ వేరొకతనువొందుచుఁ దొలి । తీరున నాక్రియలొనర్చి దేహీయగుననిఁ దీరునె నరరయుగనికం । సారముచక్రంబుభాతిసర్వమువత్సా ॥ ఉ ॥ దీనికిమూలకారణము దెల్పెదనజ్ఞానమా లేకయున్కితె । ద్దానసెకర్మయుంజనకెతద్ధన క్రియలందు విద్యచె । ల్లానిసితర్పణంబులడలంపఁగకర్మణము లొప్పెట్లనఁ । భానుకలినశాస్త్రములుబలెక్కుడుచెద్దలచేతనద్ధనుఁ ॥ గీ ॥ ఒనరనజ్ఞానమడఁగకయుండెనేని । ద్వేషరాగాదులనుగల్గుదోషములను । కర్మణఁ బుట్టించుసంసృతిఁగదుమదఁగదు । గాన విజ్ఞానమునిచారగాఁగవలయు ॥ వ ॥ వేదచోదితంబును విద్యభంగివుమోక్షసాధనగావున । ప్రాణభృతంబగుకర్మము సేయవలయుననుటను నిత్యానపాయిత్వంబున సేయుచున్న దోషంబుగలుగునని వికృతులు పలుకఁగవలన ముముక్షువులగు వారలకెల్లఁ గాలంబున క్రియలనొనరించుటయుకార్యంబంటిశ్వని స్వతంత్రయు నద్భుతకార్యకారణీయు యైనరానొసేయయుగావున విద్యయుఁ దలంబవాహనం బదియునుంగాక ॥ సీ ॥ సదనంబులఁబంగసమ్యక్స్వరూపిణియయ్యును కారకంబుతదనకు వేదు । గువాక గాంక్షించియాజికునకుఫలం బొసగుమాడ్కిఁ విద్యయొసగు మోక్షమమరువేదోక్త కర్మములఁగాంక్షించియ యుంటివేఁకుమాఁ యట్లుగాదు । మహినొప్పదేహాభిమానంబునను క్రియల్ హాంకృతిఁబోవవిద్యలు జెలంగు । విమలవిజ్ఞాన భూషిత విద్యయవియు । బారమాంతఃకరణవృత్తికారకముల । కర్మణఁ గాంక్షించు విద్యనిక్కంబటంచు । గానభరితాహరణనిగరణయగ్రాహిణగుము ॥ వ ॥ ఇట్లు విద్యాకర్మణఁలధికంబగు దృష్టవిరోధంబులఁగటంజేసినీకుఁ బల్కెఁ దెరంగుంగంటివని ॥ గీ ॥ ఎంతఁబట్టినమాయని ద్దేహములయందు । నాత్మబుద్ధిగలుగునంతఁబట్టు । వేదసముదయంబుచోదితాధకములతో । ననుసరించిమనఁ జూడరుగవలయు ॥ అయినను ॥ సీ ॥ జగము తోఁప్సునిషద్వాక్యములనిషేధంబవెయ్యగానని క్కంబుగాఁగ । పరమాత్మనెరిగిన వేజనికెవఁగతిక్రియల్పడలింపవలయు నేసమయుమందు । మాదురారాత్మ భేదభేదగు విజ్ఞానమేవ్వెవెలయుటుడుగు । నాత్మసంసృతిహేతువగు మాయనిజకార్యకమలతోసకవేకరణిగాదు । మరలింతొకపోకక్రమకర్మాణములకు । గాకయదికార్యకారియైగానఁబట్లి । జనరువిజ్ఞానమాత్రంబుననువిశుద్ధ । యాద్వితీయయసంగకల్యాణచరిత ॥ గీ ॥ వినుమవిద్యయిట్లుజనియింపకున్నన । హంకృతియునఁ బుట్టఁబట్లుగానఁ । శ్రీతోప్రసిద్ధహేతువైనవిద్యయధరింపఁబోలునయవిడుందు ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున సమస్తకర్మంబులకును న్యాసంబు ప్రసిద్ధంబినుచున్నది

త్రిరీయాస్వీతివలన మోక్షంబుకొఱకు జ్ఞానంబయకాని కర్మంబుసాధనం
బుగాదని వాజసనేయ శ్రుతివలనను సాదరంబుగ బల్కంబడియె నిదియుకా
దు॥ క॥ కారకసాంగ్రక్తంబగునా । తీరుల మజ్ఞానమిట్లు దెలియఫలంబు। ల్వేర
గుట విద్యతో ఘటిత । నారయ దృష్టాంతమగు నెయధ్వసురమహిన్ ॥ చ॥ అ
నఘ యనాత్మ మైన తనుకందుల నేను నాత్మ బుద్ధిగల్గునది యప్రత్యవాయము
గుకోరిన గల్గదో కింతత స్వర । దర్శనులకు గాన వెరమని చేసెడు భంగి విధాన
మంచు జెం । దినా నిష్ఠ యాత్ముడగు ధీరుడు కర్మను విడగాదగున్ ॥ వ ॥ ఇ
ట్లొనరిచి యంతశ్శ్రద్ధాన్వితుండై గురుప్రసాదంబున విశుద్ధమానసుండగు
చు తత్వమసీతి వాక్యంబుల జీవపరమాత్మలకు నేకత్వం బెఱింగనేని మేరుధ
రాధరంబునుంబోలె నకంపనుండై సుఖంబునొందు నిబ్భంగి నెట్లగునంటేని
యమ్మహావాక్యంబు సామవేదస్థంబు గావున సమానాధికరణ వాక్యంబని జె
ప్పవలయుగా దేనియనియును మధ్యమపురుషికను పత్రిగల్గు సంసర్గో వావి
శిష్టో వా వాక్యార్థో నాత్రసమ్మత ఇతి వ్యాఖ్యంబున నభిహితాన్వయ
వాదంబునను న్వితాభి ధానవాదనంబనునివి రెండునుని వ్యాఖ్యార్థనిర్ణయం
బునసంభవింప నేరమింకెట్లనిన సోయం దేవదత్తయను వాక్యంబు భంగిన భే
దాన్వయవాదంబు సేయవలయునట్టిం గెఱుంగించెద ॥ సీ ॥ అమ్మహావా
క్యార్థమబ్బగ వాక్యసంఘటిత పదంబులు గాంచతత్వ । దార్థంబు
నెఱుగగనగు మూడు పదములు తత్పదంబును త్వంపదంబునసి యను । నెడుక్రి
యాపదము నా నెఱి పరమాత్మయన్ మొదట నా తత్పదంబునకు రెండ । వదియ
నదగిన నా త్వంపదంబునకు జీవుడు లక్షణావృత్తి నొక్కటిగను । నసీయనుక్రి
యాపదంబైక్యమెసగ బలికె । జీవపరాత్మలకు నిట్టి త్రోవ వెలయు । వారు
వాక్యార్థ విజ్ఞాన పారగులన । దగుదురే మెచ్చె దనుసుమిత్రాతనూజ ॥
వ ॥ అందగుపడని హేతువవలన పరమాత్మయందు పరోక్షత్వంబును ప్రత్య
క్త్వంబన ప్రతిలోమప్రకాశ మానత్వంబు గావున తతా జీవునియందు ననుగ
ల్గుటంజేసి యేతాదృశవిరుద్ధధర్మములగు జీవపరమాత్మలకెవ్విధంబున తత్వ
మసీయను మహావాక్యం బైక్యంబు బోధించెనంటే నిగంగాయాం ఘోషయ
ను వాక్యంబు జహల్లక్షణంబను శోణో ధావతీయను వాక్యంబజహల్లక్షణం
బనుయర్థంబులు బోధించెగాని యివ్వ్యాఖ్యార్థంబున కాలలక్షణంబులుగూ
డవింకెట్లనిన సోయందేవదత్తయనువాక్యంబు తద్దేశతత్కాలయేతద్దేశయే
తత్కాలంబులగు విరుద్ధధర్మంబులు విడిచిభాగత్యాగలక్షణంబున దేవదత్త

స్వరూపంబుసులక్షించిన ఐక్యంబును బోధించిన భంగి తత్త్వమసి వాక్యంబు
న విరుద్ధధర్మంబులగు పరోక్షత్వప్రత్యక్షత్వంబులను విడిచి తత్పదంబు వలన జ
హల్లక్షణా పరంపర్యా భాగత్యాగలక్షణంబున చైతన్యరూపంబును సం
గ్రహించి తచ్చైతన్య స్వరూపాభేదంబును బోధించెం దియు సంశయంబు మ
రియును॥ కవిరాజవిరాజితము॥ కనుగొన శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములు
గు సూక్ష్మభూతములై యొదు నపంచీకృతములగుచున వ్యాపకస్థూలశరీజనక
ములుగా। పునపంచీకృతభూతసంభవంబుడుగుట గలుగుటగలదియు జెందిన
సుఖదుఃఖములొందసదనమీతీరు నస్థూలశరీరముగన్ ॥ వ ॥ ఇది మాయా వా
దికమగుచుబును మాయామయంబును నాత్మకు స్థూలోపాధియు నగుంబగున
పంచీకృతసూక్ష్మతన్మాత్రపరపర్యాయసూక్ష్మభూతసంభవంబును మనోబు
ధ్యహంకారదశేంద్రియప్రాణపంచక సంయుతంబును భోక్తృసుఖదుఃఖా
ద్యనుసాధంబును నాత్మకు రెండవదియును సూక్ష్మదేహంబొప్పు మరియు
ననిర్వాచ్యంబును మాయాప్రధానంబును గావునన న్త్మక ప్రథమశరీరంబగు కా
రణదేహంబొప్పుమరియును॥

క॥ ఈదేహత్రయంబున । తాగగులండచుచుతనపుతవ్వనసెలిగుచు। గా
దగుయాత్మనిక్రియ । తాడెసినసౌఖ్యసంభృతస్వాంతుడగన్ ॥ మరియు
ను॥ చ ॥ ఎనుపగుపువ్వుఁదంచుగదియించినస్పటికంబు హాళియాత్మదేహ
తసంగుడవ్వయుడుదానజుడయ్యెను కోశయుక్తుడై। యెరులకునాత్మస్వరూ
పుడుగనుండునుకారణకార్యసంగమం । దరయగలక్ష్మణుండునిజభావినా
దమువేదకేసరీ॥ మరియును ॥ పంచచామరము ॥ కనుంగొనంగన్ ద్రసూ
త్రబుద్ధిని । యుంగనొ ప్రజాగ్రదాదులనగణింపి మూడువృత్తులందు
నిద్దం బుబల్కుగాన దోచుదొకటియున్నవే । కేక్షితెలిమి...లం
పనగునులక్ష్మణా॥ వ ॥ ఇవ్విధంబంతయు దవృత్తినత సూత్మక బగజగం
బు॥ తరళ॥ అవ్యభిచారిణు డును గురుడును బ్రహ్మాయునత్యుడు నవుడాను నయి
తా। నవ్విధినొప్పరేశునియందునవె యగకల్పితమగుజగము । కెన్విధిన
వాకరజ్జువునందు నహీంద్రంబు భ్రాంతిగనగొను గతిన్ । దవ్వు... గా
డిట్టిమిథ్యజగంబిశునియందనుజా ॥ వ ॥ మరియు దేహేంద్రియప్రాణమన
శ్చిదాత్మంబైన తమోమూలంబున నజ్ఞానలకంబుట్టినదిగోత్పత్తి యనంతకర్మం
తంబుగల్గువిశితో పట్టువిద్యాంసులకయినను నశాంబునం దంగన్యంబగునవి
యునంగాక॥ సీ॥ అనంగ్యంగనేసనానాస్తికించనయన నాత్రికాపనదిదాస్తీతి

యునగ। దెలియునధాత ఆదేశో నేతియనుచుంగ జెలువొందుశ్రుతి వాక్యములసు
ఖిల। మునుని రాకృతమయ్యె మనుజుకిట్లగుట చేనామిడిపండు నమధురరస
ము । గొని లెంకెయునుచర్మమును మారిపై చినగతినివ్యాత్క్రమల మందతిగు
దొ ధర్మ్య । డనసదాస్వాతితనుచిద్ఘవాస్యతుడగుచు । నరయనఖిలంబుని
దుసత్యంబు యుంతే। బలుకబనిలేదు తానిట్లు తెలిసిమనసు। నిలుపజాలినర
ఘువంశతిలక జనము॥ వ॥ మరియు నజాయతెన ప్రమియ్యతేయానువాక్యంబుగ॥
విరాజితము ॥ విరహితషడ్భావజ్ఞుడనువిరతనసమస్తావయవుండుభా। సు
ఖజన్వయుడుస్వయంప్రభుడమలుడు సుఖరూపుడుసర్వగతుడుం। ట్లరసిన
బొప్ప ర బ్రహ్మకలననతిసుఖసౌఖ్యాత్మకమగును । స్వరణముగల్గునయజ్ఞా
నాధ్యాసవలననసౌమిత్రియదియుం॥ క॥ జ్ఞానంబుగలిగనేనియు। జ్ఞానా
జ్ఞానములకింపుగలుగదుగానం। తోడనెంశియించునని । జ్ఞానంబునబుట్టినట్టి
కార్యమువత్స॥ అయ్యధ్యాసంబు లెవ్వియనిన ॥ సీ ॥ ఒకవస్తువనవేరెయొ
కవస్తువునుతా నొకవస్తుధమ౯ంబుపొందుకస్తు । ధమ౯ంబుగ. బుద్ధిగల
చుటలవవినదగువహంకర్త యోదవాతియనెడు । వాక్యంబుట్లనినసుధను
ధర్మిదర్శా ధ్యాసలవసుమిత్రాతనూజ । మరియుబక్రదప్రథ వంబవిక
ల్పితప్రపంచసాక్షుబడుచిదాత్మ। యహంకారమునను రాగాదిధమ౯॥
కంబులగుదానివృత్తులుగల్గెమాయ । నెనయుగావునసంసారహేతువలని॥
రామయుడురుడు నగుబ్రహ్మమయ్యెనిజము ॥ వ ॥ కానియహంకా
రంబుతద్వృత్తులునులేనిసుషుప్తిసమయంబు మోహీభూతసుఖరూపే
మేతీతసుఖమహామస్వాన్స్వయమితిశ్రుతి వాక్యంబుచేసుఖస్వరూపుండగు
చు విభావితుండగుగావునన హంకారతత్కృత్స్వరూపంబు యేకానివిచా
రింపసంసారంబాత్మయందుగనుపడదు మరియును। సీ॥ ఒనన వాద్యదోషద్భ
ద బుద్ధిబింబితుడగజీవుసిపేరనగుచి । దాభాసుడన నాత్మయచ్ఛినాభాసబుద్ధు
లకునుసాక్షియై వెలయువేరి। బుద్ధ్యుపాధికవాడొచు బొలుపొందు విజ్ఞానమ
యుడని యజుడని మరియుగలచి। బుద్ధిచిద్బింబంబు బొల్ప తత్సాక్ష్యాత్మ
మమూడునిలచుట నొకటినొకటి । కైన తాదాత్మ్యగనునాథమయధాసమిథ్యా
వలనలోహిబాదవాతియనువాక్యవట్లు । యగును యేసేతునన్నటయు నాత్మ
యందు । గానినిక్రంబు దెలియంగగాదువత్స॥ వ ॥ అవ్విధంబున నొయ
న్యోన్యాధ్యాసవలన చిదాత్మ చేతస్సులకును జడాజడత్వంబు గనుపడు
ను గావునవిద్వాంసుడగు వాడగునుముఖం బునను వేదవాక్యంబులవల

నను సంజాతవిద్యా విభవధురీణుండవై యాత్మగోచరంబగుజడ కార్యంబ
శేషంబు నిరసించి యాత్మస్థుండనునుయుపాధివర్జితుండవు సకలవ్యాత్మగా
నెఱింగియాసమయంబున ॥ చ ॥ విరహితుఁడ నేనస్థూలుఁడ నవిగ్రహుండ నవిగ
తామయుండ ఖా । నురుడ న నామయుడ విశుద్ధునవ క్రియుఁడనేనసంగసం ।
హారితయచింత్యశక్తుఁడ నభవ్యయశుండనవృద్ధిఘాతుఁడన్ । విహీనుఁడు
డన్ సుఖుడ వేద్యుఁడనంచువలంపగాదగున్ ॥ వ ॥ మఱియు నతీంద్రియజ్ఞానం
బును సంపూర్ణుండును విశుద్ధవిజ్ఞానఘనుండును వేదవాదులగు బుధులచే నవ్యా
తభావితుండునుయనుచు నెల్లవేళల భావనయొనరించె నేనియట్టి యఖండితా
త్ముండగువానివిశుద్ధభావనసదా సేవితంబగు యావఫంబు రోగంబులహ
రించుపోలిక నకారకంబులతోడనవిద్యనునశియింపంజేయుగావున ॥ క ॥ మను
జులుదిరుగనిచోటున । జనవిలాత్ముడునన్య సాధనుడునుఖా । సనదునువిజి
తదశేంద్రియు । డునుమౌనియునగుచు మనుజుడునిలువవలయున్ ॥ ఇట్లునిలచి ॥
గీ ॥ అరయడొకటియగుపదార్థంబుభావించి । మిగులజ్ఞానసదృశుడగుచుపం
డితుండుయాత్మసంస్థితుండు గావలయుకే । వలముభానువంశతిలకయిట్టులు ।
అంత ॥ సీ ॥ తానుచరాచరాత్మకమగువిశ్వమంతయుమించుపరమాత్మదర్శ
నంబు । కరణిగాంచుచుసర్వకారణుండగు పరమాత్మయందులనులయంబొ
నర్చి । యానందమయుడునత్యంతసంపూర్ణుడైయుండగా దగు నిట్టులుండె
నేని । యతడట్టివేళ బాహ్యాంతరవస్తు నిర్ణయ మెఱుంగడు సంశయము
యిది యు । గానవిజ్ఞానమాత్రంబుగాగజగము ।తత్సమాధికిపూర్వంబ దలప
వలయు । వాచ్యమిదియగుప్రణవంబవాచకంబు । నాదువేఱొండు గతినిని
శ్చయంబువత్స ॥ కావున ॥ క ॥ ఈనిఖిలజగంబునయు । జ్ఞానంబుతుదలఁబడిరౌ
సౌమిత్రీవి । జ్ఞానంబుగల్గెనేనియు । తోననెవ్వ శ్యాశ్య మగును దోచనునిజ
ముఁ ॥ ఇంకనయోంకారం బెట్టిదంటేని ॥ సీ ॥ కలుగునకారవుకారమకా
రంబులనమూడువర్ణంబులయ్యేవాటి । యందవస్థలు జాగ్రదాదులుమూడు
వర్ణను వాటికిని యవస్థలకు విశ్వ । తైజసప్రాజ్ఞులు దగుధ్యలని సమాధికి
పూర్వమయాభువిదేలిబడును । గానపూర్వోక్త ప్రకారంబును విశ్వుడా
ధ్యుడైనయకారమయ్యుకార । మునను తైజసుడాధ్యుడునగదగిన । యు
య్యుకారంబునమ్మ కారాంతరమున । ప్రాజ్ఞుడాధ్యుడగు మకారంబుల
యము । విధిచే పరమాత్మయందుగావింపవలయు ॥ వ ॥ ఇట్లువిద్ధుండును
కారణుండునైనపరమాత్మయందులయంబొనరించినంత ॥ గీ ॥ ఎవని.నం

దులయము యేనొనచింతినతడే । యేనునీమకాలుడనుజ్ఞానదృశుడ । నేనయని
త్యముక్తుడనుగతోపాధికం । డనుచుటంచుదలపజనుబుధుండు ॥ ఇట్లుదలం
చుచు॥ క ॥ చలియింపనిజలములుగల । జలనిధితెరగునసరుండుస్వానందము
నన్ । మెలగుచుపరిస్ఫుటభూ । తలంబునుముక్తుండునగుచుదనరంగవలయున్ ॥
వ ॥ ఇట్లుపరిజ్ఞాతపరాత్మభావుండును నిత్యాత్మసుఖప్రకాశకుండునుసదా
భ్యస్త సమాధియోగుండును నివృత్త సర్వేంద్రియవృత్తిగోచరుండును వి
విజితాశేషశత్రుండును జితషడ్గుణాత్మకుండునునయి యుండుమునివల్ల
భునకుదినంబును యేనుగాసంబవుదుగావున దిట్టియాత్మనుయాహర్నిశంబు
నధ్యానింపుచుముక్త సమస్తబంధనుండయి ప్రారబ్ధంబున సుఖదుఃఖంబులుగ
లిగినను నభిమానంబులేక యోగిచుగువాడు నిలువవలయునిదియునుంగాక ॥
గీ॥ ఆదిమధ్యాంతములనునాభావమెరిగి । భేరిభయదంబులగు విధివాదచోది
తములవిడనాడియాత్మవైదనరిసకల । జీవులవెలుంగుస్వాత్మనుజేరవలయు ॥
వ ॥ ఇదియాకాదాత్మయందు నివేశంబం తయునభేదంబున క్షీరంబులయం
దుక్షీరంబులు గలుపుకరణిని భావింపంబోలు నిట్లయిననాతోడు తనభేదుండ
గుమరియును॥ చ॥ శ్రుతులను సత్ప్రమాణములజొప్పడు యుక్తులనిజ్ఞగంబ
చం। ద్రతరుణులంబుపాత్రలనతద్గుణులయిగనుపించుమాడ్కిదూ । రితమగు
గానమానవుడరింపమమిధ్యయటంచుతల్పబో । లుతలుభవంబునన్నిలచిలో
కులభంగినినిల్చియుండినన్ ॥ క ॥ నరుడు పరాత్మయటంచును । పరువడిజగ
మెల్లగాంచుపర్యంతంబున్ । పరమద్వ్యగ్రహసేవా । పరుడయిజరుపంగవల
యుపదపరీదినములన్॥ వ॥ ఇట్లయిననహర్నిశంబులయందుతస్యైవఆత్మావివృ
ణుతేతనుస్వాం అనుశ్రుత్యుక్త ప్రకారంబున హృదయగోచరుండనగు దుని
ప్పుడు నీయందుల ప్రియంబున యేనుపల్కినరహస్యంబును శ్రుతిసారసంగ్ర
హంబునునగు నీయర్థంబునెవ్వరైనను నాలోచనంబుసేయుదురట్టివారలనేక
పాతకజాలంబులనైననునిముసమాత్ర బున విముక్తులగుదురుమరియును ॥ చ॥
తనుగొననైంద్రజాలిక జగంబపుడానినిజాంచిపిమ్మటన్ । బనుపడెనట్లుమా
యయమభంగినియీసదసద్విలక్షణం । బుపధరమాయచేత బొలుపొందు జ
గంబునుమిధ్యయంచుభా । వననుమదీయతత్త్వము ధృవంబుగ నిల్పదగున్ను
పుణ్యుడై ॥ వ ॥ ఇట్లుమద్భావనావిశుద్ధమానసుండై యానందమయుం
డునుసుఖుండును నిరామయుండునునగుచు నుండవలయు॥ క॥ యోగీంద్రుడనను
[illegible]నైనను । మగుణుండనటంచునైనసమ్మతిదలపన్ । దగునిటుదలచినపుణ్యా

డు। జగముపవిత్రంబుసేయుబలజహితుక్రియఁ। గ్రాసంబున॥ వ॥ గురుచ
రణారవిందములకుంబ్రణమిల్లి మనంబునందుచె। ద్రాక్షమువాదువాక్యములత
ద్దయుజేరిచివేదపాలవి। శ్వరుడననొప్పు వేసనైనగబట్టనయోధగు వేదసా
రముఁ।గురుతరమైనజ్ఞానమును కోరిభజించి వాసునానమ వ్॥

— ఋషిసమూహములవణాసురునివృత్తాంతము రామునికి జెలుపుట. —

వ॥ అనియిట్లుపంబునసుమిత్రానందనువకు పదేశంబొసంగు నవసరంబున
నయమునాతీరవాసులగు పెక్కండ్రుఋషులుచ్యవనభార్గవప్రముఖు లమ్ముదు
కొనిలవణాసురుని భయంబునం బరతెంచి రఘుపుంగవుం గాంచి యాభయకాం
క్షితులైనిలువనారాజరత్నంబు వారలమన్నించిపూజనంబులం బ్రీతులం గా
వించియిట్లనియె॥ క॥ననుగనుగొనజనుచెందుట। ఘనమయ్యెనుమీరు కోరిక్ర
కడుదుష్కరమై। ననుసేతుదనుజులయినను। దునుముదుబ్రాహ్మణులు దేవ
తుల్యులునాకుఁ॥ వ॥ అనినహర్షంబునొందిరందుచ్యవనుండిట్లనియె॥ సీ॥
వినురఘువల్లభ మనుకృతయుగమున ధర్మాత్ముడునుమధారుణిసు। రాభి
పూజితుడు మధ్వానురుండలరు శూలంబకంజాతనియందుసుప్ర। సన్ను
డైశూలంబొసంగి దీనను ద్రోవేయనెవడైన భస్మమౌటలెంటంచె। పలికె వాతని
కిరావణుచె. ల్లెలగుకుంభినసికిని లవణుడన గనొకడు। పాపకర్ముండు జని
యించెభవ్యచరిత। వానిచేపీడితులమై చవచ్చి వార। మఖిలలోకేశ్వరుడ
వు నారాయణుడవు నీవుగలవని యొకదృఢనిశ్చయమున॥ వ॥ అనిన వెరవకుం
డిదియెంతకార్యంబు లవణునిడంగఁ జేసెదవిగతజ్వరులయి చనుఁబోలు ననుచుత
మ్ములంగనుంగొని॥ గీ॥ ఎవరులవణుద్రుంచియియ్యానసీసుర। బృందముల
కుభీతిడించుపరతు। రనిన భరతుడెంతొవినయంబుతోడమత। నిట్లుపలికె రఘు
కులేశుతోడ॥ వ॥ దేవాయాజ్ఞయొసంగవలెనని బరిమార్చెదననిన శత్రుఘ్నుం
డులేచినమస్కరించియిట్లనియె॥ చ॥ సితసరసీరుహాక్ష రఘుశేఖర లక్ష్మణు
జేతసేయగా। జతపడెభూరికార్యములుసమ్మతియాభరతుండుమిమ్ముబాసి
తలపరానిదుఃఖములజెందెనుగావునయేనుధవణదా। షితుడగునట్టియాల
వణుజేరివధించెదనాజ్ఞయిచ్చినఁ॥ గీ॥ అనినసంతసించియాసుమిత్రాపుత్రు
నంకమునను జేర్చియయ్యయిపుడె। యధిపుసేతుమధురకని లక్ష్మణునిచేత
తదుపకరణమయుములుదముతోడ॥ వ॥ తెప్పించితలంపకయున్నచువతిస్నే
హంబునమధురానగరంబునకభిషిక్తుంజేసి యొక్కదివ్యసాయకంబొసంగి

శత్రుసూదనాఖ్యబ్బాణంబున లోకకంటకుండగు లవణుం బరిమార్చె మువా
డు సదాశివప్రసాదలబ్ధంబగు శూలంబు బూజింపుచు గృహంబున బెట్టి నిఖిల
జంతుహననోద్యుక్తుండగు విలయకాలు పోలికె భక్షణార్థంబు ఘోరా
టవుల సంచరించుంగావున వాడు మరలి రాకుండు నంత పురద్వారంబు
నధృతకార్ముకుండవై నిలువుమిట్లయిన వధియింపంబోలు నీకు సహాయం
బుగ పదివేలు తురంగంబులును తదర్ధసంజ్ఞికంబులగు శతాంగంబులును నా
రువేల గజంబులును లక్షపదాతివర్గంబును జను దెంచు వేగంబ జని వానిం
జక్కాడి మధుసంజ్ఞికంబగు తద్వనంబు పట్టణంబొనర్చి మచ్ఛాసనంబున
రాజధానిగాఁ గైకొనుమనుచు మూర్ధ్నిఘ్రాణంబు చేసి వీడ్కొలిపిన శత్రు
ఘ్నుండు ॥ మ ॥ మునివర్యుల్విజయోస్తుతేయనగ సమ్మోదంబుతో నేగియా
న్ననియోగించినభంగియాలవణునిం జక్కాడి నిర్భీతిమై । జనులెల్లన్ వసి
యించు పట్టణములిచ్ఛన్ జేసి తద్రాజ్యపా । లననైపుణ్యముతో డనింపెసగ క
ల్యాణీభవానీసతీ ॥ అనిన పార్వతి యిట్లనియె॥ గీ॥ దేవ కైలాసవల్లభ ధృతశ
శాంక । లోకపావన సీత వాల్మీకియాశ్ర । మంబునను నుండి యెటులేగ మరి
యుబల్కు । విస్తరంబుగ సద్దేవి వాస్తవముగ॥

* వాల్మీకాశ్రమంబున కుశలవులు జనించుట *—

అనిన సుమారమణీమణిం గనుంగొని త్ర్యంబకదేవుండిట్లనియె॥ చ॥ వినుహి
మశైలజా జనకవీరనృపాగణి పుత్రి సీత సం । దనులను గాంచె నిద్దర నొనర్చె కు
శుండు లవుండనంగన । మ్మునివరుడంత వారికి సముజ్జ్వలనామము లక్కుమా
రకుల్దనరిరి బాలసూర్యులవిధంబున మించుచు నంతకంతకున్॥ ఇట్లు వృద్ధి బొం
దుచు॥ గీ॥ లీలవిద్యలు నేర్చి వాల్మీకి యుపన । యనము నొనర్చెంగ వేదాధ్యయ
నము నొనర్చి దర్పణప్రతిఫలితులౌ దాశరథులా । యాగగుణముల తనువుల నల
రిరచట॥ వ॥ అంత వాల్మీకి మునీంద్రుండు వారలకు పూర్వంబున త్రిపురమ
ర్దనుండు భవానికెరుంగించిన నిఖిల వేదార్థ కలితంబగు రామాయణం
బు కావ్యరూపంబున పఠనంబు గావించె నశ్వినుల భంగి నతిసుందరులగు నక్కు
మారులు స్వరసంపన్నంబుగ తంత్రిలయ సమాయుక్తంబుగ గానంబు సేయు
చు మునికదంబుల సంచరింప వారు విస్మయంబున॥ గీ॥ కాలమధికంబు మనమై
తెగడపినార । మిట్టి సుస్వరగీతంబు లెలమి జదువ । వింటిమే తొల్లి గంధర్వవిబు
ధమనుజ । లోకములనైన కర్ణామృతాక్షరములు॥ అనియిట్లు॥ క॥ మునులు

స్తుతింపగనిళ్చిరి। ఘనుఁడగు వాల్మీకిమౌనికడ రాఘవుఁడుం । దనుకనకజనకనం
ధన।వొనరించి తురంగమేధమొనరించుటకై ॥ వ ॥ ఉపక్రమించె నత్తద్దర్శనా
భిలాషులయి బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యజనంబులును రాజర్షివర్యులను జనుదెంచు
చుండ మునివరుండు॥ మ॥ కరమింబొందఁ జోధనంబులను సత్కావ్యంబుగా
నంబుసే । యురఘుశ్రేష్ఠులగొంచునొక్క ఋషి వాటోపాంతమందేఁగ।
చ్చరమాద్రిన్మిహిరుండు గ్రుంకనటఁ సంధ్యాదిధుర్విధిపా । స్వగ్రయో
గంబుననిల్చెనక్కుశుడు యువ్వాల్మీకుకట్లుంపటల్॥ వ॥ ఇంగాని తన్మహార్థి
పిరమంబు గాచియుండి జ్ఞానశాస్త్రకథాంతరంబున ట్లనియె॥ వ॥ మఱియు నరపిన
వేడెద నే। ట్లన రాముసంసారబంధబగు దేహికీపి । దున మరలనెట్లు శిష్యుఁడ।
ననననుగరుణించి బలుకుఁడనమునియు వ్రుడు॥ వ॥ సంగసించి సీతావరాముని
నుముబ-ధ మోక్షణస్వరూపంబును తత్సాధనంబులును ముక్తియు సంక్షే
పంబున నెరింగించెద యేనుబల్కినభంగి నెరింగి యప్ప్రికారంబున నాచరించితి
వేని జీవన్ముక్తుండవగుదు వెట్లనిన విదేహుండను చిదాత్మకు లింగదేహంబుకల్
ల్పితంబయ్యె నాదేహంబు ఛాయాగ్రాహియయ్యె దచ్ఛాయ యందునను
దనయందునను తదభిమానాపరంపర్యాయంబగు నహంకారంబు జనియించె
నయ్యహంకారంబున బింబస్థానీయంబగు సాక్షితోడుత పరస్పరమిధ్యాతా
దాత్మ్యంబువలన స్వచేష్టితంబులగు జడత్వకర్తృత్వాదులన్నియు తత్సా
క్షియందునారోపించి తత్సాక్షి చేష్టితంబులగు చేతనత్వ ప్రకాశత్వంబులను త
నయందునారోపించుకొని జాతాద్రష్టాకర్తా తీవ్రసహార పరితప్తుండగు
నట్టిచిదాభాసవిశిష్టదేహోపాధికుండగుచు సంకల్పంబులను శృంఖలంబు
లచేత సాక్షియావృతుండగునట్లగుచు రాగాగ్రహములయందు భోగాపే
క్షుండయి సంకల్పంబులొనరింపుచు తల్లభ్యాలభ్యంబులగు నంత సుఖదుః
ఖంబులనొందుచుండునట్టి సాత్త్వికరజస్తామసంజ్ఞలయి యధమోత్తమ
మధ్యమంబులగు మూడు దేహంబులు జగస్థితికారణంబులయి వెలవొందునం
దు॥ క॥ ఎనయుత మోదేహంబున। దనకకనిరతంబునరుడు తామసకృత్యం।బొ
నరింపుచు తామసుడయి। జనియించును కీటకాదిజన్మములమహిన్॥ వ॥ మఱియును॥
క॥ వినుసాత్త్విక దేహంబున । జననాయక నరుడుసత్త్వసంకల్పుండయి । దనరు
ను దేహాన్యకృతు।లను భాస్వదదూర మోక్షలక్ష్మీయుతుడయి॥ వ॥ మఱియు
ధర్మజ్ఞానపరాయణుండును సుఖుండుననగుచునుండు కడమరిజోదేహం
బున రజస్సంకల్పుండును పుత్రదారానురంజను డును లోకసంచరితుండు

మనగుచు మనుష్యాదిభావంబుల నొందుచు నుండు గావున మిథ్యారూపం
బులను పరిత్యజించి యాత్మ పరిక్షయంబగుచుండ నఖిలదృష్టులఁ వర్జించుమ
వంబుచేత మనంబును నియమించి బాహ్యాభ్యంతరంబుల సంకల్ప సంక్షయంబొ
నరించి తత్స్వరూపంబగు పదంబు నొందుమిట్లుగాదేని॥ క॥ శతసాహస్రాబ్దంబుల।
నతిఘోరతపంబొనర్చునతఁడైనను లేవి। కృతసంకల్పుఁడవైనను। జతపడ నేరవు
విమోక్షసామ్రాజ్యంబుల్॥ వ॥ ఇదియకాదు పాతాళభూస్వర్గంబులనుం
డినను సంకల్పోపశమంబును గాని యొండు సాధనంబున విముక్తుండవఁగుట
దుర్లభంబుగావున చేతనగినంతవట్టు పురుషప్రయత్నంబున వికారంబులు
పరమపావనంబునగు స్వసుఖంబున సంకల్పోపశమన యత్నంబు సేయుము
మరియును॥ గీ॥ కలుగుభావము భల్లసంకల్పము నెదు। తలఁతువనగాన సంకల్ప
తతినడంచి। తేనిపూసలు తారు రెండైనవిడి। జనెదుపోలికె భావముల్లను
వదలి॥ ఇట్లంగి॥ గీ॥ క్షీణసంకల్పజాలుఁడౌ జీవుఁడొందు। నికము బ్రహ్మత్వము
నగానసీవుదెలిసి। జనుము యెక్కాలమున కెద్ది సంభవించు। నట్టి వ్యవహార
మున భూసుతాగ్రతనయ॥ చ॥ వినుమినవంశభూషణ ప్రవీణుఁడవైన వికల్ప
జాలమె। ల్లను విడనాడి యాత్మసుఖలభ్యము కైవరచిత్తవృత్తిచే। ఘనపరమా
ర్థమద్వయమఖండము నైతగుతత్పదంబున। య్యానగను నిన్ను బోలెడు కృ
తార్థులు గల్గరు భూతలంబునన్॥ గీ॥ నాకజుండు రామనందనునకుఁ తత్త్వ। మీ
ట్లుబల్కెననుచు నిట్లు మౌళి। శైలతనయతోడ చాలప్రసంగించి। యింపుమీ
ర మరియునిట్టులనియె॥ చ॥ అని యిటుమౌనిబల్కిన హృదంతర విభ్రమవీడి యు
త్కళతం। డనుపమ ముక్తుఁడై బయలనందరిపోలికె నుండె మానియుఁ। జనిక
నకేంద్రనీలమణి సంయుతసౌధన యోధ్యగాంచి తా। డనుజను దెంచు రాఘ
వులదగ్గరి యిట్లని యెమ్ముదంబునన్॥ గీ॥ తనయులార మీరు దశరథాత్మజుస
భా। భవనమునను నిల్చి పాడుడంత। వసువు మీకు నివ్వవచ్చిన గానవల। దనిన
కుశలవులును విని ముదమున॥ సీ॥ చని తత్పురద్వారమున రామచంద్రుండు వినున
ట్లు సంగీతవిధము మెరసి। సుస్వరంబుగ బాడ జొచ్చిన నపూర్వచర్యలెల్ల
ను విని సంతసమున। సభకేగుదెంచి దర్శనకాంక్షులకు సుప్రసన్నత గనుపిం
పశబ్దవిదులు। వసుధీశులును జటావల్లభుల్ పౌరాణికులును పండితులును కూ
డిరాగ। నందు కుశలవులను సభకరుగుదేర। జనులు గనుగొని విస్మయసహి
తులగుచు। సహావీరలు రామునియట్లయున్న। వారు పోలికెస్యైకమున కాంతి
వైభవమున॥ క॥ ఈకరణిజడలు వారలు। లేకున్న విశేషముగ వెలింగెదరన్న

మున్ | లోకులు బలుకఁగ వల్లకి | నాకోమరులు మీటుచుఁ బ్రియస్వనములఁ గన్ ॥
వ ॥ షడ్జమధ్యమాది భేదంబుల నమానుషంబును మధురంబు నగు గాంధర్వం
బు ప్రశస్తంబొనరింప రామచంద్రుండు విస్మయంబునొంది యపరాహ్ణంబై
నకొలువు వీడి చను భరతుం గనుంగొని వీరలకయుత ధనంబిప్పింపు మనిన నట్లు
యొనరించిన పరిగ్రహింపక కుశలవు లిట్లనిరి ॥ చ ॥ వనమున సంచరింపుదుము
వన్యఫలంబులు గ్రోలుచుండుఁ గాం | చనమది యంత నేలయని సయ్యన నేని
రాముఁడంతయుఁ గన్ | విని జకాత్మజాత్మజులు వీరని విస్మయమంది లక్ష్మణుం | గ
నుఁగొని వారిఁ గన్గొనెడు గౌతుక మొప్పఁగ బల్కె నిట్లుగన్ ॥ క ॥ వినుము విభీషణ
మారుత | తనయసుషేణాంగదులును ధరణీజనులో | డ్కొని వాల్మీకి యనిశ
టికి | జనుదేరఁగఁ జేయుమంత జనకజయు సభకున్ ॥ క ॥ జనులెల్లను నిష్కల్మష
యని నమ్మఁ బ్రతిజ్ఞ సేయ నగు నని రఘువ | ర్యుని వాక్యముల విస్మయ | మును
భయమును బొందిరచటి మునులును జనులున్ ॥ వ ॥ అంత రఘువల్లభు హృద్గతం బె
రింగి వాల్మీకి మునీంద్రుం డిట్లనియె ॥ గీ ॥ పతియె దైవంబు గురువును భామినులకు
గాన రఘునాథ మీ మదిఁ గలతెఱంగు | నెల్ల సేయును జనకజ యిదియ సత్యం
బని బల్కి రందరు నట్లు గనుచు ॥ వ ॥ సీత యొసంగి రాఘవుం డంతఃపురంబునకుం
జని యెవ్వంత మరునాడు కొలువు దీర్చియున్న యవసరంబున బ్రహ్మశక్రశై
వ్యాసాద్రులును మహర్షులును వానరపుంగవులును కౌతుకంబున జనుదెంచిరి
వాల్మీకి మునీంద్రుండు జనకపుత్రిం దోడ్కొని సభామధ్యంబునకుం జనుదెంచి
రామచంద్రున కిట్లనియె ॥

—* సీతాదేవి భూవివరంబు సంద్రుంగుట. *—

సీ ॥ ఇది యె భూసుత రాఘవేశ్వర కనుఁగొను ధర్మచారిణి సువ్రత సుచరిత్ర
విడిపించితివి ఘోర విపినమధ్యమున లోకాపవాదకునోర్తయైన నేమి | యాజ్ఞ
యిమ్ము ప్రతిజ్ఞాయాచరించెడు వీరె సీతాకుమారులు చిన్నికవలు | యేను సేయఁగ
బంపనీసుకుమారులను గూడి తపములొనర్చినారు | దశరథాధిపపుత్ర సీతా
కళత్ర | నీ వెఱుంగని దేమి యీ యఖిలమునను | గానసుచరిత్ర యని బుద్ధినూ
నెనేని | గొన్నిమ్ము యిప్పు డ్యాచ్ఛింగి గుండ సీక ॥ అనిన రఘువల్లభుం డిట్లనియె ॥ క ॥
మునివర మీ పలుకే నమ్మెలనె | జనియించె నిజంబు మున్న జనకజ యూను నే | నెను
శపథ ముఖిల జనములు | కనుఁగొనన నలంబు సాక్షి గాఁగను లంకన్ ॥ వ ॥ అయినను

లోకాపవాదమునోర్చి నిర్దయుండనై విపినంబున విడువంబనిచితి నదిక్షమి
యింపవలయు నిక్కావలవారలు నావలన యేజయించిరి యెఱుంగుదు జనక
నందనపరిశుద్ధ గావుననాకు బ్రీతియయ్యెడుననిన దాశరథి భావంబుగ్రహిం
చి కమలగర్భునిముందిడుకొని పురందరాదిబృందారకులు జనుదెంచిరిభూపు
త్రియు సంతసించి లజ్జనాభిమధ్యంబునకట్టిం కౌశేయంబు శిరంబునముసుంగి
డిక్రిందుజూచుచుకరంబులు మొగిడ్చియిట్లనియె ॥ క ॥ శ్రీరఘువర్యునికన్నను ।
వేఱొకరిదలంపనేని వివరమొసగుమో । ధారుణియనతోడుతనెమ । హార
వముదలిర్పణవివరమయ్యెధరణిసొయుక్ ॥ వ ॥ నాగకన్నియలు పింజామరమ్ము
లుపీవ సింహాసనంబుగయికొని భూదేవియుజనుదెంచి ॥ చ ॥ కరములుసాచి
జానకినికౌగిటజేర్చిముదంబుబల్కతా । నరిగెరసాతలంబునకు నాగతినేగను
రల్వీరుంవ్వడిక్ । గురిసిరిదుందుభుల్మొరసెకొందరువిస్మయమందిచూచుచుం ।
డిరిమదిశోచినట్టులువడిన్మరికొందరుబల్కరయ్యెడక్ ॥ క ॥ కొందరుచింతిల్లిరి
మరి కొందరుభూసలను నందుగ్రుంకెడుభరణి । ఎందనను బొగడుచుండిరి । కొం
దరచేతనులభంగికూలిరిధాత్రిక్ ॥ వ ॥ కొందరుమహాకాయులగు వానరులుసీ
తాశపథ కారణంబున రఘువల్లభు నీక్షించుచుండిరిట్లొక్క ముహూర్తంబు
జగంబంతయు సమ్మోహితంబయ్యె రామచంద్రుండు సకలంబు నెఱింగియు
నెఱుంగనివాడపోలెభవిష్యత్కార్యగౌరవంబునదుఃఖించిబ్రహ్మచేతబోధితుం
డైసీతాస్నేహ సుఖంబులన్నియు స్వప్నంబుభంగిదలంచుచుననంతరక్రియ
లునొనరించి ధనరత్నాదుల ఋత్విక్కులను తక్కినవారలనుసంతుష్టులంజే
సిపీడొక్కలిపి కుశలవులందోడుకొనుచు సాకేతపురంబుప్రవేశించెనంత ॥ సీ ॥
అదిమొదల్మిహిరకులాధీశ్వరుడు రాముడిహభోగములను నిస్పృహవహించి
యాత్మచింతాపరుండగుచునొంటిగనుండు నిటులుండ కౌసల్య హృదయమం
దు । నితడు నారాయణుండిందిరావల్లభుం డనియెఱింగిప్రియోక్తులాడుకొను
చు । నతిభక్తితోడధ్యానాలయమునకు జనుదెంచితనహస్తసరుహములు ।
మొగిచిరఘునాథజగములమోహపరపు । నీదుమాయావృతాత్మనై నీవుసుతు
డ । వనుచునుకొంటిసనకాదిమునులకైన । నెఱుగజాలనిపదవినే నెఱుగనైతి ॥
వ ॥ దేవా దగ్ధపారావారోత్తుంగతరంగమధ్యవిలసితభుజంగరాజతల్పంబు
నయోగనిద్రాంతుండవై బవ్వళించుపురాణపురుషుండవు సచ్చిదానందవిగ్ర
హుండవుజగంబులకు మొదటివాడవు ఆదిమధ్యాంతవర్జితుండవు పరమాత్మ
వుపరమానందమయుండవుపూర్ణపురుషుండవు ఈశ్వరుండవునగు పుండరీకా

త్సుండవిట్టినీవు నాయందులగరుణించి మత్స్వాత్మ్యాతిరేకంబున నందనుండవై
యుదయించితి విష్ణుని నాకునవసానకాలంబు సమీపించెగావున దయాళుం
డవై మాయాజ్ఞాననివర్తకంబగు జ్ఞానంబుపల్కవేయనిన సంతసిల్లి మంగళ
మతియుజరానిర్ఘురారి తాంగియానగు కౌసల్యాంగనం గాంచి ధర్మాత్ముండుమా
తృవత్సలుండును పరమదయాసముద్రుండునునగు రామచంద్రుండిట్లనియె॥

—* శ్రీరాముడు కౌసల్యకు మోక్షమార్గ ముపదేశించుట. *—

గీ॥ జననివినుము మోక్షసౌఖ్యాగ్రమునకేర। పరగజ్ఞానకర్మభక్తియోగ
ములనుమూడుమార్గములుముఖ్యమైబరగు। అందునుభక్తిమార్గమరయవి
నుము॥ సీ॥ భక్తియోగంబుతచ్ఛక్తిబల్కగనొప్పుగుణభేదములనునిక్కువలయు
మున। నైననిక్కట్టిస్వభావమెసగునాతండట్టిభక్తియు లభియించుబయలుగ
నుచు। దంభమాత్సర్యభేదపరిసరంభియానతమతామసభక్తుఁ డర్థభోగ।
కామయశఃఫలకాంక్షమైనర్చాదులను భేదమున పూజలొనరిసేయు। సత
దురాజసభక్తుండుపతియుగతియు। నైననాయందుకర్మంబులర్పణములు।
జేసికర్తవ్యమనిపూజసేయువాఁడు। భవనమునొందు సాత్త్వికభక్తుఁడతఁడు॥
క॥ జననియానంతగుణాలయు। డనవగునాకథలువినినమాత్రనె నాయం। దె
నయుమవిచ్ఛిన్నంబై। జనులమనోవృత్తిగంగజలధిజనుగతిగ॥ గీ॥ అదియ
నిర్గుణమండనైననాయందుల। నురుతరంబుభక్తియోగమునఁగ। నవ్యవహిత
చిగుమనవ్యహేతువలేక। నొక్కకనికిబుట్టునుర్వియందు॥ వ॥ అట్లుజనియిం
మనపుణ్యులకు సాలోక్యాదిచతుర్విధముక్తులొసంగెదనన్నను మత్సేవనంబ
యకాని తక్కినయవియొల్లరదియు భక్తిమార్గంబునకాత్యంతిక యోగంబ
యోగంబునై గుణత్రయంబులనతిక్రమించి జనుండుమద్భావంబు నొందు
మరియును॥ సీ॥ అనసిస్వధర్మంబులాచరింపుచుమించు కామ్యంబులెల్లను
గదిమిమిగుల దర్శనవందనస్తవపూజనములచేనను సంతసిలజేయుచుసర్వ
తుల్య। లగువారితో మైత్రియాచరించుచుమారి వేదాంతవాక్యముల్ విను
చుభూతములను యేనను భావమువహించుచునుదుఃఖపడువారిజూచి చెప్పక
నుతనకు। గలుగుకొలదినివారిదుఃఖములుబాసి। చనగనుపకారమొనరించు
చునుమహాత్ముల। నైనవారలయెడసన్నుతంబుసేయు। చునుజనుండునుప్పొంగ్రా
నైదనరవలెనయు॥ మరియును॥ చ॥ ఒకులకుకర్మయోగమునదొప్పుగశక్తిని
హింససేయకఁ। నిరతమునాదుధర్మములునిశ్చయకాంక్షఁ దలిర్పుచక్ష్మ

హా॥ పురుషుల జేరి వారొసగు బుద్ధిని యేదినాదియంచుబ । ల్మరుదలపోయుట
ల్విడచి రాగవతుండు సింపగాదగుఁగ॥ గీ॥ సంగములనువీడి సత్యంబువహి
యించి। రహితకల్మషాంతరంగుఁడగుచు । దిక్కునీవెయనుచు దినమును మద
నంత। నామములుస్మరించు మనుజవరుఁడు॥ వ॥ ఇవ్విధంబున ధ్యానమననాదు
లచేతనరుండు మత్పారవశ్యుండై యుండెనేని వాయువశంబున గంధంబుస్వా
శ్రయంబగుఘ్రాణంబు నొందుభంగి వానిచిత్తంబు పరమాత్మయందు లీ
యంబగు॥ సీ॥ సకలభూతములుహృత్సరసీరుహములందు వెలుఁగొందుచును జ
నుల్ వెఱ్ఱులగుచు। బయలనొసర్తురు భక్తి బూజింపుదురది నాకునవినతంబనగ
రాదు। తృప్తియునన రాదు దెలియుమందరికిని నవమానమొనరించి యాత్మగుం
డ । జేసి చేసిన క్రియల్ సేయునే నను తృప్తుఁగావున జనుఁడు సిక్కంబుగాఁగ । నఖి
లభూతాంతరస్థుండనను చునెంత। దడవు దెలియఁడొ తానంతదడవు ప్రతిమ। లం
దుస్వకులోలితాచారమనుసరించి । పూజయొనరింపదగుజగత్పూజ్యు నన్ను॥
వ॥ భూతావమానంబు సేయువాని చేతనర్చితుండఁగాను వినుము॥ క॥ ఎవ
డుపరాత్మస్వాత్మల । కవనిని భేదంబు గాంచు వాతఁడుభయమృ । త్యువుల
కులోబడుగావున । ననిదలపగబోలదిట్టులుకలలోనైనన్ ॥ వ॥ మరియు నిఖి
లభూతంబుల పరిచ్ఛిన్నుండనైయుండున న్నెఱింగి జ్ఞానమానంబులను మైత్రిని
యభిన్నబుద్ధినై యర్చింపుచు దినంబును మనంబున కరంబులు మొగిడ్చి సకల
భూతంబులకు నమస్కరింపుచు చేతనుండును శుద్ధుండనునగు మేను జీవరూ
పంబుననున్న వాఁడనని యెఱుంగుచు నొకానొకసమయంబున నైవను జీవేశ్వరు
లకుభేదంబొనర్పక విద్వాంసుండగు వాఁడు నిలిచెనేని కృతార్థుండగు యే నె
రింగించిన జ్ఞానకర్మ భక్తియోగంబులనరుండు శాంతివహింపనొక్కటియచా
లునది గావున తల్లీ సర్వహృదిస్థితుండనగు నన్ను భక్తియోగంబున నిశ్చయం
బుగ ధ్యానింపుచు శాంతినొందుమనిన కౌసల్యయు॥ క॥ రాముని వచనము
లకుమది। ప్రేమన్నిజహృదయ మునవరించినుతగుణ । స్తోముఁ బ్రావృణ్మే
ఘశ్యాముఁ లోకాభిరాముననభినుతిఁ జేసెన్॥ గీ॥ హేమవర్ణాంబరావృతు
సోమసూర్యనయనుసంపూర్ణకాము ననామయుఁ పరు । భావనయొనర్చి సం
తోషభరితయగుచు । పరమగతినొందె దశరథభార్యగిరిజ॥ వ॥ ఇవ్విధంబు
న యెల్లకలనిజభావనయొనరింపుచు సంసారబంధంబు భేదించి పరమగతినొందె
పూర్వంబయ రఘుపుంగవుచేత భక్తియోగంబెఱింగినయది గావునపరమశాం
తయుశ్రద్ధాభక్తిసమన్వితయునై కేకయరాజనందనయును॥ ఉ॥ సజలాం

బోధరదేహుపద్మహితవంశశ్రేష్ఠుసీతాప్రియా! [illegible] మైవిడిచిపంక్తి స్యందనుంగాంచెన। [illegible] త్యంబునం జూచిజే। రజనీ[illegible]ప్రియుసింతపింతగలదే [illegible] జా॥ క॥ అనిదశరథభూవిభునకు। తనయుండనురాముక[illegible] వనితకునిటలాంబకుడీ। [illegible] తదనంతరమునకు [illegible]

అంత యుధాజితుండను మాతులునితోడ భరతుండు [illegible] సైన్యసమేతుడయిజనిమూడు కోటులగంధర్వులనుగ్రాంచి [illegible] ష్కరావతియందు పుష్కరుల తక్షశిలాహ్వయంబున తక్షునధిష్ఠించేసి। [illegible] లిరాఘవుగొల్వవరుదెంచె రాఘవ్రుడంతట లక్ష్మణునకు [illegible]మున। [illegible] మిత్రినీదుకుమారవరుల। గొనుచుపశ్చిమదిగ్భాగమునకునేగి। జనకవిరోధు లమల్లులజంపివీరి। దొరలగావించినను గొల్వసరలిరమ్ము। చ॥ అని [illegible] న్నబల్కినరయంబున నచ్చటికేగిమల్లులం। [illegible] తనూ జులనంగదచిత్రకేతుల। [illegible] భస్మ[illegible]లవారికిచ్చి స। య్యనజనుదెంచె రాఘవుపదాంబుజసేవయొనర్చ శైలజా॥

—* శ్రీరామునికడకు యముడు ముని వేషధారియై వచ్చుట. *—

వ॥ అంతనుపుణ్యంబగుతత్కాలంబున నెల్లయెడల ధర్మపథవర్తులై [illegible] వొందు రాఘవేంద్రుంగనుంగొను [illegible] ఋషివేషధరుం డై జనుదెంచి రాజద్వారంబుననిల్చి సుమిత్రానందనుంగనుంగొని॥ క॥ విను లక్ష్మణ మీయన్నకు। గనుగొనియొకమనవి సేయకాంక్షగలదుగా। వునసె రుకసేయువేగమె। జనకను తావల్లభునకుజనుమిప్పుడనినన్॥ వ॥ లక్ష్మణుండు రఘుపుంగవు సమీపంబున కరిగి కరయుగంబులు మొగిడ్చి। క॥ [illegible] సుందరశర। దిందుయశస్సారవనజ [illegible]కం। [illegible]ంధన[illegible]నలసు। వందితగుణధామరామవైరివిరామా॥ వ॥ దేవా[illegible] మునిముఖ్యుండు ద్వారంబున వచ్చియున్నవాడు [illegible] ఘృతశక్తుండగుహను తాశనభంగి వెలుంగుచున్నవాడు [illegible] తెచ్చినతండు జయజయశబ్దంబును బలుకుచుజనుదెంచిన రామచంద్రుండు సుఖాసనంబొ సంగిబూజించి భవదాగమనకారణంబెఱింగింపుండవనయిట్లనియె॥ [illegible] ఘువాధ [illegible] తెరగు పరోక దెవ్వరెఱుంగరాదుగా। పు[illegible] వధ్యునిపుడు చుమువాకిట[illegible]కనన్నతా। ననుజూచి గాంచిలక్ష్మణు [illegible] రమందురా। జనదను [illegible] నిజనుజ [illegible] చెప్పరేని [illegible]

నిసౌమిత్రింపీడుకొలిపి రాఘవుండు ॥ గీ ॥ మునివరేణ్యులక్ష్మణుని ద్వారమునని
ల్పు । మనుటలెందుకభిమతార్థమెద్ది । బలుకుడనిన మౌని బలికెనిట్లనిరామ।
చంద్రుతోడఁ దుహినశైలతనయ ॥ సీ ॥ కమలాసనునిచేతఁ గార్యార్థినై బంపఁబడి
వచ్చితినిరామభద్ర యేను। నీతనూజుఁడ మాయనీవు బొందుటచేత జనియించితిని
సర్వసంహారుఁడను । కాలుండ దేవర్షి గణపూజితుండగు బ్రహ్మమీతోడ మత వి
ఱుక్కమనియె । స్వర్గంబురక్షింపసమయమిప్పుడు చేరెనీ వొక్కరుండవీ నఖిలజ
గమునడచి మాయా యుతుండవై యాత్మజునిఁగ । నన్నుఁ గంటివి యట్లయు నాగ
విభుని। వితతసలిలాశయుని యొనర్చితివిధాను । వంశభూషణమద్దు నైశ్వర్యక
లిత ॥ గీ ॥ అంతబలపరాక్రమాఢ్యులౌ మధుకైటభులనణంచికీర్తి వెలయువారి।
శల్యములను మొదట శైలసంబాధమౌ । ధరఁ జేసితిరి ప్రధానపురుష ॥ వ ॥ వెండి
యు దివ్యార్కసంకాశంబగు నాభిపద్మంబున నన్నుం బుట్టించి ప్రజాధ్యక్షత నొ
సంగిన యేనును భవదీయశాసనంబుదల నిడి సేయుచు మద్వీర్యాపహారులగు
రక్కసులనుక్కడంపుండని విన్నవించిన కశ్యపవీర్యంబున వామనరూపధరుండ
వై తివిప్పుడు ॥ గీ ॥ పఙ్క్తికంఠుఁడనఁగ ప్రబలరాక్షసుఁ డొక్క । డవనిబుట్టి సజ్జనాళికె
ల్ల । హింససేయసురుల మెల్ల మిమ్ము భజింప । కరుణతోడ మమ్ము గారవించి ॥ వ ॥ ద
శకంధరహరణార్థివై పదనకొండు వేలవత్సరంబులు మర్త్యలోకంబున నిలు
వసమయంబొనర్చితివి జనులెల్ల పూర్ణాయువులై యుల్లసిల్లెదరు తావకమనో
రథంబు సఫలంబయ్యె యవతరించిన కార్యంబు దీరె నిప్పుడు కాలుండు మునిరూ
పంబు జను దెంచు చున్నవాడు రాజ్యంబు వదలి జనుదెంచెద రేని శుభంబు మీకు
సుంగల్యాణంబగు ననుచు నివ్విధంబున పితామహుండానతిచ్చె రఘువల్లభా జి
తేంద్రియా దేవలోకప్రయాణంబునందు చిత్తంబుగల్గెనేని భవద్భక్తులగు బృం
దారకులెల్లను సనాథులును విగతజ్వరులు నయ్యెదరనుచు చతుర్ముఖోదితం
బులుగ కాలుండు పల్కిన వాక్యంబులు వినిచి యునగవు దళుకొత్త జానకీవల్ల
భుండిట్లనియె ॥ చ ॥ సరసిజగర్భువాక్యములు సమ్మతములు మదినెంచి నీవు స।త్వ
రమున వచ్చుటన్ శుభము వాసవముఖ్యులు నాదుభక్తుల । పురములనెల్లగాల
ముకృపామతిం బ్రోచెదగాన హృద్గతం। బరయఁగ సంభవించెనిక నన్యవిచారము
లేదుయియ్యెడన్॥

—* శ్రీరాముని యొద్దకు వచ్చుట. *—

క ॥ అనిజానకీవిభుండిటు । లనువేళ మహోగ్రమూర్తిఁ యాత్రేయు

డుచు। శ్చైను దుర్వాసుఁడు పూజిన । ఘనశైలశరాసుఁడు గ్రక్కన భోజనదీక్షా,
క॥ చనుదెంచి లక్ష్మణుని గను । గొని సౌమిత్రి వినవనచకొంకక వేఁడీ । యనఘున్ని
జూపు మీక్షణంబున। పనిగలదని సుమిత్రాపట్టియుఁ బ్రీతిన్ ॥ వ ॥ జ్వలనతే
జోండగు నమ్మునిపుంగవుం గనుంగొని మహాత్మా రామచంద్రుచేత నగుకార్యం
బెరుగింపుఁడేన యొనరించెద గాదేని నిముసంబున నెడఁ దొక్కించి రాజకా
ర్యాంతరంబున సక్తుండయియున్నవాఁడనిన క్రోధసంవ్యాప్తుండైయాతెఁ
యుండిట్లనియె॥ క॥ ఏతత్క్షణమున లక్ష్మణ। సీతావిభు జూపకున్న సిద్ధము భస్మీ
భూతుల జేసెద నిన్నును । నాతని రఘువంశజుల మదాగ్రహవృష్టిన్ ॥ వ ॥ అ
నిపలుకం గలక్ష్మణుఁడు యమ్మునిరూపముఁ జూచి యింతసే। యుననిజమింతకం
బెసిపుడొక్కనిచావు శుభంబు గానరా । ముని కెరుఁగింతు నెట్లయిన ముఖ్యవా
టంచును నేగి కౌసలే।యునికెరుగంగ చక్కనపక్రుగుదయుత్రిసుతుండు వచ్చె
టల్॥ వ ॥ రామచంద్రుఁడవ్వాక్యంబులు విని కాలుసిపీఁటకోఁప దుర్వాసునిస
మీపంబునకుం జనుదెంచి నమస్కరించి మీరువిచ్చేసిన కార్యంబు బల్కుఁడనిన
యమ్మునీంద్రుండిట్లనియె॥ గీ॥ ఒనరసాహస్రవర్షంబు లుగ్రతపము। సిరిశసత్ర
తయుతుడనై జరితిపుడు! వాంఛగలదు భుజింపభూవరసుపక్వ । మైనయ
న్నంబు బెట్టింపు మరసి వేగ॥ ఉ॥ అనినక్ సంతసమంది వేగ మెసుపక్వాన్నంబు
బెట్టంపన। మ్మునియుం దృప్తివహించి యేగె రఘురాముండంత సర్వజ్ఞుఁడు। య్యో
నుమాయాశ్రయుఁడౌచు నెమ్మనమునందూహించె సౌమిత్రికై। తనుముక్ బ
ల్కి పల్కు సత్యపథభీతస్వాంతతం బార్వతీ॥ వ॥ ఇట్లు పరమాత్మయునితా
నందుండును చిరంతనుండును నయ్యవికలాంగుండును దీనవదనుండును న
త్యవాక్యపీడితుండును నగుచు మొగంబు వంచి మనంబున హంత్రాయుని గ
లక్ష్మణునిం దలంచె తత్కాలంబున శుభలక్షణాన్వితుండగు లక్ష్మణుండు పూ
ర్వంబ యారఘువల్లభు చేత నజ్ఞాననాశనంబగు విజ్ఞానంబుపదేశింపం బడెగావు
నధీనుండును వివేకీయు గుణవంతుండును భక్తిమంతుండునునింగి తార్థవేదియు
నగుచు రాఘవేశ్వరు సమీపంబునకుం జనుదెంచి కరయుగంబులు మొగిడ్చి
యిట్లనియె॥ సీ॥ భవభయమూర రాఘవ మీరలిబ్భంగి నెరుగనట్టులయుండు టే
మియిపుడు। సుత్కృతంబగు స్నేహబంధనం బెల్లను విడనాడి నను ద్రుంక్షిక్షమ
యావలయు। నిది కాలగతము నెన్నె యెరుగుదు మీరు హీనప్రతిజ్ఞుల నన్ను । నెడి
గును । నాకు నా మీద నెపుడు కుసత్కృప గలజేని యుద్ధముఁజాడ
ల్లిజగములనీకీర్తి చావి స్తరింపు। మనినలక్ష్మణుమాటలకవ్విభుఁడు । [illegible]

యడగుచుమంత్రులవసిష్ఠు। బిలువబనిచిసమస్తంబుదెలియునట్లు॥ క ॥ తనదు ప్రతిజ్ఞయుకాలుం। డనిన తెరంగత్రిసుతుసియాగమనముబ । ల్కినవారందరు నిట్లని। యసిరిరఘూద్వహునితోడ ప్రాంజలులగుచున్ ॥ సీ ॥ రఘునాథమీ చేతప్రథమంబభూభార హరణంబుసర్థిజేష్ఠమయ్యెగాన । జ్ఞానదృష్టినెరుంగజనులక్ష్మణవియోగ మబ్బెంగిలక్ష్మణునందుప్రేమ । విడుపుమింకప్రతిజ్ఞవిడువకువిడచినవగుధర్మమెల్లనువ్యర్థమగును । ధర్మంబునశియింతత్రైలోక్యములడంగు ధరణిబ్రోచెడుధర్మవరులుమీరు । గానవేరొక్కగతిబుద్ధినూనకిప్పు । డొక్కలక్ష్మణవిడనాడియుభయలోక । జనులపాలనమొనర్పజనుజగంబు। వినుతియొనరించునీకీర్తివిస్తరించు ॥ వ ॥ అనుచుధర్మార్థసత్యసమన్వితంబులుగ బలుకువారలవచనంబు లాకర్ణించి సభామధ్యంబుననుమిత్రానందనుంజీరియిట్లనియె॥ గీ॥ మనసువచ్చినట్లుజనుములక్ష్మణధర్మసంక్షయంబుగాగజనదువెడల । ద్రొబ్బుటయునుశిరముదునుముటరెండును సమముహాత్మదలపసజ్జనులకు॥

—* లక్ష్మణుడుసరయూనదియందుజేరుట. *—

క ॥ అనదుఃఖాక్రాంతుండై । తనయన్నకుమ్రొక్కియంత దడయకసదనంబును వెడలిసరయువునకుం । జనియెకరంబులుమొగిడ్చిశైలతనూజా ॥ వ॥ ఇట్లుపరమధార్మికుండగుసుమిత్రానందనుండు కృతాంజలియైసరయూతటంబునకుంజనిసకల ప్రాణంబులునుని యమించి మూర్ధ్నితలంబునంజేర్చిషడాధార స్వరూపజ్ఞుండును యోగయోగాంగవిదుండును గావునరాజయోగప్రకారంబున దృష్టిపూర్వకంబున భ్రూమధ్యంబునం జూచుచుకృశాకృశానుసంధానంబులుమాని సర్వసంకల్పవర్జితుండై యుద్దియక్షరంబునుపరబ్రహ్మంబును వాసుదేవాఖ్యంబునునగునట్టి పరమస్థానంబుమనంబునజింతింపుచు మారుతంబులనిరోధించెనాసమయంబున॥ గీ॥ సకలదేవతలను సర్వర్షులునుసంత । సమునబొగడిమించుజల్లుగాగ । గ్రందుకొలిపిరమలమందారకుసుమముల్ మేఘనాదువైరిమీదనపుడు॥వ ॥ సుపావనంబగునమ్మహునుశరీరంబును ప్రాకృతజనులకదృశ్యంబయ్యెనంత॥ క॥ ధీరుసుమిత్రానందను । రావణదంతిపయిజేర్చి యాత్మపురికిజం। భారాతిదోడ్కొనిచని। గౌరవమొద పూజగావించెసఖీ ॥ వ ॥ నారాయణచతుర్థాంశుండగురామానుజునచ్చటిదేవఋషులెల్లను పూజించిరప్పురుషవర్యుండునుస్వ

యంబగు భుజంగదేహంబు ధరియించి సత్యంబునకు గమించె నప్పుడు ॥ చ॥ ఘ
నముగ సత్యలోకమున గల్గు ఋషుల్గములై మరాళవా । హనయుతులై దివం
బున మహాహిశరీరసమేతుఁ డాజనా । ర్దనచతురాంశ లక్ష్మణుఁ డశేషసమిం
పుగ జేసి రేమిచే । ప్పను గిరికన్యకన్నులకు పండువమైత గనట్టివేళయుక్ ॥ గీ॥
అనుచు పర్వతునకు నల్లుఁడా కైలాస । మందిరుండు భ్రమరబృందవేణి । యైన
శైలకన్యకకుఁ గులీనుని । కధలు బలికి బలుకగడగె మరల ॥ వ॥ అంతనచ్చటఁ రఘు
వల్లభుండు సుమిత్రానందను వీడి నిలుపఁ దగని దుఃఖంబున మంత్రులను బంధుజను
లను రావించి యందు వసిష్ఠునకిట్లనియె ॥ గీ ॥ భరతు బుద్ధిమంతుఁ బట్టాభిషిక్తుని ।
జేతు లక్ష్మణుండు జేరినట్టి । మార్గ మేను గాంతు మరి యెవ్వరికి నాకు । లగు
చు మొదలు జెగిన నవని వ్రాలు । నిడుము మానుకడిమి బడిరి కణ్ణమాలను । బ
డిన మూర్ఛనొందె భరతుఁ డపుడు॥ వ॥ ఇట్లు భరతుండు దెప్పిరితెనను తానయనిం
దించుకొనుచు రామచంద్రునితో నిట్లనియె ॥ మ ॥ భవదీయాంఘ్రియుగంబు
లా నరఘు భూపశ్రేష్ఠ నిన్వీడియు । బ్బువి నైనం దివినైన నొల్లని దెసీపుత్రుల్ధ
రాపాలన । ప్రవిశత్వంబొనరింపు నమ్ముడును సద్భక్తుండు శత్రుఘ్నుఁడం । త
విన్ సేయుము చాటబంపు జగముల్ త్వల్లీలలౌనట్లుగన్ ॥ చ ॥ అనిభరతుండు బ
ల్కజనులందరు రాముని వీడ గల్గునో । యని భయమందిరంత మహీజాధిపు
తోడి వసిష్ఠుఁ డిట్లనుం జనవర నిన్ను బాయగను జాలజపో క్కదరింత రిట్లుగా । పు
నకరుణింపు గూడి చను నుండు నెనిన్వీడి యొక్కనిచ్చటన్ ॥ గీ॥ అనిన సీతావిభు
డు ప్రియంబు నొంది । వారినందరి బూజించి యడుగవలువ । దేమి కోరికె బ
ల్కడే పుడు సేతు॥ ననిన నిట్లని పల్కిరి యందరపుడు ॥ ఉ ॥ మిమ్ముల గూడి వ
చ్చుటలు మేలగు మాకు ధరిత్రి కైన న్వ । గమ్మున కైన ప్రీతి యిది కాంకలతో
డుతపుత్రమిత్రవ । గమ్ములతోడ గూడ నఘట్టిగ వీరి మనంబు గల్గునం । చ
మ్మెయి రెండు వల్లెయనె చారఘుపుంగవు డద్రినందనా ॥ ఇట్లు రమావల్లభుం
డగు రాఘవేశ్వరుండు మహాప్రస్థానంబున కృతనిశ్చయుండై యాదినంబునని
జసంతనులగు కుశలవుల రావించి యెనిమిదివేల రథంబులును పదినూరులుగ
జంబులును నారువేల తురంగంబులును ననేకులగు పదాతివర్గంబులును బహు
ధనరత్నాదులును వేరువేర యొసంగి వీడుకొలిపిన నాసీతేయులు జగజ్జనకుం
డగు నిజజనకునకు నమస్కరించి వీడజాలక నతి దుఃఖంబునం జనిరంత రాఘవుం
డు శత్రుఘ్ను సమీపంబునకు దూతంబనిచిన నాడు ॥ క ॥ జంకాలు రాక యాత్రే
యుని చేష్టయు లక్ష్మణుండు నొగిసీల్గుటరా । మునిశ్చయంబు బక్రాన । విని శ

త్రుఘ్నుండుశోకవిహ్వలమతియై ॥ గీ ॥ ఇంతకంత చింతగాంచితోడ నైధైర్య।
మూనియూదకేతు మూనువిడిచి । యానుపురికినిమధుర కాధ్యుసుబాహుని।
జేసినిజగృహంబుబాసివెడలె ॥ వ ॥ ఇట్లుమహాబుద్ధియగులవణాంతకుండు
రాఘవదర్శనాపేక్షుండయి యయోధ్యానగరంబునకువచ్చియుచ్చట ॥ చ ॥
కనియెజెకూలయుగ్మనిజకాంతిసమావృతదిక్సమాజున।గ్నిమునిగణసేవితుంజ
నమనోహరుభానుకులప్రసూనుదు । జగనసికరాబ్ధిబాడబుసు శాంతలచూ
యుతునింద్రనీలమే । ఘనభశుభాంగుపక్ష్మముఖగర్వహాలాహాలభీమురా
ముఁగ ॥ గీ ॥ ఇట్లురాఘవేంద్రునింద్రనీలనిభాంగు । జనకజాభిరాముసమరభీ
ము । గాంచివందనములుకరముప్పగావించి । భక్తితోడనిట్లుపలికెనపుడు ॥
ఉ ॥ దేవమదీయనందనుఁధీరులరాజ్యమునందునిల్పిని । సేవయొనర్పవచ్చితిని
జేరినభక్తుఁవిడలాదనఁగ । భావమునందునిక్కమగుపల్కనిరాముడెరింగితె
మ్మురఁ। హ్మావెళలంగబోలుదినమధ్యమునఁగరవినిల్వనందుఁగ ॥

―※ శ్రీరామునికడకువిభీషణసుగ్రీవాదులువచ్చుట. ※―

వ ॥ అనిధర్మంబులగు శత్రుఘ్నువాక్యంబులకు మధ్యాహ్నంబునప్ర
స్థానంబనుచు రామచంద్రుం డానతిచ్చె నాసమయంబున రఘువల్లభుచికీ
షితంబెరింగిదేవాంశసంభవులును కామరూపులునునగు ప్లవంగ పుంగవు
లునుభల్లూకకులాధీశ్వరులును విభీషణసమేతులగు నిశాచరవర్యులునుసహ
స్రసంఖ్యలగుగో పుచ్ఛులును పుత్రదారాసమేతులగుచుజనుదెంచి ప్రాంజ
లులయి దేవాభవదనుగమనంబునదృఢ నిశ్చయులము సిరంతసుగ్రీవుండునుభ
క్తవత్సలుండగు నారాజవల్లభునకిట్లనియె ॥ గీ ॥ జానకీనాథనీపదాబ్జాతయు
గము । వీడజాలకగనుగొనువేడ్కతోడ । నంగదునివేగకిష్కింధకధిపుజేసి ।
వచ్చితినినన్నువిడనాడవలదవిభుడు ॥ అనినచిరునగవుదళుకొత్తఁగనిభీ
షణుంగనుంగొని ॥ సీ ॥ వినువిభీషణనీవుధనధాన్యసంపదలెనయలంకారాజ్య
మేలుచుండు । మద్వాక్యముననుమమ్మహిప్రజావళినెంత దడవద్దాల్చునో
యంతదడవువేరె । బలుకకుమికనొండుపగిదినిడామీదయానవీవునుజగత్ప్రా
ణతనయ । యవనిచిరంజీవివగుచు నిల్వుముర్వర్థ మొనరింపకు దాక్షపనచ
రేంద్రు । లారమీరునువృక్షేశులారమీరు । రండుననుగూడిరోగౌలుపండువే
గ । నాయతముగండనుమనిట్లులాపతచ్చె । ప్రేమతోమత దశరథరామవిభు
డు ॥ అనిప్రభాతసమయంబున ॥ శా ॥ మాయామానుషరూపవంతుఁడనుశ్రీ

నంతుండనంతుండునా । మ్నాయాగమ్యాసుఖైకరూపుఁడు జగన్నాథుండు పర
త్పాతీయుఁ ధ్యేయుండుఁ । పురుషోత్తముండు హరియుఁ ధీరుండు గానఁ
బడెను । తా ఱియంపెజగమంచు రాముఁడు మహాప్రస్థానమార్గేచ్ఛ దిక్కి। వ॥ ఇట్లు
పరమాత్మయు షడ్గుణైశ్వర్య కలితుండునునగు రామచంద్రుండు వసిష్ఠము
నీంద్రుం గనుంగొని ముందరనగ్ని హోత్రంబులు నడపింపుండనిన నమ్మునియు
మహావిధానంబుగ ప్రస్థానకర్మంబొనరించె నంత॥

శ్రీరాముఁడయోధ్యను విడిచి సరయూనదికిఁ జనుట.

సీ॥ క్షౌమాంబరుండును సకుశపవిత్రపాణియు నిర్మలుఁడునౌచు నిజవ్ర
తంబు। వెడలెసీతాశ్రీయు వెడలుచంద్రునిభంగి కలశాబ్ధికన్యయు కరము
పొందు। రక్తోత్పలముమీర రఘునాథుసవ్యభాగమునసిద్ధైనశస్త్ర కార్ము
కాస్త్ర । నిసరంబులెల్లను విగ్రహంబులుదాల్చి వేదంబులునునట్లు వెలసి
గూడ। నడచెదివ్యులు మునులునునడచిరట్లు । ప్రణవయుతముగవ్యాహృతిసావి
త్రీసమేతముగను మాత్రలు శ్రుతులును ముందు నిలచె । నమరె రాఘవప్రస్థా
నసమయమప్పుడు ॥ వ ॥ పుత్రమిత్ర కళత్రాదులతోడ జనంబులెల్ల మహా
నాంత్సులయి ధనంబుగొనవారలు ద్వారంబు నావరించు భంగి ఋష్యస్త్రా
గణానావరించిరి మరియును॥ క॥ అంతఃపురదాసజనములులవ। ణాంతకమను భృ
త్యజనులునాప్తులుతనడా। కాంతయుగూడగసీతా । కాంతునిలోనడిచె వేడు
కను భరతుండుఁ॥ మ ॥ వెలయుఁ బూరామురసమతుగని వీటన్ వెలుం
గొందువి । ప్రులు సత్క్షత్రియ వైశ్యశూద్రులు సతీ పుత్రప్రియాసీకయు।
క్తులు సోత్కంఠులునౌచు వచ్చి రతిభృత్యుల్ భానుజాదిప్లవం। గులు శుభ్రాం
బరముల్ ధరించి జలాంగూలంబులుంద్రిప్పుచున్॥ వ॥ మహాప్రయాణగృహీ
తబుద్ధిగాగు నమ్మార్గాపేక్షితోడజయజయ శబ్దంబులు బలుకుచు వెడలిర
క్కాలంబున॥ గీ॥ దీనులును దుఃఖభాగయుక్తమానసులును । బాహ్యసుఖ
ప్రవృత్తులు లేరు ప్రజలు సంతసమున పశుభృత్యవర్గలు జనుదురితర । చింత
లనుచి రఘునాథు జేసుకొరకు॥ వ॥ ఇట్లానందరూపులును విరక్తులునగుచు రా
మానుగమనంబొనరించి రట్టివేళ స్థావరజంగమాత్మకంబులగు భూతంబుల
ెల్లను భయంబొగనుపడవచ్చి నందమునవిముక్తులగుచు సాకేతపురసమ
యమునవంతశక్తి హేతువిందును పరుంచను లోకమ్మునందు నీశ్వరు డనుటగు నా
మైవంద్రునకు దోషమనడచి సకలసంయాసింపను నయోధ్యానగరంబునవ

ఘుఁ గల్గ ఘాను గమనులుగాని జనులొక్కరయినను లేరైరి రామచంద్రు మ
హాప్రయాణానంతరంబున తత్పురంబు నుజంతువిరహితంబయి శూన్యంబయి
యుండెనంత ॥ మ ॥ అతిదూరంబు రఘూద్వహుండపుడయోధ్యాతీతుడయి
యేగియా ద్యుతిమాశ్రీహరినేత్రజాతమనదిన్ పుణ్యాత్రదన్ గాంచిసంస్పృ
శ్రీశేషావనుఁడా దుసంతసనునంపృథ్వీగలంబెల్లహా । స్థితమంచున్ దలపోసె
సర్వవిలసత్పీతాంశుబింబాననా ॥ చ ॥ ఆసమయంబునం బుఘులనంబు
జగన్నుసు శేంద్రసిద్ధవి । ద్యాసహితుల్ విమానములనంబరవీథినినిల్చి రట్లుప
ద్మాసనముఖ్యదేవతలు దాకొనుటల్ నభమెల్ల దివ్యతే । జోస హితంబుగా
వెలిఁగుచాలది నేశునిలోకనోయనన్॥ వ ॥ స్వయంప్రకాశినులును మహా
త్ములునునగు వసిష్ఠాదిబ్రహ్మమునీంద్రులు వచ్చినిల్చిరి మరియును॥సీ॥ దేవదుం
దంగముల్ ధిమిధిమిధ్వనియుండు మొరసెపుష్పవానగురిసె భూరి । గానం
బొనర్చిరి గంధర్వవరులెల్ల వేడ్కచల్లలగాడి వీచె దేహ । ములును గంధసమే
తములుగ మొప్పెను రాఘవేశ్వరుండు నా జలస్పర్శనంబు । సరయూనదిని నిజ
చరణంబులనొర్చి మరలి ప్రాకృతనశక్తిగరిమనొంది । సలతరరమేశ్వరుడు
ను పరాపరుండు నై పరఘువల్లభునకు పద్మాసనుండు । హస్తములు సాచి వం
దనాచరించి భక్తితో డు నిట్లని పలుకదొడగె ॥ గీ ॥ భయరహితుడవ సు
జానందమయుడ వ్వూర్ణు । డను పరాపరుడనవిజ్ఞనలరుండ । నను భేరుగ్గు
డు సైన భక్తాళి బ్రోచు । బిరుదువహించి వెలుగొందు దొరవుగాన॥ మ
మజా భంగినుంటివైన యేను॥ క ॥ తనయుడను సంతతము పద । వనరుహ
ములు సేవ పూజవదలని భక్తుం । డను పనుపుతో డ్రజలను । జనియింపంగ జేయు
బుద్ధి హీతుడుగానన్ ॥ నాయందుల కరుణించియిప్పుడు॥ క ॥ నీవునుతమ్ము
లున్ వైష్ణవ మైవెలయు శరీరమంది యమరావనమున్ । గావింపు మొండుదో
చిన । నా విధమున నైన బొరివుసుందరముష్మున్ ॥ వ ॥ దేవా విష్ణుండవు సురాధీ
శ్వరుండవు నీవనిన్ను వీడియన్య పురుషునెరుంగము. కెందామరల గేరు నీదు
మృదుపదంబులకు పది వేలు ప్రణామంబులాచరించెద మరియు మరియు సాగి
మ్రొక్కెద. నాయందుల దయాళుండవు గమ్మ నుచుచతురానను ండు
విన్నవింపనా సమయంబున దేవతల నయనంబులకు దురాలోక్యుండై॥

— శ్రీరామదేవుండు తననిజస్వరూపమున బ్రహ్మాదులకు దర్శనంబిచ్చుట —

సీ॥ ఘనశంఖచక్రయుక్తంబులౌ నాలుగు భుజములనొప్పన పృణ్మయాను
వు । శేష తెనైద్య్యుతభోగధారి యామాంబుజ్మణి ఉడీశ్వరత ప్పు ద్రైమొనసిరపుసు ।

భారతశత్రుఘ్నులు దరహాసాంగంబులై [illegible] సీతలమ [illegible]
రాము [illegible] ఘనరసరుంతుం రాణప్రభుకుమార [illegible] త్రయిపట్టి [illegible]
పరివారలుపూర్వదేహములతోడ । దివ్యదేహోదయము తాంగ [illegible]
విభూషణకలితులై యుండ [illegible] । [illegible] యూథ [illegible] ముగా [illegible]
సమయంబున॥ వ॥ వనరుహాద్భవ [illegible] సమస్త [illegible]
ళ్లు । జనములు సేసి ప్రమోకల్పి [illegible] ప్రాప్తగాములయి ।
నరిరియాళుజన్యసదు తానగు [illegible] ! [illegible]
మ్ములగునట్టిజనంబులెల్లను సత్యలోక [illegible]॥ క॥ [illegible]
[illegible] । [illegible] । [illegible]
వము దొరకొల్పుమొగిక॥ వ॥ అనిహరి [illegible] సరసిజాసనుడెల్లను [illegible]
దేవనీ । యనుపమునామకీర్తనములార [illegible] లోకముల్ । [illegible]
[illegible] పామరులైనను సంస్మరింపగా । [illegible]
యొప్పుట [illegible]॥ అని [illegible]॥ వ । [illegible]
[illegible] హరిస్పర్శ [illegible] । జలములసేసి [illegible]
[illegible] । [illegible] వారలు [illegible]
[illegible] యందుమనక । గలసిరిభూతసంసరణకల్మషులై [illegible] కన్యకా॥ వ ॥ [illegible]
[illegible] జలంబు [illegible] తెల్లనుసరయూజలం
బులస్నాతస్నానులయి మనుష్యదేహంబులు పరిత్యజించి విమానంబుల నెక్కి సత్
త్యలోకంబునకు మీదనైబహుభోగంబుల [illegible] లోక
బులనొందిరి [illegible] రామచంద్రు [illegible]
జలంబులము [illegible] బునొందిరి [illegible] జను [illegible] రామ
చంద్రుగనుంగొని ముక్తులగుచు లోకగురుండను [illegible]
[illegible] బునొందిరి [illegible]॥

సీ॥ బలుకంగ [illegible] రామచంద్రుసత్కథ [illegible] సేమంబు
గాగ । [illegible] మునకు । [illegible]
రియుంపు [illegible] సంతోషభరితులై [illegible] మను [illegible]
[illegible] విరచితంబయ్యె [illegible] భరణ ! [illegible]
[illegible]

యుండు ధార్మికుండు । మించు వేడుకతో సంతసించగలడు॥ క॥ రామాయణకావ్యము హీమ। భూమిధరాత్మజకు భోగిభూషణుడెరుగం । గామిగులబల్కె గావున।శ్రీనుంతులు వినినవారు చేరిదినంబుగ॥ గీ॥ జనము పాపములొనరించు నున్నయుండు।దనరు భక్తిని పద్యమెనను పఠింప।నఘములను బాసి మనుజుల కందరాని। రామసాలోక్యమందును ప్రేమనతడు॥ గీ॥ అమరనధ్యాత్మరామాయణము లిఖింప। వినినవినుపింప శ్రీరామ జనవిభుండు। సీతతోడుతదగ్గిరజేంభాగ్యమాయు రారోగ్య మోక్షంబులంద జేయు॥గీ॥ప్రబలవిజ్ఞానమార్గైకభాగ్యరింబు। జానకీనాధచరితంబు సమ్మతంబు ! ఘోరపాతకసంఘముల్ బారిదోలు।నతురంబొక్క ౖటైనసత్యంబు మహిని॥

భుజంగప్రయాతము.

జనమనోహర మాదికావ్యము జలజభవముఖ దేవతా। వినుతమధ్యాత్మికనుసంజ్ఞము వినినజదువ నెరింగినన్ । జనులు సంసరణాబ్ధి నాటిసు సమ్మతంబును దేవతా।వినుతమగు సత్పదము గాంతురు విష్ణుకరుణా దృష్టిచేన్॥ *

క॥ అనిశివుడంబికకేరుగిం। చినగతివిధి నారదునకు జెప్పినవ్యాసుం । డను బల్కెనాకువినుడం।చని మెను సూతుండు శౌనకాదిమునులకున్॥ *

చ॥ జననుతభక్తహృత్సరసిజాతదివాకరపుండరీకలో। చన [illegible] దితిజప్రకరాచలదేవకాం । చనశుభ [illegible] ల్పచం।దలికలితాంగ ఘూరిభవతాపని [illegible]॥ *

మాలిని॥ జలరుహనిభపాదా సత్కృమాగా [illegible] । జలద [illegible] రాశక్రవైరిప్రహారా । సలలితశుభభావాశర్వపంద్యప్రభావా । కలిందక రధాంగా కౌస్తుభోపేతరంగా॥ *

గద్యం.

ఇది* శ్రీమోరుతోటముక్తీశ్వర ప్రసాదలబ్ధకవితావవిత్ర కోటనరాజు భాస్కర మంత్రిపుత్ర నాగయామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీమదధ్యాత్మరామాయణంబనుమహాకావ్యంబునందుత్తరకాండము సర్వంబును నేకాదశ్వాసము

అధ్యాత్మరామాయణము - సంపూర్ణము.